

تواریخ حافظ رحمت خانی

مولفے

پیر معظم شاہ

دیباچہ

پروفیسر محمد نواز طائر

4569

پبلیشنگ ایڈریس: پینور یونیورسٹی

تواریخ حافظ رحمت خانی

مولف

پیر معظم شاه 4569

دیباچہ

محمد نواز طائر

پښتو اکیڈمی پېښور یونیورسټی

ٲول حقوق دڀنتو اڪيڊمي ٻيٽله محفوظ دي

دڀنتو اڪيڊمي دمطبوعاتو سلسله نمبر ۱۲۱۱

د ائڙڪٽڊ پڀنتو اڪيڊمي

۱۹۶۱ء

۱۹۸۷ء

جدون ٻريسي

يوزر

نگران

اول ڄاپ نيٽه

دويم ڄاپ نيٽه

د ڄاپ ڄاڻي

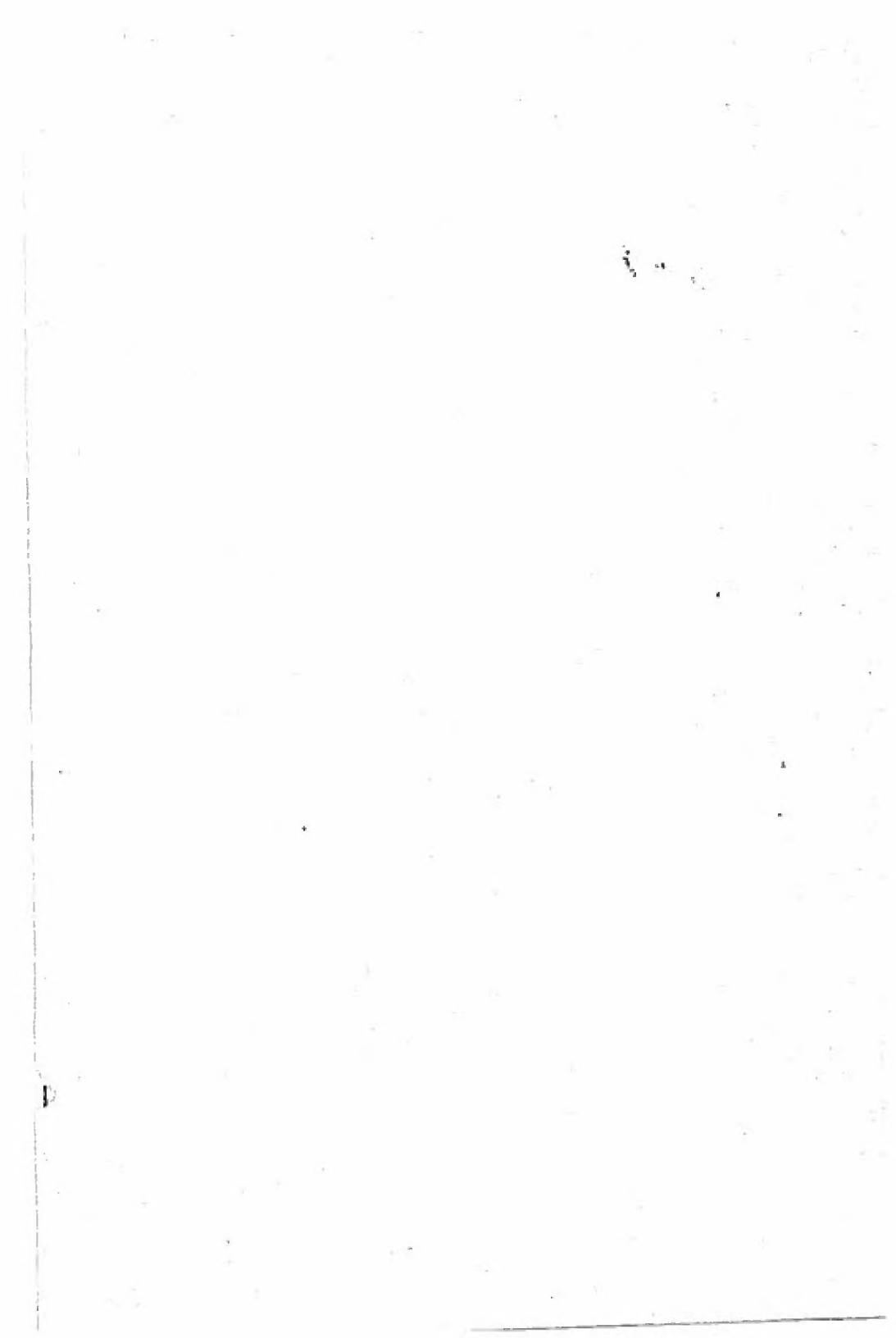
تعداد 24/00

ٻه اهتمام دلطف الله خوشنويس ٻه جدون ٻريسي پڀنتو

کڻي ڄاڻي شو - اڀنتو اڪيڊمي پڀنتو ريونيورسٽي نه خوشو -

تشکر

موزن د صوبہ خاص حکومت د وزارت تعلیم اوبانقص
د صوبہ سرحد د کران وزیر اعلیٰ صاحب ارباب محمد جہانگیر خان
منہ کوو چہ دھوئی پہ خاص پیر زوونہ اومالی اعانت
پنتو اکیسوی ددے جوکہ شوہ چہ د کتاب یوخل سیا
خلو قارئینو تہ وړاندے کری نند ۰۰

صلہ رحمی، شجاعت، میراث، سخاوت اور میلہ دوستی د صفا تو دیر دلچسپ عکس نہ
 پکے پہ نظر رانی۔ دینتو میر منو د اوچت کردار اور انفرادی صلاحیتوں یا نو تہ ہم
 پکے دی۔ د غہ سبب دے چہ دا کتاب د ورمی اشاعت نہ پس پہ تولا دینتو خوا
 کجے دیر مقبول شرتو دے حد چہ دروند مشربا علی روشن خان پہ خیلو مصادقہ
 او کوشش دے کتاب اردو ترجمہ ہم اوکڑا او شائع کړہ او د غہ شان دے دا کتاب د
 اردو دے ملتے سرہ ہم تعارف کرو۔ مزید د خان روشن خان دھے پیرزوونے او مخے
 مینے او خلاص بہ کچہ دیرہ منہ کو چہ حقوی دے کتاب پہ اشاعت او خیرولو کینے عملاً
 شرتہ رسول دے۔ د دے یو حلایا اللہ تعالیٰ دا موقع راوستا چہ دینتو اکیڈمی ہم د غہ کتاب پہ
 خیل اصلی شکل کینے دوبارہ شائع کوی او گرا نو نوسون کو تہ دعوت ورکوی چہ دینتو وکوی د
 تاریخ دے دور د حالات او سابقہ مطالعہ اوکوی او دے نہ دینتو اولس ڈیونڈ حقیقی
 تصویر معلوم کوی۔ زمون د ایقین دے چہ تواریخ حافظ رحمت خان بہ بد دے دستاویز ثابت
 شی چہ نہ پوائے د تاریخ سرہ دلچسپی لوون کن بہ ترے استفادہ او کرے شی بلکہ دغرائیاتو
 سرہ متعلقہ تولا شجہ ہم پہ خیل خیل نقطہ نظر د استفادے جو کړہ او گنہی۔
 زہ د صوبائی حکومت خصوصاً د وزیر علی ارباب محمد جہانگیر خان او د صوبائی
 وزارت تعلیم د سابق سکرٹری سر رشید احمد باچا غفور ہم چہ حقوی پہ دیرہ مینہ او خلاص
 دے کتاب د اشاعت دپارہ دینتو اکیڈمی سرہ مالی مرستہ او اعانت اوکړہ۔ زہ دینتو اکیڈمی
 د خیلو مغلہ تولا ملکر و خصوصاً د مولوی محمد اسحاق، لطف اللہ خوشنویس، محمد رسول
 کاتب، ارشاد کاتب، قاضی حنیف اللہ پروف دیوار، سر فراز خان لائبریرین، حاجی سید محمد شفیع،
 محمد انور خان، ند محمد او د فتر دنورے علی او د جدون پریس د اہل کارو ہم منہ کو م چہ
 حقوی دیرپہ خلاص زمون سرہ دے کار سر تہ پیرسول کینے تعاون او ملگرتیا اوکړہ۔
 وما علینا الا البلاغ

پروفیسر محمد نواز طائر

ڈائریکٹر

دینتو اکیڈمی پشاور یونیورسٹی

هر سرے خپل طبيعت، مذاق او خوڻه لري۔ د سيرة النبي اولن ۽ جلد د مولانا عبدالقادر مرحوم په وخت ڪښي تر چاپه رسيدل ۽ وو، ددے ڪتاب ديباچه هم هغه په ډير محنت او عقيدت ليکله وه۔ خوچه رسا صاحب راغی۔ نو هغه د مولانا صاحب د دغے ديباچه په ځانے خپله ديباچه وليکله او دغے چاپ شوی ڪتاب سره نئے شامله کړه۔ اوس دا زیر نظر تاريخ چنه ستاسو د وړاندے دے۔ د دے پيش لفظ رسا صاحب په تلو تلو ڪښي چاپ کړے وو۔ او ٻاتے ڪتاب بيا د هغه د تلو نه وروستو چاپ شوی دے۔ د دے ڪتاب اصل د طائر صاحب د ڪتنے نه اول ما (د ايلوت کولو په نيت) په غور ڪتلے وو۔ خو هرکله چه طائر صاحب پخپله دغے قوم (يوسفزيو) سره تعاق لاره او د خپل ملڪ اولس په حقله نئے معلومات هم زيات وو۔ ځکه ددے حاشيے وغيره هغه وليکله۔ هغه چه څه خوارۍ او تحقيق پکښي ڪړے دے ستاسو د وړاندے دے۔

رسا هم زړه غوښته چه ددے ڪتاب په تاريخي او ادبي حيثيت خپل تاثيرات او خيالات څرکند کړم۔ او اکرچه حق ليرم (ځکه چه ڪتاب د هغه نه وروستو چاپ شوی دے) خو بيا هم ساته دا بے يناسبه ښکاري چه د رسا صاحب د ”پيش لفظ“ په ځانے پخپله پڙندگلو وليکم۔ او ځه ځان له جدا ځه ليکم نو ډاځا خبره د بار (اصل ڪتاب) نه به نئے سر باري درنه شي !

د ڪتاب په حقله څه نه واييم، خو د رسم خط په حقله ځا څه نه دي ليکلي۔ ځکه يو ځو اهمے خبرے گرانو لوستونکو ته

وړاندې کوم، یو خو په اصل نسخه کېنې د اوږدې او غونډې لپاره (ی) څه فرقی او بیلون نه دې شوې، څ او څ دواړه د 'څ' په علامت لیکلې شوي دي ځکه چې په هغه وخت کېنې 'څ' لا نه وو اختراع شوي. ددې نه علاوه د لفظ په آخر کېنې د 'زویځي' د پاره په 'ه'، باندې همزه نه وو ورکړې شوې. یعنې د "زړه" په ځای 'زړه' او د "ښه" د پاره 'ښه'، وغیره لیکلې شوي وو. په اصل کتاب کېنې "ن" وو خو د اکیلهښي د د فیصلې مطابق دا "ن" ولیکلې شې ځنې نورې ډلې وېرې تبدیلی هم پکېنې شته خو دا دمره اهمه نه دی.

د دې کتاب په چاپ کولو کېنې وخت زمونږ د اندازې نه زیات ولگید. څو کوم خلق چې د مقامی چاپخانه د کړاونه واقع دی هغوی به مونه کړمه وی. خو بیا به هم دمره ووايم. چې که د پېش لفظ او یو څو نور مخونه د چاپ د پاره (د فروړي نه تر جون پورې) پنځه میاشتې اخلي نو که دا نور کتاب ددې نه پس په نهو میاشتو کېنې چاپ شې. نو دې رفتار ته به ډیر بد نه وایو!

د پښتو تاریخ لیکونکي او خپله په قام مټین پښتانه گیله من دي. چې زمونږ مشرانو خپل تاریخ ته توجه نه ده ورکړې. خو د دې کتاب د دریافت نه پس دا څرگندېږي چې داسې نه ده. که دلته نه وی نو د خپل اصل هیواد نه لرې په هند کېنې اوسیدونکو پښتو دا ضرورت ډیر پخوا محسوس کړې وو. او د دغې احساس یو نتیجه «ا تواریخ حافظ رحمت خانی دې» چې پښتانه لږ هر څمړه و قدروي، ځای اری.

ډاکټر کټر — میند خیال بخاري

پیغام!

تواریخ حافظ رحمت خانی چه یو ډیر اهم تاریخی
دستاویز دے او پښتو اکیډیمي ته د برتښ میوزیم لندن نه
په لاس راغلے دے - دا کتاب د شپاړسمې صدی په سر کښے
د یوسفزو او نورو ملحقه قبائلو د هجرت او سردوباره ابادی
او د شیخ ملی د مشهور تقسیم انکار لری - دا په اصل کښے
د هغه مشهور تاریخ افغانه تلخیص دے چه د خان کجو
د تاریخ په نوم یادیری -

زه آسید کوم چه دا اهم تاریخی دستاویز به د دے
سیمے د تاریخ سره دلچسپی لرونکو د پاره بالخصوص او د
عامو پښتنو د پاره بالعموم ډیر مفید ثابت شی -

زه د پېښور یونیورسټی د پښتو اکیډیمي ته د تواریخ
حافظ رحمت خانی د چاپ کولو د پاره د نوی کلی صوابی د
خان روشن خان د دروند مالی پیشکش د قابل تقلید مثال
ډیره مننه کوم - او هیله لرم چه نور څیر پښتانه مشران به
هم په دے میدان کښے د دے ادارے سره دغه شان مالی
ملگرتیا ته ملا اوټری -

عبدالهاشم

وائس چانسلر، پېښور یونیورسټی

پیش لفظ

د پښتو تاریخ لکه د پښتو ژبې او د پښتو ادبیاتو د تاریخ په شان، لا په تیرو کښې پروت دے او ډیر تحقیق طلب او غور طلب دے۔ ډیر تاریخونه د پښتو په حقه لیکلې شوی دی او په دے کښې څه پښتو خپله او څه غیر پښتو لیکلې دی او چه کوم پښتو لیکلې دی، په هغو کښې هم ډیر په فارسی ژبه دی او ځکه ئې پښتانه نه شی لوستلے۔ خو په دے تاریخونو کښې لوئې کمے دا دے، چه ځنې وخت واقعات د لا علمې په وجه افسانوی شکل اختیار کړی او ځنې وخت حقیقی واقعات قصداً څه په داسے طریقہ مات کوډ کړے شی، چه د یو خاص غرض تابع کړے شی او اصلی واقعات د خلکو د نظر نه پټ کړے شی۔

که تاریخ دان په دے خیال تاریخ لیکو ته کښی، چه د اول نه په خپل ذهن کښې یو غرضی یا تعصباته تاریخی نظریه جوړه کړی او بیا د خپلے نظر۔ د ثبوت د پاره صرف هغه ټول تاریخی واقعات او شواهد راغونډ کړی کوم چه د مصنف نظر یې ته پستی ورکوی۔ او هغه ټول واقعات، کوم چه د مصنف د تاریخی نظریے خلاف وئی،

(ب)

یا خو بالکل نظرانداز کړی او یا ئې په داسې طریقه پیش کړی چه اصلیت او حقیقت ئې مسخ شی، نو د دې نه تاریخ نه، بلکه د پروپیګنډې یو داسې پمفلټ یا کتاب جوړ شی، چه د حقائقو په رنړا کښې ورته هیڅوک د تاریخ یو مستند کتاب نه شی وئیلې -

پکار خو دا ده، چه تاریخ دان که د یو قوم یا د یوې واقعې تاریخ لیکي، نو خپل ذهن د له هر قسمه تعصب نه خالی کړي - او بیا د په غیر جانبدارانه او د انصاف په نظر، د مختلفو شواهدو او اسنادو مطالعه شروع کړي - او د شواهدو او اسنادو د لوستو سره سره، چه له هر قسمه نظریه د هغه په دماغ کښې جوړه شی او ځانې اونیسې، د هغې په رنړا کښې د واقعاتو، اشخاصو او سیاسي او معاشرتي ماحول جائزه د واخستې شی - او صحیح استنباط د اوکړې شی - دا نه چه خپله ښه او د بل بده، خپله درنه او د بل سپکه، د خپلو تاریخي معلوماتو محور او مرکز او کرزې -

غرض مې دا وو چه تواریخ حافظ رحمت خانی ستاسو په وړاندې دې - د دې مشهور تاریخ د لوستو نه پس تامو به پخپله اندازه اولگوڅي، چه په دې تاریخ کښې څه خو بیلې او څه خامیایې دي - خو دومره خبره ضرور ده، چه دا تاریخ د پښتنو د یوې درنې او لوړې قبیلې یعنې یوسفزواو ورسره ورسره د څه نورو قبیلو په تاریخ هم محققانه او مستنده رنړا اچوي - او د ډیرو تاریخي واقعاتو

(ج)

غير جانبدارانہ تحير نہ کوی ۔ دا د یوے محدو دے عرصے تاریخ دے، خو ہم دغه عرصہ د یوسفز د تاریخ، نه یوازے یوہ نازکہ مرحلہ ده، بلکه خنے متنازع فیہ واقعات ہم لری ۔ چه تاریخ دانو د خپلو خپلو مقاصدو په غرض په خپل خپل رنگ کښے بیان کړی دی ۔

هر چا ته معلومه ده، چه پښتون قام د پاک و هند په تاریخ کښے یو اهم کردار ادا کړے دے او په دے وجه د پاک و هند په بر صغیر کښے، خائے په خائے په لکونو پښتانه آباد شوی دی او تر اوسه آباد دی ۔ د د پښتو په هندوستان کښے د پغوا رایے یو قدیم مرکز روھیلکنډ دے او د روھیلکنډ د پښتو د تاریخ د مطالعے نه واضحه ده، چه دا ډیر کلک او په پښتو او پښتون میث پښتانه وو ۔ تر ډیره موده خو دوئی خپله مورثی ژبه هم راتینگه کړی وه ۔ او په خپل کور کښے به ئے پښتو وئیله ۔ خو رو د ماحول اثر، د زمانے گردش او د وخت خونړی چاؤنو ورنه خپله ژبه هیره کړه، د دوئی نه پښتو ژبه خو هیره شوه ولے ”پښتو“ ئے تینگه اوساتله یعنی د پښتو دودونه، دستورونه، رسمونه، پت، مړانه، غیرت، شجاعت، سخاوت، ننگ او افتخار ئے قائم اوساتو ۔

د روھیلکنډ د پښتو یوہ درنه د مشرئ، نوابی او خانی کورنئ د نواب حافظ رحمت خان کورنئ وه ۔ نواب حافظ رحمت خان هغه ننگیالے دے، چه د پانی پت په دریم فیصله کن جنگ کښے د احمد شاه ابدالی په پره، د اسلام

او پښتو په نوم جنگيدلې دے - او د خپلې اسلام پرورۍ او پښتون والۍ حق ته به ښه شان ادا کړې دے - د پانی پت دريم جنگ د پاک و هند په تاريخ کښې هغه مشهور تاريخي جنگ دے چه که په دے کښې په اسلام ميئن پښتون بادشاه احمد شاه ابدالي د مرهټيانو د لاسه شکست خوړلې وے - نو نن به په برصغير کښې د دارو د پاره هم چا مسلمان نه شو پيدا کولې او تاريخ به يو داسے رخ اخستے وو چه د برصغير د تقسيميدو به هډو سوال نه وو پيښ شوے - د هند په دوو قومونو کښې يعنې په هندو او مسلمان کښې ويشل، او بهارت او پاکستان جوړيدل، د احمد شاه ابدالي د مړانے او تورنې برکت دے، او په دے وجه د تاريخي لحاظ نه د پاکستان اولنې اصلي مؤسس احمد شاه ابدالي دے او د احمد شاه ابدالي سره په دے عظيم جهاد کښې د لږوئ اسلامي سلطنت لږوئ کمک د روھيلکنډ ننگيالو پښتو او د هغوئ مشر نواب حافظ رحمت خان روھيلي کړے دے -

پښتو اکیډمي ته دا فخر حاصل شو چه د نواب حافظ رحمت خان د پښتو تاريخ په اول ځل د چاپ په شکل کښې تاريخ دوسته او علم دوسته خلقو ته پيش کوي - چونکه د اکیډمي خپل مالي وسائل د نشت برابر دي، په دے وجه د دے کتاب د چاپ کولو انحصار که د اکیډمي په مالي وسائلو وے، نو شايد چه دا قابل قدر تاريخي کتاب به نه وے چاپ شوے - خو په پښتو کښې

هم ځنې وخت داسې علم دوسته سيځيان پيدا شي، چه د خپلو مشرانو علمي او ادبي پنځې طرف ته هم توجه او کړې - او په دې نیک کار هم پيسې لگول خپل فرض او کړې - په داسې ښو ځوانانو کښې، يو د صوابي د تحصيل دنوی کلی روشن خان دے - خان موصوف ته چه معلومه شوه چه د نواب حافظ رحمت خان تاريخ د پيسو د خوارځي دکبله پښتو اکیډمي نه شي چاپ کولې، نو لکه د يو دروند پښتون نے خپله يوه ورځ اکیډمي ته تشریف راوړو او په چپه خوله نے يو کثیر رقم د اکیډمي ډائرکټر ته د مذکورہ مقصد د پاره ورکړو -

مونږ د روشن خان ډيره ډيره مننه کوو او د دوې شکريه ادا کوو - که دوې دے کار خير ته ملا نه وے ترلې، نو مونږ نه به دا اهم کار پاتې وو - شکر دے چه په پښتو کښې هم يو نیم کس داسې پيدا شي چه د خرافاتو او لغوياتو د خدمت په ځاے د علم د خدمت د پاره ملا او تړي - ځدائے د کړې چه د روشن خان په شان يو څو نور ښه ځوانان هم پيدا شي، چه د اکیډمي سره څه کم زيات دوه پنځوس کتابونه چه د چاپ د پاره تيار پراته دي، خو د مالی مشکلاتو په وجه د چاپ نه محرومه دي، په ښه طريقه چاپ کړي او دغه شان د پښتو د مورثي ژبې پښتو نه يوه علمي او ادبي ژبه جوړه کړي - گورو، چه په کلهمه پښتونخوا کښې چه څه کم زيات يو نیم کروړ ابادي لري، د روشن خان تقليد ته څوک راوړاندے کيږي - اے

شوڪ شته؟ او كه نه زمونڊر دا خواست به د صحرا چغه
شى -

زه د محمد نواز صاحب طائر، چه زمونڊر د پښتو
اكيډيمى غړى او اسټنټ ريسرچ افسر دى، هم شكر گذار
يم چه دوئى په ډير كوشش سره دا تاريخ اوكتو او د دى
په حقله لى يوه عالمانه مقاله د لوستونكو د استفادى د
پاره اوليكه - دا مقاله هم د دى كتاب سره چاپ كيږي -
او اميد دى چه د لوستونكو به خوښه شى -

د حافظ رحمت خان د تاريخ اصل نسخه په زړه طريقه
ليكلي شوى دى - او په دى كښى د مضمون په مناسبت سره
لكه نن ورځ چه رواج دى پيراگرافونه نه وو - خو يو
روان تحرير به وو او مضمون كه هر اړخ به اخستو،
بيلتون وركښى د لوستونكي د پاره گران وو - اكيډيمى دا
مناسب او كنټرول چه دا د موجوده زمانى د تحرير د طرز
مطابق سم كړى او روانى او ربط لى قائم شى -

يو بل بدعت پكښى هم مونږ په خپل خيال د ضرورت
مطابق كړى دى او هغه دا چه د يالې مجببول ضرورت
چه كوم خاى محسوس شوى دى، هغه مونږ په قوسينو
كښى وركړى دى چه به اصل نسخه كښى نشته -

ځنې پښتو الفاظ چه اوس تقريباً متروك دى مونږ د
هغى ترجمه په حاشيه كښى وركړى ده - نور كتاب په خپل

(ز)

اصلی شکل کئیے چاپ کیری او ثبہ تبدیلی ور کئیے زمونیر
له طرفه نه ده راغلے -

زه د پښتو اکیډمی د غړو مولانا محمد اسرائیل،
میاں سناءالدین، محمد انور خان او سیف الرحمان سید ډیره
شکریه ادا کوم، چه د دے کتاب په تصحیح، مقابلہ،
فوتو مقیمت اخستلو او پروف لوستلو کئیے ئے محنت کړے
دے او کتاب ئے د دے جوگه کړے دے چه لوستونکو
ته په یو ښه شکل کئیے پیش کړے شی -

میاں سید رسول رسا

ډاثر کتر پښتو اکیډمی

پېښور یونیورسټی

۲۶ فروری ۱۹۷۰ء

دیباجہ

بہ تواریخ حافظ رحمت خانی بونظر | د تواریخ حافظ رحمت خانی
 دا زادہ نسخہ چہ تر خو د برتس میوزیم نہ ہنتو اکیلیمی
 تہ نہ وہ را رسیدلے تر ہنے دا عام خیال وو، چہ دا کتاب
 بہ فارسی کنبے لیک دے۔ د دے خبرے استاد بہ عموماً
 د مستشرقینو د تحریرونو نہ ورکولے کیدو۔ د دے غلط
 بیانی ابتدا لکہ چہ د میجر راورتی نہ شوے وی او نیرو
 کسانو ہم بہ خپلہ د تحقیق کولو بہ خائے بہ دے اکتفاء
 کرے دہ۔ بہ دوئی کنبے د ټولو نہ وروستے مستشرق، د
 ”دی پتہان“ نومے مشہور کتاب لیکونکے بناغلی سراوان
 کیرو دے*۔ چہ ہفہ عم د دے کتاب بہ ژبہ د فارسی گمان
 کرے دے۔ حکمہ چہ کہ دہ بہ خپلہ دا کتاب لوستے وے
 نو تش د میجر راورتی** بہ حوالہ بہ ټے دا نہ لیکل چہ
 چہ کنبے تواریخ حافظ رحمت خانی د شیخ سلی او خان کجو
 د لیکلی ہفہ پخوانی نایاب نثر بہ کتابونو بنا لری۔ او
 دوئی دواہ د شپاړسمے صدی عیسوی بہ ورومبی سر کنبے

* دی پتہانز صفہ ۱۶۹ —

** د میجر راورتی د خپل لاس لیکلے نوټ چہ د قلمی
 نسخے بہ سر کنبے موجود دے ہم د دے کتاب
 سرہ ور کرے شوے دے۔

د یوسفزو سرداران وو - بلکه په دے حقانہ به ئے څه ذاتی نظریه هم قائمه کړے وه - او د بابر بادشاه او بی بی مبارک د واده د واقعے نه به ئے هم انسانه نه وه سازه کړے -

د ښاغلی کیرو په کتاب کښې ځینې واقعات خو داسې ذکر شوی دی چه هغه د تواریخ حافظ رحمت خانی د بیاناتو سره مطابقت خوری خو د ځنو تطبیق ورسره نه کیږی او داسې ثابتوی چه په خپله دا کتاب د هغه په مطالعه کښې نه دے راغلے *

یو بل مستشرق د تواریخ حافظ رحمت خانی په حقله لیکي چه :-

”دا کتاب حافظ محمد صدیق نومے یو مؤرخ په ۱۱۸۳هـ کښې په فارسي کښې لیکلے دے - دا د یوسفزو تاریخ دے چه د دوئی په کابل، باجوړ، سوات، پشینور، لنگرکوت او په خواو شواضلاعو د قبضے کولو واقعات پکښې بیان شوی دی - د دے ماخذ د پښتو هغه تاریخ دے، چه مشهور پښتون مؤرخ او ماهر انساب، خان کججو په پښتو کښې لیکلے دے - د دے موجوده کتاب مؤلف حافظ محمد صدیق لکه چه په خپله ذکر کوی، په اټک کښې د نلتو نومے کلی اوسیدنکے وو - د هغه دا کتاب په دے ابوابو مشتمل دے -

* موصوف ما ته په یو خط کښې د دے کتاب په خپله د نه لوستو اعتراف کړے دے - (طائر)

- (۱) د یوسفزو کابل ته هجرت او د مرزا الغ بیگ
د لاسه د یوسفزو مشرانو قتل عام -
- (۲) د دوئی پینور ته راتلل او په دواپه او باجوړ
قابض کیدل -

د تواریخ حافظ رحمت خانی په حقله د داسې غیر محتاط
بیان نه دا اندازه لگیدې شی چې مستشرقینو به هم په صحیح
معلوماتو را جمع کولو زیات سرخوږې او زیار نه کولو -
د دې نتیجه دا راوټه ده چې نه یواځې دا چې د دې
کتاب د ماخذونو او مؤلف په حقله صحیح معلومات دنیا ته
نه دی وړاندې کړي شوي، بلکه هغه واقعات چې په دې
کتاب کې په تفصیلي ذکر موجود دي هم په غلط یا افسانوي
رنگ کې په تاریخولو کې منضبط کړي شوي دي - لا د
خوند خبره پکې دا ده چې په استثناء کې دې د حوالې د
تواریخ حافظ رحمت خانی ورکړې شوي دي -

بیشکه چې د دې تاریخ واقعات د یو مختصر دور پورې
محدود دي، خو دغه د شمار شو کلونه د سړبې قبیلو خصوصاً
د غوریانو او بغیو او په تیره تیره د یوسفزو د قبائلی
تاریخ د ټولو نه اهم باب دی -

په دې کتاب کې هغه واقعات موجود دي، چې په
دغه شو کلونو کې په بین القبائلي کشمکش کې
او د مغل بادشاه الغ بیگ او یوسفزو تر مینځه پېښ شوي

دی او د هغه واقعاتو ذکر هم پکښې من و عن موجود
 دے چه د بابر بادشاه او یوسفزو د تعلقاتو محرک کړزبدلی
 دی -

د کتاب مؤلف د نلتو کلی حافظ همد صديق نه، بلکه
 د پيرمباک کلي پير معظم شاه دے - دے د کتاب په ديباچه
 کښې وائی چه شه وخت چه حافظ رحمت خان ته دا کتاب
 چه مسوده ئے د اخون درويزه رحمة الله عليه د تذکرة الابرار
 والاشرار په طرز ليکلے شوه وه، د شاه جهن پور د نواب
 خان بهادر خان غورياخيل د اوډزی د کتبخانه نه راواستولے
 شوه او هغوئ اولوستله، نو کتاب ئے د تاريخي دستاويز په
 حيثيت ډير خوښ شو - خو د بے خايه تکرار او تصنع له
 کبله - په مسوده نظر ثاني کول ضروري او کنړل او کومے
 بے خايه خبرے يا تکرار چه پکښې موجود وو د هغے د لرے
 کولو او د عبارت د تصحيح په غرض ئے پير معظم شاه
 ته حواله کړو - منشا ئے دا وه چه که دا کتاب د عامو
 لوستونکو د فائده په خاطر آسان کړے شی او مقصد ئے
 هم فوت نه شی نو ډيره به ښه وی - هم د دے حکم په
 تعمیل کښې د هغے مسوده نه دا کتاب چه په تواریخ
 حافظ رحمت خاني نوم ياديری، ساز کړے شو -

د اصل مسوده، يعنی تواریخ افغانه د مصنف نوم
 خواجو ملیزے وو - دغه مسوده لکه چه د تواریخ خان کجو
 په نوم هم شهرت لری - خواجو مؤرخ د خان کجو په
 مصاحبینو کښې وو او په خپله یوسفزے وو، چه د خان

کجو د وفات نه پس هم ژوندی وو، او دا کتاب چه د
 خان کجو د وفات ذکر هم لری داسی ښکاری لکه چه د
 هغه د وفات نه پس د هغه د یادگار په طور لیکلې شوې
 او هغه ته منسوب کړې شوې وی، ځکه چه هم دغه
 توارېخ افغانه لکه چه د توارېخ خان کجو په نوم شهرت
 لری، پر معظم شاه په خپله خواجو ته د دې کتاب
 مصنف اول وائی - او د تبرک د پاره ئې د هغه یولس
 اشعار هم د دې کتاب د مبداء په رنگ کښې راوړی دی
 د اشعارو د انداز بیان نه د اصل مسودې د ژبې صحیح
 اندازه لگیدې شی لکه چه والی -

څار تر خدایه شم به دا هسې قدرتونه
 چه آدم حوالا نه وو، تا هاله کښل تلمونه
 قدرتونه دې ښکاره کړه
 تا پیدا کړه اووه زمکې اسمانونه
 د غې زمکې قرار نه کړو
 تا پرې کښول درانه درانه لونه غرونه
 تر دې غرونو ډیر درانه دی
 معتبر د دین مرونه
 د مرونو ځانې دې جوړ کړه
 د کور غار تنگه کورونه
 هغه ځانې لره به ورشو
 چه نه لار لری نه ورونه

تواریخ حافظ رحمت خانی بہ اووہ بابہ مشتمل دے، چہ
مؤلف ورتہ مقامات سبعہ (اووہ مقامونہ) ویلی دی۔ د دوشی
سرخطونہ بہ فارسی کنبے دی* ہر مقام مختصراً دا دے۔

مقام اول :- ذکر اوطان اصلی اقوام بنخے وغوری۔

مقام دوم :- ذکر رسیدن یوسفزی بہ پشاور و یافتن ملک
دوآبہ و باجور۔

مقام سیوم :- متوجہ شدن یوسفزی بہ ملک سوات و آمدن
بابر بادشاہ۔

مقام چہارم :- آمدن ککیانی بہ ملک دوآبہ۔

مقام پنجم :- جنگ ککیانی و دلازاک۔

مقام ششم :- قسمت کردن شیخ ملی ممالک ماخوذہ را۔

مقام ہفتم :- عبور شدن یوسفزی از دریائے لنہی و جنگ
کردن ایشان با غوریاخل۔

ہر مقام بیا بہ ورو ورو فصلونو تقسیم دے، او دغہ
رنگ خواؤ شا ہفہ اہم واقعات چہ د ۸۸۰ ہجری، مطابق

* بہ پیتو ادب کنبے د پخوا راہے دا دستور راغلے دے
چہ د کتاب د ہر باب عنوان بہ بہ فارسی کنبے لیکلے
کیدو۔ کیدے شی چہ بہ دے وجہ د تواریخ حافظ
رحمت خانی بہ ژبہ د فارسی کمان شوے وی۔

۱۳۷۵ عیسوی کال او د ۹۹۴ هجری، مطابق ۱۵۸۵ عیسوی کال تر مینځه چه د بنځی او غوری قبائلو سره تعلق لری پکښی لیک دی۔

مختصره حینہ: په کتاب کښی ځای په ځای د هجری سن د ځینو تاریخونو ذکر موجود دے چه د کتاب تواریخ افغانه د لیک د نیتې اندازه ترے کیدے شی۔ لکه چه ورومښی مؤلف په یو ځای کښی وای، چه اوس پروس کال چه سن الف واحد و ثلثین هجری وو۔ یعنی ۱۰۳۱ هـ وو۔ د دے نه معلومیږی چه دغه کتاب په ۱۰۳۲ هـ مطابق ۱۶۲۲ عیسوی کښی یا د دے نه مخکښی زیر تصنیف وو۔ او په ۱۰۳۳ هـ مطابق ۱۶۲۳ عیسوی کال کښی سر ته رسولی شوے وو۔ مورخ خواجو وای چه —

و اولاد شاه منصور ابن العم ملک احمد نیز درین وقت چند کس در هندوستان در خدمت نورالدین محمد جهانگیر بادشاه هستند۔

یعنی د ملک احمد د تره د ځوی شاه منصور په اولاد کښی یو څو کسان لا نن هم په هندوستان کښی د نورالدین محمد جهانگیر بادشاه په دربار کښی دی۔ هم د دے نه لیر وړاندے وای چه —

چنانچه از آنچمله سودا نام چه د ملک زیو ملک دے او ډیر موثر معمر دے، نن ورځ چه سن هجری زر درے

دیرش (۱۰۳۳ھ) دے، حیات دے -

یو بل خائے کینے وائی چه —

دریں وقت که سن الف و ثلث و ثلثین است -

یعنی ۱۰۳۳ھ مطابق ۱۶۲۳ عیسوی کال دے، نو د دے نہ
دا صفا خرگندیری چه تواریخ افغنہ په دوه کاله یا څه
زیات وخت کینے لیکلے شوه دے -

د خوند خبره پکښه دا ده چه سره د دے چه تواریخ
افغنہ د اکبر بادشاه د وفات نه خواؤشا اتلس کاله ورستو
لیکلے شوه معلومیږي، ولې بیا هم په کتاب کښه د هغه
تاریخی چنگونو او واقعاتو هیڅ ذکر نه دے موجود، چه د
دعلی د مغلیه حکومت او یوسفزو تر مینځه پښ شوی 'وو -
په دے واقعاتو کښه یوه اهمه او لویه تاریخی واقعه په
باجور، سوات او بونیر د اکبر بادشاه د فوځونو بلغار او
د هغوئو عبرتناک انجام وو - خو مؤرخ لکه چه د کتاب
موضوعات د خان کجو تر وفاته محدود ساتلی وی نو ځکه
نې د ما بعد پېښیدونکو واقعاتو څه ذکر نه دے کړې*
بیا هم کله کله نې د وضاحت په خاطر د خپلې زمانې د
سنونو لکه ۱۰۳۲ - ۳۳ ذکر بیا بیا کړې دے -

* داسه معلومیږي چه خان کجو د اکبر بادشاه د دور
حکومت په اوایل کښه یا د دے نه څه اکاهو
وفات شوه وی -

د تاريخي واقعاتو سره سره د ښځې، غوري او دلزاکو د مشرانو او خپلخانو ذکر هم پکښې موجود دے چه ددے قبائيلو د نسب نامو د کيفيت تصديق پرې کيدے شي - د دے نه علاوه پکښې د ځينو سياسي مصلحتونو وضاحت هم کيږي او د هغه اهمو او تاريخي لارو کوډرو او مقاماتو قصباتو او کلو پوره پوره تفصيل پکښې هم موجود دے، چه نن ورځې يا خو هه اهميت نه لري، او يا بيخي غير آباد شوي دي -

د کتاب د مطالعې په وخت کله نا کله د لوستونکي دا خيال را پيدا شي: چه کڼې د دغه دور نه ورستو په مغليه او فوړنکي دور کښې هم د دے د ماخذونو نه سياسي او جنگي بصيرت حاصل کړې شوي وي -

د يو ښه تاريخي روداد نه علاوه په دے کتاب کښې د پښتون اولس د کردار، پښتونولۍ، ملي تعصب او ننگ ناموس ډير په زړه پورې واقعات او مثالونه ليکلي شوي دي - که د ځنو تاريخ ليکونکو لکه سر اولف کيرو او بهادر شاه ظفر کاکاخيل دا کتاب د نظره تير شونې وې نو شايد چه کيرو صاحب په خپل دے خيال چه "زړه د يوسفزي مؤرخينو بيانات زيات ثقه گڼولوته داسې نه يم تيار" - * او يا ظفر کاکاخيل په خپله دے وينا دوباره غور کړې وې چه :-

"ميرزا الغ بيگ د بابر تره وو او د يوسفزو د بابر سره

تعلقات 'وو' - لکه چه د ملک شاه منصور (چه د ملک
 سلیمان شاه خوے وو) لور بی بی مبارکه بابر ته واده شوے
 وه - بابر یو ډیر صاف گو او سپین زرے انسان وو -
 هغه خپل ټول واقعات په ډیرے صفائے لیکلی دی، نو
 که چرے د میرزا الغ بیگ د لاسه د یوسفزو د نهه
 سوه مشرانو د قتل افسانه او د دے قبائلو د مهاجرت
 واقعه په حقیقت کښے شوے وے، نو یقیناً بابر به د
 هغه ذکر کړے وو - ولے بابر د دے واقعاتو په
 باب کښے قطعی خاموش دے - د دے نه دا قیاس
 کیدے شی چه دا واقعات د مبالغه نه خالی نه دی - *

د دے کتاب د مطالعے نه پس چه لوستونکے په دے
 بیان تو خیال او کړی، نو یوه خبره قدرتاً ذهن ته راشی چه
 د یکطرفه بیانونو نه نتائج اخذ کول او یا تش په حدسیاتو،
 د توارخو په میدان کښے په ځینو واقعاتو خپله رائے
 حرکتول، د اصول تاریخ د قواعدو نقی کول دی، او په
 حقائقو کښے داسے کجی راوستل دی چه د طرفداري بوئیں
 ترے راحی، او هم دغه شی د یو ښه مؤرخ د شان سره نه
 ښائی -

د توارخ حافظ رحمت خانی ماخذ یعنی توارخ افغانه، د
 خپل وخت د یو آزاد او بے نفسه مؤرخ لیک دے - دا
 نه خو د بابر د خودنوشت سوانح عمری په رنگ کیدے

شو چه د ليکونکي خپل ځان پکښې د ټولو واقعاتو محور وو او نه د درباري مورخينو کتاب، چه د دربار دارمي پابنديانې او مجبوربانې ورسره تړلې وې، بلکه دا د پوره قبيلې تاريخ وو چه افراد پکښې د کردارونو په دود ښوولي شوي دي. ځکه مؤرخ خواجهو نه خو د تعلی نه کار اخيسته دے نه ئې مبالغه پکښې کړې ده او نه پکښې د چا په خوشامنده او طرفداري مجبور وو. په دے ټوله هراسه کښې د کتاب وروښې مصنف خواجه مایزے يا دهغه بلار او نيکه د مساوي کردارونو په حيثيت موجود وو. ځکه نو اکثر بيانات يا خبرو د هغه چشم ديد دي او کوم چه څه قدرت پخوانی دی، نو چشم ديد راويان ئې هم نه ژوندي وو.

پير معتم شاه چه ځان د کتاب دويم مصنف گڼي،
په ښو ځانئ کښې لیکي چه —

”مؤرخ محقق وقاصی این قصص خواجه می گوید چه
بارها هغه دوازه نېتر چه د بابر غشي پرے لک وو
ما ليدلی وو او په هغه وخت کښې چه دوئي نه بيخه
بريو تل نو زه بيا په ډيره زلمے وم. پس له هغه بنا
برروش نور نېتر چه په هغه مقام ولاړ وو خلتو به
هغه په غشو ويشتل.“

د کتاب تواريخ حافظ رحمت خان ټول دور د وروښې
کتاب په رنگ په دوو پيرو مشتمل دے. د وروښې بېړي
مشری د ملک احمد بن ملک سلطان شاه بن ملک تاج الدين

بن ملک رُخِ مندنې یوسفزی وه۔ او په دویمه پېړۍ کېنې
دغه مشري ځن کچو بن قرا بن بهزاد صدوزی مندنې یوسفزی
ته حواله شوې وه۔

په ټول کتاب کېنې د یو سل یوویشو (۱۰۱) وړو
لویو افرادو ذکر اذکار موجود دی۔ خو د دے نه دا نه
دی انگیرل پکار چه د واقعاتو په دے بهیر کېنې گنې نور
څوک نه وو شریک۔ په حقیقت کېنې دا د ټول غوریاخیل
د خروج او سردوباره آبادکاری بیان دے۔ اود تاریخ په پانړو
کېنې د دے خبرې د گواهي د پاره پاتې دے۔ چه
څوک چه د ژوند استعداد لری هغه د یو ډیر توانمند او
قوی دشمن په مقابلې کېنې هم د مدافعت لارې گډوډرې
پیدا کولې شي۔ د دیو غوره مثال د شیخ زنگی ابن ملاخیل
رانړیزی خواجه خیل، چه د یوسفزو د ستانه دارو نه وو دا
وینا ده چه ۰۔

”اے یوسفزیو! دروښی زمونږ ملک سوات دے خدائے
به ئے را کا۔“

دا په دغه زمانه یوه ډیره غوره او په دفاعی، سیاسی
او اقتصادی لحاظ اهمه فیصله وه۔ ځکه چه په سوات کېنې
یو خو دوئی د مغلو د سیاسی تصرف نه بهر کیدے شول۔*

* خان کچو هم د شیخ ټپور د جنگ نه اگاهو دا
ویره څرکنده کړې وه۔ ”که دا سکرار قاسم د غوری
(پاتې د صفحه ۱۳ په حاشیه)

دویم دا چہ پہ دغہ سیمہ د دوئی مقابلہ د داسے ط:قبور
مخالف سرہ نہ وہ چہ کنے دوئی نے تانیا نہ شوہ کولے - دریم
دا چہ سوات بنہ شیرازہ او آباد ملک وو غریہ سمہ تولہ
زمکہ نے د زرعی پیداوار او مال سویشی ساتلو د پمارہ
موزونہ وہ - د یوسفزو د دغہ وخت د حوائج و تفصیل
صدر خوشحال پہ مشنوی آدم درخانی کنے داسے موزون
کرے دے - وائی چہ :-

یوسفزی پہ دغہ دور د کوچی عالم پہ طور
پہ هر حائے کنے - نه ميشته وه گاه په سيند گاه په ميرده وه
گاه به لاره د غره خوا ته گاه به بيا راغله دريا ته
چه نه چه د سال ليدله دوئی ميشته هورته کوله *

او سوات پہ دے حقلہ د تولو نه غوره او موزون وطن
وو - د سوات پہ غرونو کنے ډير بنه بنه پناکاهونه هم
وو - له دے امله د شيخ زنگي په مشوره عمل کولو
ته تولے قبيلے ملا او ترله - حکم چہ د ملک سليمان شاه په
خواست ميرزا الغ بيگ دوئی باق مانده د دوئی د مشرانو د

(پاڼے حاشیہ د صفحه ۱۲ نه)

خه او نه کړل خود به اووینی چہ غورے ستاسے
سرہ خه چارے وکاندی - او خه رنگ مغرور شی چہ
په غرونو کنے به مو هم بیا پرے نه ږدی -
* مشنوی آدم درخانی - صدر خان خټک، قلمی، پښتو
اکاډیمی لائبریری -

قتل عام نہ پس مطلق العنان کپی وو او پہ قول د دے
مؤرخ لکھ چہ وائی الغ بیگ حکم کپے وو چہ دوی
نور آزاد دی۔

”تا ہر چہ داند بکنند و ہر طرف کہ صلاح داند
بروند کسی مانع ایشان نہ کردد“ — *

دا واقعہ پہ اصل کتبے د ہفتہ افسوسناکے تاریخی واقعے
نہ پس پینہ شوے دہ چہ شاغلی ظفر کاکاخیل ورتہ محض
د افسانے نسبت کپے دے۔ د دے پورہ تفصیل د خواجو
مؤرخ پہ حوالہ پہ دے کتاب کتبے موجود دے او اختتام
نے پہ دے الفاظو شوے دے۔

”الغرض چون ہمہ ان ہفت صد کس یوسفزی را
مقتول ساختند میرزا الغ بیگ حکم نمود تا این ہمہ
مقتولان را بیرون شہر کابل بردہ دفن کنند۔ بنا بر حکم
وے ہمہ را بردہ مابین مشرق و شمال با مفاصلہ
دو سہ تیر پرتاب از کابل بر موضع سیاستک دفن ساختند
و آن مقبرہ را تا ہنوز خطیرہ شہیدان یوسفزی میگویند
و تا الیوم معلوم و عیان است۔ و قبر شیخ عثمان بن
موقی مولیزی قدس سرہ کہ سابقاً مذکور شدہ نیز در

* چہ خنکہ نے فکر رسی او دے کپی او کوم پہلہ چہ
نے زہ وی خی دے شوک دے نے لارہ نہ نیسی۔

آنجا معروف مشہور است،*۔

دھنہ وخت پہ دے تاریخی روایت تش پہ دے وجہ
د افسانے کمان کول چہ بابر غوندے صاف کو سلطان نے
پہ توزک بابری کنبے ذکر نہ دے کرے شہ خاص وزن نہ
لری - مورخین باید چہ پہ داسے موقع پہ دے خبرہ فسر
او کبری چہ د بابر د پلار میرزا غیاث او میرزا الخ بیگ
تعلقات شہ رنگ وو - بابر پہ خپلہ پہ کومو حالاتو کنبے
د کابل پہ تحت قابض شوے وو - پہ دغہ زمانہ د مغلو د
پارہ عموماً او د بابر د پارہ خصوصاً د سیاسی مصلحتونو پہ
خاطر دے واقعے تہ اہمیت ورکول پکار وو او کہ نہ -
پہ خپلہ د بابر غرض او فائدہ د یوسفزو پہ استیصال او
بیخ کنٹی کنبے وہ او کہ نہ د دے مضبوطے او لوئے

* لنہہ دا چہ شہ وخت چہ نے ہفہ قبول اووہ سوہ
یوسفزی قتل کرل نو میرزا الخ بیگ حکم اوکرو
چہ دا وارہ د بھر نہ بھر ویسٹی او بیخ نے کپٹی -
ہم د ہفہ پہ حکم نے ہفہ مقتولین یورل او د قطب
او د نمرخاتہ پہ مینخ نے د کابل بنار نہ بھر د غشی
د گذار پہ درے ہومرہ فاصلہ د سیاہ سنک نو سے کلی
سرہ بیخ کرل او ہفہ مقبرے تہ لا تر نہ د یوسفزی
شہیدانو ہدیہ وبلے شی او تر نہ نہ معلومہ او ہنکارہ
دہ - او د شیخ عثمان بن موقی ملیزی قدس سرہ، چہ ورناندے
نے ذکر شوے دے، مزار ہم دغلثہ ہرچاتہ معلوم دے -

قبیلے پہ رضا کولو کنبے۔ بیا دا چہ میرزا الخ یگک پہ
خپله خپل خان پہ خه نه خه حيله د دے الزام نه مبرا
کرے وو او که نه۔

دا یوتاریخی حقیقت دے چہ د مغل سیاست د ټولو نه
غټه حربه هم دا وه، چہ پښتون به ئے په پښتون واهه او
غالباً چہ په داسے واقعاتو کنبے د یوسفزو د دے سپین
دیرو قتل عام د ټولو نه وروستی تاریخی واقعه معلومیری،
دا قسم واقعات د پښتو او مغلو د کشمکش په تاریخ کنبے
خائے په خائے موجود دی۔ لکه چہ خوشحال خان بابا وائی۔

بیا له پسه د ډیلمی بادشاه بابر شو
چہ ئے کار د پښتو به برکت وو

دغه پښتانه د چا خلاف جنگیدل۔ د پښتون بادشاه
ابراهیم لودی، د مغل بادشاه بابر د پاره! نو مجبوراً به د
وخت مصلحت بابر د یوسفزو په رضا کولو مجبور کرے
وی، او هم دغه وجه وه چہ په خپل سواغ کنبے ئے د
دغه واقعے ذکر نه دے کرے۔

د دے واقعے په وضاحت کنبے داسے وائی چہ۔

در ان روز که میرزا قتل یوسفزی می کرد رؤ سائے
گگیانی نیز حاضر بودند فی الفور ایشان را طلبیده *

* په هغه ورځ چہ میرزا یوسفزی مشران قتل کول
د گگیانزو رئیسان هم موجود وو۔ زر ئے هغوئ را
طلب کرل۔

ورته ئے اوئیل چہ دا دی اووہ سوہ (۷۰۰) غورہ بناغلی
 مردان د یوسفزیو لاس تہلی مے و تاسے تہ در کھل او
 لافے ہم تاسے کپے وے چہ اول بہ ئے مونیر ہا مات
 کپو -

د موسیزو کگیانپرو مشرانو تہ د بادشاہ دا لمسہ او د
 ہفے نہ پس پہ قتل گاہ کنبے د حسن ابن چنگا او د شبلی
 ابن توری موسیزی کگیانپری د ملک سلیمان شاہ ابن ملک
 تاج الدین رخر مندپ یوسفزی سرہ (چہ ہفہ د مشہور یوسفزی
 سردار ملک احمد ترہ وو) ہفہ خبرے چہ پہ غیرونو او جوړو
 کنبے تر مونیر رارسیدلی دی د دے واقعاتو پہ ثقہ والی
 دلالت کوی۔ دا جوړے او غیرونہ پہ رجزیہ انداز کنبے وو۔
 لکہ د حسن ابن چنگا موسیزی سرہ منسوب دا غیر چہ :-

لکہ وایو ہسے دینہ*
 لاس تہلی خدا ئے را کپری
 اوس سو وژنسو لکہ ہیرونہ

او د دے پہ جواب کنبے د ملک سلیمان شاہ رخر (چہ
 د ملک شاہ منصور پلار او د ملک احمد ترہ وو) دا وینا
 چہ :-

کہہ جنگ وے پہ ہرغونہ
 تہ بہ رانغلے پہ ہرغونہ

* دا غیرونہ پہ تواریخ حافظ رحمت خانی کنبے موجود دی۔

لکه ئے لاس تړلی در کړو
اوس مو وژنه لکه میرونه

ورسره ورسره د شیخ عثمان موقی ملیزی یوسفزی دا ارشاد :-

چه دا دود میرو لیده بلغار کسه اړویده
د خدائے په کړه ئے وس نه رسیده

مطلب دا چه اونیانو لا پخوا ژړل چه بورئ ئے کنهله
او بیا د خوشحال خان خټک د خوئی صدر خان دا اشعار چه :-

یوسفزی چه لا بالا نه بے وطن شول له "بلا" نه
حادثات په حادثات شول لړل میشت په سمه سوات شول*

آخر هه معنی لری - دا کومه "بلا" وه چه دوئی ئے
د بلا نه داسه په بله ورځ بے وطنه کړل - د نن مؤرخ د
خوسوه کاله پخوا دے سند ته تشه شاعری خو نه شی وئیلے
او نه. دا اشعار محض د شاعرئ په خیال ویلے شوی دی -
لا بیا هغه کشف چه د شیخ عثمان موقی ملیزی په دے ذکر
شوے وینا کنبے ورته اشاره شوے ده - په دے کتاب کنبے
بنه په تفصیل سره درج دے - په دغه زمانه په وسطی ایشیا
کنبے چه موجوده افغانستان هم پکنبے شامل وو - قیافه شناسی

* مشنوی آدم درخانی صفحه ۵۳ (پښتو اکیډمی چاپ)

یو مستند علم وو، او شیخ عثمان هم لکه چه زبردست قیافه شناس عالم وو* او ځکه ئه د الخ بیگ په سترگو کښی د یوسفزو د بربادۍ تیرے لیدلے وے۔ په دے لحاظ هم دے تاریخي واقعے ته لکه د فتح خان رابعه کلے یا د موسی خان کلن مکئی په رنگ د یوے افسانے نسبت کول د واقعانو په ځایه تکذیب کول دی۔

که چرے دا واقعہ افسانه هم اوکړلے شی نو بیا د مغلو او یوسفزو تر مینځه د دومره اوږدے دشمنی او محاربه مجادلے (چه د الخ بیگ د زمانے نه راواخله عن تر عالمگیره پورے په یوه مخه قائمه وه) څه سبب کیدے شی پتینا چه دا د وینے عداوت وو ځکه ئه دومره طول اخستے وو۔

د تاریخ په یو کتاب کښی به هم د دے خبرے دلیل په لاس را نه شی چه د دے نه پس چرے په یوه موقع هم د ټول یوسفزی قام د مغلو سره مصالحت شوے وی۔ اوس سوال دا دے چه هغه مسلسل حادثات چه صدر خوشحال ورته اشاره کړے ده او هغه یلغارونه او مقاتلے مجادلے چه په خپله پښتانه هم پکښی د مغلو په ډره د یوسفزای په خلاف ولاړ وو، د څه له کبله وے۔ د آئین اکبری، مآثر الامراء، مآثر عالمگیری، تاریخ مرصع، تاریخ خورشید جهان، تاریخ فرشته او هغه نورو ډیرو کتابونو ابواب چه مغلو او پښتنو مورخینو لیکلی دی چه په دے حقله ښه ډیر شهادتونه لری او په خپله پښتون شر خوشحال

* اوکوری د لارډ برنز کتاب Mission to Kabul

خان خټک ہم دا گواہی کوی چه —

زه د يوسفزو په خان زهر وم قاتل
 بل مقصود مے نه وو په خدمت کښے د مغل
 ډير شاهان خوانان مے يو د بله ووژل
 تير ساعت ارمان دے پښتاني نشته حاصل

خو د وخت په تيريدو يوسفزو د خپلو عزيزانو
 گټگيانو تقصير حکه معاف کړو چه هغوی هم بالاخر د
 مغلو په عتاب کښے راغلل او د کابل د مضافاتو نه په
 کوچ کولو مجبور کړے شول - په دغه وخت هم دغه
 يوسفزي وو چه دوئی ته ئے لاس ور اوږد کړو - دوئی ئے
 سيوا د موسيزو نه ټول خانه وار راوبلل - او په خپلو مفتوحه
 علاقو کښے ئے د ټولو نه غوره برخه يعنی دوايه هم
 دوئی ته ورکړه - په دوئی پسے موسيزی هم د بالا نه
 را کوز شول او يوسفزو ئے د وينے د تړون په خاطر قصور
 معاف کړو او نیم باجوړ ئے ورکړو - دوئی لا په دوايه تر
 نه ميشته دی، دا بعينيه دغه شان وه لکه د اورنگ زيب
 په زمانه کښے چه ئے د خوشحال خان خيلخانے ته د مغلو
 د عتاب نه د دوئی د بچ کولو په خاطر لاس ور اوږد کړے
 وو - او د خپل خان سره ئے اباد کړی وو - تر دے چه
 خوشحال خان ورته په خپله اووه پر که وصيت نامه کښے چه
 ۲۰ رمضان ۱۰۷۶ هـ کښے ئے په قيد خانه کښے کښلے وه او
 د عمر اسماعيل خيل به لاس ئے استولے وه - په دے وصيت
 نامه کښے ئے ورته "بابازی" وئيلي دی - وائی:-

”بابازی — بائیزی دی — بلکه د ما د مور پلار
خونه هسه دی — چه د فرزندان پکښه ورغلل* د
اورنگ زیب بدی نئے راسره واخسته حق نئے د
دوستی د خویشی هر چه د یارثی اشنایی دے
په خائے کرو —

رحمت زی — رانریزی دی — چه په دا ننگ شرم
شریک شول — د دواړو اولسونو خو توان رسیری
نیکی بویه — د پښتن والہ په کار د مغل په دربار
د دوئی په بهبود ست کوشش بویه — سر و مال
و ست که د دوئی په کار په رخنه کښیری که
په کار کیری دریغ نه بویه — دوستی خویشی دے
هم له دوئی سره وی بلکه دواړو اکوزیو سره
دے دا حال محکم مستحکم وی — “**

یوسفزی په دے هوډ دومره مستحکم او کلک وو
چه په پیرو پیرو نئے د مغل لارے خارلے — حصارونه او
قلاکانه نئے ورله ویجاړولے — د هند نه پورته د اباسین په
قبله د یوسفزو او په نمر خاټه د مغلو تصرف وو — د سیند
دواړه غاړے یو مستقل جنگ گاه وو — څه وخت چه مغلو
د اورنگ زیب عالمگیر په ورځو کښه د انگرکوټ د قلا

* کلیات خوشحال خان خټک صفحه ۹۴۲

** تاریخ مرصع قلمی صفحه ۷۲۰ — نقل پښتو اکیڈمی —

جوړولو نیت او کړو - نو خوشحال خان مہابت خان ته لیکلی وو
چہ۔

چند کھگل مے نمائی بے بقا دیوار را *
کمر تو لنگر کوټ خواہی قلعه کن دمنار را

او د یوسفزو د مہماتو یہ حقلہ ئے دا مشورہ ہم ورکړے
وہ چہ۔

مہم د یوسفزیو درتہ واپسہ ښکارہ
د خرہ خسی کول دی لاس کښلہ گریوان پارہ *

مرہ د دے چہ پہ دغہ زمانہ لکه چہ د پښتونخوا دغہ
افغان شناس شاعر وائی چہ۔

خزانے د هندوستان دی را خورے شوے **
مرہ مہران دی ننوزی پہ کوہسار

خو دغہ مہرانو ہم د یوسفزو د سیمے پہ کوہسار کښے
لار او نڼہ وېستے شوہ - د دے پہ ثبوت کښے د افضل
خان خټک دا بیان بس دے چہ ***۔

عالمگیر محمد امین خان د لاهور صوبیدار، له ډیره لښکره
مرہ د یوسفزو په مهم تعین کړه، چہ راغی یوسفزی عالم
پہ سمہ کښے میشت وو له سمہ ئے پاسول وغرونو ته

* تاریخ مرصع و حیات خوشحال خان خټک (کامل)

** کلیات خوشحال خان خټک صفحه ۲۵۷ (کامل)

*** تاریخ مرصع صفحه ۷۱۸ (پښتو اکیډمی)

شو، سپی نئے تر میانہ کپڑہ چہ د شجاع هلوونه به لک
روپئی راکړې - یوسفزو ځواب او کړې چہ نوم مو به
به بد شی ور نئے نډ کړې - نور وځاروت لار -

د دے سبب صرف دا وو چہ د یوسفزو او مغلو بدی
د پښتو کانړے وو - او دا معلومه خبره ده چہ د پښتو
کانړے به اوبو کښے نډ ورستیری - ځکه خو دوه نیم سوه
کاله یعنی په هند کښے د مغلیه سلطنت تر زواله دا بدی
جاری وه -

ویش | د کښیانرو په دوا به میشته کولو کښے
چہ کوم خاص سیاسی مصلحت پتووه، هغه دا وو چہ یوسفزی
د خپل مدافعت او د مغلو د دسترس نه د ځان لرے باسلو
په خاطر به دے خبره مجبور وو چہ د دوا به غوندے
ښیرازه او ابادیه علاقه یوے داسے تپے ته بریردی چہ هم
نئے پښتی وی او هم د دوئی او د مغلو تر مینځه د سپر یا ډال
په مثال وی* - د دے د پاره دوئی ته د خپلو عزیزانو
کښیانرو نه زیات موزون بل څوک نه ښکاریدل -

د علاقے محل و قوع مونږ ته دا ښائی چہ که څه
هم ظاهر آئے محمدزی او کښیانری دوا به تپے د غوری به
زسکه واچولے او د کاتلنگ د جرگے به موقع نئے لکه چہ
د موسیزو تقصیر هم معاف کړو او د دوا به سره نئے نیم

* داسے علاقے ته بفرزون Buffer Zone وئیلے شی

باجور، لہ دانشکولہ تر عنبرہ تر لاشورے تر ناو کئی تر
چارمنگہ چہ اول د خلیلو برخہ وہ، دا ئے موسیزو گگیانپو
لہ ورکپہ نو بنکارہ دہ چہ پہ دے جور ملک احمد بابا د
خپل تدبر او سیاسی او جنگی بصیرت پہ رنرا کنبے د خپل
اولس نہ ہم د خپلو عزیزانو یو مضبوط حصار چاپیرہ کر۔

د دے خبرے تصدیق پہ خپلہ د ملک احمد د ہنے
وینا نہ کیری چہ پہ دے موقعہ ئے چدزو تہ کرے وہ،
چہ —

وردروئی اشغری مے درکرے دے - پہ تاسو د
مبارک وی - بارے پہ تاسو ہم لازم دی چہ خان د
بنخی شلورم شوے او کنری او پہ ہرہ بنہ بدہ د بندنی
حاضریری -

خو د دے برعکس گگیانپری چہ د بنخی د دریم خوی
اولاد وو هغوئی تہ ئے داسے ہیخ خپرہ او نہ کرہ - فقط دا
چہ د ناویسائی د خاطرہ ئے ہم هغوئی غوریا خیلو او مغلو
تہ سلیمہ کرل -

چدزی او گگیانپری دواہ پہ دے تقسیم دومرہ
خوشحالہ شول چہ ملک احمد تہ ئے اوویل چہ —

خانہ! دا ملکونہ واره تا پہ خپلہ کتلی وو۔ زمونیر هیخ
استحقاق پکنے ثابت نہ وو۔ بارے چہ تا پہ خپلہ کرم
بخشی مہربانی وکرلہ مونیر د واره غلامان شو -

د شیخ ملی دفتر | د زمکو د تقسیم دا زمانه خواؤشا

۹۳۰ هجری، مطابق ۱۵۲۳ عیسوی کال معلومیږي. هم په دے کالونو کښے شیخ ملی بابا خپل مشهور دفتر مرتب کړے دے. لومړۍ تقسیم د کاتلنګ د تاریخي جنگ نه سمدستی پس، چه لا لښکر نه وو خور شوے، او کړے شو. پس له هغے د یوسف نامے کورا کور تقسیم اوشو. دغه په اصل کښے په دفتر شیخ ملی یادیری. دا تقسیم د هغه مابقیه ملکونو او علائقو وو. چه ملک احمد د یوسف مندنې په نامه پا. کړے وے. او ځکه ورته د یوسفزو د کورنۍ تقسیم ونیل مناسب دی.

دا علاقه وار تقسیم په نیم باجوړ. سوات. ښیر. تینول، ټوله سمه تر نویساره او د اباسین تر غاړے په دے زمکو مشتمل وو. په دے کښے دوئی اتمان خیل، کلدون، کشار، روانړی، گانسی، گزجر او نور مخلوط اقوام د ځان سره په طور د مرستیالو اوساتل. ځنې ئے همسایه او فقیران شول. خو د تقسیم په حقله ئے هر څوک خوشحاله کړل.

واي چه شیخ ملی نهایت متدین، متقی، قائم‌اللیل او صائم‌الدهر سړے وو. هر چرته چه به تہ، خدمتگار به کوزه د اوداسه ورسره کړهوله. او دے ماتحت د ملک احمد، مقتدا د درست یوسف مندنې وو. دے د هرے چارے او د هر مهم غمخور وو. همگی ملکونه تپه په تپه کور په کور د دے په دفتر ختلی وو، او دے ویشلی وو. او تر اوسه

پورے ہم د دغہ تقسیم پہ یوسف مندڼر خصوصاً پہ سوات
کښتے جاری دے -

پیر معظم شاه وائی چه د یوسفزو چه چرے هم په
زموکه سره مباحثه شي، سره اووایی چه "دا تا له شیخ ملی
راوړی دی چه دعویٰ کړی!" غرض دا چه د دغہ ورکړی
تر اوسه منظور دی - د پیر معظم شاه دا بیان د ۱۰۳۳ هـ
مطابق ۱۶۲۱ء یعنی د خواجو مؤرخ د بیان پرتو ده - خو
هم دغه حقائق لا تر نننه چه ۱۳۹۰ هـ مطابق ۱۹۷۰ء دے،
جاری دی - او د یوسفزو کومے قبی او کوم خیلونه چه
په کومو زموکه د پوځ تقسیم نه پس پریوئے، هم په هغه
پاتے شوه - ځکه چه دا تقسیم تر ډیرے زمانے د تپه وار
بدلون په حساب وو او کلی اولسونه به پکښتے څو کاله پس
د یوے علاقے نه بلتے ته کوچیدل* - دے ته به ئے "وار"
وئیلو -

دا واره کړے تقسیم تر ډیرے زمانے بجاری وو - آخر
یوسف مندڼر خپل ملک دوه برخے کړو او نیمه سمه د سوات
او ټنډه سره د یوسفزو شوه - او نوره علاقہ د اباسین تر
غارے تر پېڅوره تر تورپیلے د مندڼرو په تصرف کښتے پاتے
شوه - په برو یوسفزو کښتے د رانډیزو، اکوزو او خواخوزو
واره کړے تقسیم هم تر ډیرے مودے جاری وو - خو په
آخر کښتے دغه تقسیم د کلو کلو پورے محدود شو -

* کاستس اینډ ټرائبز آف دی پنجاب اینډ فرانټیر - یوسفزی

د زمکو بدلون به په ځينو علائقو كښې څلور كلنې چرته،
اته كلنې او چرته به دا بدلون لس كاله پس كيدو -

د زمكې د برخې بنسټ حساب كوروسر وو - او هر
چا ته به د خپل پلرين حق په تاين حصه وركيده - د
زمكو تقسيم چرته په روپي، چرته په قلمبه، او ځنې ځانې په
پچه وو - هم په دغد حساب به غر په سمه او په اوچه للمه
د دوټري برخه وه - دا تقسيم دومره صحيح او بې چوكښه
او مساويانه وو چه تر شلمې صدي عيسوي پورې پكښې
هيڅ غلطۍ نه د پيدا شوې - او پيرې په پيرې هر چا ته
د خپل نيكې دوټر حصه وركړې شوې ده - د دوټر د
تقسيم دې طريقې ته به ئې "ويش" وويلو -

پير معظم شاه د اخون درويزه په حواله وايي چه -

شيخ صلي در مرض موت خود گفته بود كه من در عمر
خود انصرام مرام اهل حوائج گاه به طمع دنياوي نه
كرده ام - بلكه خالصتاً لله كرده ام - پس اكر درين سخن
راست گوي باشم تقسيمات ملكها و تعينات حدودها كه
في مابين يوسفزي كرده ام تا روز قيامت باقي باد و اكر
دروغگو باشم از ميان ايشان مرتفع باد - انتهي كلامه
لهذا تا هذاليوم تقسيم وې ثابت و برقرار است و اولاد وې
درين وقت بعضي در يوسفزي و بعضي در هندوستان است *

* شيخ صلي چه څه وخت د مرگي په رنځ پرېوت نو
(پاتې حاشيه په صفحه ۲۸)

سزاگائے: | د ویش د قواعدو نه علاوه شیخ ملی :

خپل قوم د پاره یوه ضابطه اخلاق هم وضع کړې او رائج کړې وه - دا ضابطه اخلاق لکه شرعی قانون وو چه په هره تپه او هر کلی کښې ځنې عالمان مشائخ او ستانه دار د دے د اجراء د پاره مقرر وو - سزاگائے به شرعی وے خو د ځینو طریقه به د علاقے د خلقو د مزاج مطابق وه - هم دغه وجه وه چه په دے زمانه کښې د دے سیمے د خلقو اخلاقی معیار او انفرادی کردار ډیر اوچت وو - لکه چه میاں معظم وائی چه —

یوسفزی هاله ډیر خوش خویه نیک معاش خلق وو - د دے قوانینو مطابق به ئے بیلمازانو، جوارگرو، نشه ئیزو زلکارو او نور فواحش کونکو ته سزاگائے ورکیدے -

(پاتے حاشیه له صفحه ۲۷)

وئیلی ئے وو چه ”ما په خپل ژوند کښې د حاجتمندو د مرام بندوبست چرے په دنیاوی طمع نه دے کړے بلکه خالصتاً د خدائے د پاره مے کړے دے - پس که زه چرے په دے تجربه کښې ریښتونه یم نو کوم ملکونه چه ما تقسیم کړی دی او کوم حدود چه ما د یوسفنامے تر مینځه مقرر کړی دی هغه د تر قیامته باقی وی - که په دے کښې دروغ وایم نو تر مینځه دے ئے پورته شی -“ لنډه دا چه هغه تقسیم لا تر ننه ثابت او برقرار دے - او د هغه اولاد په دے وخت کښې ځنې په یوسفزو او بعضی په هندوستان کښې دی -

په ټوله قبيله كښې په دې قسم عاداتو سخت بنديز وو
 دې ضابطې ته به ئې "شيخ ملي" وې. د دې په
 ذريعه به په كال كښې يو ځل په زيركه مياشت كښې
 د ټول اولس اخلاقي تطهير كيدو. د محاسبې په وخت
 چه به كوم كسان په كوم جرم ماخوځ كړې شول
 هغوئې ته به د خپل جرم په تاين سزاكانې وركيدې.
 په دې كښې ځينې سزاكانې د خاص نوعيت وې. لكه:-

(۱) په خر ډانگ كول:- مجرم به په يو اوږد
 ډانگ په خړانگنې كېرې شو. دوؤ ټكړ، سرو به ډانگ د
 يو سر او بل سر نه نيولې وو. هم دغه شان به ئې د كلي
 په بازارونو او كوڅو كړځوو. ماشومان او شيخان طالبان
 به ورپسې وو. كلمې به ئې ورپسې وئيلې. ځانې په ځانې
 به ئې اودروؤ او خلقو ته به ئې د هغه د انجام نه د
 عبرت حاصلولو سبق وركوؤ.

(۲) په خړه سورول:- مجرم به په شاتووي خړه
 سور كېرې شو. يو سړى به د خړه غاړې ته پرې
 اچولې وو. د جلوس په وړاندې به روان وو. د خلقو
 جلوس به ورپسې وو. سړى غاړې به ورپسې وهلې كيدل
 شيخانو به پسې كلمې وئيلې. عالمانو به په چوكونو ايساروو
 او خلقو ته به ئې د بدو چارو نه د ځان ساتلو تلقين كوؤ.

(۳) مخ تورول:- ځينې وخت به د مجرم سزا چه
 سنگينه وه نو مخ به ئې ورله د جاعت د ډيوې په توركي

تور کړو - کله کله به ئه ورله د پرتوگ نه پټکې اوواڼه،
 به پټکې کښې به ئه ورته د مردار چرک يا کارغه تپس
 بنږي نالې کړي - د هېو کو يا زړو چيټرو اميل به ئه
 ورته په غاړه کړو او په خړه به ئه سور کړو - سړي
 نقارې به ورپسې وي - چه جلوس به روان وو د خرشنو،
 غوشيانو څپولي به پرې ورولې کيدل - دا به د ډيرو
 سزاگانو مجموعه وه چه کمې زياتې به پکښې کيدې شو -

(۳) سر خريل :- د بد کاره ښځې سزا به عموماً سر
 خريل وو -

(۵) په دُرو وهل :- ځنې سزاگان به خالصې شرعې
 او کتايې وې - لکه په دُرو وهل - به دې کښې به د
 اسلامي فقهي د قوانينو پابندي کولې شوه - د سزا حد به هم
 د هغې په اندازه وو - دا سزا به عموماً بد کاره سړي او
 بد کارې ښځې ته ورکيده -

(۶) سنگسارول :- ځنې مجرمان به سنگسارولې کيدل
 خو داسې موقعې به ډيرې کمې پېښيدې - کله چه به
 څوک سنگسار کړي شو نو عام اولس چه به کله هم د
 هغه د ځلي په خوا تيريدو هر سړي به پرې درې کانډې
 ويشتل - د سوات ټبر او سمې به ځينو کلو کښې لا تر
 ننه داسې ځلي موجود دي - او اوس هم چه څوک ئه په
 خوا تيريږي نو هم په هغه دود پرې کانډې وروي - په
 دې ځلو کښې د انډيلزو خدرې ځلي په خصوصيت سره

شہور دے -

د شیخ ملی دا سزاگانے د پښتنو د هغه عامو رواجی سزاگانو، جرمانو او ناغو توغو نه ییځی مختلفې وے، کیوسه چه به پښتنو مشرانو، خانانو یا د هغوئو جرگه د حجره کلی او قام د رواج مطابق ورکولے -

د شیخ ملی ټیکسونه : | د شیخ ملی په مقرر کېږي ټیکسونو کښه د جاعت د بوقه، کیډی او د خدمتگار د پاره کور و سر شه رقم یا غله مقرر وه - د دے نه علاوه د قربانۍ خرمن به هم جماعت ته وقف وه - د امانو د پاره د ټل په سر سړی وے - دا به د ستانه دارو او مشائخو د میرو نه علاوه وے* - د جاعت په ودانۍ، مرست او ليو اخاره کښه به ټول تلگری شاملیدل - کور و سر سر په به لازماً حاضریدو، که څوک به په داسه موقع حاضر نه شو نو ناغمه به ئے ورکوله - د جاعت بش، غورگه، چانړه بوگر، به یا خو د قومی ځنګل نه راوړه کیدل کڼی کهنه سله نو په ټولانه به اخستره شول - د دے مقرر اصولو پابندی لا تر ننه جاری ده - دا ټولنه به خالصتاً د دوتر په سر وه - بے دوتره خلق به د دے ټیکس نه معاف وو - ځکه

* د مشائخو او ستانه دارو سړی به عموماً د کلو او ټپو په برید وے او د دوی پوځ ملکیت به کنړلې کیدو - د دے نه علاوه به ځنې د مشرۍ سړی وے چه حجره به پرې چلیدے -

چه غفوی ته به د لاس او پښو خدمت حواله وو .

جماعتونو به د مکتب کار هم ورکوو . د طالبانو د پاره به وظیفې مقررې وې، دا وظیفې به د دوه وخته پخې غلې نه علاوه د فصل په تیاریدو د درندونو نه د ټولانو په شکل کښې وې . دغه رنگ راتوله شوې غله به طالبانو خرڅوله او د هغې نه په حاصل شوی رقم به ئې د جاسې پېزار کار کیدو . په زبرکه میاشت کښې او په اختر شوقدر به صدقې خبراتونه هم دوئی ته ورکیدل . او دغه رنگ به د دوئی د دارو د رسولو او کتابونو او تیل صابون حاجت تر سره کیدو . په ټوله یوسفنامه کښې د شیخ ملی د نظام د برکته تعلیم مفت او عام وو . په دې کښې د وخت او عمر هېڅ پابندی نه وه . په مکتب کښې به ماشومان هلکان او جینکئی کله کښیناستل . خو هر کله چه به جینکئی پیغلوب ته نژدې شوه، نو زنانه استاذانو ته به حواله کړې شوه . داسې استاذانو ته به د جاسې پېزار نه علاوه په فصل مقررې غله دانه ورکیده او په هره غم ښادئی کښې به ئې پوره پوره اعزازی برخه وه .

مختصراً دا چه په تواریخ حافظ رحمت خانی کښې د قاموالی ، پرې جنې، پښتني کردار ، د پښتنو د عاقبت ناندیشی، د آزاد او غلام د فرق، د مغلو د سیاسي حکمت عملی، د پښتنو او مغلو د پخوانو مراسمو او تعلقاتو، د قومی او انفرادی بدعتونو، د قومی تعصب او خیرخواهئ د جذبې، د دیني پیشوایانو او متانې دارو د قدر او عزت، د مغلو د

سنگدلی، د پښتنو د غیرت او حمیت د مظاہرو، د سرداری
 او مشرئی ورکولو د رواج، د جرگے د احترام، د ننواتے د
 اهمیت، د پښتنو میرمنو د کسردار، د جنگ د طریقو او
 آدابو، د ځینو قلاگانو او حصارونو د اهمیت، د مطربانو
 او قوالانو د حیثیت او په پښتنو خصوصاً په یوسفزو کښی
 د نسب نامو د رواج ټول انکار په دے کتاب کښی موجود
 دی۔

پیر معظم شاه د کتاب په اختتام کښی دا اشعار
 لیکلی دی۔

شکر شکر چه مکتوب شه دا کتاب په بنه اسلوب شه
 دا کتاب اول طویل وو در په ده کښی قال و قیل وو

نور په حکم ما د خان
 چه حافظ دے د قرآن

چه په هند کښی لکه نمر دے تمام هند پرے منور دے
 شہادت پور د ده وطن دے پیلی بهیت ئے اوس مسکن دے

هجری سن زر سل اتیا دے
 یو کال بل هم پرے بالا دے

غره هم د محرم ده
 دا رنگ یاد د معظم ده

پاک مولی د خان معین شه
 د هر چا په دا امین شه

د کتاب نقل په ۲۶ جولائی ۱۸۶۳ کښې میرزا محمد اسماعیل قندهاری د میجر راورټی د پاره تیار کړې دے - دغه نسخه اوس په برټش میوزیم لائبریری لندن کښې محفوظه ده - د کتاب په سر کښې د میجر راورټی د لاس د تاریخی اهمیت یو مختصر شان نوټ هم لیک دے - دغه نوټ د لوستونکو د دلچسپۍ د پاره د دے چاپ کتاب سره هم شامل کړې شوی دے -

خلور علمی کورنۍ:- | په پښتو کښې په خلورو غټو علمی کورنو کښې درې خو په پښتونخوا کښې ممیزې او مشهورې دی - چه پکښې وروښی د اخون دروېزه صاحب کورنۍ، دویمه د خوشحال خان خټک خیلخانه او دریمه د د ځمکنو د میاں صاحب کورنۍ ده - خلورم خاندان په هند کښې د روپیله ژ د نامتو مشر شهید حافظ رحمت خان دے - چه د کتاب تواریخ حافظ رحمت خانی نه علاوه د پښتو د لغاتو او د پښتو د تواریخو او نسب نامو په حقله ډیر کتابونه په دے خاندان پورې منسوب دی - دے خاندانونو، علومو فنونو له، خصوصاً په پښتو کښې فروغ هم ورکړې دے او د عالمانو شعراؤ قدردانی ئې هم کړې ده - باید چه په وخت او موقع د دے خلورو واړو خاندانونو د علمی خدماتو په حقله مفصل تحقیقات او کړې شی او د پښتو ژبې او ادب په تاریخ کښې دوئی ته خپل مناسب حق او مقام ورکړې شی -

اختتامیہ با د توارنج حافظ رحمت خانی د چاپ کولو

غرض دا دے چه د دے واقعاتو نه عبرت او سبق واخستے
شی او د قبائلی گوندونو او برو جنبو د انگتو او نښتو
په ځائے ټول پښتانه په يو اسلامي وحدت کښه سره اوپيرلے
شی، او د شریکے وروړولې او مساواتو غږه اسلامي جوهر
بيا را ژوندے کپه شي، چه پښتون اولس ئے ډیره زمانه د
دنیا په قومونو کښه افضل او سرفرازه کپه وو —

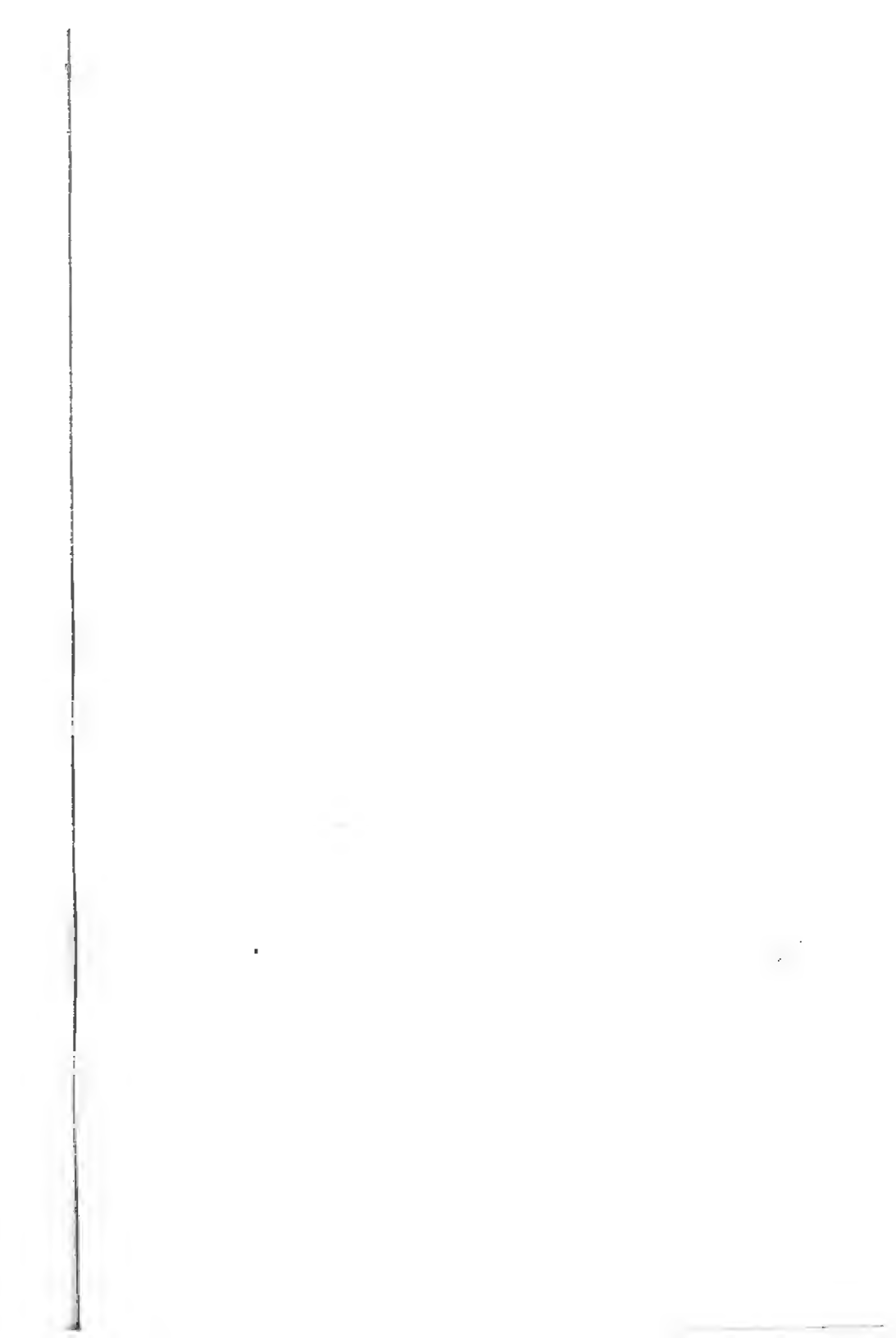
محمد نواز طائر

ایم اے (جغرافیه) - ایم اے (فارسی)

ایم اے - آنرز (پښتو)

پښتو اکیلیمی، پینور یونیورسیتی

۲۴ فروری ۱۹۷۰ء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سیاس و ستائش مالک الملک که کنگره قصر کبریائی جلالش
رفیع تر از ان است که کمند او هام خواص و عوام به داں جا تواند
رسید، و فضای بیدای کمالش وسیع تر از آنست که مرغان آوی
اَجْنَحُهُ نفوس فلکی و عقول ملکی بدانجا رخت تواند کشید -

به کدام زبان بیان توان داد که آنوده لوث اسکان را از مقدس
مطلق چه آگاهی، و محبوس زاویه عدم را از ذات بخت چه
همراهی، جائیکه والئی ملک نبوت و صاحب ولایت فصاحت که
أَنَا أَفْصَحُ، مقوله شریفه اوست، به عجز خود اعتراف نموده و زبان
به کلمه لَا أَحْصِي کشوده، دیگرے را چه یارائی گفتگو، و غیرے
را چه بحال تکب و پو :

دل ز کجا این پر و بال از کجا من که، و تعظیم جلال از کجا

او آنست که خود گفته، و کوهر ثنائے او چنانست، که
خود سفته که قوله تعالی: - سُبْحَانَ الَّذِي يَبْدِئُ مَلَكُوتَ كُلِّ شَيْءٍ
و إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ - و درود سعادت ورود بر گزیده معبود که
وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ خطاب اوست، و مالک ملک کونین
اقطاع منصب بندگان احباب اوست - بکدام استعداد مرقوم توان
داشت، جائے که واجب الوجود لولاک ثنائے او گفته، و دین او
را ناسخ ملل و ادیان اولین ساخته - و به اهل بیت اطهار و

اصحابِ اخیار موبد کردانیده، دیگرے شکستہ زبائے را چہ تاب
زبان کشائی وغیرے آشفته رائے را چہ بجال سخن آرائی :

و را عَزَّ لولاک تمکین بس است ثنائے او طُہ و یلسین بس است

زہے محبوب درگاہ صمدیت و مقبول بارگاہِ احدیت کہ

قبائے لی مع الله بر قامت او رست و دعوائے انا سید و ولدِ آدَم
او را بر جاست -

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ عَلٰی اٰلِهِ الْاَطْهَارِ وَ صَحْبِهِ الْاَخْيَارِ اِلٰی يَوْمِ الْقِيَامِ

اما بعد نثارندہ این کتاب، و سازندہ ابواب، بندہ کمینہ
یہ معظم شاہ ولد پیر محمد فاضل مغفور مبرور متوطن موضع
پیر سہباک تعلقہ شہر پشاور جنین سی گوید، کہ عمدہ الاسماء
العظام آسودہ الکبراء الخظام خان عالیشان حافظ الملک والفرقان خان
رحمت خان سلمہ الرحمن عن نوائب الزمان -

نظم

آنکہ از رائش عروس ملک را رونق و حسن و جمال و زیور است
ظاہرش بر جادہ شرع رسول باطنش ہر دم بہ یاد داور است
ہرچہ در مدحش نویسند کاک فہم ذاتِ عالی را سزا و در خور است

بہ اشتغال کتب متنوعہ و نسخ ہر قسم آلفتے تام و رغبتہ
تمام میدارد - اتفاقاً روزے کتابے تواریخ افغانہ مسودہ طریق
مشعر بر احوال اقوام خینی و غوری غالباً بر احوال یوسف زی
بہ زبان افغانی فارسی آمیز مطابق اخبار تذکرہ عارف بے بدل،

سالك شاعراہ علم و عمل آخوند درویش علیہ الرحمة از كشتب خانہ عالیہ خاصہ شریفہ سرکار فیض آثار نواب معلی الخان بہادر خان قوم افغان عرف غوریہ خین خصوصاً ڈاؤدزے خط انداز و رونق افزائے بلندہ شاہ جہان پور طاب اللہ ثراہ و جعل الجنة مشواہ بہ ہم رسیدہ بہ نظر کیہمیا اثر وے در آمد - (ادام اللہ اقبانہ وضاعف اجلانہ و جعل الی کلی خیر مانہ -

پس چونکہ جناب فیض مآب خان صاحب محقق زمانہ و مدقّق یگانہ است، مضامین واقعات غریبہ و حکایات عجیبہ بہ موجب تصدیق و تطبیق تذکرہ مذکور، کہ مشّت نمونہ خیروار است پسند خاطر افتادہ - اما از انجا کہ عروس عبارتیں مسودہ طریق بے نظیر ثانی مصنف با حشو پیہودہ و تکرار بلا فائدہ مانده بود بہ زیور قبول متعلّی نہ شدہ۔ لاجرم بدین نظر ذرہ نظیر بے بضاعت تلّیل الاستطاعت کہ یکی از کمترین دعا گوین و کھترین ملازمان حضور پُر نور بود، فرمودند کہ اگر کتاب مذکور بے قوت مقصود یہ قسمی کہ سریع الفہم باشد مختص گردد بے مستحسن خواہد بود کہ از مطالعہ آن کسی را ملالتی نہ رسد و بہ کدورتی نہ انجمد -

بناءً علیٰ ہذا مطابق امر والا بہ عبارت قلیل اللفظ کثیر المعنی اختصار آن شدہ مہذب و محبوب گردید مقامات سبعہ مرتب کشت و بہ تاریخ حافظ رحمت خانی موسوم شد - و بہ نَسْتَعِینَ وَ اللّٰہِ الْمُسْتَعَانِ عَلٰی مَا تَصِفُوْنَ -

مبدائی کتاب مصنف اول

سیت

حار تر خدایہ شم پہ دا جسے قدر تونہ
 چہ آدم حوا لائے وو تا حالہ کبیل قلمونہ
 قدر تونہ د بیکارہ کپڑے
 تا پیدا کپڑے اووہ زمکے آسمانونہ
 د جسے زمکے قرار نہ کپڑے
 تا پیرے کیشول درانہ درانہ لوے غرونہ
 تر دے غرونو دیر درانہ دی
 معتبر د دین مرونہ
 د مرونو خانے د جوہ کپڑے
 د گور غار، شکہ خونہ
 ہفہ خانے لرہ بہ ورشو
 چہ نہ لار لری نہ ورونہ
 یوہ ورخ بہ پکنے بند شو
 ہر قیامت بہ پکنے یونہ
 لرغونی مری پوشتی
 چہ د یوسف زو وو کوم ملکونہ
 ملک نے نشکے، مینہ نے کاکڑے
 غوریہ خیل کا تر اوہ پیغورونہ
 شورید خیل! پیغور مذ کپڑے
 تہ، خیسے بی مرہ ورونہ
 خیسے متا لہ لاسہ راعی
 حالہ تہ زورور وے بہ مرونہ

مقام اول

در ذکر اوطان اصلی اقوام خنّی و غوری خصوصاً قوم یوسف زی و غیرهم من توابع ایشان و سبب ارتحال ایشان از آنجا و آمدن به مضافات دارالسلطنت کابل و مخالفت میرزا الخ بیگ شاهزاده با قوم یوسف زی و کشته شدن سرداران یوسف زی از دست او، و آمدن ایشان از آنجا به مضافات شیر پشاور و غیره که بالفعل در آن متوطن اند -

می گویند چه یوسف زی به کلاه به تشکی، او غورید خیل، خصوصاً خلیل به ترنگ - به مقر او قوه باغ پراته و و، به یوّه سبب نئے جنگ سره و شد - خنّی نئے درست مان کمر، هغه ملک نئے ترے راؤنیوّه - درست خنّی چنانچه یوسف زے، او کگیانے، او ترکلانے، ورشره لا محمد زے هم در و بست له قبائلو سره راؤ کوچیدل، مخ به کینته کابل ته راغلل ساکن شو - الغرض مردم یوسف زی در نواحی کابل خیلے با حشمت و شوکت شده، تمامی حدود مضافات کابل را در تحت تصرف خود آوردند -

گویند که در آن ایام میرزا الخ بیگ شاهزاده بن سلطان ابو سعید بهادر تیموری در نهایت صغر سن و خورد سالی با قدرے قلیل مردم مغول در آن عنقریب از ماوراءالنهر به کابل آمده، شکسته حال و خسته روزگار بودند، و در آن وقت سردار تمام اقوام خنّی ملک سلیمان شاه بن ملک تاج الدین بن ملک رنج بود، وقتی که سلیمان شاه ملازمت میرزائے مذکور حاصل نمود بسیار محبت در میان ایشان پیدا شده، به حدیکه ملک مذکور دختر

خود را بہ میرزائے مذکور منسوب نموده ہمیشہ ویرا بہ زانوئے
خود شانہ فرزند وار می پرورید، و تربیت میکرد، تا بہ آن حد
چہ یوسف زی کل د دہ لبکر شد۔ او سلیمان شاہ دے پہ دا غرض
لویاؤ، چہ کوندے شاہزادہ دے، چہ لوئے شی بادشاہ بہ نئے کرم۔
وارہ حکم بہ نئے حما شی، کل خبیے خصوصاً یوسف زے بہ پرے
ہر گورہ دیر دروند او صاحب جاہ شی۔

اتفاقاً یوہ ورخ میرزا الخ بیگ د سلیمان شاہ پہ غیر کنیے
ناست وو، قدوة المکاشفین شیخ عثمان بن موقی مولیزے کہ یکے
از اولیائے صاحب کشف و اعیان آن زمان بود، و مردم یوسف زی
بالکل گروید، و معتقد او بودند، پرے ورخے او میرزائے مذکور
د سلیمان شاہ پہ غیر کنیے ناست وو۔ شیخ عثمان مذکور
شدہ سید دے پہ دشہ حالت کنیے ولید، ورتہ نئے اووئیل چہ
”ملکہ! داخہ کرے“ سلیمان شاہ ورتہ اووئیل چہ ”داشاہزادہ
دے۔ لویہ، ووم نئے چہ کہ بادشاہ شی سلطنت بہ نئے حما شی او
قام بہ مے پرے عزیز او دروند شی“ شیخ ورتہ او فرمائیل چہ
”د دے زلمی سترکے لکہ د بزید ہسے دی چہ صحابہ (رض) نئے قتل
کری او ہلاک کری وُو۔ دغہ ہسے بہ ستا قوم ہم ہلاک کا۔“

ملک مذکور ورتہ اووئیل چہ ”شیخ جیو! دارنگہ مہ وایہ،
لہ تا نہ دا ہسے نہ بنائیری۔ چرے نہ چہ نور شوک پرے خبر
شی۔ ولے چہ بادشاہان د چا احسان نہ ورہ کوی۔ دے بادشاہ زادہ
دے، چہ لوئے شی بادشاہ بہ شی چار بہ نئے حما شی، قام بہ مے
پرے محترم شی۔“

.. شیخ ورتہ او فرمائیل چہ ”بہ ملکہ! خبر مے کرے بیا بہ د

وئیل چہ وئیل دِ راتہ نہ وو، نور اختیار دِ خپل -

چہ ملک سلیمان شاہزادہ مذکور پہ طریق مسطورہ سرہ لوے
کپ، تربیت کماحقہ ئے او کپ، تر کمالہ ئے ورساوے - نور ئے
بادشاہ کپ - خطبہ او سکہ پہ نامہ د دہ وچلیدہ - مستقل بادشاہ
شد، ملکونہ ئے ضبط کپہ - عسا کر ئے ڊیر شو - مغول ہم لہ اطرافو
جوانبو راغلل ہرے جمع شول، تخت گاہ ئے کابل شد - اما هنوز
کاروبار او مصلحت کل متعلق پہ ملک سلیمان شاہ وو - یوسفزی
ہرے باندے صاحب جمعیت شو - تسلط تغلب تمام ئے پکینے پیدا کپ -

الحاصل گویند، در آن ایام کہ میرزا الغ بیگ بادشاہ کابل
شاہ جمعیت و حشمت تمام پیدا کرد، و ملک تاج الدین را شش یا
هفت ہسر بودند ہر ہمنہ قابل و نامی - اول ملک سلیمان شاہ کہ
بر مسند ریاست و امارت اقوام خنہی بسیار سال بہ استقلال تمام
متمکن بود، و دویم سلطان شاہ کہ برادر اعیانی ملک سلیمان شاہ و
پدر ملک احمد بود - و پوشیدہ نمائد، کہ ملک احمد ملکہ عظیم الشان
ممالک کیر ملک یوسف زی بلکہ ممالک کیر تمام ملک اقوام خنہی
بود - کہ احوال وے در محل خود ایراد خواہد یافت - سیوم
بہرام کہ از تجار و کاروانہا طرق محصور می گرفت و جمع می نمود -
چہارم خیرالدین، پنجم ہائندہ، کہ از غایت زور و قوت و عظمت
جسامت ویرا ہائی میگفتند - و پسران دیگر را نامہا بہ اینجانب
معلوم و متحقق نہ شد -

ذکر منشاء مخالفت یوسف زی و کگیانی

الغرض د سلطان شاه مذکور 'لور وه او د ملک احمد خور وه فاطمه نامه - چه ډیره بنائسته، جمیله پیغله وه، چه و چنگازیو موسیزیو، کگیانو ته، چنانچه د شبلی ابن توری او د حسن ابن چنگا و عزیزانو ته لور کړې وه - او شبلی ابن توری او حسن بن چنگا د پل چنگازی، موسی زی، کگیانی وو، چه په هغه وخت کښې به کگیانو کښې سرداری ماکی د دوئی دواړو وه - میرزا الغ بیگ ته دوئی دواړه ډیر پیس وو - اعتبار لورې پرې باندې از حد زیات وو - چغلې به لورې د خلقو ډیرې کولې - په چغلې سره مشهور وو -

الحاصل فاطمه مذکوره ابراهیم د گدای (روئی) نیاس زی، یوسف زی و تبتوله - له کابلې لورې د کورمې ته راوستله - چه مقام د خیشکیو دے - نور په دغه سبب نیت د کگیانیو و یوسفزیو ته بد شؤ - اما لکه چه یوسف زی هر کوره غالب او قوت ناک وو، توان نه رسیده، شب و روز قابو طلب وو، چه که فرصت مویا موندلې چه بد مو ورسره وکولې، او میرزا الغ بیگ هم چه مستقل بادشاه شؤ یوسف زیو ته لورې نیت بد شؤ - په دا سبب چه یوسف زی هر کوره غالب وو - د میرزا الغ بیگ پروا لورې نه لرله د خپل اختیار حبشې وو - هر چه ملک سلیمان شاه او یوسف زیو کول هغه به کیدل، او ظلم تعدی هم د دوئی به ښهر د کابل او په دهات از حد زیاته شوه -

چنانچه مپاهی او ښهري او الوسی خلق د دوئی له لاسه په خان ورسیده - چه بد خوئی، دست اندازی، شراب خوری، نور فسق

فجور د دوئی پشه وه - تا حده چه اسماعیل د مرکت زوئ
یوسف زه هسه بد سست او ظالم شرابی وو، په اصیل خلق به ئه
په زور نیول او په یوه پیاله د شرابو به ئه خرڅول - او په بازار
کښه د کابل به ئه په زور و ظلم نرخ نرم کړ او څیزونه
به ئه اخستل او نیاو ئه چا نه شئ کاووه -

ذکر تاخت میرزا الغ بیگ بر قوم کگیانی

الغرض ظلم و تعدی د دوئی بہ حد و کمال ورسیدہ، اما چا لره توان د بز پرسی نہ وو۔ آخر الامر درمیان یوسف زی و کگیانی بہ سبب قضیہ فاطمہ مذکورہ منازعت بر خاست۔ و دست اندازی شد۔ و نتہ قائم گشت۔ او د میرزا الغ بیگ او د واپو مغلو زرنہ بہ دے دیر بنہ شہ۔ چہ نفاق او مخالفت د دوئی تر میان واقع شہ، سرہ بیگانہ شو۔ جانین بہ ما تہ محتاج شی۔ بہ ضبط کنبے بہ مے راشی۔ نور میرزا الغ بیگ لہ مغلو سرہ مصلحت و کر، چہ لبکر بہ پرے ناگیا نہ وخیژوو، د کگیانو تومن بہ پرے ووهو۔ تاخت تاراج بہ ئے کرو۔ چہ یوسف زی او کگیانی بہ مثال د دوو خنگلو دی، چہ د یو خنگل مات شی، یعنی کگیانی زیر و زیوں شی۔ یوسف زی بہ ہم نور راتہ عاجز شی۔ ولے چہ تنہا بہ پاتے شی۔ او دا مصلحت د وھنے د تاراج د کگیانو ئے لہ ملک سلیمان شاہ سرہ ہم و کر۔

چنانچہ بہ ظاہر خو سلیمان شاہ ورتہ آرمے و کر لہ۔ اما بہ باطن کنبے د کگیانو بہ وھنے راضی نہ وو۔ لہ دغہ پسہ میرزا الغ بیگ لہ لبکرہ سرہ بہ قصد د کگیانو د وھنے روان شہ۔ چہ قتل او تاراج بہ ئے کرہم۔ تر ہغہ میان سلیمان شاہ خبر شہ بت ئے کگیانو لره خبر ورستاوہ چہ میرزا الغ بیگ راغے ستاسے تاخت لره و بہ مو وھی۔ تاسے خبر شئی، خپل آلوس ترے وساتئی۔ کگیانی نور لہ ہغہ حابہ زر و تبیدل۔ بل حائے لره لالہ۔ میرزا الغ بیگ چہ ورغے کگیانی ئے بہ ہغہ حائے یسا نہ موندہ۔ زرنہ ئے دیر بد شہ۔ و خپل لبکر تہ ئے وویل چہ دا کگیانی چا پخوا خبر

کہہ چہ لہ خپلہ حایہ وتبیتدل؟ دوئی ورتہ وویل چہ خدائے زدہ
چہ چا خبر کہے - او د گگیانو تو من ہسے خائے لہہ یا تلے وو
چہ میرزا ورپسے تلے نٹ شہ - قابو لے پرے نٹ ساریدہ -

آخر میرزا لے مذکور مایوس شرمندہ لہ خنہ حایہ بہ پیرتہ
راؤجاروت - بہ شہر کابل رسیدہ تفحص و تحقیق بسیار کرد کہ
آیا مردم گگیانی را از الغار من کدام کس واقف نمود - آخر الامر
چون چند روزے گذاشت - مردم گگیانی بے مروتی کردہ بہ میرزا
الغ بیگ پیغام کردند کہ مایان را از الغار شما ملک سلیمان شاہ
کہ مدارالمہام شما است بدیں طرف کسی از معتمد علیہ خود بہ
طریق استعجال نزد مایان دوانیدہ واقف و آگاہ ساخت - حکمہ لہ
حایہ وتبیتدو، لہ ہر شہ سرہ ہسے خائے تہ لارو، چہ ستا لاس
را باندے و نٹ رسیدہ -

از استماع این خبر آزرده گی میرزا وغیرہ مغولانش از ملک
سلیمان شاہ والوس یوسف زئی بہ حد کمال رسیدہ حقد و حسد ایشان
در بارہ ملک سلیمان شاہ و جمیع قوم یوسف زئی نہایت انجامیدہ و
شب و روز در قلع و قمع ایشان می اندیشیدہ و با مقربان خود
خلوتہا و مشورتہا ہمیشہ می کردند تا روزے میرزا الغ بیگ
حسن ابن چنگا و شبلی بن تورے ہر دو سرداران قوم موسیازی
گگیانی بودند، چنانچہ سابقاً ذکر ایشان گذشتہ است، ہر دو را یہ
ملازمت خود طلبیدہ مصالحہ نمودند - و بہ انواع کرامات و
بدارات سرفراز داشتہ فرمودند، کہ من با تمامی عساکر در مدد
و معاونت شما ہستم و از یوسف زئی بے زار و بے اعتبار شدم،
باید کہ بروید و لشکر خود را جمع کردہ بہ جنگ یوسف زئی

به استعداد تمام بیرون آیند - که ما هم شامل حال شمایان خواهیم شد - چه یوسف زی ستایه هم دینمن دی حما هم دینمن دی، چه مو لاس رسیری هیچ صرفه به یوسفزیمه کوئی، او به دا ئے عظیم سوگند سره و کر - چه اول تاسے لاس به یوسف زی پورے کپٹی نور زه هم له خپله جمعیت سره زر درپسے درغلم - عاقبت الامر ملکان ککیانی از میرزا الخ یگ رخصت شده به تومن خود که در نواخی کابل بود رسیدند -

ذکر کیفیت جنگ یوسف زی به میرزا الخ بیگ و گگیانی

(جنگ غوره مرغه)

عسا کر خود را مجتمع نموده مستعد شدند، و به غزم محاربه با یوسف زی به در آمدند و مقارن آن حال میرزا الخ بیگ نیز با لشکر عظیم خود آمد. با گگیانی شامل گشت و به هیئت اجتماعی به جانب یوسف زی متوجه شدند -

چنانچه بعضی از گگیانی پیشتر رفته، غوائے د یوسفزیو و نیولے را به مخه نے کرے - تو من * د یوسف زو خبر شه، لور د لوره مسلح ورهسے راووتل - هر گاه چه د یوسفزو لبکر گگیانیو ولید تور لبکر د گگیانو او مغولو خلور صفه شو - یوسفزیو چه دوئی خلور صفه ولیده یوسفزی هم خلور صفه شول - آخر الامر چه دواړه لبکره سره و خوخیدل په نیت د مقاتلے او د مقابلے سره ورغال، جنگ عظیم مابین العسکرین سره واقع شه - فاما یوسفزی ترے لاندے وتل، داد د مردانگئی (نئے) ورکه - لبکر د مغولو او د گگیانیو دواړه مات کره - شکست فاحش نے ور لره ورکه ډیر مغول او گگیانی نے ووژل - هغه جنگ خائے چه نژدے و کابل ته وو - او واره پرے زرغونه مرغه ده هغه مرغه واره په خون د مقتولانو د مغولو د گگیانیو آلوده او غوره شوه - حکم د هغه جنگ گاه نوم غوره مرغه شوه - تا الیوم اهل افغان آن جنگ را جنگ غوره مرغه می گویند - و آن جگ جائے را غوره مرغه می نامند -

* قام، اولس، خلق -

القصہ چہ میرزا او گگیانی دواہ لہ ہفہ جنگ بہ مائے لالہ
 میرزا کابل لہ راغے - او گگیانی خپلو مساکنو لہ ورغلل - میرزا
 الخ بیگ ہر گورہ دیر خجیل او منفعل شہ - بیائے حسن ابن
 چنگا او شبلی ابن توری گگیانی تہ وویل چہ د یوسفزو د وروک
 کولو او د قتلولو علاج بیا د کولو دے، حسن او شبلی ورتہ
 وویل، چہ میرزا صاحب! یوسف زی بہ بے ملائمتہ بے دلا سے بہ
 لاس کبینہ ووزی البتہ صلح آشتی ورسہ وکرہ - چہ کوندے
 بہ دا رنگ ووغلیری بہ لاس د راشی - میرزا ورتہ وویل چہ
 کہ صلح ورسہ او کرم او بہ مدارات او ملائمت بے راوالم ہل
 بہ بے شوک مات کا - او شوک بہ بے ووزنی - دوئی ورتہ
 وویل چہ تہ بے عذر بہ دلا سے سرہ سرداران ہلکان وارہ
 راؤبولہ - انعام اکرام اول ورکرہ، بیا بے قوارہ لاس د ورستو
 وتریہ و مونیر تہ بے راکرہ - انشاء اللہ تعالیٰ اول بہ بے ہل سوئر
 مات کرو و بہ بے وژنو -

چوں این وعدہ میان میرزا و سرداران گگیانی از حسن و
 شبلی وغیرہما استحکام یافت بعد ازاں میرزا عذر در پیش نہاد
 دلا سے او استمالت در پیش نمود و با سرداران یوسف زی خطوط
 متضمن لطف و مہربانی و انعام و اکرام نوشت بہ دست معتمد
 خود فرستاد - کہ گناہان کردہ و نا کردہ، دانستہ و نادانستہ شمایان
 بہ خلوص خاطر و صفاء طویت بخشیدم، پس بیا راہی چہ آشتی او
 یگانگی سرہ مستحکمہ کرو - لکہ پخوا مو سرہ زیست روز کار کاوہ
 بیا بہ ہفہ ہسے رنگ کرو - و بدست آن کسان خود مبلغ نقد بہ
 طریق تحفہ نیز فرستادند تا وقتی کہ آن کسان میرزا با مکاتیب
 محبت اسالیب مع مبلغ بہ یوسف زی رسیدہ ملکان یوسف زی از آنجا

کہہ گئے اند :

زر ہلا دی اسیل بندہ کا چہ طمع نے نہ وی پہ شاہانو خندہ کا

از فریب قوم مغول کہ ضرب المثل است، غافل شدہ فریفتہ منصوبہ او کشتہ شادان شدند و آن مبلغ مرسولہ را در میان خودہا با یکدیگر تقسیم نمودند او سرہ بہ نے وویل چہ خرنگہ بنہ وشو چہ میرزا او کگیانی مونیہ دوارہ مات کرہ فتح مو روزی شوہ او ہم یا میرزا محتاج شہ بہ زارٹی مو ہولی - بنہ بہ راسرہ و کہ - آخر پہ دا بللو بے عقلہ یوسف زی راخی شو - ویسا او اعتبار نے پرے و کرہ -

سلیمان شاہ مع جماعتی از کد خدایان یوسف زی ہمراہ آدمان میرزا روان شدہ بہ ملازمت میرزا الغ بیگ بہ کابل رسیدند - و میرزا معہ امیران خود بہ استقبال ملکان یوسف زی بر آمدہ بہ اعزاز تمام بہ خانہ خود در آوردند - و خلعت ہائے فاخرہ علی حسب درجاتہم بہ آنها پوشانیدہ مبلغ بسیار مرحمت کردند و طرفہ التفات و شفقت با اوشان مبذول داشتند مدایع کہ ان جماعت ملکان یوسف زی در حضور میرزا الغ بیگ بودند ہر روز ضیافت می کردند بزم ہا می نمودند -

اتفاقاً روزی میرزا با امیران و ندیمان خود معہ ملکان مذکور یوسف زی بزم شراب خوری کردہ بودند - اتفاقاً در ان روز چندے از جوانان رعنا و دنیہ و شراب خوار کہ با جماعت کد خدایان یوسف زی کہ بہ ملازمت شہزادہ آمدہ بودند عزلیات و خرافات بنیاد نہادہ بد خصلتی میگردند و میرزا را کلمعدوم پنداشتہ شمشیر ہا و

کاردها را از بس لا عقلی و مخموری از نیام ها کشیده ، د کوتو دیوالونو ستنے به ئے پرے وهله دست اندازئے بے ادبئے ډیره کولے -

دا مستی او بدی د دوئی په میرزا او په مغولو هم ډیره بده وټکیدله، اما له ملاحظې د یوسف زیوئے اصلا دم نه شه واهه - نور د میرزا او د مغولو قهر غصه و یوسف زیو ته لا زیاته شوه - بارے لکه یوسف زی واهه مسلح راغلی وو - د میرزا او د مغولو وار او لاس پرے بر نه شه او قابو ئے پرے و نه رسیده - نور په دا گذار ئے زړه ور کړه انعام اکرام ئے ور کړه - و به خانهای خود ها رخصت فرمودند - چونکه مردم اعیان یوسف زی خیلے سرفراز شده به الوس خود ها رسیدند خوش وقت شده زیاده ازان بد مست و متکبر گشتند و تسلط و تغلب از آن زیاده کردند -

ذکر طلیدن میرزا الغ بیگ یوسف زی را بقصد کشتن

الغرض میرزا مذکور بعد از چند گاه باردیگر بنیاد عذر نهاده به ملک سلیمان شاه و غیره رؤسائے یوسف زی فرمان نوشته بدین مضمون فرستاد که اراده ضیافت بادشاهانه و قصد دادن خلعت هائے فاخره و انعامات ذآخره علی حسب درجات شنایان به بخاطر مقرر دارم، لازم که هر کسے از مشارالیه شمایان آمده حاضر شوید که به سراحم خسروانه هر یک برقرار خواهم نمود -

چون این معنی به کوش مردم یوسف زی رسیده از بے عقلی و بے فکری خود به ذوق مستی آمیدواری چنان، مستغرق شده چه چرنے سردار او ملک او دلاور خوان وو، تر شیخ تر بزرگه پورے وارہ سرہ جمع شول - وارہ اووہ سوہ میوہ بناغلی نمایان سرہ ورغلل کابل ته لارل -

وقتیکه به دیار میرزا رسیدند آدمان میرزا آمده ظاهر نمودند که حکم میرزا چنین صادر شده است که هیچ کس از شمایان با تیغ و سلاح اندرون نباید بر سر هر چه که از اسلحه پیش خود دارید از بیرون گذاشته بعد ازان بروید، و لوازم کورنشات به جائے آرید - چون آن جماعت یوسف زی هر همه مسلح بودند هر همه بر طبق امر اسلحه خود را گذاشته دست خالی اندرون رفتند و شرائط تسلیمات به جائے آوردند -

میرزا بر جمیع ملکان مذکور شفقت بسیار کرده دلاسا نمودند و به جمیع خوانین و اسیران خود که در آن وقت حاضر بودند حکم نمود، که وقت بے وقت است، می باید که مردم یوسف زی

را بہ خانہائے خود بردہ تقسیم کنید، و ہر یکے از شمایان ایشان را ضیافت نادرہ بہ کنید۔

چنانچہ ہفتہ اووہ سوہ میرہ یوسف زی وارہ نے بہ امیرانو خانانو خیلو و ویشل او ہغو یوسف زیو تہ ہم سیرزا دا وویل چہ ما حکم کرے دے، ن وقت بہ زما امیران تاسے تقسیم کاندے مہمانی بہ خیلہ ہر خوگ درکوی۔ تاسے جماعت جماعت لہ ہر یوہ امیرہ سرہ خئی۔ عاقبت ہفتہ اووہ سوہ یوسفزی لہ ہر یوہ امیرہ سرہ بہ حسب د حکم ورسرہ لال خیلو کورونو لہ نے بوتلل بہ بنانہ د مہمانی حائے ہر حائے در خانہ خود نشانند۔

بعد ازان آدیان میرزا در عقیبش رفتہ بہ ہر یکے امیر و خوانین خود گفتہ، چہ د یوسف زی حائے بہ حائے لاسونہ مشک د ورسو، محکمے و تپڑی او را نے ولئی، چنانچہ ہفتہ یوسفزی وارہ چہ جماعت جماعت بہ بھانہ د ضیافت ہر یوہ امیر کرہ بے خبرے بے پروا ناست و و، وارہ نے لاس د ورسو و تپڑی او را نے و سئل۔

لکہ چہ دوئی وارہ تش لاسی و و د لاسہ نے ہیخ و نشول او ہغو مغولو بہ ہم ورتہ وئیل چہ خہ و شو کہ سونیر و تپڑی میرزا بہ بیا در باندے بیگاہ تہ مہربان شی پرے بہ مویدی۔

بانیہ امیرانہ ہر یکے یوسف زیو تہ ہم سیرزا دا وویل چہ ما حکم کرے دے، ن وقت بہ زما امیران تاسے تقسیم کاندے مہمانی بہ خیلہ ہر خوگ درکوی۔ تاسے جماعت جماعت لہ ہر یوہ امیرہ سرہ خئی۔ عاقبت ہفتہ اووہ سوہ یوسفزی لہ ہر یوہ امیرہ سرہ بہ حسب د حکم ورسرہ لال خیلو کورونو لہ نے بوتلل بہ بنانہ د مہمانی حائے ہر حائے در خانہ خود نشانند۔

بسڻ تمام جر که یوسف زی را میرزا الغ بیگ در کابل

الغرض بدون ملک سلیمان شاه جمیع آن هفت ضد کس را خانه به خانه دست پر کتف بستند و به دربار میرزا حاضر آوردند و ملک سلیمان شاه را فرو گذاشتند زیرا که میرزا ممنون احسان وے بود و رعایت آداب وے بسیار می کردند -

القصه چه یوسفزی 'وتپل شو، پس له هغه حکم د میرزا د دوئی په باب کښې دا هسے صادر شے، چه لاس تپلی دوئی راولی پس له هغه ئے کړدونونه 'ووځی - چنانچه خوانینو او کسانو د میرزا دغه رنگ 'وکړل چه واره اووے سوہ کسه یوسفزی (ئے) لاس تپلی د میرزا دربار لږه راوستل - نور ئے ودرول او ملک سلیمان شاه خلاص وو باز حیران پریشان وو د یوسفزیو او د میرزا تر میان کړزیده و میرزا ته ئے زاری شفاعت د یوسف زیو د خلاصی کاوے -

او میرزا په هغه وقت کښې له دیوان خاے بیرته بل خاے وو پټ پکښې ناست وو په دا میان کښې پنځه کسه یوسف زی رانړیزی بنه سړی چه یو پکښې کوثر ابن ملا حسین زانړیزے اتمان زے وو او څلور نور هم ورسره وو ناکهانه ئے بے خبره له خپله توسنه په دا یوسف زی پسے را تلل په دغو لاس تپلیو یوسف زیو کښې راکښیوتل ځنو یوسف زیو ورته ووئیل چه زمریو تاییه را پسے څه بدو راوستی، دوئی غریبان حیران شو لکه مغولو چه دوئی ولیده د دوئی د پنځو واړو لاسونه ئے ورستو محکم 'وتپل -

مکاشفہ شیخ عثمان علیہ الرحمة

او حضرت زبده المکشفین عمدة الاولیاء شیخ عثمان بن سوتی مولیزی قدس سرہ ہم بہ دغو مظلومانو کئیے لاس تری ولای وو۔
 پہ دغه میان کئیے شیخ عثمان دغو پنخو وارو رانریزیو ته غو
 وکر چه "تاسے چرته خدائے راوستلی"۔ دوئی ورته ووئیل
 چه "دا حمونیر قام وو راغلی وو، مونیر ورپسے راغللو له دے
 هسے حاله خبر نه وو"۔ شیخ عثمان ورته ووئیل چه "اووه
 سوہ کسه یوسف زی چه ما پر منبر لیدل چه په یو حائے قتل
 شو تاسے خوہے ورشره نه لیدلی، چرے خدائے دلته راوستلی"۔
 دوئی یا ورته ووئیل چه "په قام پسے راغللو هیخ خبر نه وو"
 القصه در آن روز که میرزا قتل یوسف زی می کرد۔
 روپائے کئیانی نیز حاضر بودند فی الفور ایشان را طلبیده، ورته نے
 ووئیل چه "دا دی اووه سوہ غوره بباغلی مردان د یوسفزیو
 لاس تری ہے و تاسے ته درکړل۔ او لافے هم تاسے کپړے وے،
 پخه اول به نے مونیر هله مات کړو اوس د خو غټو ملکانو سرونه
 تاسے پخپل لاس پر یکالړی پس له هغه د هغو نورو سرونه به حنا
 جلادان ووهی"۔

آخر ملکان د کئیانو او جلادان د میرزا هغو ترلیو لره
 توری وکښلے په لاس ورغلل۔

کونید که ملک سلیمان شاه هر چند آمد و رفت میکرد و
 زاری و شفاعت در باب مخلص یوسف زی می نمود۔ ایما قائده
 نکرده او سلیمان شاه په زار زار ژړل تر دا میان به ککرزیده۔

آخر سیرز اورتہ ووئیل چہ ”ملک! تہ ولے ڊیر ژاپے۔ ستا
مرک خو نشته تہ خو بی معاف کرے تہ چہ تہ مے پلارے۔“

سلیمان شاہ ورتہ ووئیل چہ ”زہ د خپل [هان] پہ مرک ډار
تہ یم خو یوہ خبره مے ارمان شوہ، چہ حمونیر شیخ عثمان، چہ تہ
لا هلك وے او حما پہ زنگانه ناست وے لوبولے مے، یوہ
ورح ستا پہ باب یوہ خبره له کشفه ما تہ وئیلی وه او له دے
حاله تہ راته آکاهی کرے وه۔ بارے ما پرے عمل تہ کاوہ،
هنه ورخ دا ده، حال مے ستا اوس اولید۔ نور میرزا ورتہ ووئیل
چہ ”تہ مه ویریره تہ مے پلارے۔“ بیا سلیمان شاہ ورتہ ووئیل
چہ ”تہ ما په غیور کنبے پہ خپل زنگانه ناست لوٹے کرے،
بادشاه مے کرے۔ ڊیرے لیکنے مے درسره وکرے اوقا ژہ پر پلار
بنلے دم۔ حما هر کورہ ڊیر حقونه ستا په دسه ثابت دی، هـ
تہ کورہ نا خلق مه وژنه۔ او کټ ورتہ تہ کورے نور دا درے
عرضه خو مے قبول کره۔ پس له هغه تہ پرہ کره۔“ سیرزا ورتہ
ووئیل۔ ”درے عرضه کیوم۔ کوم ډی راته ووايه۔“

سلیمان شاہ ورتہ ووئیل چہ :-

اول عرض مے دا دے چہ اول ما تر هر چا اول ووژنه،
چہ دوئی په سترگو تہ ویم۔ چہ د دوئی د خونو لو کناه حما
په غاړه تہ شی۔ ولے [چہ] شیخ عثمان ستا له حاله راته دا رنگ
وئیلی وو۔ او ما تہ منل۔ او تہ مے لوبولے بادشاه مے کرے۔

او دویم عرض مے دا دے چہ :-

حما په حائے ملک احمد د سلطان شاه زوے، حما وراړه چہ
تړلے شوے دے، نوٹے مجبده، مه تہ وژنه۔ (غنی مه شه چہ ملک

احمد بن سلطان شاہ بن ملک تاج الدین پہ دغہ وخت کبھے بے ریشہ
 زلمے وو - پیرہ نئے نہ. وہ بخمینا پانزادہ (۱۵) سالہ وو - و چون
 از عہد خوردگی آثار رشد و قابلیت و اطوار بزرگی و ریاست
 در جبین او ہویدا بود عقل و فراست بے نہایت میداشت خوش
 زبان و خوب تقریر بود و ملک سلیمان شاہ او را از فرزندان صلی
 خود ہم دوست تر میداشت و تربیتش بیش می کرد، ازین سبب
 ویرا نیز در این مرتبہ ہمراہ خود بہ ملازمت میرزا آورده بود)
 دے ہم تہلے شوئے وو -

الغرض پس نہ خفہ ملک سلیمان ووئیل چہ :-

دریم عرض می دا دے، چہ مونیر دا اووہ سوہ (۷۰۰) میرہ
 چہ یو بے احمدہ، وارہ ووژنہ - نور د یوسف زو پہ الوس غرض
 مہ کسوہ - قتل تاراج او بند ہم مہ کسوہ او ہر چرتہ چہ حی
 پزیریدہ - منع نئے ہم مہ کسوہ -

میرزا ورتہ ووئیل چہ شہ ملک! دا درے عرضہ می د
 قبول کرل ہسے و بہ کرم -

گویند چہ ملک سلیمان شاہ د احمد د خلاصی عرض و میرزا
 تہ کاوہ - حسن ابن چنگا او شبلی ابن توری دوارہ ککیانی
 میرزا خفہ حاضر وو - دوئی دوارو سرہ ووئیل چہ د سلیمان شاہ
 عقل خوئیدلے دے - کوردیدہ دے خان نہ خلاصوی پہ الوس
 پرے ودان دے - احمد خلاصوی چہ لا خام ہلک دے، دے
 بہ قام لرہ شہ وکا -

ملک سلیمان شاہ دا خیرہ واوریدلہ - ورتہ نئے ووئیل چہ

ما عمر خوړلې دے او احمد لا زلمې دے - اسيد دا هسے دے -
چه دے به قام وصافي ودان به ئے کا -

الغرض ميرزا الخ ييب درے واره عرضه د سليمان شاه قبول
کړل - و احمد را زنده گذاشته و به عوض وے حکم کشتن
ملک سليه ان شاه کرد - چنانچه ملک مذکور همراه آن دست بسته ها
رفته در موقف عرض ايستاد - او به دغه وقت کښې وائی چه
دوئی خپلو سره 'ووئيل' چه صاحب کشف او د باطن سواره به سوږ
کښې دا وړخ چا ليدله که نه - شوک ديدبان وو که نه وو -

شيخ عثمان عليه الرحمة ورته 'ووئيل' چه "تاسے دا خپل ملک
'وېوېتئې' چه لا ډير پخوا ما ورته شه وييلي 'وو' - له دے چارے
ما دے خبر کړے وو که به 'وو' - ملک 'ووئيل' چه "او شيخ
رښتيا وائی له دے حاله ده ما ته وييلي 'وو' - بارے ما د ده
خبره 'و نه منله - هغه وړخ دا ده چه ده ئے خبر راته کاوه -
به سترگو بے 'ولیده' - د هغه پس شيخ عثمان به زوره دا وينا
ووئيله :

چه دا دود 'سروليده' - بل غارکه* (ئے) ارویده

د خدائے به کړه ئے لاس نه رسیده

الغرض شيخ عثمان پس له هغه 'ووئيل' چارے دا ده چه
ما ليدله را پښه شوه - بارے ما ليدلی 'وو' چه به هغه واقعه
کښې به تور قوال هم ژايره وی او دے اوس نشته دا شه رنگه

* بلغاک: شور، فرياد، چغې 'سورے'، (اصل مسوده کښې
بل غارکه ليکلې شوے دے -

خبرہ دہ - ناگاہ پہ ہفہ ساعت کینیے تور قوال ہم حاضر شہ راغے
 چہ قندھار لہ پہ سیر تلے وو - پہ ہفہ وقت خدائے راوست -
 بے خبرہ پہ دربار رانوت خو چہ لہ وراہہ ولیدہ شہ - شیخ غر
 وکر چہ وکوری ہفہ دے تور قوال ہم راغے - پہ دے واقعہ
 کینیے راسرہ شریک شہ - دا حمونیر قتل اوس رشتیا شہ - ہفہ واقعہ
 رشتیاوہ پہ تحقیق ہم دا رنگ میے لیدلہ لکہ چہ راغللہ راپیشہ شولہ -

و این تور قوال از جملہ نامی شیخان و درویشان یوسفزی
 بود - و در مولیزی میباشد و الحال نیز درینوقت در مردم مولیزی
 جماعتی از اولاد او هستند کہ آنها را قوال خیل می نامند -

التعبہ گویند در آن وقت کہ سرداران کگیانی و جلا دانہ
 میرزا برائے کشتن یوسف زی روانہ شدہ نزد ایشان رسیدند و ہمگی
 شمشیر ہا کشیدند - در آن وقت حسن ابن چنگا و شبلی ابن توری
 کگیانی ملک سلیمان شاہ تہ دا جوہرہ موئیلہ :

لکہ وایو ہسے دینہ - لاس تری خدائے راگری
 اوس بہ مو ووژنو لکہ پسونہ

در جواب ایشان ملک سلیمان شاہ ابن رباعی گفت :

کہ جنگ وے پہ یرغونہ تہ بہ رانغلے پہ مرونہ
 لکہ ئے لاس تری درکرو اوس مو وژنہ لکہ مرونہ

پس لہ ہنے اول حسن د چنگا او شبلی د توری د ملک سلیمان شاہ سر
 پہ توره وواہہ دغہ پسہ دوئی دوارہ ہرے ولکیدہ ہیخ تقصیر ئے
 ہرے و نہ کر - د دیرو غتو پو مرونو کردنونہ ئے ووہل -
 نور د میرزا جلا دانو لور تر سورہ ہرے راکیہسورے د وارو

کردنونه ئے ووهل چه د شیخ عثمان کله ئے ووهله، چورلته له تنے ئے لاره، نور د خدائے په حکم په هغه حائے تر ډیره خرخیدله او په خله ئے په زوره حق حق وئیل او تنه ئے هم هسے په حائے تر ډیره سر پرېکړے ولاړه وه - چا بد بختو جلادانو په لاس په ورېژنه تیل وهله په زمکه ولگیدله - پس له هغه، کله ئے له خرخیدو او خله ئے له حق حق وئیلو پاته شوه -

از مشاهدۀ ابن کرامت عظیم شیخ عثمان علیه الرحمة هم جلادان در رعب و هراس آمدند - کویند در آن وقت چون نوبت قتل کوثر ابن ملا حسین رانریزی اتمانزی رسید، چه په یوسف زی کښے د ملا حسین کور آستانه دار بزرگوار دے او دعا هم یوسفزی په دوئی راپیری - لکه چه جلاد په تیره توره په زوره کردن د ده واهه اصلا غوخ [ئے] نه کړ - هغه جلاد حیران و ترسان شه چه دا شه رنگ بزرگ سرے دے چه دا هسے تیغ ئے نه غوڅوی -

آخر هغه جلاد فی الفور پیش میرزا، رفته احوال تن و کله شیخ عثمان و نابریدن شمشیر تیز کردن کوثر بن ملا حسین معروض داشت، میرزا متحیر شده گفت که تو دروغ میگوئی - اینچنین نه خواهد بود -

آخرش میرزا خپل سرے معتمد ورسره کړ لار شه، هغه جلاد بیا کوثر په توره وواهه بیا ئے غوخ نه کړ، نور میرزا ته هغه سرے راغے وے وئیل چه هغه جلاد رښتیا وائی، حماد وړاندے په توره په کردن وواهه - توره برے اصلا کار و نه کړ -

آخر میرزا حکم وکړ چه کوثر راوړی په امان د وی - چه

کسان د میرزا ورغلل خلاصاوه ئے، کوثر ورته ووتل، چه سا یوازے مڼه پرانیږی، که دا خاور مڼه چه له ما سره راغلی دی، خلاصوئی هاله ما هم خلاص کانړی او که دوی نه خلاصیږی ما هم مڼه خلاصوئی -

آخر کسان میرزا پیش میرزا رڼت احوالش را بیان ساختند تا کوثر را معه چار رفیق خلاص نمودند و ازان مهلکه عظیم بدون کوثر معه رقتاء اربعه و احمد ابن سلطان شاه برادر زاده ملک سلیمان شاه که مجموع شش کس بودند دیگرے هیچ کس از آن هفت صد کس زنده نمانده همه را به قتل رسانیده شهید ساختند - و این سلیمان شاه پسر ملک تاج الدین بود، ملک تاج الدین مردے عالیجاه و صاحب شوکت بود - در وقته اقوام خبیثی یعنی یوسف زی و کگیانی و ترکانی در نواحی قندهار در بقاع کپارے، و نشکی، و 'هوک' و 'هاسک' سکونت مے داشتند همه تابع و فرمانبردار او بودند -

الغرض چون همه آن هفت صد کس یوسفزی را مقتول ساختند میرزا الخ بیگ حکم نمود تا این همه مقتولان را بیرون شهر کابل برده دفن کنند - بنا بر حکم وے همه را برده مابین مشرق و شمال به مفاصله دوسه تیر برتاب از کابل بر موضع سیاه سنگ دفن ساختند و آن مقبره را هنوز خطیره شهیدان یوسفزی میگویند، و تا اليوم معلوم و عیان است و قبر شیخ عثمان بن موقی موازی قدس سره که سابقاً مذکور شده نیز در آنجا معروف و مشهور است - یتزار و یتترک به

الغرض دا چه هغه واره یوسف زی شهیدان شو او پنځه کسه رانړیږی او یو ملک احمد بن سلطان شاه مجنون شش

از آنجا خلاص شدہ بہ الوس خود رفتند۔ گویا کہ آن روز روز قیامت بود کہ در خانہ ماتمی و المے ظاہر گشت و میرزا نیز بہ موجب وعدہ کہ با ملک سلیمان شاہ کردہ بود با اہل و عیال یوسفزی مزاحم نہ شدہ سر خود گذاشتند اما افواجی را فرستادہ تا ملک ایشان را تاخت و تاراج نمودہ سال و مواسی ایشان بیسارند، حتی کہ جامہائے ایشان نیز نہ گذاشتہ خالی و برہنہ بگزارند تا ہر کجا کہ مے روند بزنند۔

چنانچہ حسب الحکم لشکر مے رفتہ مطابق امر او بہ عمل آوردند۔ [چنانچہ] ہر خہ لے لہ یوسف زیور را پیروند، تش سپی لے پربینوہ۔ گویند چہ بہ دغہ حادثہ کنبے نور ہیچا خخہ خہ پاتو نہ شوہ مگر خزاند د موسی ابن ایسکو خلاصہ شوہ او نور دوئی مطلق العنان کرل۔ تا ہر چہ دانند بکنند و ہر طرف کہ صلاح دانند بروند۔ کسے مانع ایشان نہ کردد۔

چون احمد معہ آن پنج کس رائیریزی بہ خانہائے خود رسیدند و مردم سابقہ یوسف زی کہ در خانہ بودند خبلہ تول شول معرکہ لے سرہ و کرہ چہ اوس خہ بویہ۔ آخر وارو خبلہ و وویل چہ نور مو دلہ بہ دا ملک کنبے خائے نشہ۔ آب و خور مو د دے خائے تمام شہ لہ دے ملکہ اوس تلل بویہ، لکہ دا د تللو مصلحت ہر چا سرہ خویش کر نور لے خپلو ستانہ دارو مشائخو تہ و وویل چہ تاسے راتہ و وایی چہ د یوسف زی ملک کوم دے۔ چرتہ دروہو۔

شیخ زنگی ابن ملا خلیل رائیریزی خواجہ خپل طاب ثراہ کہ در میان ستانہ داران یوسف زی بہ کشف و کرامت مشہور

صاحب ولایت بود، فرمود چہ اے یوسف زیو دروئی خمونی ملک
سوات دے۔ خدائے بہ نے راکا، بارے پہ سوات کنیے یو ملک
دے نوم نے باڈوان دے، پہ باڈوان کنیے د زاؤو ڊیرے ہما
شکرانہ کانپڑی و سا تہ نے راکپڑی۔ نور دوئی د زاؤو ڊیرٹی
د دہ شکرانہ کر۔ او پہ دا وعدہ سرہ وارو فاتحہ ولوستلہ، بیہ
واڑو ہغو یوسف زیو د ملک سلیمان شاہ پہ فرمودہ چہ پہ وقت د
شہادت نے وٹیلی وو چہ د یوسف زیو ملکی د د احمد وی، چہ دے
بہ قام وساتی او ودان بہ نے کا، احمد نے د درست خپل تومن
ملک کر۔

ملا حسین رائی پزی اتان زی د کوثر مذکور پلار، چہ پہ یوسفزی
کنیے مستجاب الدعوات ولی وو۔ چنانچہ تر اوسہ پورے پہ یوسفزی
کنیے د ملا حسین کور ستانہ دار دے۔ ہرہ چار چہ وی چہ د
دوئی د کور سری حاضر وی دعا پہ ہغہ چار ہغہ کا۔ اولہ ہغہ
پر ہسے چہ د ملا حسین دعا پہ احمد بن سلطان شاہ پورے
شولہ، یوسف زے ڄیر بنڈ ودان شہ او پس لہ ہغہ یوسف زی د
دہ د اولاد دعا ہم پر شونگتر نسی، چہ د دوئی د کور سرے
حاضر وی ہر مہم او حاجت چہ وی ورتہ وائی چہ تہ د ملا
حسین د کور سرے نے دعا راتہ وکرہ، چہ حاجت سے خدائے
پورہ کا او د ملا حسین اولاد تر تن ورخے پورے شتہ دے۔

الغرض ملا حسین لہ میانہ د یوسف زیو پاخید یوہ لبنتہ [نے]
ہرے کرہ د احمد پہ لاس نے ورکرلہ چہ ورخہ د وکپڑی سے
ملک [کرے] او ملکی د مبارک شہ۔ نور ہر چا سرہ پہ ہغہ
زمان د ملکتی مبارکی احمد تہ ورکرہ فاتحہ نے د خیرہ سرہ ولوستلہ۔

چنانچہ بعد از آن روز ملک احمد سردار تمام یوسف زی شدہ
بر مسندِ ملکی و سرداری یوسف زی قائم مقام ملک سلیمان شاہ
بنشست و کارِ وے روز بہ روز در ترقی میگذشت تا با اوج دولت
و حشمت رسیدہ ملکی عظیم الشان ممالک ستان گشت چنانچہ احوالِش
در محلِ خود ایراد خواهد یافت ۔

القصہ یوسف زی بالکل خوار و زار و حیران و پریشان خانہ
وار لہ خپلو کھو سرہ چہ پہ نواحی د کابل وو پہ بکتہ پناور
تہ را روان شو ۔ بارے دوئی ہر گورہ بے توبنی، بے خرخ، بے
بار کیرہ پئی در ماندہ وو، ہیجا خخہ شہ پاتو شوی نہ وو ۔ ہسے
مغواو نئی وو ۔ مگر د خدائے پہ حکم خزانہ د موسیٰ ابن ایسکو
ابن چوبل ابن بلزید ابن اکو یوسف زی ہاتے شوی وہ ۔ چہ پہ
یوسف زی کتے لوئے نامدار سردار تیر شوی دے ۔ اولاد نے لا
تر اوسہ پورے پیڑی پہ پیڑی سرداران راغلی دی او موسیٰ خیل
وارہ د دہ لہ پشتہ دی ۔

الغرض وائی چہ دغہ خزانہ خدائے لہ دغہ ہسے تاراجہ سلامت
ہاتے کرے وہ ۔ نور مغوی دغہ خزانہ پہ وقت د کوچ راواختلہ ۔
خپلے کھولئی* تہ نے ووہل چہ حمونیرہ خزانہ خدائے لہ دے
ہسے تاراجہ ہاتے کرہ او د نور قام مو لالہ تر دا بد حمونیرہ پر
قام نورہ سختی نہ وی ۔ باندہ دی چہ دا خزانہ پر دا تنکبہ پہ
دوئی بریوشو، چہ قام مو ہرے تازہ شی د ہر چا خوراک توبہ
ہرے وشہ ۔ عورتے ورتہ ووہیل چہ بنہ خبرہ د وکرہ ۔ او آخر
موسیٰ ہغہ خپلہ خزانہ وارہ چہ نقد ببلغ وو پہ وارو وویشلہ
تمام قام [نے] ہرے شتہ کرہ ۔

مقام دوم

در ذکر رسیدن یوسف زی به پشاور و دوابہ و
 باجور از دلزاک و گرفتن اشغری و جنگ کردن
 یافتن ملک ایشان مع دلزاک مکنہ کالہ پانہی

القصہ د کابل پہ دا لویہ بادشاہی لار یوسف زی خانہ وار
 لہ کلو سرہ پناور تہ راؤ کوچیدل، چہ پہ خیبر راغلل، وائی چہ
 پکنیہ بوہ لویہ ونہ د سرین د ونے ولاہ وہ - یوسف زی وارہ
 سرہ عورتے مرونہ، لوئے ہلک، تر ہنے ونے لاندے کینناستل،
 خو ہونہرہ یوسف زی وو چہ وارہ د ہنے ونے تر سوری لاندے
 جائے شو۔

آخر چہ یوسفزی تر خیبرہ را نیر شو پناور لہ راغلل پہ
 ہنہ وخت کینیہ پہ پناور میشت دلزاک ہر گورہ دہر زوراور،
 ممالک کیر تومن وو ہر چرتہ نے دا ملکونہ پہ زور لاندے
 کمری وو پرے براتہ وو - پناور، دوابہ، باجور، ننگرہار،
 کالہ پانہی، تر ہزارے تر سیندہ پورے دا وارہ ملکونہ د دلزاکو
 وو - ہر چرے دوئی پرے ساکن وو - یوسفزی [قام] نور دلزاکو
 لڑہ التجا راورہ، راغی ورپورے میشت شہ - دلزاک سرہ معرکہ
 شو د یوسف زیو د ملک د پارہ - چہ یو ملک ورکمرے بویہ،
 چہ پرے و ملی آبادان شی - چہ یو کلے سری راغلی دی، مونہر
 لہ بایدہ دی چہ یو ملک ورلہ ورکرو - آخر د دلزاکو اتفاق
 پہ دا وشو چہ دوابہ یوسف زیو تہ ورکمرے بویہ - آخر نے نور
 یوسف زیو تہ ووئیل چہ دوابہ مونہر درکمرے مبارک مو شہ،
 ورخی پرے و ملی -

ملک احمد ورتہ وویل چہ اے دلزا کو! حُما قام کو قتمہ
 ماندہ ناتوانہ ورستو دے چہ راتلے لہ کابلہ پہ ہیخ رنگ نہ شی
 پہ بیرتہ پہ کابل او پہ نور ہر چرتہ دیر پاتو شوے دے - ہر
 چہ د قوت، د استعداد حُبتن وو، ہفہ دا دی راغلی دی، نور لا
 پاتے دی راہسے بہ راشی، یوازے دوا بہ لیرہ دہ، تو من بہ مے
 پرے حُائے نہ شی - او گذران بہ لے ہم پرے و نہ چلیری -
 دلزا کو ورتہ وویل چہ نہ پہ دوا بہ پورے دانشکول، غبر لہ
 باجوہ ہم دی - دا مو ہم لہ وارو ملحقاتو مضافاتو سرہ در کپے
 ورخی ستاسے د وی - ملک احمد نور خوشحال شہ دا ملکونہ لے
 قبول کپہ بیا دلزا کو ورتہ وویل چہ اشغر ہم پہ دوا بہ پورے
 دے، کہ حہ قوت زور مو وشی اشغر ہم پہ خپلہ سورہ لہ
 شلمانو واخلی، پرے متصرف شی -

کویند چہ پہ دغہ وقت کسے اشغر د دلزا کو نہ وو، پہ کسے
 شلمانی وو، او شلمانی پہ ذات از جمہ قوم دھکان دی، لہ شلمانہ
 لہ کپمانہ چہ لہ توابعہ د تیراہ دی راغلی دی - اصل وطن لے
 شلمان کپمان دے - حُکھ دوئی پہ شلمانو منسوب دی -

القصہ اشغر پہ ہفہ وقت د شلمانو وو، شلمانو خوہ، او
 سلطان پکھل چہ د سوات سلطان وو - د ہفہ رعیت وو - کویند
 چہ لہ اشغر بہ پورک و سوات تہ تر بگیارے، تر حصار بلولہ*
 تر شیر خانے تر مہورے، تر سواتہ او توئی، سروبیے او سیورے

* دے حصار بلول تہ نن ورخ سری بھلول وائی، دا د تخت بائی
 نہ دوہ درے میلہ مردان پلہ یو د خاورو دیرے دہ، او کلے
 پرے آباد دے -

د ملاکنه تر غاښه او درست سوات سره له توابع مضافات او درست
 بونیر واره د سلطان پکېل 'وو، هر چرے سوات دهگان پرے
 میشته 'وو د ده رعیت او مال گذار 'وو، د ده حاکم، شقدار،
 گماشته هر څه پکېنې ناست 'وو او شلمانی د ده په حکم په اشغری
 کښې اوسیدل او حاکم د اشغری په حصار کښې ناست وو -

سلطان پکېل خود در حصار منگلور که تحت کاه سلاطین
 سوات است سکونت میداشت و در عهد سلاطین سوات آنجا نهایت
 آبادان بود، و بیرون و اندرون اماکن غریبه و منازل عجیبه و
 قصور رفیع و انهار نادر و اسواق و دکا کین پیوسته میداشتند -
 و جمله سلاطین سوات چنانچه سلطان پکېل وعیره از اولاد سلطان
 جهانگیر است -

میگویند و ایشان بسیار پشت سلطنت ملک سوات کرده آخر
 ایشان اویس بود که مردم یوسف زی به محاربات عظیم متعدده
 از آنجا مستاصل ساخته بدر نمودند، و به ملک سوات خود متصرف
 شدند، چنانچه سلطان اویس از آنجا فراری شده در ملک نیاگ در میان
 کوه کفار قلعہ محکم بنا ساخته متحصن شد - تاوقتیکه در آنجا
 بود که سواران اجل بر سر وی تاخت نموده رخت وجود او را
 به غارت بردند و او در آنجا مدفون شد و سلطان اویس پسر سلطان
 پکېل بود که احوال تمامی سلاطین ایشان در محل خود به تفصیل
 مرقوم خواهد شد -

رجعنا الى القصه .

هر کاه چه دلزا کو له یوسف زیو سره ښه و کړل ملکونه
 مذکوره ئی ورته ورکړل، یوسف زی له پېواره راځو کویچیدل ،

کلهو سره راغلل، په دواږه ميشته شو او هغه يوسف زي کښه،
 يتيمان خلق چه د کابل پر نواحی پاتو شوی وو او سوداگر هم
 چه بنکته پورته تللی وو ورپسې ورځ په ورځې راتلل، پر دواږه
 پريميسته، او مواشی دار کوچيان يوسف زي له کورونو سره، له
 مير جمال بن بازید مندر امان زي سره، ذکر په ئې به خپل محل
 کښې وشي، پورته دانشکول او غنبر ته لارل - څوک په دانشکول
 په غنبر کښې پاتو شول او څوک لوئې لوئې نامداران کورونه
 د مندرو زيات امان زي، کمال زي، ماموزي او له يوسف نامې
 زيات خواجوزي لکه ناصر بن شرعه علاؤالدين زي او مبارک بن
 پائنده موليزې پائنده خيل او الياس بن دلخک موليزي اباکرو خيل
 او الکی بن احمد شاميزې چه نامداران سرداران وو، پورته و باجوړ
 ته لارل په موضع د لاشوړې چه اوس پرې د قطب الزمان شيخ
 مير داد افغان خيل موليزي ترنکی قدس سره، قبر واقع دے
 پريسته، په دا قصد چه باجوړ هم خونړ دے دلزاکو را کړے
 دے پرے به ميشتیږو -

کوبند چه ملک هيو بن جته دلزاک عمر خيل په هغه
 زمان يو لوئې نامدار څرگند ملک وو، زرو کورو کم و پيش
 عمر خيلو سره په باجوړ کښې په جندول کښې اوسيدۍ او عمر خيل
 په دلزاکو کښې قبيله مردانه وه - لکه دلزاکو د پښاور دواږه
 دانشکول او غنبر او باجوړ واره يوسف زو ته ورکړل - په هغه
 وت کښې په هغه جرگه ملک هيو مذکور حاضر نه وو - د دے
 بې پښتنې لې اتفاقه ئې باجوړ ورکړے وو - آخر لکه ملک هيو
 چه دا واوريدۍ چه يوسف زي ځي و باجوړ ته، او درست خپل کښې -
 ملک هيو په قهر په غصه شۍ، وے وئيل چه څه شو که

ٿورو دلزاکو باجوڙ و يوسف زو ته ورکڻ، زه به ٿي ور نه کڻم -
هغه کوم دلزاک دے ڇه ځما ملڪ ٿي يوسف زيو ته ورکڻ دے -
ملڪ هيو غريده، لافني شافني به ٿي وهلي ڇه ځه مجال د
يوسف زيو دے ڇه جندول لڙه به راشي، يوسف زو سڀي خوابونه
هيو لڙه ورستول ڇه مٺه کڻه نور درست تومن دلزاکو په اتفاق
سره باجوڙ ما ته را کڻي دے - ته ٿي هم را پريده، کښته هر
ڇڙي ڇه نور دلزاک اوسي - هوري ته هم وردروم، رخ د
د بدئي نه دے - ملڪ هيو دا ورته ووييل ڇه خدائي جل جلاله
يو دے - بے جنگه بے زوره به زه باجوڙ در نه کڻم - لکه د
دے حاله دا جيح اولس د دلزاکو خبر شه -

به معرکه تام خطا از طرف خود به ملڪ هيو نيوسته
فرستادند - ڇه به کڻه مونږ وارو باجوڙ يوسف زيو ته په انصاف
په يگانگي ورکڻي دے - ته ٿي هم ورته پريده، را وليده
له باجوڙه راجه، مونږ سره دلي دا ملڪونه هم پير دي - دا به
سره خورو - ملڪ هيو د هيجا وينا نه منله نظر ٿي په تر وو، او د
جنگ به اختيار وو - آخر هغه يوسف زي ڇه خانه وار ورغلي
په لاشوره ميسته وو، عزم ٿي وکته ڇه ورځو په جندول به ملو -
ولي ڇه په باجوڙ کښي بهتر ملڪ خو جندول دے - او دوئي
زاغلي هم د جندول په نيت وو لکه يوسف زي په لاشوره
ميسته شو -

ملڪ هيو با رعوت و غضب تمام له تمامي لينکره سره له
جندوله راوکوچيده په نيت د جنگ راغي، پاس پر لکه تيره،
ڇه عين لا تر اوسه د لاشوري د رود په غاڙه ولاړه ده - هورته

برمیشت شو - او لبکر د یوسف زی له میر جمال امان زی سره
په توپ په مخپرتی پروت وو -

چنانچه مفاصله درمیان عسکرین تخمیناً یک میل بود و در
وقتی که یوسف زی در مواضع لاشوره می بودند بعد از یکسال
کم و بیش قطب الزمان جدی شیخ میر داد افغان خیل متی زی
نور الله مرقد، نیز باجمعی مریدان افاغنه که سیصد و پنجاه نفر
کم و بیش بودند زیاده در آن مردم خلیل از خلیل رنجیده با اخل
و عیال از ترنک و قلات من نواحی تندشار آمده در موضع لاشوره
با یوسف زی استقامت گرفتند - و اکثر یوسف زی کُرویده و
معتقد او شدند و پس از چند کلاه به یک حادثه از حادثات تمامی
الوس خلیل خانه وار کوچیده متعاقب شیخ میر داد آمده در
موضع لاشوره استقامت گرفتند -

الحاصل خلیل هم له یوسف زیو سره یو شه - او هیوین جته
ته په جنگ ودریده او دا دلې هم د دواڼې یوسف زی (هم) واره
په جمیعت تمام جریده په مدد د خیل قام له دواڼې باجوړ لره ورغلل،
یوسف زی او خلیل دواړه سره د لاشورې په میدان چه اوس په
دا زمانه پرې د عربانو قلعه او ښور دے نموداری ئې وکړه -
هیو خو چه د دوئی لبکرې ولیدے له خپله لبکره سره ټول
سلح مستعد له لکې تیورې په یو ځله راوخوځیده په نیت د متابلی
او د جنگ راغی میدان لره لکه یوسف زیو او خلیلو چه د ده
لبکر ولیده، له هیته پسته شو، مخ و منگر خپل ته روان شو -

لکه ملک هیو ولیدل چه یوسف زی پسته سو - معلوم ئې
کړه چه یوسف زی حما د متابلی توان نه لری، نور ورپسې لا

زہرور روان شد، د لاشورے تر رود راپورے وت، پہ ہفہ حائے
 چہ اول یوسف زی ولان وُو، راغلہ وردیدہ، لکہ یوسف زی نور
 ہم پستہ شو۔ دے لا زہرور کیدہ ہم ہسے ورپسے راتہ آخر
 نورو یوسف زیو سرہ وویل، چہ تر کومہ بہ پستہ کیرو دوئی
 مونہ پریردی آخر بہ راشی پہ ہلکانو بہ سو لاسونہ ولگوی
 راوگرژی توره کوئی۔

گویند کہ در آن ایام مردم ترکلائی هنوز در لغمان ماندہ
 بودند و مردم مہمند در نواحی کابل و ملک سرخابی بن شمو
 ترکلائی در آن وقت سردار نامی بود و نزد محمد بابر بادشاہ نہایت
 قریب و اعتبار میداشت و ملک کھگر مہمند نیز ہمچنین سردار و
 شجاع وقت ہو دھر دوی ایشان بہ واسطہ استماع خرخشہ بالشرک
 خود از موضع خود روانہ شدہ بہ باجوہ رسیدند، تا مصالحہ
 بین انفریقین کنند۔ چنانچہ دوئی دواہہ لنبکرہ راغل۔ دوئی د
 دواہو طرفو پہ میان گرزیدل، صلحہ صلاح نے کولہ، اما پہ خاطر
 کنبے نے دا وُو، چہ باجوہ ملک ہیو ہم لکہ د اکثر دلاکو
 و یوسف زیو و خلیلو تہ ورکرے دے ہفہ ہسے د دے ہم
 ورک۔ دے د لاشی، لہ اکثر و عزیزانو سرہ د پہ دواہہ پرپوزی۔

چنانچہ پہ ظاہر دا طریق نصیحت (ئے) ہیو تہ کاوہ چہ ملکونہ
 خدائے پیر درکری دی۔ بد مہ خوشبوہ۔ دا ملک پہ قرارہ بے
 جنگہ ورتہ پریردہ۔ اما دا نصیحت د ہیو پہ خاطر نہ راتہ۔
 دم د آنا و لاغیری نے واعہ، او پہ خپل خاطر کنبے دا رنگہ
 پوہیدہ چہ گوندے ملک سرخابی او کھگر خو مصالحان محض
 دی، حمونہ پہ میان کنبے غرض نہ کوی نور ہیو لہ لنبکرہ
 سرہ پہ ہیئت عظیم ورپسے راغے، عین پہ کورونو پہ زافزاد (ئے)

راوخوت - د غشیو کذارونه (ئے) پرے وکړل -

لکه په هغه وقت کښې د ملک سرخابی او د ملک کښکې لښکر
په یو سټک د یوسف زیو ولان 'وو، ننگ د عزیزوالی ئے داسن کیر
شه، قهر ورلره ورغے یک جلبه ئے له تمارے خپاه لښکره سره پرے
را پرینوے، او په یوسف زیو خپلو ئے هم اله باش وکړ، هغه
هم یکبارکلی برے راغلل، هسے جنگ (ئے) سره وکړ لکه حق د
جنگ وی -

کونند ملک سرخابی او ملک کښکې او میر جمال امان زی اول
په دلزا کو کڼدے کړے، هم په دا شان نورو سورو، او نظر د
واړو په هیو کڼے وو - په بل ځای (ئے) ځان ډیر نه نېلاوؤ -
آخر ورغله، هیو او د هیو ورور جهان شاه دواړه - 'پریاسته،
هکذا بنه بنه سواره عمر خیل دلزا ک ئے پریستل - وائی چه هیو
اول پاینده ترکلانی ککازی په 'توره 'وواهد، بیا برهان ترکلانی
ککازی په کوردن په 'توره 'وواهد سر ئے پریوت - میر جمال
امان زسے نور زر ورکوز شه، زغرہ ئے ترے 'وکښله - وائے خسته
او 'توره ئے هم ترے واخسته کور ته ئے راوړله -

کونند که آن زره و شمشیر ملک هیو نهایت قیمتی
بود - او هغه زغرہ لا تر اوسه په یوسف زو کڼے د میر جمال
اولاد څخه شته دے - ډیره نامداره زغرہ ده په درست یوسف منډر
کڼے بلکه په درست خښی کڼے مشهوره ده - چا دوه سو، روپئی
ورکولے، بارے هغو نه ورکوله او ملک ولی بیگ ترکلانی هم
ډیر مت تلاش (ئے) ورپسے وکړ، پرودله (ئے) باوجودے چه
دوئی سره خویشان 'وو، او دوه کاله ورکړ، ښه وه پرے کړه،

شہ، اما د میر جمال اولاد ور نئ کپہ ترے پستنه ئے واخستله ۔

۱۰۰۰ اوس پروس کال چہ سن الف واحد و ثلاثین هجری (۱۰۳۱ء) وون هغه زغرہ د میر جمال له اولاده ملک باؤ علاؤالدین زی سرخیل زاوړے وه پزولله ئے، درے سوه روپئی پرے چا ور کولے بارشے ور ئے نئ کپہ، بیا ئے یوړه او د میر جمال اولاد په دا وقت په شیر دره دے ۔ او هغه شخص چہ هغه زغرہ ور خخه ده ۔ هم په شیر دره دے ۔ او له امان زیو سره اوسی ۔

۱۰۰۱ القصة چہ ملک هینو او ورور ئے جهان شاه دواړه سره پریوتل ۔ نور دلزاک مات شول ۔ مخ په جندول روان شو ۔ او دوئی ورپسے وو قتلول ئے، په دلا شان ورپسے تلل د جندول تر رود ئے پورے کړل نور ترے راوچاروتل توپ مخړئی ته خپلو مکزئو ته راغلل ۔ نور ملک سرخابی او ملک کھکې یوسف زی و خیار بقه وویل هغه فتح موندر لره و کپه، بیاچو مو در لره و کاتنه ۔ لوس دواړه تومننه تاسه سره ئے خوړئی (خوړئی) موندر وروسو، خپلو کوزونو لره ۔

آخر ملک سرخابی او ملک کھکې بالشر خود روانه شده په خانه خود به کابل و لغمان رفتند و دلزاک ما بقية السيف بختکول ته ورغلل، هورتنه د اشتو کړے قابو ئے و سله لیده، نور خانه واز را وکوچیدل مخ په کتیته راروان شو ۔ بارے یوسفزو خلیلو د لاشورے په لارے نئ پریبول، آخر د مهر فرے په غاښی را پریوانه ئے لارے راغلل، په عنبر په دانشکول په یو محالے مړه کړے بیشته شول، پس له هغه یوسف زیو او خلیلو بیاچو مړه تقسیم کړې لاشوره تر هندو راجه پورے او تر چاوه

تر ناو کئی پورے، سرہ لہ توابعو مضافاتو و خلیلو تہ وُرسیدہ
او جندول با بقرہ سرہ لہ مضافاتو و یوسف زیو تہ وُرسیدہ۔ دوارہ
فریقین لارہ پخیلو ملکونو میشتہ شو او ہغہ نور یوسف زی د
دوابے چہ ہر کوہمک ورغلی وُور۔ ہغہ یا دوابے لہ راغلل۔

پس لہ ہغہ چند گاہ یا یوسف زی خلیلو سرہ شہہ زیست
روزگار وکر۔ آخر خلیلو بد خوئی آغازہ کرہ۔ بہ یوسف زیو تہ
دیر بلوسیدل، تعدی بہ بے ہرے کولہ، او منشا دفساد (بے)
دا وہ، چہ میر جمال دیر دنیا دار وو، او اسونہ بے شہہ لویہ کلہ
درلودہ، شہہ بے اسونہ بہ بے لہ خیلہ کورہ بیدا کیدل او پلورل بے،
اتفاقاً پائی بن سالار خلیل یاروز بے، ملازمے، عمرزے چہ نامدار
سرے وو، لہ میر جمالہ بے خو اسہ قرض بہ مدہ معلومہ وپرو دل،
لکہ مدہ د مطلب راغلہ روہی خیلے [بے] ترے غوبتلے۔ پائی
مذکور بد معاملگی را واخستلہ، امروز فردا بہ بے کاوہ۔ قیمت د
ہغو آسونو بے نہ ورکاوہ۔ باجود چہ قدرت بے لارہ او توانگر
وو، بد معاملگی شیطن د دہہ خوئی وو۔ در فتنہ انگیزی نظیرے
نداشت، ہر چند کہ میر جمال ہغہ قرض بہ ملا بہت غوثیت
او جرکے معرکے بہ بے ورستولے، ہغہ حق نہ ورکاوہ۔

آخر میر جمال بہ ہرہ خیلہ سترے شہہ مایوس شہہ، کینیت
او دغہ شان نورو خلیلو ہم بد خوئی، بد معاملگی، دست اندازی
پیشہ کرہ، د یوسف زیو بہ مال، بہ کینیت بہ بہ شہہ بلوسیدل، او
غوری او غیر اشیائے ترے بہ بیعہ اخستل او قیمت بہ بے نہ ورکاوہ۔
آخر وارہ یوسف زی [لکہ] میر جانی غولڈے لہ خلیلو بہ حان
ورسیدل، دیر تنک، شولہ، نور د وارو، یوسف زیو نیت خلیلو تہ بد
شہہ۔

آخرش یوہ ورخ د میر جمال اسان زی او د پائی پہ سبب د
 هغه قرض دست اندازی وشوه، لاس ئے سره ولگیدل - نور په دغه
 سبب جمع طرفین تحلیل او یوسف زی سره ولگیدل د لاشورے
 او د باقرے پر برید، د باریکاب د رود په ورسمک جنگ ئے سره
 وشه - پر هغه ځائے چه محمد بابر بادشاه باجوړ ته ته، کبر کوټ
 ئے نه حیدر علی کبری نه چه د کبریو سردار وو اخستے وو او
 کبری ئے قتل کړے وو - او د یوہ رخه ئے د غره لوئے کمر دے
 او د بل رخه ئے بابر عظیم خندق کندلے دے - چاپیره ترے زور وړ
 حصار دے او زین خان کوکه د اکبر بادشاه په وخت یوہ خامه
 قلعه هاته اچولی وه چه د یوسف زیو په مهم راعلے وو، نوم د
 غمے قلعه چار قلعه دے - تر اوسه هغه قلعه لاشته، ولے شکسته
 وینځه شوی دے .

، نور هغه ځائے یوسف زی ئے مات کړل خلیل ورپسے تلل،
 د جندول تر رود (ئے) پورے یستل، تر پنچکورے ورغلے اما
 خلیلو احسان وکړ، چه د دوی په زاوراد په کیو ئے هیش غرض
 و نه کړ او په دا لارے باندے د جندول او د باقرے وو
 لکه چه فتحه خلیلو وکړله نور کور ته لاړل او یوسف زی
 ټاکل شه د باجوړ یوسف زی شه د دواپه په دا شکست او په
 خپلو مړیو چه نامي پکښه مړه وو خجل او منفعل شو نور بیا د
 باجوړ یوسف زی د لښکر په فکر شو چه یوسف زیو جنگ ورسره
 کړے یو په - یا به باجوړ د دوی شي یا به ځمونږ شي دا د
 شرکت استوگه په مونږ نه شي -

آخر خلکان د یوسف زیو لار باجوړ کلی سره مخ کړه، شونډوچے
 وئیل چه اول په جرگه په ننوائے ملک هیو کړه، چه له عزیزانو

سرہ پہ دانشکول پراتہ دی وریشو، نور پس لہ ہفہ دواے لہ
اکثر عزیزانو لہ بہ ورشو آخر پہ دا صلاح ناصر بن شرعہ اکوزی،
خواجوزی، علاوالدین زی او۔ مبارک بن ہائندہ، مولیزی ہائندہ خیل
او الیاس بن دلخک مولیزی ابابکر خیل او الکی بن احمد خواجوزی
شامیزی او گدو بن مترک مندر ماموزی او تاجک بن معروف
چہ دا وارہ نامداران ملکان د یوسف زیو و و پہ طریق د جرگے
معرکے لہ باجورہ دواے لہ توسن تہ راغلل لہ خپلہ کل قامہ
سرہ جرگہ معرکہ ئے وکرہ حال خپل [ئے] ورتہ و وایہ چہ خلیو
بد خصلتی تعدی خپلہ پیشہ کپہ پہ ناحقہ ئے لبکر راہاندے وکرہ
جنگ ئے راسرہ وکرہ۔ وئے وژللو او شرم ئے را پورے کپہ او
ذا بدی د دوی نن ورخ نہ دہ بلکہ لہ قدیمہ دہ چنانچہ لہ 'کارے،
لہ 'نشن' راہسے دی او اوس [ئے] باجورہ ہم راخنے لاندے کپہ۔

نور ملک احمد، کہ سردار کل و خان مستقل بود و شیخ
ملی بن پیرکی اکازی مندر کہ از مشاہیر وقت و ثانی ملک احمد
بود و ملک قرہ بن بہزاد صدوزی مندر پدر خیابان کجوا کہ از
اعیان زمان بود و ملک محمود بن یحیی اکوزی خواجوزی
علاوالدین زی و خواجہ خضر بن شیخ عثمان بن موتی مولیزی
کہ مقامات عالی وے بالا گذشتہ است و شیخ سنا ابن نینکی
اکوزی خواجوزی کہ از جملہ مقتدایان یوسف زی بود و غیرہم
علی ہذاقیاس کہ از مشاہیر وقت بود ہمہ بہ اتفاق تمام گفتند
کہ فی الواقع ہمچنین است۔

چہ خلیل د کارے د نشکی لہ وقتو راہسے دے، اہورے
ہم فتنہ انگیزی تعدی دوی راسرہ کولیو۔ لہ تمایمی ملکہ د قندھار
خارج مستاصل کپو۔ دلتہ ترے راہلو دوی دلتہ ہم راہسے

راغلل، سره له دے هومره بدو د دوئی، موړ بیا دا هومره احسان
 ورسره وکړ چه نصف باجوړ مو ورته ورکړ - او دوئی په دے
 هومره احسان هم منفعل نه شو بیا ئے خپل ذاتی خوئی واخست،
 پس صلاح دا ده چه نن وقت دوئی تنها دی - مهمند او داؤدزی
 ورسره نشته لښکر پرے وکړو چه باجوړ ترے واخو له ماکه ئے
 بدر کړو -

گويڼد که در ایام داؤدزی و بعضی مهمند که از مقر و قره
 باغ آمده بودند هنوز در نواحی کابل سکونت میداشتند و بعضی
 مهمند هنوز در مقر و قره باغ بودند - دوئی نور سره صلاح وکړ،
 چه جلدی شتابی وکړو چه مهمند او داؤدزی په حمایت د دوئی
 را نه شی - نور دوئی زر تعیه د لښکر وکړه په جمعیت تام په
 هیئت عظیم سره ور روان شو -

گويڼد چه په هغه ایامو کښه یوسف زیو بیا اشغر اخسته
 وو تر له حصارے کڼدے، تر حصار بلوله، تر حصار بیغی، تر کاتانگه
 تر سنگاوو، تر شیرخانۍ، تر بازدرے، تر مهورے، تر توتی، تر
 کاجکه، تر سیورنی، تر ملکنده درسته سمه تحت الجبل بیا نیولے وه او
 په زور په جنگونو ئے دا ملکونه نیولی وو - ځائے په ځائے یرے
 میشته وو - او په دغه وقت کښه باشنده د اشغر شلمانی وو -
 او غیر له اشغره په دا نورو ملکونو واړه دهکان خاق وو - د
 سلطان پکهل رعیت وو او سلطان پکهل د سوات سلطان وو چه
 ذکر به ئے په خپل محل کښه راښی -

القصة یوسف زی بالکل له وارن شریکانو همسایو سره چنانچه
 بدون او کښار او اتان خیل چه په هغه وقت کښه دوئی لا له

یوسف زیو سرہ شریک مختلط پراتہ وو را قول شول راغلل
 لبکترے وکرے او د پنہ پالئی د کپے بہ لارے دانشکول تہ
 ورغلل ډیرہ شو، او میر جمال امان زی ہم طریق د ننواتے ملک
 هیو کرہ تللی وو لا ہورتہ وو ۔

گویند میر جمال امان زی چہ ملک هیو کرہ بہ طریق د
 ننواتے ورتہ، احمد نام زوی او دے، دواہ سرہ تورہ کفن بہ
 غارہ، بت بہ شبہ ملک هیو کرہ ورنو تل کشیناسل چا ولیدل
 چہ میر جمال ملک هیو کرہ ورغے دا خبرہ نے بہ جماعت کبے
 وکرہ جماعتیانو د هیو کھولی تہ سرے واستاوہ چہ د میر جمال
 حرمت عزت نن شبہ تہ بنہ وکرہ صبا بہ مونہ بہ جمع سرہ ورشو
 احوال بہ نے معلوم کپو ۔

نور بہ ہفتہ شبہ د هیو قیلے خدمت د میر جمال بہ بنہ
 شان سرہ وکرے، لکہ چہ صباح شہ عمر خیل دلزاک د ملک هیو
 د ورونرو لہ زامنو سرہ ور روان شو ورغلل دار مدار نے د دہ
 بنہ وکرے، نور وپونیدہ چہ چرتہ بہ خیر سرہ راغلی یئی مطلب د
 حہ دے ؟ میر جمال ورتہ ووئیل چہ تقصیر را نہ شوے دے
 تقصیرمند مویم، دا یم تورہ کفن درلرہ راغلے یم، اختیار ستایے،
 کہ مے وژے او کہ مے عفوہ کوے ۔ او پس لہ دے بل دا
 اللب دے چہ لہ تاسے سرہ دا بد خلیو کپری دی ما تہ دی
 کپری کہ دوئی تہ وے ما بہ دا ہومرہ بد تہ وو کپری، منشا
 د دے فساد دوئی وو اوس ستایے ہم دہمنان دی او حما خو
 لہ قدیم دہمنان دی، د کپاریے د نشکی لہ وقتو را پسے دی بے
 لہ یدو راسرہ نور حہ تہ کا ۔ اوس کورہ حہ شان بد نے راسرہ
 وکرے چہ وئے وژلیم نیست و نابود (ئے) کپلم اوس بہ ننواتے ذرتہ

راغلے یم، لبکر راسره و کړږی چه جنگ ورسره و کړم چه باجوړ
به یا شما شی یا به د دوئی شی د شرکت استوگنه مو اوس
سره نه شی -

عمر خیلو ورته وویل چه فلانده! لکه ته اوس په ننوا -
راغلے او مهم د راته راوړ - ته مونږ ته خپل ئے او لبکر به
هم درسره وکړو - مهم به د تر سره کړو -

الغرض د یوسف زیو او د میر جمال او د عمر خیلو لبکر
سره واړه په دانشکول جمع شه - صلاح [ئے] سره وکړ چه عمر خیل او
د باجوړ یوسف زی د بانکل له میر جمال سره په سمه لار چارمنگ
لره ور دروسی چه د خیلو سرکوب دے و نیسی او د ناوگئی
لار هم ساتی چه خلیل د پشت د کونډ په لارے لغمان کابل ته
و نه تبتی او دا عظیم لبکر به مونږ د رښت په غاښی و باجوړ
ته ورواړو -

آخرا لاس میر جمال له خیلو عزیزانو او له دلزاکو سره د
چارمنگ په لارے روان شه او د نورو زوری لبکر د رښت په
غاښی و باجوړ ته روان شه لکه دا لبکر په غاښی ور وخت
کوز د لاشوړے په میدان [ئے] زوری لبکر ولیده نور دوئی
ور کړندی شو -

او هغه صورت دا زنګا وو که وقتی که میر جمال به خانه
ملک هیو مے رفت برادر اعیانی خود ابابکر نام که اشجع قوم و
نظیر وقت بود گفته بود که شما معه ما بقیه عزیزان ایجانب
همیشه از ده خود برآمده قراولی کرد نواح خود می کرده باشید

و حد و حدود خود را نگاه می داشتند باشید - پس چون که ابابکر مذکور بنا بر گفته میر جمال مع سواران خود چوکی و قراولی می کردند اتفاقاً در آن روز مردم خلیل نیز آمده به جهت ابابکر در جائے که تربت شیخ اسماعیل بن محمود بمهند قدس سره واقع است مخفی شدند، وقتی که ابابکر در آنجا نزدیک شده خلق د پیخونی پرے ناگاہ را پائیده - ابابکر نے سره له هغه نورو سوړو ووژے -

و میر جمال بسبب خطرہ برادر خود کہ در وقت رفتن باوے گفته بود - در خاطر اندیشید، چه دا واقعه به زما له ورو سره وی - نور له لښکره، له احمد خپل زوی سره ورمیے شے - اس نے پویه کړه او احمد ته یې په لارے ووئیل چه دریغه! ابابکر مو ژوندے ولیدلے، بارے تر هغه حایه چه ور ورسیده ابابکر نے مې پروت وو - نور ډیر زهیر شے -

آخر ده زوی ته ووئیل چه زر کوز شه د ابابکر ذره دوه حایه کړه، نصفی ته واخله او نصفی ما ته را کړه چه سره نے واخلو کور ته نے بوسو - احمد ورته ووئیل چه دا کار خو له ما نه نشی - نور میر جمال قهر غصه ورته وکړه - آخر دے پخپله ور کوز ته ابابکر نے په توره وواهه، دونهه نے کړه، نیم ده واخست او نیم نے احمد ته ورکړ - نور روان شو، خپل لښکر ته ورغلل په لښکر ډیر ماتم شے اما آخر لار په لاشوره په هغه مقام چه اوس [پرے] د غازی خان ابن ملک پنی کگیانی موسیزی میشته دے ډیره شوہ - او خلیل له اوله تبتیدلی وو، د هندوراج په ډیره کښی ښکر شوی وو - نور اهل لښکر میر جمال ته

فاتحہ وکڑہ - نور ورتہ (نئے) ووٹیل چہ تہ لہ خپلو عزیزانو او
 لہ دلاکو سرہ د چارمنگ پہ لارے ہندو راج لہہ وردروسہ، د
 ہندوراج سر ورتہ ونیسہ او د ہندوراج خلقو تہ پیغام وکڑہ
 چہ لپکر راشی د ہندوراج غائبے ورتہ ونسی، چہ ور وانہ وری
 او مرکوب مانیولی دے او لہ کوزہ طرفہ لپکر عظیم بہ پے
 راشی چہ سرہ حصار (نئے) کپرو او قتل [نئے] کپرو۔ چہ مونیرو او
 ستاسے لہ میان سرہ ووزی، چہ تر غائبہ ہفہ خوا ملک تاسے تہ
 پاتے شی او دا طرف ملک مونیرو تہ پا - شی -

آخرش میر جمال لار شہ د ہندوراج مرکوب (نئے) ورتہ
 ونیوہ او ہندوراجی (نئے) ہم بہ دغہ طریق سرہ زاوبلل ہندو
 راجی راغلل د ہندو راج غائبے (نئے) ورتہ ونیوہ -

و . مخفی نمائند کہ چارمنگ درہ کوہ کلان است متصل کوہ
 ہندوراج و ہندوراج، نام کوہ است کہ درہ وسیع دارد و ساکنان
 آنجاے را ہندو راجی می گویند - درین وقت کہ سن الف و ثلث
 و ثلثین است، طرف جنوبی آن کوہ مردم اسماعیل زی ترکلانی
 سکونت میدارند و طرف شمالی آن کوہ از قدیم تا الیوم کفار می
 مانند و جمیع ملک آن طرف در تصرف ایشان است -

الغرض د ہندوراج غائبے ہندو راجیو ونیوہ او لہ کوزہ
 طرفہ لوئے لپکر برے راغے، وقتے کہ لشکر کلان بہ مقابلہ دو
 میل نزدیک سنگر درہ رسیدند، لشکر خلیل نیز بہ استعداد و جمعیت
 تمام از سنگر خود بر آمدہ در فضائے کہ در ابن وقت پرے د
 ملک یار حسین ابن پیر ترکلانی اور یازی قبیلہ میشتہ دہ، سرہ

مقابلہ 'شو، جنگ عظیمی سرہ و کر۔ طرفین دریغ و نہ کر، شکست
 ہیجا و نہ کر۔ اما پہ دغہ میان کنبے ہنو و راجی او میر جمال
 ورستو پر سنگر راغلل، دوئی تہ خبر پہ عین جنگ کنبے چا
 راورساوہ، دوئی نور دو دلہ 'شو مخ پہ سنگر مات 'شو بعضے پہ
 جنگ 'حائے کنبے و سہل او بعضے پہ ماتے کنبے و سہل او اکثر
 پہ سنگر کنبے پہ زاوراد و سہل او سنگر غارت شہ۔ اطفال عین
 بند 'شو۔

گویند چہ ہومبرہ قدر بند شوی 'وو، چہ بعضے زلمیو
 یوسفزیو ندیان پہ شمالی لوبنی خرشاوہ۔ چنانچہ دا طعنہ
 یوسفزی خلیلو تہ تر اوسہ کاندی، او پہ ہفہ 'حائے چہ خلیل
 سنگر شوی 'وو تر اوسہ پورے ہفہ 'حائے تہ سنگر 'رہ وائی او
 ہر چہ خلاص 'شو مخ پر ناوگئی و تبتیدہ او لہکر پہ دغہ
 'حائے شپہ کرہ چہ صباح شہ نور ملک احمد او غیرہ اعیانو د
 یوسف زیو سرہ معرکہ 'شو، بند د خلیلو آزاد کر ہر چا 'خخہ چہ
 'وو ہریشہ او بعضے بعضے خلقو 'حنے ترے و غراوہ بت نے کر،
 نور لہ ہفہ 'حایہ خویش خورم فتح مند راغلل دواے لہ۔

گویند کہ قبل ازین در ایامی کہ یوسف زی از کابل آمدہ
 در دوابہ مستقر گشتند بعد از چند گاہ ارادہ گرفتن ملک اشغر
 بنا بر ایمانے الوس دلزاک درپیش کردند، چنانچہ درآنوقت حاکم
 اشغر میر ہندا نام بن ارزو قوم دہگان خصوصاً از قبیلہ دودال
 بود و مردار نامی و اشجع آن وقت بود و آن طرف سلطان اويس
 کہ سلطان سوات بود در حصار اشغر مے باشید۔ چنانچہ بیان مے
 دز ضمن سلاطین سوات در محل خود خواہد آمد و از ملک سوات

تا شیرخانی و بازدره و برمول و سنگاوڑ و حصار بلول و حصار
بیغم و اشغفر در تحت تصرف او بود، ساکنان این جمیع محالات
مذکورہ رعیت سلطانِ اویس بودند ۔

و در آن وقت در ملک اشغفر قوم شلمانی سکونت میداشتند
و حصار اشغفر در آن وقت قلعه سنگین و محکم بود ، برہشتہ بلند،
در مقامی کہ مسکن قدیم اولین ملک فتح خان بن ملک سعید خان
بن ملک خضر خان محمد زی بارک زی اشغفری بود کہ آنرا
حصار اشغفر می گفتند ۔ و الحال ن از مدت شکستہ و ریختہ
است ۔

القصبہ ہر گاہ چہ یوسف زیو قصد د ملک گیری د اشغفر
و کر، نور ئے خہ قدر ژوی د یوسف نامے پہ طریق د دھارے
اشغفر تہ پوریاستہ، چہ د شلمانو مال مویشی زاولی لکہ چہ ہخہ
دھارہ ورپورے وتلہ، مویشی د شلمانو (ئے) لہ صحرا و نیول را
پہ مخہ ئے کرل میر ہندا او شلمانی خبر شو ورپسے راغلل
مال (ئے) ترے خلاص کر، دوی خالی دست دوابے تہ راغلل نور
مندر نامے پرے ملاست و کر چہ پہ دا ہوسرہ عمر گتے بے مونہ
دا گذار تاسے تللی وئی ۔ ہسے خالی راغللی ہیخ مو و نہ کرل ۔

لکہ چہ صباح شد، مندر ورتہ نہ تیاری و کر، اکثر سورلنی
کم پلی ور پورے وتل ۔ سور ورتہ پیچونی و کر او پیادہ ورغلل
مویشی د شلمانو ونبوہ، را وئے خستلہ، لکہ شلمانی او میر ہندا
یا خبر شو ۔ پہ زور تام پہ جمعیت تمام ورپسے راغلل، جشک ئے
سرہ وامبیلہ، لہ دغہ شان سرہ راتلل چہ تر پیچونی راغلل، ہلتہ نور
پیچونی پرے را باخمدل ۔ نور د لورہ پرے راغلل او پہ دغہ

میان کینیے یوسف نامہ ہم ورپسے راورسیدہ، جنگ نے سرہ ونبلالوہ۔
آخر میرہندا او شلمانی [ئے] مات کپل وا (ئے) خستل او دوئی ورپسے
و، ترہنے پورے چہ پہ حصار ترے ننوتل، دروازے [ئے] بندے
کپے او دوئی ترے چاپیرہ شو قلعه نے محاصرہ کپلہ۔

کسیند ہر گاہ چہ یوسف زیو نیت و اشغیر تہ بد کپ، ہر
چرے چہ شلمانی پہ اشغیر کینیے و و واہ را تہل شوی، دوئی لہ
خانہ لہ مالہ سرہ پہ حصار ننوتلی و و۔

الحاصل یوسف زی د حصار او د جیندی سیند تر میان ور تہ
بریوتل، اوبہ نے پرے بندے کپلہ درے خلور ورھے پہ دا شان
سرہ دنہ محاصرہ و و۔ نور نہایت عاجز مضطر لاچار شو، پیغام [ئے]
ملک احمد تہ و کپ چہ مونیر خدا نے وشرمبلو، اوس عاجز شولو،
اوس لار را کپہ او دا ہونبرہ قدر امان را کپہ چہ ہر قدر مال
چہ مونیر لہ خانہ سرہ اختسے شو ہغہ واخو نور ووزو۔

ملک احمد او غیرہ اعیانو التماس د دوئی قبول کپ، امان [ئے]
ور کپ، بعد ازان جمیع شلمانی و میر ہندا با فوج خود معہ مال برداشتی
وقت شب از حصار بر آمدہ متوجہ حصار بلول شدند و مابقہ
مال و اسوال را ہمگی فرو گذاشتند۔ چنانچہ تمامی شب رفتہ
علی الصباح بہ حصار بلول رسیدند کہ قلعه سنگین و محکم بود،
در آن متحصن شدند و علی الصباح آن مردم یوسف زی بہ حصار
در آمدہ تمامی مال و اسوال را غارت نمودند و جمیع ملک اشغیر
را در تحت تصرف خود در آوردند۔

او لہ ہرہ تومنہ او لہ ہرہ خیلہ نے حہ قدر خلق پہ حسب

د رسد له دواځې را پورے پست، په اشغز لے واچاوه، نور بیا
میرهندا پسے روان شو۔ هر کاه چه میرهندا له راتلو د دوئی خبر
شے له حصار بلوله خارج شے مخ په وړاندے و تنبیده په حصار بیغم
ننوت۔ لکه یوسف زی له حصار بلوله هم ورپسے ور تیر شو
له حصار بیغم هم فراری شے شیر خانی لږه لار شے۔

و مخفی نماند که حصار بلول و حصار بیغم هر دو قلعه
مختصر و منگین اند که در زمین کالا پانړی واقع اند، اما حصار
بیغم در بلندی واقع است و خوټر از قلعه حصار بلول است و آن
هر دو مشهور اعیان اند اما الحال شکست و ریخته است و درمیان
هر دو حصارین قمیناً یک فرسخ* راه خواهد بود۔

الغرض یوسف زی په دا طریق درجده په درجه ملک گیری
کوله ورپسے تلل او میرهندا لے مخه فراری کیده، تا به حدے
چه کوز په سم هیڅوک دهگان پاتے نه شو، واره د مهوړے په
غابی ورواؤریدل سوات ته لارل او د میرهندا کور په تهانړه
وو او قبیلہ د ده قوم دودال هم واره په تهانړه اوسیدل، دے هم
تهانړے ته لار شے او تهانړه په سوات کښے یو کله دے څرگند
او مشهور۔

نور یوسف زی ترے راؤکزیدے، راغلل تحت الجبل داجمع
ملکونه واره له حصارے کندے، د اشغز تر حصار بلوله، تر حصار
بیغم، تر شیر خانے، تر کاتلنگه، تر منگاؤو، تر باز درے، تر مهوړے،

* یو فرسخ درے میله درے فرلانکه او شپيته کوزه وی (۱۸۰۰۰ فته)

پورے دا ملکونہ نے واہہ لہ دھگانو خالی کپل پہ خپل تصرف (ئے)
راڈل -

و هیچ کس منازع و سهم خود را در این ملک نہ گذاشتند
و بعد ازان به اشغر آمده به ملک ستانے ملک سوات متوجه شدند،
و به آلات حربی و تہیہ جنگ مشغول گشتند، اما اتفاقاً در آن میان
مایین یوسف زی و اہل دلزاک پشاور مخالفتی واقع شدہ از سهم
سوات باز آمدند و آن این چنین بود -

چہ د پشاور دلزاکو غل غدوی بہ پہ شپہ پہ ورخ راہورے
وتل د یوسف زیو پہ گرد و نواح بہ ککزیدل زیان نقصان بہ نے
پیر و رساوہ، او چہ ملک احمد اوغیرہ اعیانو د یوسفزو بہ ورتہ
لہ دے بابہ استغاثہ و کمرلہ، دوئی بہ ورنہ کڈ ورتہ (بہ نے)
وئیل چہ موغیر د الوس د بدو روادار نہ یو او لہ غل غدوی
خان ساتی -

بس لکہ د دلزاکو دہاہہ غل غدوی بہ ہمیشہ راہوریوتل،
دوئی نور لاچار شو - آخر ملک احمد و خپل تومن تہ وئیل
چہ تاسے ہم شوک یوہ شپہ ورہورے شی د دلزاکو شہ مال
مویشی پت راوئی شاید چہ بہ دا سبب شہ حذروکا - لہ بدو
دست بردار شی، نور یوہ شپہ د یوسف زیو غلہ ورہورے وتل ورغل
د ملک محمد خان دلزاک چہ بہ ہنہ وقت کنبے د دلزاکو
نامی سردار وو خاصہ د سورئی شاغلے آس نے پریکھ رائے وست
شیخ ملی اکازی مندر لہ نے ورکھ -

لکہ چہ دلزاک بہ دے جارے خبر شو نہایت دا چار نے

گهراڻه شوه بک لخته يوسف زيو ته به بدو 'ودريده' شب و روز به راپورے وتل ايذا به ئے ور رسولہ، او شيخ ملى به هميشه د محمد خان به هغه آس سوريده به شيد به تہ، له خو سوړو پياده و سره قراولى به ئے کوله، د خپل کړد و نواح محافظت به ئے کوہ - او د ميچنۍ کدر به ئے درسته شپه، کښته، پورته ساته، چه مبادا دلزاک راپورے 'دوڑی، نقصان راروسوی -

اتفاقاً يوه شپه چوهرا بن کيمل او خنۍ دلزاک که شجاع وقت بود، جميع سوار و پياده به طريق دهاره بالائے بربروتنگي به هغه برابر چه د علي زيارت دے پټ ورپورے وتل - اکثر د سيند په غاړه په غره کښے د تنگي و گودرته قريب پټ کښيناستل، او بعضے خلق د يوسف زيو کليو ته نژدے ورغلل، هاله هغه ملک خنکېل د ښوټه وو - هورته پټ کښيناستل، منتظر د مويشي وو - چه رانشي نور به ئے ييايو، او شيخ ملى، هغه شپه ښا بر عادت معروف با قدر سوار و پياده د ميچنۍ له گذره ډير کوز په هغه مقام چه د حاجي محمد د شيخ عباس د پلار قبر دے هورته د سيند په غاړه ولاړ -

او هغه بل طرف د سيند په کناره د دلزاکو کلے وو چه د يوسف زيو خورلنډه په کښے وانه وه او هغه له دے تارا که د دلزاکو خبره وه چه يوسف زيو ته پوريوتلی وه، نور ښځه په سبب د نيکخواهي د خپل قام راغلل د سيند په غاړے به زوره آواز وکړ په رموز په کنایت سره، چه اے سوړو زه ستاے خورلنډه يم حما د غاړے منږے غلو در وړے، هر چرے دغورے منږه ده واره په کښے ده خبردار شي - او مراد له دغه قوله

دا وو چہ دھارہ د دلزا کو در ہورے وتلی دہ، ہرچرے چہ د
 کار سور دے، واہہ پہ کنبے دی خبردار شی، لکہ چہ شیخ ملی
 د دے بیخے نعرہ واوریدلہ، ہفہ بیخہ نے وپیژندلہ او پہ رموز
 ہم پوہہ شہ، چہ دھارہ د دلزا کو راپور بوتلی دہ -

جنگ دلزاک و یوسفزی

نور شیخ ملی فی الفور سری کلیو ته واستول، خپل خلق ئے خبر
 کړ، نور واپه خلق راووت، تر څانښته پورے واپه راغلل جمع
 شول، لکه د کلیو ځای له هر طرفه راتللې هغو د کلی څنگ (ته)
 دلزاک ولیدل را وائے خستل او د کښته له طرفه شیخ ملی هم
 په پورته د سیند په غاړه پسره آچولی وه، واپه سره راغلل د
 پیچونی په برابر سره جمع شول او دلزاک هم واپه سره راغلل
 د پیچونی له دلزاکو سره په غره کښه په یو ځای شو، نور
 یوسف زیو پیاده له پاسه طرف پرے راغلل او سوار د ئے له
 کوزه طرفه پیاده شو ور وختل، نور سره جنگ د غشیو [ئے]
 ونښلاده، دلزاک خو په غشیو سړی وو بارے یوسف زی کانی
 تیرانداز وو سره تیرباران [ئے] د میچنی د غره په خوا کښه
 شروع کړ۔ جنگ ئے وامله ۔

او عورته د سیند پورے په غاړه د دلزاکو کلی هم وو او د
 ملک محمد خان دلزاک کله هم عورته د سیند په غاړه وو، نور
 ملک محمد خان ورغے د بریر د غره په ورسک، مقابل د میچنی
 د کزر کیناست او هر چه کاری او د جنگ سری وو هغه واپه
 ئے په شنزونو په دست بازو ورپورے کړل، او هر چه زاړه
 ضعیف سړی وو هغه واپه له ده سره عورته کښیناستل تماشه
 کولې، او هغه جنگ ځای له هغه ځایه نمایان وو طرفینو هیڅ
 کمے ونه کړ، تاحدے چه په تورو سره ورغلل اما شکست
 هیچا ونه کړ، او هر څوک چه به له جانیو وږ یا به زخمی

شۍ له هغه ځايه به ئې پيرته کړې اما شکست هېچا ونه کړ *

تا وخته چې بېگه شۍ تياره شوه، نور جانبينو سره آواز وکړ
چې، آفرين د جانبينو په مردانگۍ او په همت شه - اوس په مخ
کښې شپه راغله - طرفين سره ست شو اوس صلاح دا ده چې
سره پسته شو او خپل خپل مقتولان زخميان واخاو - آخر نور
صلاح په دا مقرر شوله چې يو جانب به کورونو ته درومو،
او بل جانب به خپل مړي دلته څښوو - بله ورځ به بيا هغه
بل جانب راشو خپل مقتولان به څښ کړو، نور په دا اقرار
سره اول يوسفزيو خپل مړي واخستل کورونو ته لاړل او
دلزاک هورته پاته شول شپه ئې کړله - چې سبا شۍ خپل
مقتولان [ئې] واخستل مخ په قطب د کړوهي د کبريو د
غاني لاندې به همواره مزکه ئې دفن کړل، نور کورونو ته
لاړل، په هغه ورځ يا په بله ورځ نور مسلسل يوسف زي راغلل
خپل مړي (ئې) متصل د دلزاکو له مقبرې سره په مفاصله د
پنځو شپږو کزو ئې دفن کړل، چنانچه ماين د دواړو مقبرو
د کپې لارده او د باجوړ لارهم دغه ځاي د يوسفزو له
مقبرې جدا شوی ده، او د کبريولار هم له دغه ځايه جدا
شوی ده، چنانچه غرباً د لارې د دلزاکو مقبره ده او شرقاً
د لارې د يوسفزو مقبره ده و آن زمين خاک سفيد و سنگريزه
سفيد بسيار دارد، چنانچه بدلانې قبور نيز سنگريزه هائې سفيد
پاشيده است و از جائې دور سفيد مي نمايند بنا برآن، دراين وقت
آن مقام را سپين خاکه، ميگويند و بر سکنه آن نواحی آن مقام
پوشيده و مخفی نيت مشهور و عيان است -

* دا فقره لکه چې بې ځايه تکرار شوې وی ؟

گردد آمدن دلزاک به جنگ یوسف زی

القصه دلزاک هر چرتہ (چہ) وُو دا چار برے هر کوره
 گرانہ شولہ، نور دلزاکو کرداوری د لښکر و کړلہ، عظیم لښکر
 (نئے) سره جمع کړ، روان شول د میچنی دتنگی په گزر په بربر ډیره
 شو۔ او په هغه وقت کښے د یوسفزیو چندان کثرت او استعداد
 نه وو، ولے چہ تازه له پاسه راغلی وُو او د میرزا الخ بیگ حوادر
 وعلی شکسته حال وُو۔ اما په هر طریق لښکر خپل گردد و کړ
 راغلل د میچنی په گزر مقابل د بربر د لښکر ډیره شول۔ پورے
 را پورے دواړه لښکر سره محاذی مقابل وُو اما یوسفزی ډیر په
 ویره وُو، ولے چہ د یوسفزیو لښکر په نسبت د دلزاکو د
 لښکر قدرے قلیل وو، نور ملک احمد و خپل قام ته ووئیل چہ :

اے عزیزانو دلزاک ډیر لوئے تومن دے په دا ملکونو
 هرچرتہ دوئی پراته دی چنانچه په پشاور، په ننگرهار، په تیراه،
 په کاله پانړی تر بیهوره چہ په کناره د اباسیند ده او په
 چچ هزاره او په کرلخ هزاره که آن طرف آب سیند است ایشان
 سکونت میدارند او مونږ په دا ملک کښے سړبنی خو دا شو
 کی بوجه هغه هم دوئی راکړی دی، کردا گردد راته دوئی
 پراته دی او نور شوک سړبنی په دا ملک نشته، چنانچه کگیانی
 او مهندزی په کابل پاتے شوی دی او تر کلانی په لغمان او غوریه
 خپل په ستر او قره باغ پاتے شوی دی، پس څمونږ توان طاقت د
 دوئی سره د جنگ نشته پس صلاح دا وینم چہ زه به نتوانے ملک
 محمد خان لره ورشم شاید چہ دا تقصیر څمونږ معاف کا او لښکر
 خپل خور کا، نور واورو یوسف زیو د ده دا صلاح خوښه کړلہ ۔

رفتن ملک احمد بہ خانۂ ملک محمد خان دلزاک بہ جہت صلح دلزاک -

القصہ ملک احمد - لہ یو شو پیادہ و سرہ روان شہ، کوز
لہ لبکرہ لارہ، د میچنی پہ دوئم گذر چہ منتهی د غرہ وو،
ہور تہ پورے شہ، ور روان شہ - گویند چہ وقت د غرمے وو چہ
ملک محمد خان دلزاک کرہ ورغے، ورننوت کسیناست او پہ
دغہ وقت کنبے ملک محمد خان کورنہ وو، پہ لبکر وو، بارے
قبیلہ د محمد خان ډیرہ حوان مردہ عاقلہ وہ، دے [ئے] و پوہنتیدہ
چہ شوک یئے چرتہ راغلے ئے؟ دہ ورتہ ووئیل، ملک احمد
یوسفزے یم، ملک محمد خان تہ پہ ننوائے راغلے یم، نور ہفے د
دہ بنہ دار مدار عزت حرمت وکر، نورے خیل سرے اعتباری
پتہ محمد خان تہ واستاؤ، د ملک احمد لہ راتلو ئے خبر کر، چہ
پہ ننوائے راغلے دے او ہفہ سرے ہم دے بنہ پوہہ کر، چہ
گورہ خبردار شہ، د ملک محمد خان او د نورو الوس کل مرضی
دریافت کرہ نور راشہ، احوال ماتہ بیا وواہ -

لکہ ہفہ سرے لار شہ مخفی ئے محمد خان لہ دے حالہ خبر
کر، محمد خان نور خیل د کور واپہ عزیزان راوبلل لہ دے
حالہ ئے خبر کرل - مشورت ئے سرہ وکر، آخرش ہفہ خبرہ تر ہر
چا ورسیدلہ، شرگندہ شولہ، درست لبکر پرے خبر شہ، لکہ پہ
جنگ کنبے د ہر ہر چا ورونہ عزیزان سرہ وو، ہر چا سرہ
ووئیل چہ ملک احمد خدائے راکر د پریوو نہ دے، نور
درست لبکر پہ زوری، پہ جوش خروش، پہ قہر پہ غصہ د ملک
احمد پہ سرگ را وکوچیدل د محمد خان کلی تہ روان شول -

او ملک محمد خان او د ده د کور عزیزان د ملک احمد په بدو روادار نه وو، دلزاکو ته ئې ووئیل چه دا مناسب نه دی، په کور د ننواتې خاقي چا وژلی نه دی - په دا کښې بدنامی ده - دا کار د کپړو نه ده، هر چند چه ډیر نصیحت محمد خان ورته وکړ - بارې فائده (ئې) ونه کړله، درست لښکر د محمد خان کلي ته روان شئ او محمد خان هم ورسره وو - گویند چه د ملک محمد خان عورته چه اول هغه خپل سرې استولې وو - ورته ئې ویلې وو چه هرشان چه د محمد خان او د لښکر احوال د ولیده، نور راشه ماته ووايه - هغه سرې قبل له لښکره راوړسیده دا احوال ئې ورته بالکل ووايه - چه لښکر درست د ملک احمد په وژلو روان شئ - د ملک محمد خان خبره هیڅوک نه مني، نور قبیلې د محمد خان، به ملک احمد آمده ظاهر نمود که "تماسی لښکر برائے کشتن شما روانه شد، می آیند و ملک محمد خان هر چند که مخالفت و نصیحت می کند، فائده ندارد، او زور د الوس بد دے، راشه په تاه خانه کښې چه ما مزکه دننه کندی ده او بارونه د رخت سرې په کښې پراته دی، ته ورنندوخه د هغو بارونو د لاندې پټ شه، خان ساتل فرض دی" - ملک احمد ورته ووئیل "هر چه ته مناسب گنېږې ښه خبره ده" - نور ملک احمد ورننووت - هورته د بارونو د لاندې پټ شه، او دغه فکر د محمد خان قبیلې له اوله کپړې وو - دغه خانې ورته د بارونو د لاندې کندی وو - نورو خپلو رازدارو سرېو ته ئې ووئیل چه کوڅه په کوڅه وگرزئی نعرې وکانړئې، چه ملک احمد وتښتیده لار شه - هغه سرېو هم دغه رنگ په حکم د دے، خانې په خانې په کای کښې نعرې وکړې چه ملک احمد وتښتیده لار شه، هر چرته دا خبره عامه شوه -

هر گاه چه لبكر د دلزاکو راغی، له فراره د ملك احمد
 خبر شته له موندلو ئې مایوس شته، ډیر زهیر شته، - گویېد، هر چه
 دانا او عاقل خلق 'وو، هغوئې * ډیر پرتاب او افسوس کاوه
 چه هر کله تومنونه سره بد وکاندی، بارې چه داغې مړونه غولی
 ته په ننواقي ورشي، هغه بدی ترميانه وباسی - او د ننوايې مړونه
 په عزت په آبرو له غولی پاڅوی او مونږ گوره خه رنګه
 بې عقلی وکېله، چه ملک احمد غونډې سردار مېړه راکړه په
 ننوايې راغلي وو، مونږ قبول نه کړ، راڅخه بې عزته لاړ شته، په
 وکړې په تومنونو بدنام شو - پس له دې به څوک اعتبار
 راباندې ونه کا -

او په محمد خان به ئې هم دا رنګه ملامت کاوه، چه حيف دې
 چه د ملک احمد غونډې مېړه ورکړه په ننواقي ورغلې وو -
 هيڅ شرم ئې د خپل غولی ونه کړ، ملک احمد بې آبرويه ورڅخه
 لاړ شته، او د محمد خان قبيلې به هم په خپل مېړه دغه رنګه ملامت
 کاوه چه د کار نه وې، دغولی شرم او پټ د ونه کړ - او د
 محمد خان عزيزانو هم دغه رنګه خان ته توکل، چه خه رنګ چار
 وشوه، په تومتونو رسوا شو وشرمیدلو -

هر گاه چه د محمد خان قبيلې 'ولیده، چه دلزاک پشیمان شو
 و خپل څښتن ته ئې پټ 'وویل، چه که ته ملک احمد د
 دلزاکو له وژلو ساتلې شې او ننوايې به ئې قبلولې شي، زه به ملک
 احمد پیدا کړم، محمد خان ورته 'وویل چه دا خو هر گوره ډیره
 ښه خبره ده - که ملک احمد پیدا کولې شي - مونږ خو دا

* په اصل کښې "هغه" دې -

ساعت لہ خدایہ غوارو، چہ کہ احمد پیدا شی چہ بہ عزت
حرمت سرہ نے رخصت کرو، چہ د ہرچا آبرو سرہ بہ ہائے ہائے
شی۔ او دلزاک ہم بالکل اوس وارہ پشیمان دی۔ ہر خوک دا
ارمان سرہ کاندی چہ دریغہ احمد مو پہ آبرو سرہ رخصت کرے
وے۔ پس کہ تہ نے پیدا کولے شے ہیخ خطرہ نے نشہ بہ
عزت پہ حرمت سرہ بہ نے رخصت کرو چہ شرم آبرو د
ہرچا سرہ بہ ہائے ہائے شی۔

نور قبیلے نے 'ووئیل چہ ملک احمد ہیچرتہ تہ دے تلے،
بہ دروغہ ما آوازہ گلہ کرے وہ چہ احمد و تبتیدہ او احمد
ہفہ دے دنتہ تر بارونو د لاندے پہ تاہ خانہ کسے دے۔ چہ
ہائے مے ورتہ ہورتہ جو کرے ساز کرے پت مے پہ کنبے
کنبینولے دے۔ نور دا ورغلہ بارونہ نے لہرے کرل احمد [نے]
راویوست، نور ملک احمد راغے لہ محمد خان سرہ ملاقی شہ
محمد خان ڀیر خوبن شہ دار مدار دلاسه استمالت نے ددہ ڀیر وکرو۔

نور پس لہ ہفہ نے خپل د کور عزیزان راوبلل لہ دے
حالہ نے خبر کرل۔ ہفہ ہم راغلل لہ ملک احمد سرہ نے
ولیدل ڀیر ڀیر خوشحال شو۔ پس لہ ہفہ ملک محمد خان درست
لنکر چہ لا ہورتہ وو خبر کر، ہر خوک از کہ و مہ پہ دا خبرہ
خوشحال شو راغلل، د لاسہ د منک احمد [نے] وکرلہ اولہ
ڀیرے خوشحالی ڀامے او نقرے نے 'وو ہلے، دارے ودرائے
آخرش ملک احمد و دوئی تہ 'ووئیل چہ 'اے دلزاکوا تاسے
نہایت زبردست زورور الولس یاستی او مونیر لہ خاق سرہ بی،
دلہ راغلی پہ تاسے پورے پراتہ 'یو، نور قام مو دلہ نشہ دا
کذار زموئیر کناہ مسعاف کانپڑی چہ کورہ زہ تر خپل سرہ

تیر شوم پہ دا ہسے وقت پہ ننوائے غولی تہ درتہ راغللم، دا
لنکر خور کاندی او پس لہ دے غرض د بدی راباندے
مہ کوئی ۔

نور دلزاکو ورتہ ووئیل چہ ملک احمد! لکھ تہ راغلے
ستا پہ مخ مو ستا قام عفوہ کر۔ بارے خپل تومن پوہہ کرہ چہ
بیا دا ہسے بدی ونہ کاندی، نورے صلح مصالحہ سرہ وکرلہ
او پہ قسمونو غلیظونے سرہ محکمہ کرلہ، نور مسرو پائے او یو
بنہ آس سُرَجہ ملجَم [نے] و ملک احمد تہ ورکر، پہ اعزاز
تمام نے رخصت کر۔

گویند چہ پہ ہغہ وقت چہ دلزاک د محمد خان پہ غولی
جرگہ وو داسے [نے] وھلے، او د ملک احمد پہ باب [نے]
مشورت کاوہ، پیرکے نام مطربے قدیمی دلزاک نیز درآنوقت حاضر
بود، کسے از وے استفسار نمود، چہ پیرکیہ! تہ ہم خہ پہ دے
باب کسے وواہ۔ پیرکی ورتہ ووئیل چہ کہ زہ خہ وواہم
تاسے بہ راتہ قہر غصہ وکانڑی۔ نور ہرخوک چہ ہوبیار خلق
وو او ددہ پہ شیطننت او پہ فتنہ انگیزی پوہیدل ہغو ورتہ
ووئیل چہ خہ خو وواہ آخر پیرکی پہ زورہ ورتہ ووئیل چہ:

”اے دلزاکو احمد خدائے درکرمے دے د پریبولونہ دے۔
او کہ مو پریبولو آخر ستاسے د وارو میندے بہ وگوہوی۔“

نور وزغابت و تبتیدہ۔ اکثر و خلقو ورپسے غنہ
و غورزولے، بکنخلے [نے] ورتہ وکرے، خو دے و تبتیدہ لارشد۔

القصہ ملک احمد نے پہ اعزازِ تمام سرہ رخصت کر، او
 دوئی لبکر ہم نور خور کر، پس له هغه ملک احمد راغے خچل
 لبکر ته، نور درست لبکر دو آے ته راغے۔ هر خوک سره
 خوشحال شو، ملک احمد ته نے مبارک بادی وکړله، ورته نے
 ووئیل چه شکر الحمد لله چه خدا نے ته په خیریت سره راوستلے
 او مونږ له شره د دلزا کو خلاص شولو۔ ملک احمد ورته
 ووئیل چه پس له دے غرض په د لزا کو مه کوئی و سوات
 ته متوجه شی که سوات مو واخست هاله به مونږ له مغلو له
 دلزا کو خلاص شو۔

کونډ چه به دغه میان کنبے چا ملک احمد ته ووئیل
 چه ملکه! دلزا اک د څرنکه خالق ولید۔ ده ورته ووئیل چه "هیڅ
 عالم نه دے، او ډیر ناپوهه خلق دی چه زه نے یرینولم مگر
 په کنبے میره، یو پیر که دم دے چه به زوره نے دلزا کو ته
 ووئیل چه احمد ژوندے مه پریږدی، که مو پریښو ستاسے
 میندے به وکوتوی۔ بارے د ده خبره چا ونه منله،۔

مقام سیوم

در بیان متوجه شدن یوسف زی به ملک سوات و آمدن محمد بابر بادشاه به تسخیر مردم یوسف زی -

گویند چه دا د سوات د آخستو خبره د ملک احمد او شیخ ملی او ملک قره او محمود بن یحیی اکوزی علاؤ الدین زی او غیره اعیانو د یوسف زیو سره پسند کړله نور په دا نیت سره فاتحه ولوستله او له خپلو مشاخوئ د خغه وقت دعا وغوښتله، هر څوک سره په تابیا (تعیه) د لښکر شو او اسباب د حرب ئ تیار کړ، نور روان شو - او هر چرته چه په سمه د یوسفزیو کلی وو مهوړه ترغابی پورے، لکه چه اول مذکور شوے دے واپه سره جمع شو -

گویند چه په هغه وقت زیات یوسفزی د بگیاپه د رود په غاړه میشته وو، او نور هرچرته خوراه وو او په دا ملکونو حکمه میشته شوی وو - چه له دے به سوات زر په لاس راشی -

گویند چه د یوسفزیو میشته چه تر مهوړے ورغلله، په سلطان اویس د سوات، دا چار هر کوره بده ولگیدله، زهیر او خائف شه، او خپلو امیرانو سردارنو ته ئ ووئیل چه "د یوسفزیو قرب جوار بنه نډدے، دوئی د سوات زوال دی - او غرض ددوئی هم له دے نژدیکته د سوات اخستل دی - ددے چارے فکر بویه" - نور امیرانو ورته ووئیل چه "راشه دا خپله قبيله چه، د ملک احمد خور ده وئ وژنه، چه د یوسفزیو آمد و رفت له دے ځایه قطعه شی چه له حاله مونه خبریږی، چه دا مو جوړه جا سوسه ده" نور سلطان اویس

ظالم په صلاح د اميرانو هغه خپله قبيله په ناحقه په چارو ووهله
وئې وژلله په منگلور کښې (ئې) دفن کړله -

کويند چه هغه ډيره غنيغه صالحه ښځه وه - لکه دا خبره
ملک احمد او وارو يوسف زيو واوریده، دا تعدی ناحق د سلطان
اويس پرې ډيره بده ولاړيدله، اما لکه ملک احمد ډير صاحب
عقل دانا وو - تحمل (ئې) وکړ - مل غوايه (ئې) سلطان ته
واستول او تعزيت (ئې) هم ورستاؤ - ورته ئې ووييل چه "دا
حکم اللهی وو چاره ترې نه وه، که خدا په خوښی په نسبت د
خوښی ده بله خوښی به درسره وکړم - او که د حکم وی زه به
دغه خائې هم فاتحې له په پخپله درشم*" سلطان د ملک احمد د سړی
په خوله پیغام ورته وکړ چه "هر چه تقدیر وو هغه وشه - او که ستا
رضا دلته په راتلو ده راشه" پس له هغه، ملک احمد له یو شلو کسو
سره په تعزيت د خور له بکياړې ووت، منگلور ته روان شه -

او منگلور شهرست در سوات کلان، که قلعه رفیع و منیع
دارد و تختگاه سلاطین جهانگیر است - چنانچه د وارو سلطانانو او د
بعضې اميرانو جهانگیریه و محلونه قصرونه عجيبه رنگينه دننه په
قلعه کښې وو او کړدا کړد شهر پروت وو لوتې لوتې بازارونه
وو په هغه وقت چه يوسف زيو سوات لاندې کړ، هغه شهر ئې
وران کړ، اما قلعه او قصرونه او محلونه ئې چه پخته او سنگين وو
تا حال قائم او برقرار دی -

* په اصل کښې دا فقره داسې پکار وه - "که د خوښه وی زه
په دغه خائې ته هم فاتحې له درشم" -

مخفی نماند که قلعه منگلور بر سر سوات، طرف مشرق در دامنه کوه مابین نهرین * واقع است او دغه دوازه نهره مخ په وړاندې دوه گروهه د سوات پرسیند کله پری- و پوشیده نماند که سلاطین جهانگیر اولاد سلطان جهانگیر اند که ایشان منسوب بدو اند و نیز مخفی نماند که قبیله سلطان اویس که به ناحق شهید ساخت، خواهر حقیقی ملک احمد بود، و وجدنسبت او باسلطان اویس محضاً آن بود که وقتی که مردم یوسفزی از کابل خوار و زار به دوازه آمده از بس پریشان حالی آندورفت سوات می کردند او مالک انپیری به ئے له خوارئی و سوات ته وړل، په غلبه ئے بدلول اوقات کذاری به ئے پرې خپله کوله، د یوسف زیو اکثر روزگار له سوات وو آمد و رفت [ئے] و سوات ته ډیر کاو، نور سلطان او د ملک احمد سره آشنائی غائبانه پیدا شوه او سلطان خبرشۀ چه د ملک احمد خور شته ده - نور ئے آرزو د دۀ د خور و کړه، لکه چه دے هغه وقت کښې سلطان د سوات وو او ملک احمد او قام د دۀ په هغه وقت کښې (د) سوات محتاج وؤ - نور ئے خور ور واده کړله - سلطان خپل معتمدان خلق په وقت د عروسی ورستول له دوازه ئے دا پورله -

دیگر مخفی نماند که در وقتی که مردم یوسفزی ملک سم را در تحت تصرف خود آورده چابۀ جا آباد شدند سلطان اویس از قربت جوار ایشان بسیار خائف شده دانست که همچنیں درجه به درجه مردم یوسفزی پیش رفت کرهۀ آمده به ملک سوات متصرف خواهند شد، ازین اندیشه در تدبیر محافظت ملک سوات و رفع ایشان میگوشتند -

* دا دوه خوړونه دی چه یوته "اوړد خوړ" او بل ته "لنډخوړ" وائی -

چنانچہ میر ہندہ مذکور چہ امیر نامی د دہ وو، د سہورے
 پہ شاہی تاند* کپی وہ او شاہ اویس او فرخ زاد چہ دا دواہ
 نے ہم نامدار امیران وو۔ او پہ ذات دھکان سواتی وو د ملکہندہ
 پہ شاہی کنبے تاندہ کپی وہ۔

لکہ چہ سلطان د ملک احمد د راتلو خبر شہ، از منگلور
 برآمدہ بہ موضع تانہ آمد و عادت ملاطین سوات ہمچنین بود کہ
 ہر کما چہ مہم بہ پیش شہ لہ منگلورہ بہ راغلل تانہ لہ،
 ہاتھ بہ نے ارکان اعیان خپل راوبلل جرکہ مشورت بہ نے سرہ و کپ،
 بنا برآن، آن موضع را درآن وقت اتن جائے، می گفتند و اتن، بہ
 زبان کبری جرکے تہ وائی یعنی د جرکے جائے۔

در آن وقت ملاطین سوات وغیرہ مردم جہانگیرینہ زبان
 کبری می گفتند و رعایائے سوات زبان یادری می گفتند و درآن
 وقت اہل سوات بہ ہمیں دو زبان تکلم می کردند۔

و تھانہ در ملک سوات موضعی است مشہور بہ مفاصلہ نیم روزہ
 راہ از منگلور، او ہمیشہ زورہ ورہ قصبہ پرے میشتہ وہ، چنانچہ اوس
 پہ دے وقت کنبے ہم پرے بابوزی اکوزی پراتہ دی۔

الحاصل ملک احمد چہ تھانہ لہ نژدے ورغے۔ سلطان
 آدمان خود را بہ استقبال ملک احمد فرستادہ حکم کردہ کہ ملک
 احمد را در موضع دیگر کہ متصل تھانہ باشد جائے دہند آدمان

* تاندہ - ٹھوکی - تانہ - (پہ ورائندے مخونو کہتے "تانہ")
 (لیک دے)

سلطان بنا بر امر وے بہ دو، سہ تیر پرتاب در جائے کہ در این وقت آنرا د بختی دیرئی * ککویند - دیرہ دادند، و چون بختی نام پسر میرجان شاہ صدوزئی کہ در اوائل وقت در آن مقام ساکن بود موضع مذکور بنام وے موسوم شد - و چون در آنجا قدرے پشتہ و بلندی نیز ہست آن موضع از آن وقت تا الیوم د بختئی دیرئی ککویند و در این عصر بالائے آن پشتہ مسجدے * واقع است -

الغرض ہر گاہ چہ ملک احمد ہورتہ دیرہ شہ، د سلطان سرے ورغے، ملک احمد (ئے) لہ یوہ خدمتگار سرہ طلب کر - ملک احمد ورغے ملازمت د سلطان [ئے] وکر، فاتحہ ئے ورتہ وکر لہ - نور بیا دیرئی تہ راغے - صباح (ئے) بیا و بالہ، ملک احمد لا ہیرتہ وو چہ میرھندا د ملک احمد دیرے نرہ ورغے، د ملک احمد خلق ورتہ پاخیدہ، تعظیم تکریم (ئے) د دہ وکر، بارے دے ہر

* دا وروکے شان کلے چہ بختہ یا بختہ ککری ورتہ وائی اوس موجود دے - بہ ۱۲۷۵ھ کنبے لیکلی شوی د میاں عبدالحق دیو قلمی فارسی دیوان نہ دا معلومیری چہ بہ دغہ ورٹو کنبے بہ ئے دے ٹھائے تہ "بختہ قلع" وے - میاں عبدالحق صاحب دیوان د دغے "بختے قلعہ" اوسیدنکے وو - پنخوا بہ ئے دے تہ "بختی دیرئی" وے -

** دا تاریخی جماعت لاتر نہ بہ خستہ بوسیدہ حالت کنبے موجود دے - (۱۹۷۰ء)

گورہ پہ قہر پہ غصہ ناست وو لہ خپلو خلقو سرہے خبرے کولے
پہ دا میان کسے خہ گفتگوئی شہ * -

میر ہندا د ملک احمد خالقو تہ ”وویل“ چہ مونیر اوریدی
دی چہ تاسے یوسفزی د سوات نیولو پہ خیال کسے یاستی دا
ہسے سپرہ ہم شوک پہ تاسو کسے شتہ دے چہ حما مخے تہ بہ
راشی“ د ملک احمد خلقو د ملک احمد لہ ملا حظلے ہیچا * جواب
ورنہ کر - بارے دے ہم دغسے پہ لافوشافو ولکیدہ، پہ بار بار
بہئے دغہ ہسے رنگ خبرے کولے - درنگ پہ درنگ بہ پور تہ
خوت - ہر چند کہ یوسفزیو لہ دغے خبرے بہ انکار کاؤہ د دہ
تعریف بہ ئے کاؤہ بارے دے نہ سپریدہ لاپہ پور تہ خوت -

نور آخر کریمداد بن عثمان یوسف زے چہ بنہ مرے سپرہ وو
ونہ سہیدہ ورتہ ئے ”وویل“ چہ ”سپرہ مونیر د سوات خیال پہ زہ
کسے نڈ لرو او لکہ تہ چہ وائے کہ یوسف زے خدائے دل تہ
راوست، نا کارہ کمیند د یوسف زیوزہ یم، زہ بہ پہ ہغد وقت
ییا ستا مخے لہ درشم“ نور رفیقانو پہ کریمداد قہر غصہ وکرہ
چہ تہ خاموش شہ - دے ہر شہ چہ وائی ”ود وائی، نور میر ہندا
پہ غصہ شہ بنکنخل (ئے) ورتہ وکرل چہ گوجرہ سپرہ، تہ بہ
حما مخے لہ راشی“ او د میر ہندا نوکران ہم لور د لورہ پرے
راغلل بارے ییا میر ہندا منع کرل - چہ سلطان بہ بد و منی -

* پہ دا میان کسے خہ گفتگوئی سرہ اوشوہ -

** ہیچ جواب -

نور پہ دغہ میان کئیے د ملک احمد وخلقو تہ دسلطان لہ طرفہ مہمانی راغللہ، هغو خدمتکارو لہ ادبہ راوړلہ د میرحندا د وړاندے (نئے) کیښولہ، دہ لاس ورته کړ، یو څو لقمے (نئے) واخستلے، نور حکم (نئے) وکړ چہ دا وریژے واخلي توئے (نئے) کانړی، نور هغو هغه وریژے واپړولے په غولی کئیے، نور پاڅیدہ لارښہ۔ پس لہ هغه د ملک احمد خلق ور پاڅیدہ هغه وریژے (نئے) په لمنو کئیے تولے کړے 'وئے خوړلے۔ او دا کار (نئے) په نیک فالتی ونيوہ، چہ دوشی کبر وکړ، د سوات وریژے نے وغوزولے او مونږ تولے کړلے۔ انشاء الله سوات لہ دویہ لارښہ ولے چہ دوشی خپلہ کاسہ پخپلہ واپړولہ۔

دوشی په دا گفتگوئی کئیے و'۔ هغه وریژے (نئے) لاخوړلے چہ ملک احمد لہ سلطانه کورته رخصت شوے وو دیرے تہ راشے۔ پوښتنے (نئے) ترے وکړے چہ دا څه دی۔ دوشی ورته حقیقت ماجره ووللہ، ملک احمد ورته ووئیل چہ حقیقت د دوشی راتہ ښه ښکاره شہ۔ دروشی چہ اوس کورته دروسو، خداے به * راکہ، نور لہ هغه ځایہ را روان شو کورته راغلل۔

پس لہ هغه نے نور مشیران ملکان جمع کړه ورته نے ووئیل چہ د سلطان او د سوات د لارو حقیقت راتہ معلوم شہ خداے به نے راکہ، گړد آوری د لښکر کوئی چہ سوات تہ څیژو۔ هیڅ معطلی په کار نه ده۔ نور دا مصلحت هر چا سرخوښ شہ۔ فاتحہ نے وکړلہ۔ نور نے لښکر لہ دواپه تر مهورے پورے واپړه راوبالہ۔

د مہورے ترغرہ لاندے دیرہ شو او د مہورے پہ غابنی د
 میر ہندا تانہ ہم ناستہ وہ، او د ملکنہ پہ غابنی د شاہ ویس
 او د فرخ زاد ہم تانہ ناستہ وہ، دا درے وارہ لوئے امیران وُو
 نور شو گذارہ یوسفزیو د مہورے پہ غابنی ہلہ وکرلہ بارے لکہ
 شو کئی محکمہ او غابنی سخت ناہموار او لوہ وُو بدے کاتی وے*
 برے (ئے) برے وُنہ کمر نور دوہ میاشتے کم و بیش دغہ خائے سنگر
 ہراتہ وُو آخر لہ دغے لارے ناسیدہ شو د ملکنہ پہ غابنی (ئے)
 جاسومان وکر زول، آخر جاسومانو ورتہ خبر راوہ چہ ہفہ عالم غافل
 بے خبرہ دی۔ او لار ہم شتہ دے۔ آخستل ئے آسان دی۔

نور ملک احمد او شیخ ملی او ملک قرہ حکم وکر چہ ورہی
 شرمہ د ملکنہ پہ غابنی، خبیثی، پارے حد قدر خلق دلتہ پہ دیرو
 ہم پریدہی، چہ خائے پہ خائے پہ دیرو کنبے اورونہ بلوی چہ
 دا د مہورے شو کئی عسے پوہیری چہ لبکر دلتہ دیرہ دے۔

نور ہم پہ دغہ طریق بعضے خلق پہ دیرہ پاتے شد اورونہ
 ئے بلول او نور لبکر وکوحیدہ۔ درستہ شپہ لار شد د سحر پہ وقت
 د ملکنہ پہ غابنی ولگیدہ۔ شاہ ویس او تانہ ئے غافلہ پہ خوب
 اودہ وہ۔ دوئی ور وختل شو کئی ئے قتلہ کمرلہ او شاہ ویس او
 فرخزاد دوارہ ترے وتبتیدل تانہ لہ لال او میر ہندا ہم چہ
 خبر شد چہ یوسفزی دملکنہ پہ غابنی را واویدل لہ ہفہ خایہ
 وتبتیدہ تانہ تہ کورتہ راغے د تانہ پہ تینگول شد۔

* د ہندی لغت ”کھاتی“ پہ جمع صیغہ کنبے راوہے شوے
 دے پہ دغہ مناسبت ”کاتی“ د دوو غرونو مینح کنبے
 تیرے شوے سختے لارے تہ وائی۔

او يوسفی چه د ملکنه له غاښی وړ واوړیدل دوه کړوه
 وړاندے لارل په ډاگ باندے دیره شو چه هغه ځائے ته په
 سبب د ډیرو کلیو شهر * هم وائی او هغه ځائے هموار میدان دے
 او سیند بهیری -

لکه سلطان او رعایا د سوات خبر شو نهایت په هراس
 کښے شو وئے ویل چه بلا په سوات راننوتله دفعیه ئے اوس
 مشکله شوه - پس له هغه سلطان معه جمیع امیران و رعایا آمده به
 موضع تانړه دیره شدند و تانړه از موضع شهر که نښکر یوسف زی
 در آنجا بود تخمیناً سه میل * * باشد و شهر مقاسی خوشی هوا و
 هموار است و سیوم حصه سوات تعلق با وے دارد -

و کونډ چه څر گاه یوسفی له غاښی وړ واوړیدل د غاښی
 په وچ کښے لوز 'ملکوت' نام یوه سنگینه قلعه وه که اهل چوکی را
 در آن ذخیره و توشه می بود و برائے خوردن و پختن در آنجا آبد
 و رفت می کردند آنرا غارت نمودند و مال و اموال بسیار از آنجا
 به دست آوردند پس له هغه همدغه هسے ورپسے تلل د سواتیو
 د کلی دغه ځائے چه ډیر په هر طرف پراته وو هغه ئے ووهل
 او غارت(ئے) کړل او په دغه شان نور کلی ئے هم تاخت و تاراج
 کول او هر څوک چه به راتلل اطاعت به ئے قباله امن به ئے
 ورکاوه -

کونډ چه یوسف زی چه شهر لاندے کړ، دریمه بخره د
 سوات په تصرف راغے نور یوسف زی ورپسے په کلیو راتلل ځائے

* د ډاگ ښار په نوم دا کلی اوس هم آباد دی -

** دا فاصله نهه (۹) میله ده -

پہ ٹھائے پہ دریمہ بخرہ سوات میشتیدل او رعایا د سوات خلقو تہ۔
 ذلاسه ورکولہ وارہ زاتلل پخلو مواضعولہ دوئی سرہ آبادیدل۔
 پہ دا شان سرہ پہ ہر کلی کئیے بہ یو نحو کپورہ یوسفزی وُو
 نور بہ ورسرہ سواتی اوسیدل۔ او ہغہ وقت د پسرلی وو یوسفزیو
 فصلونہ، کببتونہ، زراعتونہ، د سواتیو خورول، اسونہ نے خربول او
 لبیکر نے درست بہ اللہ دند او پہ شینکرکلی ورتہ ہراتہ وو او
 سلطان ہم تھیہ د جنگ ورتہ کولہ پسہ تانپہ کئیے ناست وو
 لکہ چہ آسونہ یوسفزیو تازہ کپل، نور پہ عزم د جنگ د تانپے
 وُو کو چیدل قریب ورغلل لہ ہغہ طرفہ سلطان ہم لہ جمعیتہ سرہ
 راووت پہ مفاصلہ د نیم کروہ لہ تانپے راغے، دواپہ لبیکرہ
 سرہ ہورتہ مقابلہ شو جنگ نے سرہ وکر۔ د سلطان لبیکر نے
 مات کر او یوسفزی ورسے وُو لہ تانپے خلور کروہہ مخ پہ
 مشرق وپاندے ووہل تر سیند پسہ پایاب پورے شہ و ترہنگ
 تہ خستہ شکستہ ورغے او پہ دالارے دیر قتل شہ۔ مال نے غارت شہ،
 نور یوسفزی ترے لہ ترہنگہ راؤ کرزیدل۔ را غلل پہ تانپہ شو۔

کویند چہ بہ دے جنگ کئیے چہ سلطان شکست وکر،
 لبیکر نے فراری شہ او لبیکر د یوسفزیو ورسے وُو لہ دیرہ ہییتہ
 سلطان لارغلثہ (غلطہ) کپلہ راپورے لہ لاندہ اکیہ چہ مقابل د
 ترہنگ کلے دے، لہ لبیکرہ جدا شہ پہ ترہنگ ورغے لہ ہغہ
 سوی ککلی پہ غابی ورغے لہ ہغہ پہ دمغار ورغے لہ ہغہ و
 منگلور تہ ورغے۔

او سلطان چہ لہ لاندہ اکیہ غلت (غلط) شہ، گریزان پریشان مخ
 پہ قطب را پورے تر سیند سراسیمہ سر شہ د ملک حسن متراوی

په آلکه ورننوت او ملک حسن متراوی د ده دښمن وو او
ملک د علامحیده وو، او له سلطان سره همیش مخالف وو۔ نور
سلطان وویریده چه له هغه بلاراخلص شوم په بله بلارکښیوتلم۔

او معلوم د وی چه متراوی په سواتیو کښی یو لوی
تومن دے په اصالت په شجاعت تر سواتیو خان بهتر کښی
او مؤرخان انساب د متراویو، دا رنگ وائی چه مونږ په ذات
یوسف زیو، اما آمدن مایان درینجا بدین سبب شده که قدماء
مایان از قوم یوسفزی از حدود قندهار از موضع کپاری و نشکی
به یکے حادثه از حادثات جدا شده آمده در اینجا متوطن شدند و
مایان از اولاد او شالیم۔

انقصه سلطان له خپلے ویرے چه شوک متراوی راباندے
پیش نه شی مې به مے که۔ نور لارے پریښوله د غره په ښی طرف
په یوتنگی سر شے۔ که آنرا بت بت میگویند و از عهد کفار
در آنجا بتان بسیار بودند وقتی که غلبه یوسفزی در آنجا شده
آنها را بشکست و آن مقام از موضع انبوه یک میل دور است۔ پس
خو چه سورتللی شے هومره سور لار۔ هر گاه چه د آس د تللو
امکان ورک شے نور هورته کوز شے۔ آس او وسله او نموداری
جاسے (نے) هورته پریښوے، نور پیاده پاس په تنگی وخوت روان شے۔
خواروزار کوفته مانده په دریمه ورخ کورته ورغے۔ د کور
عالمو دے بیا ماتم کړے وو۔ دریمه دے ورپسے پخه کړی وه۔
چه شاید چرته ومړ۔ په ورتله دے ډیر خوشحال شو۔

کونیند چه په دے جنگ کښی د سلطان عزیزان او امیران
ډیر ومړه چنانچه از آنجمله شاهوېس او فرخ زاد او میر سنجو

سواتی وغیرہ ذالک چہ شرکند مشهور امیران وُو با رعایائے
سکنہ سوات ارذال و اشراف بے شمار و سہل۔

بلکہ میگویند کہ سوا از میرهندا امیر دیگر نمائد و این جنگ
را جنگ تانہ میگویند۔

و نیز مخفی نمائد۔ کہ وقتی کہ سلطان از لشکر خود جدا
شدہ سراسیمہ می گریخت، چند سواران یوسفزی ویرا دیدہ در
تعاقب وے رفتند۔ اما نمیدانند کہ این سلطان است۔ چون چندے
راہ رفتند۔ وارو وُلیدل چہ بہ سمہ لار کنبے پو رویمال پروت
وو چہ بہ ہغہ رویمال کنبے دوہ بناغلی د سرو زرو حلقے وے
چہ سلطان پُچلہ لہ غور وُو کنبے وے او بہ ہغہ رویمال کنبے (نئے)
غیہ کہے وے غور زولے (نئے) وے۔ لہ دے ویرے چہ شوک
مے وُوٹہ بیژنی چہ سلطان دے مے بہ کا۔ نور ہغہ سوارے
کوز شو، ہغہ رویمال (نئے) را واخست، ہرائے نت بہ کنبے د
سرو زرو دوہ حلقے وے، تر ہغہ میانہ بیا سلطان لرے وتلے وو
او بہ مخکنبے د متراویو کلی وُو، نور ہغہ سوارے پستنه را و گرزیدل
خپل اینکر لرہ را غلل۔

گویند چہ د وارو سلطانانو د سوات، دا دستور وو چہ
ہر شوک چہ بہ سلطان وُو دوہ حلقے بہ نئے د سرو زرو بہ غور
کنبے ہرے وے۔ او د بل چا دا قدرت نہ وو چہ د سرو زرو
حلقے نئے بہ غور کولے۔ دا خاصہ خو یوازے د سلطان وہ او
نورو نامدارو بہ حلقے د سپینو زرو بہ غور کولے۔ و در ابتدائے
وقت چون یوسفزی بہ سوات در آمدند نیز بتابر دستور ایشان
د سرو زرو حلقے بہ غور کولے۔ اما د کشمیریانو بہ دود

ورژلے منقشے بہ وے۔ خصوصاً پہ مندرو کنبے، زیاتی بہزاد خیلو
صدوزیو پہ غور کولے او پہ یوسف نامہ زیاتی آکوزی خصوصاً
اما خیلو مولیزیو بہ پہ غور کولے۔

او بل مخفی: سہ شہ چہ پہ دغہ جنگ کنبے چہ صفوف
جانین سرہ ورغل کریمداد ابن عثمان الیاس زی ایازی چہ
مذکور سابق تیر شوے دے چہ میر ہندا تہ ئے ویلی و، پہ
ہغہ وقت چہلہ ملک احمد سرہ پہ فاتحہ ورغلے و، چہ زمونیر
او ستاسے سرہ چرے د لبکر مقابلہ وشوہ ستا بخے لہ بہ زہ
درشم۔ لکہ چہ میر ہندائے د سلطان پہ صف کنبے ولید نور پہ
فارسی (ئے) ورتہ نعرہ کہہ، کہ ”اے میر ہندا! اگر مرد ہستی
و خیال جنگ داری یا کہ من حاضرم، و در آن وقت مردم
یوسف زی از کابل تازہ آمد بودند۔ فارسی خوب بی گفتند پس
چون میر ہندا آواز کریمداد بشنیدلہ خیلو ژویو ورتہ وریل
شہ ورغلے، پہ فارسی جانین سرہ ہت و کہ۔ ہر بو بہ ویل چہ
اول تہ گذار کوہ۔ بل بہ وے چہ اول تہ گذار کوہ۔ آخرش
دواو سرہ دوہ دوہ گذارہ د نیزو و کپل۔ بارے دواوہ طرفہ
زغرہ پوش و۔ ہیخوک زخمی نہ شہ۔

گویند چہ میر ہندا پہ زغرہ د پاسہ دکلہ آغوستے و، چہ
کریمداد بہ د نیزے گذار ہرے و کہ د قباہہ بہ ئے واخستہ
اما نور کار بہ ئے ہرے نہ کاوہ۔ پہ دا میان کنبے دواوہ لبکر ہم
سرہ ولکیدہ۔ خوچہ دوہ دوہ گذارہ لبکر سرہ و کپل۔ د سلطان
لبکر مات شہ۔ میر ہندا نور و تبتیدہ کریمداد آواز ہرے و کہ
”کیہ اے میر ہندا! مگر یزہ مگر یختن مردان مناسب نیست۔ تو لافہا

زده بودی“ اما میرهندا قیام نہ می نمود۔ و می گریخت، او کریمداد
یو کرویہ دغہ ہسے ورپسے وو گذارونہ ئے پرے کول۔ ہیخ اثر
پرے نہ کاوہ آخرش کریمداد د نیزے شوکہ د دہ د زغرے پہ
گریبان ور نہ ایستلہ۔ ہر چند چہ زورے کاوہ میرهندا نہ پریوت
ولے چہ آس ئے بنہ آس وو او دے ہم قوی الہیکل وو او کریمداد
حقیر وو آس ئے ہم تازہ خوید خورلے او زورے ہومرہ نہ وو۔
پہ دا شان سرہ تل، چہ لہ ہموارے زمکے ووتل سیند تہ نژدے
شو۔ ہغہ حائے قلب وو نور میرهندا و خپل پیادہ تہ چہ ہفت منی
نام مغل وو، وئے ویل چہ ہفت منیہ! دے سوارہ نہ نہ خلاصیرم
ولہ ئے۔ ہغہ غسے پرے راکیش پہ برنہ حائے ہسے حائے کشیے
وویشت چہ لہ آسہ پریوت پہ ہغہ حائے وپر اوہ ہغہ نیزہد کریمداد
د میرهندا پتہ زغرہ کشیے نسبتے ہاتے شوہ چہ ورائدے لار شہ ہالہ
ئے وکشلہ او یوسف زی ہسے خرگند سری بے کریمداد پہ دغہ
جنگ کشیے بل شوک ونہ مے۔

القصہ یوسفزیو پہ دغہ جنگ سرہ دوہ بخرے د سوات پہ تصرف
کشیے راغے لکہ ہرچاہتہ معلومہ شوہ چہ د یوسفزیو ورخ پہ ورخ ترق
دہ او د سلطان ورخ پہ ورخ تنزل دے۔ اوبل داہم چہ یوسفزی
ہالہ پیر خوش خویہ نیک معاش خلق وو، نور لور د لورہ خلق
راتہ، د دوئی پہ ہغہ دوہ بخرے ملک میشتہ کیدل۔ او یوسفزی ہم
دغہ ہسے پہ ہر کلی شو شو کورہ ورسرہ پراتہ وو۔

او ہغہ مابقید دریمہ بخرہ سوات چہ سلطان او ملک حسن
مراوی۔ شخہ وو ہغہ دا دہ چہ دہ سویکیلی لہ غائبی پہ پور تہ
ترخزریہ تر منگلورہ پورے ملک د سلطان وو او د شاہ میلے لہ

غائبی تر لاندہا کیہ تر مہورے چہ دا آبی اوڳہ ملک وو د ملک
حسن متراوی وو۔ او د یوسفزیو لبکر درست پہ بھر او پہ تانہ
او پہ چکدرہ او پہ راسورہ ورته پروت وو۔ ہمیشہ د سلطان پہ
مابقہ کلیوئے دارے کولے، د بند د قتل صرفہ ئے ہیخ ہرے
نہ کولہ کلی ئے سول خرابول او د متراویو پہ ملک ئے اصلاً غرض
نہ کاوہ، غرض ئے دا وو چہ د سلطان ملک مسخر کرو پس لہ
ہفتہ بہ دہ تہ متوجہ شو دوطرفہ نسبت اندازی پہ کار نہ دہ۔

القصبہ پس لہ چند گاہہ د یوسفزیو لبکر و منگلور تہ روان
شہ چہ لہ دمغارہ تیر شہ د حسین ډیری پہ لاز ورغلل۔ ہلتہ
مرہ معرکہ شو یوسف ناسے ووئیل چہ یارانو د منگلور مسختہ
سنگینہ قلعہ دہ۔ لار تنگہ دہ او سلطان پہ حان پکینے دے۔ لبکر
پکینے زور دے۔ آخستل ئے مشکل دی ہسے حان بہ ہرے
نیشلوو ہیخ بہ ئے وٹہ کرو خو صلاح دادہ چہ ہورتہ نہ خو خو
یو سر بل سر کلی بہ د دوئی ووهو خود بہ آخر تنگ شی مندرو
دا خبرہ نہ آوریدہ د منگلور بہ تللو باعث و۔

آخر مندرو تر سیند پورے وتل۔ وائی چہ اکثر پیل او ست
و منڈور تہ د الکی بن بھزاد مندرو صدوزی وو چہ د ملک قرہ مکہ
ورور وو او نامدار خرنکند مرنے سور وو، آخر مندرو یوازے ورروان
شو بہ منگلور ورغلل شہر بیرون د منگلور لوٹ کر، قتل کر،
اسرات و کر۔ سلطان مطلقاً لہ قلعے بیرون وٹہ وت۔ دروازے
(ئے) محکمے کرے وے۔ دنہ ناست وو۔ او پہ قلعہ باندے قابو د
چالہ کیدہ۔ نور لبکر درست فیروز مند شہ، ہم پہ ہفتہ ورخ لہ
ہفتہ حایہ راو کرزیدہ دمغار تہ راغے، ہورتہ دیرہ شہ، شو ورخے ئے

ہورتہ دیرہ وہ، کشران ہوسناکان حُلمی پہ طریق د شکار بہ مدام
تدل او کرد نواح کلی د سلطان بہئے وھل، پس لہ ہغہ از انجا
کوچیدہ بہ تانپہ مراجعت نمودند او د سلطان لہ طرفہ نور د
یوسفزیو ہیچ خطرہ ہاتے نشوہ۔

کونیند چہ پہ ہغہ نژدے ایامو کنبے اختر راغے اکثر ژوی بہر
ووتل تماشے (ئے) کولے او سورو درے وھلے نیزہ بازی (ئے) کولے
ناکاہ پہ دا میان کنبے بعضے ہوسناکان پہ طریق د شکار او د
دابرے بے پوہنتے بے صلاحہ د مشرانو تلاش تہ لاپل او تلاش
لہ تانپہ مخ پر قطب حاور کروہہ دے۔ دسوات ترسیند پورے
دے۔ او د پنج کورے لہ سیندہ دوہ کروہہ را ہیستہ دے۔
د دواپو سیندونو د دواپو غرونو تر میان دے۔ پیر ہنہ غلہ بود
ملک دے او د کفارو د وقتہ قلعہ ئے دغرہ پہ سردہ۔ د اثارو
باغونہ ئے د وړاندے دی۔ او ہنکتہ د تلاش پہ ہغہ وقت کنبے
دھگان کافران وُو اوپہ شجاعت سرہ مشہور وُو، اشراف اعیان پہ
قلعہ کنبے اوسیدل او رعایائے وارہ کوز اوسیدل۔

المقصود دغہ د یوسفزیو دارہ ہرے وُلکیدلہ مواشی د
تالاش را واخستلہ دواراندے ئے کپلہ بعضے سوارہ ئے ورہسے کپل
لاپل او کار چیدہ سوارہ ورتہ دُنبال شو آخرش د تالا شیوہچے
ورہسے لور د لورہ راغلے۔ جنگ نے لہ سورو سرہ کاوہ او وړاندے
د کاتکلی و تنگی تہ مت کاوہ اود کاتکلی تنگے ہغہ دے چہ د
تالاش د دواپو غرونو سر سرہ لکیدلے دے۔ نہایتہ سختہ تنگہ لار
دہ او غرض دا وو چہ دغہ حائے بہ ورتہ ونسو، مال بہ ترے
خلاص کپرو۔ اما چہ دوی ہغے تنگی تہ ورتل سورو ہغہ

مواشی له هغه ځايه بيا تير كړي وو دوئي را غلل تنگي نه ورته ونيو -

كويند چه تالاشي د كاتكلې په ميدان چه را غلل او د يوسف زيو له سوړو سره نه جنگ كاوه چه له هغه مقامه راتير شو. هورته يو رباط دے، كوټي او منازل واړه پخته د خښتو دي او بناي ساڼه ده، هورته يو بلند كمر دے او دلاندے ترے عميق وچ خور دے - هلته يو تالاشي پياده په محمود بن شاهان يوسفزي اكوزي بانيزي ابازي پسے را ورسيد لاس نه وړ واچاوه محمود تربل له آسه كوز شځ، سره تر غاړه وتل دواړه پريوتل كوز وخور ته - سره ورغښتل - هلته محمود خداي پرے د پاسه كړ، چاره نه وكښله، په كښله نه ووهه، مړ نه كړ او د سپينو زرو دوه حلقے نه په غوړ وے، ترے نه و (نه) كښلے، وانه خستلے - نور پاس بيا راوخوت، په آس سور شځ پخپلو سوړو پسے راغے لكه چه بيا واړه سواره په تنگي راغلل هغه تنگي تالاشيو بيا نيولے وو نور نه سره ووتل چا يارانو حصار شو مردی كوئي وقت د مردئي دے - نور اكثر سواره پورته وختل د غره پخوا ورته را غلل او بعضي سواره په سمه لار په تنگي را غلل - نور واړو يك لخته پرے وخيژولے تالاشي (نه) ډير ووژل او جاسے او وسلے (نه) ترے واخستلے، صحيح او سلامت له تنگي نه را ووتل خپل لښكر ته را غلل -

كويند كه مزيد بن ملك قره بن بهزاد سدوزي مندر بردار حقيقي خان كجو كه در شجاعت بينظير و نهايت صاحب جمال بود په يو لونه عراقى مشكى آس سور وو، په دغه وقت كښي

د قطب لہ رُخہ د غرہ بہ خوا کنبے بہ یوہ تالاشی را ولاہہ کرہ۔
 ہغہ تالاشی ترے شکنہ و تنگی تہ توپل۔ بل طرف تہ ہغہ
 تنگی د پاسہ زر و خوت قصد ئے د تینتے وو۔ لکہ مزید چہ ہغہ
 تالاشے ولید چہ پور تہ کمر تہ خوت، ہلتہ ئے آس ورپسے پونہ
 کر، آس ئے ہسے لوئے توپ او غورزنگ و کر۔ چہ پورے غارہ
 تر تنگی دواہہ و رہبئی پنیے (ئے) بہ کمر ولکیدلے ونبتلے او ہغہ
 تالاشے (ئے) بہ ہغہ توپ کنبے د کمر بہ غارہ بہ سورلئی ہسے
 بہ نیزہ و وہہ چہ نیزہ ترے پورے را پورے وختلہ۔ بہ ہغہ
 میان کنبے اسماعیل بہ زادخیل چہ د مزید قریب عزیز وو
 ورپسے راغے، ہغہ تالاشی (ئے) بہ کورہ وواہہ، سرے کر، او مزید
 پس لہ کنارہ د نیزے چہ خیل۔ آس ولید چہ د کمر بہ پیچوسی
 ہلواک ولاہ دے۔ نور (ئے) زرلہ آسہ تر پل کوز شہ۔ پور تہ
 و خوت، آس ئے تر واکو وینوہ پور تہ ئے را حکاؤہ ہلہ یا ہرے
 سور شہ پخیلو سورو ہسے لاہو۔

جائے کہ در تنگی کا تکلہ اسب مزید ترپ کردہ و جستہ
 بہ کز اکبری نہد کزاست او پورے را پورے بہ ہغہ حائے دواہہ
 طرفہ د کانرو حلی دی تراوسہ بہ ہغہ مقام حلی عیان او نمایان دی
 او ہغہ مقام تہ تراوسہ کور ترپ وائی۔

الحاصل ہغہ داہہ بہ فتح بہ ظفر تانہرے تہ راغللہ، مال
 مویشی (ئے) دیر راوستلہ، ملک احمد ہرے دیر خویش شہ نور پس لہ
 ہغہ چہ خطرہ ئے ہیخ لہ سلطانہ اولہ متراویو پاتے نہ شولہ
 لینکرے رخصت کر ہر شوک سرہ کورونو تہ خیل حائے تہ لاہل
 او د تالاشیو قابو ہم نور د استوکیے ہو رتہ ورک شہ۔ نور لہ تالاشیہ

دروہست لاپل د پنجکوپے پر درو کشیے ننوتل۔ ہفہ خائے ترے
 خالی پائے شے۔ پس لہ ہفہ چہ یوسفزیو درست سوات لاندے کر
 تالاش (ئے) ہم لاندے کر۔ ہرے متوطن شو۔

و مخفی نمائد کہ درآن وقت کہ میرزا الخ بیگ ظلم و حیف
 بر مردم یوسفزی بسیار آوردہ جلاوطن ساختند۔ اللہ تعالیٰ بہ دہم
 عذاب کیسہو بہ دوارو ورونونوئے بیرہ وختلہ، بہ دیرو عذابونو بہ
 دیرو سختیو و مر، و بعد از چند کناہ حضرت ظہیرالدین محمد بابر
 بادشاہ اناراللہ برہانہ بادشاہ شدہ از کابل تا لغمان و جلال آباد و
 ننگرہار و پشاور و دوابہ و اشغر و نیلاب ہمہ ممالک را در
 تحت تصرف خود آوردند و مردم یوسفزی نیز مطیع و فرمانبردار
 او شدند پس در وقتے کہ یوسفزی بہ دو حصہ سوات متصرف
 شدند بہ ملک سم مراجعت نمودند و بہ خانہائے خود آمدند۔

طلبیدن مجد بابر بادشاه ملک احمد را و رفتن وے

فرمان محمد بابر بادشاه به جهت طلب

ملک احمد از کابل آمده ملک احمد به موجب

حکم بادشاه روانه کابل گشت -

گویند چه یوسفزیو پیشکشی بادشاه ته توله کرله و ملک احمد ته ئے ور کرله او ملک محمود بن یحیی اکوزی علاؤالدین زی که در آن وقت ملکی نامی بود او یو شو کسه کشران نور د یوسفزیو ورسره روان شو له سمے ووتل پاس و سوات ته لاپل، په هغه لارے نور روان شو - سلطان شهی ته ورغلل، ملک مبارک ابن پائنده اکوزی مولیزی کره میلمانه شو - او هورته خلور ورونه دمان وو - د خوئداد متارب زامن وو - اول سرکین نام دویم درویش دریم آدو، خلورم جونا په هغه شپه آدو او جونا دواړو سره د ملک احمد بنه خدمت وکړ او درسته شپه ئے ورته سرود وکړ او آدو ډیر خوش آوازه ښائسته وو ملک احمد ږمے مښ شه چه صبا شه - ملک احمد سرکین ته وویل ، چه دے په کښے مشر وو چه آدو له ما سره کره چه دا سفر له ما سره وکا که بیا خدائے زه په خیر سره راوستام ډیر ښه به درسره وکړم - نور سرکین آدو له ملک احمد سره کر، له هغه حایه په هغه صبح ووتل، براه تنگی کاتگله و تالاش روانه شده به گذر تری از دریائے پنجکوره عبور نموده به باجوړ رسیدند در آنجا چند روز در خانه یوسف زئی باجوړ استقامت کرده بعده از آنجا روانه شده براه ناوکئی به کابل رفتند و ملازمت بادشاه حاصل کردند و به مراجع ظاهری ممتاز گشتند اما در باطن خیلے متعرض بود -

په دا سبب چه ملکان د دلزا کو د ننگرهارو د پشاور د کالا پانړی چه خاصه رعیت د بادشاه وو بادشاه ته دے استغاثه د یوسف زیو کړے وه چه ملک هیو دلزاک د باجوړ په جنگ کښے وژلے وو، او چوهر بن کیمل دلزاک او خنې نور نامدار دلزاک (نې) د میچنی په جنگ کښے وژلے وو۔ اکثر ملکونه د ترے آخستی وو او په مخ کښے هم د دوئی له ترقی ویریدل چه دا نور ملکونه به راحخه ضبط کاندے۔ نور شب و روز (نې) چوغلی بادشاه ته کوله او امیرانو وکیلانو ته د بادشاه رشوتونه ورکول چه ملک احمد سر کانړی۔

ګویند چه دلزاکو اویا زره روپۍ بادشاه ته په دا شرط قبول کړې وے چه ملک احمد ورژنه او په وقت د مرګ (نې) خبرو ته مه پریرده۔ ولے چه دوئی پوهیده چه ملک احمد خوش تقریر جوړ طوطی دے، په خبرو به ځان له بادشاه خلاص کا۔ او بادشاه هم ملک احمد په دا غرض بللے وو۔ او په هغه وقت کښے ګګیانی او سیمندزی لا په کابل اوسیدل او ترکلانی په لغمان اوسیدل او ملکان د واره بادشاه خخه حاضر وو او ترکلانی د ملک احمد خپل او خیر خواه وو، چنانچه په هغه وقت چه بادشاه ملک احمد ته فرمان استاوه ملک سرخابی او ملک بلوخان ترکلانی دواړه حاضر وو دوئی هم دواړو خط له خپله طرفه ملک احمد ته کښلے وو چه مونږ ستا خیرخواه یو هیچرے خطر مه کوه را دروسه بادشاه به ښه درسره وکا۔

ګویند که دو ملکان ګګیانی نیز خیرخواه ملک احمد دېوند یکے ملک احمد که رشته دار ملک احمد بود دویم ملک یحیی

ابن شاہو ابن کند چہ دوئی دواہو د سرہین توب بہ سبب سرہ
 د ملک احمد ننگ کاوہ او ملک احمد بہ ہمیشہ دربار لہ ورتہ،
 سلام بہ نے کاوہ او بادشاہ بہ ظاہراً پرے مہربانی کولہ د خنگہ
 بہ نے کبیناؤہ اما بہ زہہ کنیہ پرے غصہ وو شب و روز (نے)
 دمرک پہ فکر وو۔ لکہ ہغہ شپہ را غللہ چہ صباح بہ وڑے
 شی، چا دوستانو ملک احمد پہ ہغہ شپہ خبر کر، چہ صباح
 ستاسو مرک مقرر دے۔ نور ملک احمد خپل خلق را اوبالہ
 کنکاش مصلحت (نے) سرہ کاوہ، رفاؤ واپو دا خبرہ سرہ خوینہ
 کرلہ۔ چہ دستارونہ بہ مونیر واپہ سرہ غوتہ کر۔ تا بہ پرے
 زورند کر۔ چہ کوز شی نور تبتہ حان خلاصہ، چہ تہ نہ نے
 بادشاہ بہ مونیر نہ وڑی او کہ نے و وڑلو بلا پسے، پہ مونیر قام
 نہ ورائیری۔ او کہ تا و وڑی قام بہ موخوار شی۔ دہ ورتہ
 ووئیل چہ احياناً کہ دستارونہ وشلیری پریوخم کلہ شم، پہ
 حائے پاتے شم ! او کہ ونہ شلیری روغ پاتے شم۔ بارے پہ
 خوکی واپو مے نیسی او بیا مے پہ بیرتہ راوی ہغہ بہ گورہ
 چرنک شرمندگی وی۔ او د ملک تاج الدین نوم را پورے دے۔
 لہ قدیم الایام از آباؤ اجداد روزگار مو لہ بادشاہانو سرہ کرے دے
 دا تبتہ وماتہ شرم بیکاری۔ سلیمان شاہ غندے ترہ مے دلہ
 پہ دے کابل کنیہ د مرزا الخ بیگ لہ لاسہ مے دے، کہ ماعہ
 دے مے کہ، حہ بیاک دے۔ بارے تاسے تبتی حسانو نہ
 خلاصوئی صرفہ مہ کوئی نور واپہ ملہ نے ہغہ شپہ و تبتیل، پہ
 کابل کنیہ حائے پہ حائے مخفی شول او ملک محمود خولا لہ اولہ
 از روئے کمال دینداری پہ ابتداء کنیہ قاضی کرہ دیرہ وو د
 بادشاہ سلام (نے) تبعاً لہ ملک احمد سرہ کاوہ اما د بادشاہ طعام
 نے نہ خور او آدو مطرب او یو خدمتگار نور پہ دیرہ کنیہ لہ

ملک احمد سره پاتے شول -

لکه چه صباح شه د بادشاه مری را غل ملک احمد نے
روان کر - او ملک احمد په شپه خبر شوه وو چه صباح ما
وژنی، نور وپوهیده چه ما مرگ لره بیای او درست پهر د کابل
هم بیا خبر شوه وو، چه ملک احمد وژلو لره بیای - لکه په بازار
چه ورغی واپو خلقو نے تماشے کولې او سره نے وئیل چه کورنی
دا هسه شخص بادشاه وژلو لره بللې دے - او ملک احمد هم
دا رنگ پوهیده چه دا خلق حما له مرگه خبردی - تماشے ته
په ولاړ دی - او په دغه حال کښې ملک میری چه د ملک
احمد خبرخواه وو مخې لره ورته راغی - ورته نے وژړل او ورته
نے ووئیل چه د دلزاکو غونډې بدخواهان دلته وو، حه لره
را غللی! ده ورته ووئیل چه ما تاسې غونډې او ترکلاڼی
غونډې دوستان لیدل هیڅ ویره مې نه کیدله او له تقدیره
رخبر نه وم -

کښویند چه سابق له دے وخته هم، چه ملک میری به
ملک احمد ولیده افسوس ارمای به نے و کړو - ملامت به نے
هم پرې وکړ - چه دلته ولې راتللې مناسب د نه وو - ده به
ورته ووئیل چه تقدیر دا رنگ وو -

الغرض ملک احمد دربار ته ورغی، بادشاه په قهر په غضب
ناسب وولینده او توده غشی په لاس کښې نیولې و - او محض
ودے ته منتظر وو خو چه ملک احمد له ورايه را ښکاره شی
نور به نے په غشی ول - آخر چه ملک احمد ورغی - کورنش

(۷) وکړ، بادشاه پرې لينده را ځکوله، کذار ۷ پرې کاوۀ -
 ملک احمد پوهه شۀ چه فرصت د خبرې پاتې نه شۀ - نور زر
 د قباوندونه (۷) وشلول بربنډ تېر ورته ودریدۀ - بادشاه چه د
 دۀ دا حال ولیدۀ متحیر شۀ، لينده ۷ سسته کړلۀ - پوښتنه ۷
 ترې وکړلۀ - که "اے احمد این چه کردی؟"، ملک احمد
 گفت که "آنچه به خاطر مبارک آمده است باید کرد - استفسار
 راچه حاجت است - باز بادشاه از وې پرسید که "غرض شما از
 این بند کشادن چه بود" - باز ملک احمد گفت که "اینک
 سینۀ برهنه ایستاده ام به زن مرا چه می پرسی"، پس چونکه
 تکرار از جانبین به مه کرت رسید بادشاه گفت "تا ازین سر مرا
 واقف نه گردانی نه خواهم گذاشت -"، آخرش ملک احمد
 وویل چه "قبائ عالم! دا هومره خلق هرطرفه ستا د کذار تماشا
 بین دی چه بادشاه به څرنګ کذار کوی او ما قبا اغوستی ده -
 خطره مې شوۀ چه که غشې د بادشاه اړشی - هرڅوک به
 د بادشاه په کذار پورې پخپل خاطر کښې وځاندي - نور ما
 خپلې تترې زر پرانتلې برهنه سینۀ مې درته ونيوه چه غشې د
 بادشاه رانه آزاد وځي او هرڅوک سر، د بادشاه په کذار آفرین
 وکا شایاشې پرې وواتي" -

بادشاه چه دا تقرير د ملک احمد واؤزیدۀ هرکوره دا خبره
 (۷) پسندۀ شولۀ - پرې مهربان شۀ - ورته ۷ وویل، چه
 "ملک احمد! قسم دے چه اوس به دونه ولم رانژدیشه"، پس
 له هغه ملک احمد تسلیات وکړل ورنژدے شۀ - بادشاه لينده له
 لاسه واچولۀ، دلاسه تسلی ۷ دۀ ډیره وکړلۀ، ورته ۷ وویل
 چه "ملک احمد! بهلول لودی افغان شۀ رنگ ځوان وو؟"

ملک احمد ورتہ ووئیل چہ ”جہان پناہ اسپ بخش وو آسونہ ئے
 بخیل،“۔ بیا بادشاہ ورتہ ووئیل چہ ”ملک احمد! دا حوے ئے
 سلطان سکندر خرنک حوان دے؟“۔ دہ ورتہ ووئیل چہ ”خلعت
 بخش دے خلعتونہ بخبی،“۔ بیا بادشاہ ورتہ ووئیل چہ ملکہ!
 زہ خرنک یم؟ دہ ورتہ ووئیل چہ ”سر بخش ئے سرونہ بخبی۔“ نور
 بادشاہ ہرے یر مہربان شہ۔ ملک احمد (ئے) پخیلہ تر لاس وینوہ
 خلوتخانے تہ سرہ لال۔ ہورتہ ئے جشن شراپخوری سرہ آغاز کر۔
 او چہ ساقی پیالہ راورلہ، بادشاہ ترے شہ وخبیل او شہ ئے پخیل
 لاس ملک احمد تہ ونیول۔ ملک احمد تسلیمات وکپل ہفہ
 پیالہ ئے واخستلہ و (ئے) خبیلہ۔ ساقی بیا پیالہ راورلہ بادشاہ تہ
 ئے ونیولہ، بادشاہ ترے واخستلہ شہ (ئے) ترے وخبیل او شہ
 ئے ترے پخیل لاس بیا ملک احمد تہ ور کپل۔ ملک احمد
 ترے واخستلہ تسلیمونہ بہ ئے ورتہ وکپل و بہ ئے خبیل ہلکذا
 درے مرتبے۔ آخرش بہ بادشاہ کبیے اثر د مستی ظاہر شہ
 پاخیدہ، بہ رقص و لکیدہ او آدو مطرب ورتہ سرود شروع کر او
 ملک احمد لکہ فارسی کوے فصیح زبان خوش آواز وو۔ بہ
 مدح * د بادشاہ و لکیدہ۔ نور بادشاہ از غایت مستی و ملک
 احمد تہ ووئیل چہ ”ملکہ زہ ستا مطرب یم درتہ کلایرم۔“
 ملک احمد ورتہ ووئیل ”چہ تہ زما صاحب ئے درست جہان
 بادشاہ ئے،“۔ بادشاہ بیا دا رنگ ووئیل ملک احمد ووئیل چہ

* د بادشاہ دا مدح چہ ملک احمد ساز سرہ کولہ دا بہ یقیناً
 چہ منظومہ وہ او نظام کوونکے بہ ئے ہم لازماً چہ موصوف
 بہ خپلہ وو۔ لکہ چہ د اقتباس نہ واضحیری چہ ”ملک
 احمد لکہ فارسی کوے فصیح زبان خوش آواز وو۔“

”ته بادشاه ئے حما صاحب ئے،“ - هلكذا چند مرتبه دا رنگ (ئے) سره ووئیل آخرش بادشاه لاس د ملک احمد ونيوه - ملک احمد هغه يوه اشرفي په هغه وقت کښې موجوده وه - د بادشاه په لاس کښې (ئے) کيښوله - بادشاه واخستله لاس ئے ورته تعظيماً تکریماً پخپل سر کښو - پس له هغه بادشاه خپله قبا، توره نجمی له خپلے غاړے وکښله ملک احمد ته ئے ورکړله - ملک احمد ورته کورنشونه وکړل وائے خستله وائے غوستله او هغه خپله قبا ئے چه اغوستے وه آدو مظرب ته ئے ورکړله -

پس له هغه بادشاه ووئیل چه ملک احمد! هغه نور رفيقان د هم راوبوله چه خلعتونه واړولره ورکړم کورته مو رخصت کړم - ملک احمد خپل سړی واستول ملک محمود (ئے) د قاضي له کوره او نور ئے له دیرے را بلل حاضر (ئے) کړل - لکه بادشاه اساسی وار له وارو خبر وو پوښتنه ئے د نورو وکړله چه ”ملک احمد! هغه نور مله د شه شو“ ”ملک احمد ورته ووئیل چه قبله عالم هغه له مهرباني د بادشاه او له رخصته د کور خبر نه وو چرته په بهر کښې تللی دی،“ - نور بادشاه په موجب د سپاهی او د یادداشت چه په دفتر کښې اساسی وارښکلی شوی وو خلعتونه ملک احمد ته ورکړل او آدو لره (ئے) د سرو زرو دوه حلقے د غوږو ورکړلے - او حکم (ئے) و خدمتگارو ته وکړ چه ورپه غوږے کانړی - په هغه وقت کښې د آدو يو غوږ سورے وو او بل نه وو لکه چه هغه يوه حلقه (ئے) ورپه غوږ کړله - دويم غوږ لره ئے يو نرے سيخ د سوري کونے د پاره راوړ - لکه آدو هغه سيخ وليده وويريده - ملک احمد ته ورنژدے شه - ملک احمد بادشاه ته عرض وکړ چه ”قبله عالم!

دے دلتہ ویریری مونیر به ئے بیا په دیره کښې غوړه سوری کړو". پس له هغه بادشاه حکم وکړ چه پریر دئی نور ئے پریرښ

الحاصل ملک احمد را به عزت تمام رخصت داده از آنجا روانه شده براه ناوکئی بیاجور آمده و از آنجا به سوات واز آنجا به سمنه، به خانه خود آمدند هر چرے چه یوسفزی و و واپه ورتول شو مبارکبادی (ئے) ورکړله -

پس له هغه چه هغه کال تیر شه، بل کال راغے بادشاه بیا یادآوری د ملک احمد از برائے مشورت و مصالح بعضے اسور وکړله، طلب (ئے) کړ - فرمان وړستاوۀ او ملک سرخابی ترکلانی هم ورته وپېکل چه هغه گذار د تلے بلا لیدلے وه - دا گذار مه ویریر به خاطر جمع را درومه، بادشاه په مهربانی یاد کړے ئے، حمله حواله مه کوه - لکه چه فرمان د بادشاه او د ملک سرخابی خط ملک احمد ته سمے ته ورغے - قام ئے سره* جمع کړ - دا حال (ئے) ورته ووايۀ چه "د بادشاه او ملک سرخابی خط راغلے دے - زه ئے بللے یم ستاسے څرنگ صلاح ده -" قام ورته وویل چه "ملکه بادشاه تا لیدلے دے مونیر لیدلے نه دے، حقیقت ئے قاته ښه ښکاره دے - هر چه ستا صلاح ده هغه زموږ هم صلاح ده" ملک احمد ورته وویل چه "قامه ! ما هغه گذار مرگ په خپلو مترگو لیدلے دے څما تللو ته دا گذار قابو نه کیږی" - قام هم دغه رنگ ورته وویل چه "ملکه چه ستا صلاح نه ده، مه

* ددے نه دا څرکندیری چه پښتنو مشرانو به په هر داسے کار کښې د خپل اولس او جرگے صلاح لازمه کړله -

دروما! ” بیا بعضے دانایانو سرہ ووئیل چہ ”لہ بادشاہ کردن کشی
 پیہ کار نہ دہ، کہہ ملک احمد د خپل تملل صلاح نہ وینی،
 دا گذار د شاہ منصور لاشی چہ دے ہم د ملک تاج الدین لہ
 کورہ دے د سلیمان شاہ زوے د ملک احمد تربور دے کہہ
 د بادشاہ غرض لہ دے بللو محض د یوسف زیو اطاعت دی،
 پس دے ہم ورلہ کافی دے۔“ نورے دا خبرہ شاہ منصور تہ
 ووئیلہ چہ دا گذار تہ بادشاہ لہ لاشہ۔ شاہ منصور ورتہ ووئیل
 چہ ”د ملک احمد خوش زبانی فصاحت ماثخہ نشته اوپہ ادب آداب
 د بادشاہانو ہم زہ لہ پوهیزیم، پس د تللومے خہ فائده دہ۔“
 بارے وکړے پہ دا باعث شہ چہ ”خواہ مخواہ درومہ او هرچه
 بادشاہ درتہ وائی هغه قبلوہ، نور خیریت دے۔“ نور شاہ منصور
 لا چار شہ ضرورتائے قبولہ کړم۔ پس لہ هغه قام ورتہ پیشکش د
 بادشاہ د بارہ قبولہ کړلہ۔ شاہ منصور تہ لے ورکړلہ۔ نور
 شاہ منصور لہ کورہ لہ تانړے ووت۔ د تری پہ لارے کابل تہ
 روان شہ۔ باجوړ تہ ورغے لہ هغه خایہ پہ ناوہ کئی ورغے کابل
 تہ لار شہ ملازمت لے د بادشاہ حاصل کړ۔ پیشکشی لے تر نظره
 تیرہ کړہ۔ بارے بادشاہ د دہ پہ ورتلو چندان خوبش نہ شہ۔
 ورتہ لے ووے چہ مملک احمد بللے وو۔ تہ خہ لہ راغلے۔ شاہ
 منصور ورتہ د ملک احمد عذر معذرت وکړ، بادشاہ نور خاموش
 شہ، پس لہ هغه تر هغه پورے چہ شاہ منصور هور تہ وو سلام تہ
 پہ بادشاہ تہ راتہ۔ بادشاہ بہ ہم عزت ورکاوہ۔

آخرش پس لہ چندکاه بادشاہ شاہ منصور تہ خلعت ورکړ
 رخصت (لے) کړ۔ شاہ منصور لہ هغه خایہ را روان شہ کور تہ
 راغے قام ورتول شہ۔ دہ کل ماجرا ورتہ وویل۔

و مخفی * نمائند کہ در آن وقت اہل یوسفزی مطیع بادشاہ بودند۔ اما نہ چنان کہ حاکم یا شہدار وے را می کذاشتند۔ و یاقلنک واجبی میدادند زیرا کہ چندان پروائے نہ میداشتند و دیگر آنکہ در آن وقتی کہ ملک احمد از رقتن کابل اغماض کردہ شاہ منصور را فرستادند ملک احمد قام را قبول کرے ورتہ نے وویل چہ زہ پوہیرم چہ زہ کابل تہ لار نہ شوم۔ بادشاہ بہ بہ ماہسے پخپلہ راشی یا بہ فوج راستوی ٹھمونہ بہ بیخ کنی کین بہ ہیخ صرفہ ونہ کا۔ پس راشی چہ اول ترے خان وساتو۔ ہر چرے چہ یوسفزی یو را شو د مہورے بہ غرہ کینے ننوزو چہ کہ چرے راشی ہیخ مو ونہ کاندی، نور ہر چرے چہ یوسفزی و۔ وازہ راغلل د مہورے بہ غرہ کینے ننوتل او غاشی لارے نے حکمے وخرے۔

لکہ چہ شاہ منصور لہ بادشاہ را رخصت شدہ کورتہ راغے
بادشاہ نیز دا عیہ ملک احمد و ملک یوسفزی درپیش کردہ
با عساکر وافرہ از کابل خروج نمودہ بہ راہ باجور متوجہ ملک
سوات شد۔ وقتے کہ بہ باجور رسید، اولاً (ئے) میر حیدر علی کبری
قلعہ محاصرہ کرہ، چہ دے د کبریو سلطان وو۔ او دہ لہ
میرزا بالغ بیگ تیموری سرہ سابق ٹھہ شوخی کرے وہ۔ بابر
ہغہ قہر ورتہ پہ خاطر کئیے وو۔ او پہ دغہ وقت کئیے یوسفزی
بیا لہ باجورہ تبتیدلی وُو پہ غرونو ننوتلی وُو۔ یے لہ کبریو
دغہ حائے نور شوک نہ وُو او ہغہ قلعہ ئے ہم دیرہ سختہ محکمہ
وہ او کبری ہم تورزن خلق پہ کئیے وو۔ د بادشاہ قابو پرے

نه كیده نور ورته پریوت -

واځی چه میر حیدر علی نهایت ظالم وو - خپل عزیزان تربرونه ترے واپه خوږ وو - یوه تربور د نورو گډېریو په صلاح پټ بادشاه ته عرضی وکښله ورستوله، که من با جمیع عزیزان فدوی فرمانبردار بادشاه ام، اکر مرضی بادشاه باشد مایان همه به خدمت حاضر خواهم شد، لکه بادشاه ته دا عرضی د دوشی ورسیدله، بادشاه پرے ډیر خوښ شه، فرمان د طلب [ښه] په نهایت دلایه و استمالت ورستاوه - هغه تربور د میر حیدر علی له بعضی خلکو سره ورووت ورغی، د بادشاه سلام ښه وکړ، بادشاه پرے مهربان شه، خلعت (ښه) ورکړ سرفراز (ښه) کړ - بعد ازان روز به روز مردم کښېری از قلعه می برآمدند - و به ابن العم حیدر علی می پیوستند و سرفراز می شدند - تا به حدی که کار حیدر علی روز به روز در تنزل می شد و به اضطراب می انجامید - آخرالامر حیدر علی از ترس جان و شرمندگشی خود که آخر این عزیزان مرا دستگیر کرده به بادشاه خواهند داد و بادشاه مرا خواهد کشت زهر خورده به مرد - بعد ازان بادشاه آن ابن العم حیدر علی را سلطان کبران نموده قلعه را بدو سپرده و آنچه مخالفان ابن العم حیدر علی بودند جمیع آنها را طلبیده بکشتند - و از سر هائے ایشان در آنجا چبوتره ساختند -

بعد ازان هم در آن روز از آنجا کوچیده متوجه ملک سوات شد و به موضع دیارون که متصل دریائے پنجکوره است، رسیده دیره کردند و به ملک احمد فرامین نوشته می فرستادند او قسموئه وعده (ښه) ورسره کولې چه مه ویربیره راشه ډیر ښه به درسره

و کرم بارے ملک احمد د دہ پہ منصوبو نہ غولیدہ ہرگز
 پروا ئے نہ لرلہ - چہ بادشاہ د ملک احمد د ورتللو نا امید شہ -
 نور ئے قصد د تاخت پرے وکر، چہ شاید گوندے پہ دا
 وویزی، التجا بہ راتہ راوی - نور اردو* ئے دغہ خائے برینو
 او تاخت (ئے) پہ منگلور وکر - پہ ہغہ غائب چہ دے و سوات
 تہ پریوت، ہغہ غائبی تہ تر اوسہ د بابر غائبے** وائی - لہ ہغہ
 پر دمخار ورغے، د حسین ڈیری** پہ گذر د سوات پہ سیند
 ورپورے و ت - منگلور تہ ورغے - ہر چہ بیرون لہ قلعے د بھر
 کلی و و - ہغہ ئے واپہ غارت کرل او ہر چہ دنہ پہ قلعہ لہ
 سلطان اویس سرہ و و لکہ چہ قلعہ ڈیرہ سختہ وہ، ہغہ ترے واپہ
 سلامت ہاتے شو - نور لہ منگلور پہ بیرتہ راوجاروت دیارون
 لرہ راغے -

گوند ہغہ ورخ چہ بادشاہ لہ دیارون پہ منگلور تاخت
 وکر د پنجکوری تر سیند چہ ورپورے و ت پہ تلاش ورغے، د

* لہکر

** پہ دے غائبی د شوعے تیندو ڈاگ نہ کامکوٹ خزانے تہ
 لار اویدلے د - ورپسے د سوی کئی غائبے دے چہ د
 شموزو نہ ہرے د نیکی خیلو علاقے تہ لار دہ -

*** اوس پہ سوند ڈیری یادیری - د منگلور نہ لاندے د سیند
 پہ بلہ غارہ یو وڑو کے شان کلے دے - دا خائے د سیند یو
 قدیمی کودر دے چہ د سیند دواو غارو تہ ہرے آمد و
 رفت کیوی -

کاتنگلے تر تنگی ور تیر شے - هورته په سمه لار کنی چه همواره چشمداره زسکه ده - پیر غت شایسته بلند متصل دوه نبتره ولاړ وُو چه از غایت اتصال به خلقو کنړل چه گوندی بیخ د دواړو سره یو دے - اسا دوئی په واقع کنی سره جدا جدا وُو او هر څوک چه په هغه لارے په هغه مقام ورغی ورته به ودریده نهایت متعجب شے - تماشے به ئے کولے ، بادشاه هم چه په هغه مقام ورغی - هغه دواړه نبتړ (ئے) ولیدل ډیر متعجب شے - یو ساعت ورته ودریده ننداره (ئے) وکړله ، نور ترے روان شے او خپلو خلقو سره ئے ووئیل چه له هغه طرفه بیا په دا لارے راشم نور به دا دواړه نبتړ له بیخ له څه قدره زسکے سره ولوروم کابل ته به ئے یوسم ، لکه چه بیا له منگلوره راوچاروت په هغه لار باندے راغی ، حکم ئے وکړه چه دواړه نبتړ له جرړه له څه قدره زسکے سره وکاږی ، کابل لره ئے یوسمی چه هورته ئے کیږدو - امیرانو ورته عرض کړ چه کابل ته وړل د دوئی نهایت مشکل دی نو صلاح دا ده چه بادشاه له خپله لاسه یوه نخینه په دوئی پورے کا ، چه هر څوک چه په دا لارے تیریږی او د بادشاه د لاس نخینه وربورے ووینی د بادشاه نوم به پرے یادیری - بادشاه هم هغه خبره خوښه کړله له خپله ترکشه ئے دوه غشی وکښل په دواړو غشیو (ئے) یو یو گزار په هر نبتړ وکړ پاس ئے په سر لک کړل - نور ترے روان شے -

گویند هغه دواړه غشی په هغه دواړو نبتړو تر دوو کالونو لک ولاړ وُو او هر څوک چه به پس له هغه په هغه لارے راغی د بابر د هغو غشیو تماشے به ئے کولے او هر چا څخه چه به لینده غشی وُو یو یو گزار به ئے د غشیو هم په هغه

نبترو کول، چنانچہ هغه دواړه نبتړ پس له ډيرو کالو نور په غشيو ډک شو، تر هغه پورې هغه غشي د بادشاه او د خلقو لک ولاړ وو۔ چه هغه دواړه نبتړ زاړه شو له جرړه پريوتل۔

مؤرخ محقق و قاصی این قصص خـ. واجو می گوید، چه بارها هغه دواړه نبتړ چه د بابر غشي پرې لک وو۔ ما ليدلی وو او په هغه وقت کښې چه دوئی له بيخه پريوتل زه بيا په ډيره وم، پس له هغه بيا بر روش نور نبتړ چه په هغه مقام ولاړ وو۔ خلقو به هغه بيا په غشيو ويشتل چه هغه هم بيا د غشيو ډک شوو زاړه شول پريوتل۔ پس له هغه نور نبتړ چه په هغه کړد نواح کښې ولاړ وو هغه ويشتل شو۔ تر هغه وقت پورې چه په هغه مقام کښې يو نبتړ هم پاتې نه شه، هله هغه رسم عادت د غشيو ويشتلو له خلقو پورته شه۔ او هغه ورستی نبتړ چه د غشيو ډک شوی وو لا تر اوسه ولاړ وو۔ په دا نزدي ورځو کښې پريوت او د بابر د هغو نبترو د ځانې نښانه اوس هم شته ده۔ چه په هغه وقت کښې دا دستور وو چه هر څوک چه به هورته ورغی يو يو کانړې به ئې ترې د لاندې آچاوه چنانچه هورته لوی د کانړو توپ شه۔

القصه بابر چه له منگلوره راوگرزيده په ديارون ډيره شه۔ نورې جاسوسان هر کاره معين کړ، د مهورې لارې کتله د تاخت دوړ په فکر وو، اما لکه ملک احمد ډيره محکمی د لارو کړې وه او درست د مهورې غرنې له لښکرو ډک کړې وو هيچرته رخنه او لارې بيا نه موندې داؤ ئې پرې سر نه شه نور قصد (ئې) وکړ چه په طريقه د سياحی په جامه د قلندرۍ کښې پخپله

مہورے تہ ورشم احوال د لارو او د لیکرو د دوئی معلوم
 کرم۔ او پہ دا طور سیاحت سرہ دے مشہور وو، چہ دا ہر کلہ
 د دہ دستور وو نور لہ بعضے خواصو سرہ پہ جامہ د قلندرئی
 کنبے خفیہ لہ لیکرہ ووت مہورے لہ ورغے او مہورے لہ
 دیارون د یوے ورغے لار دہ نور لے کل احوال د غرہ او د لارو
 د لیکرو معلوم کپ چہ مضبوطی د ہرے چارے ولیدلہ نور دے
 ترے مایوس شہ۔

کونیند چہ د مہورے پہ سر کنبے یو بلند لور مکان وو
 چہ منصور د ملک احمد تربور پرے باندے میشتہ وو۔ او ہغہ
 مکان تہ بہ د شاہ منصور تخت وایہ شہ۔ چنانچہ تر اوسہ پورے
 ہغہ غونڈئی تہ د شاہ منصور تخت وائی۔ ہغہ غونڈئی مشہورہ
 دہ۔ اتفاقاً رخ د لرے اختر وے۔ شاہ منصور غوا کوتلی وے
 قربانی لے کرے وہ غوینے (لے) پخے کرے وے خلق (لے) پرے
 ورکرہ اژدہام وو۔ بابر ہم د تسانے د پارہ باس ور وخوت۔
 ہورتہ پہ غولی کنبے یوخنک تہ کیناست او ہغہ مکان چہ
 دوئی پرے کیناست د شاہ منصور د ٹپن د ورہ مقابل وو او
 دننہ پہ ٹپن کنبے مقابلہ د ورہ د شاہ منصور لور بی بی مبارکہ
 نام ناستہ وہ حہ نہایت بنائستہ، عاقلہ، ہوبیارہ وہ چہ ہغے دوئی
 ولیدل و (لے) کنرل چہ کوندے قلندران دی نورے غوینے پہ
 پاستو کنبے ونغبتے د خیل سپری پہ لاس (لے) و ہغو قلندرانو تہ
 ورمستوے۔ بابر ہغہ واخستے اولہ ہغہ سپری نہ لے پوہنتہ وکرلہ چہ
 دا چا راستوی دی۔ ہغہ سپری ورتہ ووئیل چہ د شاہ منصور لور
 بی بی مبارکے درتہ راستوے دی۔ چہ ہغہ دہ دننہ پہ ورہ کنبے
 مخامخ ناستہ دہ۔ بابر چہ ورتہ کتل دا لے ولیدلہ، نہایت پرے

سین شہ - نور لہ ہفہ سری نہ ئے پوشتہ و کرلہ چہ دا خومرہ
 دہ - چاتہ ئے ور کرے دہ کہ نہ دہ ؟ ہفہ سری و وئیل چہ
 خوانہ دہ او پہ عقل پہ خصلت پہ عفت پہ فراست نظیر نہ لری -
 لا منسوبہ کرے نہ دہ - او فی الواقع دا پہ اوصافو حمیدہ و
 موصوفہ وہ - نور بادشاہ پرے نہایت فریفتہ شہ - او خیال د دے
 ئے پہ خاطر کنبے کائنات فی الحیر شہ - نور لہ ہفہ حایہ ووت ہفہ
 غوینے چہ پہ ہاستو کنبے نعبتے وے، سرہ یورے د شپہر د
 ورستو پہ لویہ پرنبہ یعنی تیرہ کینبولے او د پاسہ ئے ہم یوہ لویہ
 پلنہ بلہ پرنبہ پرے کینبولہ، نور ترے روان شہ راغے لنبکر لہ -

بس لہ ہفہ ئے ملک احمد او شاہ منصور تہ فرمان وکینہ
 چہ د بی بی مبارکے دوستی راسرہ وکانرئی نور بہ زہ غرض درباندمے
 نہ کرم - دیر بنہ بہ درسہ وکرم - ملک احمد از شاہ منصور
 چہ فرمان ولیدہ نور منکر شو ورتہ ئے وکینل چہ مونیر مطلقاً
 لور نہ لرو او بر تقدیرے کہ لور مو ہم درلے، ہم زمونیر د
 مغلو سرہ چرے نسبت نہ دے شوے - دا بہ لہ مونیر وئہ شی -
 بادشاہ بیا ورتہ وکینل چہ !

”سا لہ تاسے سرہ شہ بدی نہ دہ کرے تاسے دواہ چہ -
 کابل تہ راغلی وئی ما دواہ سرفراز معزز رخصت کرئی* او چہ
 بیا ملک احمد مے وبانہ راننے یاغی شہ چہ اوس پخپلہ درپسے
 راغام ہم راتہ راننے او چہ اوس دوستی درخنے غوازم ہم
 عذرونہ راتہ کوئی منکریری دا مو مناسب نہ دی چہ د شاہ
 منصور لور بی بی مبارکہ نام پخپلہ مے لیدلی نہ نینہ (ئے) دا

* اصل کنبے ”کرل“ لیلی دی خو غالباً دا بہ د لیک غلطی وی -

دہ چہ زہ د لوئے اختر پہ ورخُ لہ یو شو کسو پہ جامہ د
 قلندرانو کنبے پہ نیت د ملک د لیدنے دغہ خائے درغلے ”وم،
 شاہ منصور قربانی کہے وہ غوہے ئے پخے کپری وے۔ عالم
 برے رابلے وو مونیر ہم د قلندری پہ طور ورکرہ ورغلاو
 مقابل د خپر د ورہ یوے کنارے تہ د غولی کیناستلو او
 دنتہ د خپر پہ ورہ کنبے مقابلہ بی بی مبارکہ ناستہ وہ جانبین
 مونیرہ سرہ ”وایدل۔ چنانچہ دے خہ قدر غوہے پہ ہاستو کنبے
 نغبتے ہم مونیر لہ راستولے۔ ہغہ غوہے ہاستے مونیر راواخستے
 د خپر د وروستو پہ یوہ تیرہ مو کیستولے د پاسہ مو برے
 یوہ بلہ پلنسہ تیرہ کیستولہ محض د نشانی د پارہ چہ تاسے
 منکر نہ شنی۔ اوس تاسے ورشی ہغہ ”وگورئی کہہ دا نخبہ
 او خبرہ پہ رشتیا وی نور انکار مو فائدہ نہ کا۔ دغہ دوستی
 راسرہ وکانڑی چہ دغہ زما لوئے عذر دے او کہ نہ وی زہ
 لہ کابلہ خو د تاسے پہ مہم راوتلے یم اوس بے عذرہ جاروتل
 و ما تہ شرم بکاریری نور بہ سرہ گورو ہر چہ ارادہ دہ
 ہغہ بہ کیری۔“

نور ملک احمد او شاہ منصور سری ورستول ہغہ خائے ئے
 وکوت، ہغہ غوہے ہاستے لکہ چہ بادشاہ کبلی ”وو پہ رشتیا ئے
 ہغہ بیا موندے۔ یقین ئے حاصل شہ چہ مقرر بادشاہ راغلے دے
 بی بی مبارکہ ئے لیدی دہ نور ئے بیا بل شان بھانہ راورہ چہ ”زمونیر
 لہ مغلو سرہ ہد مات دے۔ میرزا الخ بیگ وژی ”یو، زمونیر او
 د دہ خہ نسبت شان دے۔“ بارے بس لہ ہغہ شیخ ملی او
 ملک قرہ اوغیرہ اعیانو ملکانو ورتہ وویل چہ لہ بادشاہانو سرہ
 سر تیزہ او درشتی پہ کار نہ دہ د امیر تیمور نمسے دے او د

تاسے شان شوکت ہم ورثہ معلوم دے۔ قدر شناس دے او بل
 دا چہ تاسے ہر کلہ د قام نگاہبانان یاستی قام مو ساتلے دے۔
 دا گذار ہم قام لہ دے بلا وُساتی۔ دا رخنہ پہ بی بی مبارکے
 بندہ کپڑی چہ خولہ لے را نہ وُخیڑی۔ آخر ملک احمد د قام
 خبرہ وُسنلہ راضی شہ اما شاہ منصور وُویل چہ د بادشاہانو
 جھیزونہ اسبابونہ د وادہ کران دی زہ لے توان نہ لرم۔ تو من
 ورثہ وویل چہ اسباب د دے کل پہ مونیرہ۔ مونیرہ بہ سرہ زر
 جمع کپڑو شرم آبروی بہ د مونیرہ پہ حائلے کپڑو۔ دا چار زمونیر
 د ہر چا سرہ دہ آخر شاہ منصور ہم راضی شہ بی بی مبارک لے
 بادشاہ تہ منصوبہ کرنہ۔

بعد از آن اہل یوسفزی مبارک بادی بہ بادشاہ نوشتہ روز
 شادی مقرر ساختہ مطالب خود ہارا عرض کردند کہ مایان بہ
 جدوجہد بسیار ملک احمد و شاہ منصور را رضا مند ساختہ بی بی
 مبارکہ را ناسزد شما کردانیدیم پس توقع از مکارم اخلاق بادشاہ
 چنان است کہ حق خویشی و دوستی را منظور نظر داشتہ شیوہ
 الطاف را مرعی دارند عفو تقصیر اینجانب نمودہ عنان توجہ بدانی
 طرف گردانند پس چون کہ خبر این مژدہ بہ بادشاہ رسید۔
 بادشاہ از بس خوشی نوبت نہادہ شادیانہا نواختہ و آنچه مسئول
 و ماسول ایشان بودند ہمہ بہ سمع قبول اصفا نمودہ پیمان کردند
 کہ بعد از اتمام کار شادی روانہ کابل شدہ خواہم رفت و بدھیچ
 وجہ مزاحم احوال ایشان نہ خواہم شد۔

الحاصل بعد از آن اہل یوسفزی مطابق حصہ و رسد زر را
 جمع نمودہ بہ شاہ منصور رسالیدند شاہ منصور زر الوس و مقدور

خود را صرف کرده جھیز شاہانہ بی بی مبارکہ را تیار ساختند۔

گویند کہ زیور لائقہ والبسہ نادرہ و خلعتہائے فاخرہ وغیرہ
لوازمہ چنانچہ اسونہ خیامونہ شامیانے ظروف مسینہ وینچے زرتر زرہ
نئے تیار کپل بادشاہ (نئے) خبر کپل بادشاہ د خپل خان پسہ خائے
خپلہ تورہ ورستولہ نورے بی بی مبارکہ پہ دولتی کنبے واچولہ -
ملک احمد او شاہ منصور سرہ لہ لبیکرو سرہ شو، لہ مہررے ووتل
پہ تہانہ ورغلل د چکدرے پہ گذر د سوات ترسیند پورے ووتل
پر چکدرہ پراوچ د کاکگلے پہ تلاش د ترئی پہ غاشی ورغلل
هورتہ ودریدل او دترئی د غابئی او د بادشاہ تر لبیکر یو کروہ
لاروہ - او کوز تر غابئی د بادشاہ امیران لہ لبیکرہ سرہ چہ بادشاہ
د بی بی مبارکے پہ استقبال راستولی وُو، ولاز وُو لکہ چہ ملک
احد او شاہ منصور د بادشاہ لبیکر ولیدہ - نورے غلامان خادمان
ورسره کپہ دائے رخصتہ کپہ - دوئی ترے وُجار ووتل - پستہ
لالل پہ چکدرہ نئے شپہ کپلہ - او د بادشاہ امیرانو د بی بی دولتی
پہ مخ کنبے واخستہ لبیکر تہ نئے ورسولہ -

و در آنجا بہ جہت بی بی مذکورہ سراپچہ خاصہ متصل خیمہ
بادشاہ قائم کردہ وے را بہ اعزاز تمام دران فرود آوردند۔
وہمان شب اعلیٰ حرم بادشاہ و امیران بہ جہت ملاقات وے
می آمدند۔ اما وے تعظیم ہیچ کس نہ می کرد۔ قیام نمی نمود۔
وسخن نہ می کرد۔ چنانچہ تمام شب ہم برین قسم بہ گذشت۔
علی الصبح آن وقت نماز ظہر چون بادشاہ نماز بہ مسجد اذا
کردہ روان شدہ۔ متوجہ خیمہ بی بی گشت۔ کنیزانو بی بی خبرہ
کپہ چہ بادشاہ پہ دا طرف راغے دا جور خبردارہ شوہ۔ خو چہ

بادشاہ د خیمے لہ ورۂ ورننوت دا زر لہ پالنکھ کوزہ شولہ لاس
 بہ نامہ مخ پتی پہ ادب ورتہ ودریدلہ - چہ بادشاہ نیژدے ورغے
 دے ورتہ کورنش وکرۂ - پہ ادب ودریدلہ - بادشاہ نور پہ
 پالنکھ کیناست دے تہ نے وویل چہ ”پبتنے کینہہ!“ دے
 ورتہ بیا کورنش سلام وکر کینے نہ ناستہ - بادشاہ بیا ورتہ
 وویل چہ ”پبتنے کینہہ!“ اھکذاسہ مرتبہ بادشاہ وویل چہ
 ”پبتنے کینہہ“ اما دا بہ نہ کینیناستلہ او سلام بہ نے ہر گزار
 ورتہ وکر - پس لہ ہفہ بادشاہ لاس ور وچاؤہ را نے کینلہ پلوئے
 د دے لہ مخہ ارے کر - اما دے ورتہ لہ حیا ستر کے پور تہ
 نہ کرے - بادشاہ پہ خوئی خصات پہ صورت نے ہر کورہ میئن
 شہ - بیائے ورتہ وویل چہ ”پبتنے کینہہ“ پس لہ ہفہ دے
 ورتہ وویل چہ ”زہ یو عرض ارم“ - بادشاہ ورتہ وویل چہ
 ”وواند، دے ورتہ پلر ونیوئے وویل چہ ”زہ خپل قام نہ
 بادشاہ پہ جولئی غواہم - کہ د بادشاہ مہربانی وی حما قام د حما
 جولئی تہ وچاؤہ شی - او تقصیر دے معاف شی -“ بادشاہ ورنہ
 وویل چہ ”بہ پبتنے ستا قام مے ستا جولئی تہ وچاؤہ تقصیر
 می (نے) معاف کر - خاطر جمع لرہ -“ دے ورتہ بیا تسلیم وکر
 ودریدہ - بادشاہ نور لاس ور وچاؤہ لہ حانہ سرہ نے پہ پالنکھ کینولہ
 پہ ملاعبت سرہ مشغول شو لکھ چہ آذان د نماز دیگر وواہ
 شہ - بادشاہ باحید بی بی مبارکہ زر پاحیدہ کفشے نے بادشاہ تہ
 سمے کرے کینولے - بادشاہ ورتہ وخنل او پسہ اوپوئے تک
 وھلہ - ورتہ نے وویل چہ ”پوھیرم چہ دا تعلیم وارہ د ملک
 احمد دے - چہ درتہ نے کرے دے - او اداب (نے) درتہ
 نیلی دی -“ نور (نے) وویل چہ ”زہ لہ تانہ او ستالہ قام راضی
 شوم - ستا بہ مے می دوئی وخنل“ نور بادشاہ ووت بیرون

لارشد۔ او فی السواق دا طور اطوار او ادب اداب تعلیم ورتہ د
ملک احمد وو۔

الحاصل بادشاہ پس له اتمام د کارخیر از موضع دیارون
مراجعت نموده براه باجوړ به کابل تشریف بردند و بی بی مبارکه
را به نهایت اعزاز برده محبوبه و مرغوبه وے بود بنا برآن
جميع اهل حرم بادشاہ را حقد و حسد دا منکیر شده در خاطر
اندیشیدند، چه که له دے فرزند پیدا شی اغلب چه سلطنت
بادشاہت په افغانانو قرار وُنسی۔ نور ئے دے ته پت پوشیده هسے
دارو ورکړ۔ چه شنه عقیمه محضه شوه هیخ حمل (ئے) ونه شده۔
پس له هغه یوسف زی له مهورے راکوز شو پخپلو ملکونو
آباد شول۔ او د ملک احمد او شاه منصور له بادشاہ سره دوستی
خپلوی کمره شوه همیشه به دوی د بی بی نیر گیری کوله
آمد و رفت به د سړیو له دواړو طرفه کیده۔

پس له شو کالو نور بادشاہ هندوستان ته راغے کل هندے
مسخر کړ نور میر جمال د بی بی مبارکے ورور باجمی ملک زی
په بی بی مبارکے پسے هندوستان ته راغلل ملازمت د بادشاہ ئے
حاصل کړ۔ بادشاہ پرے ډیر مهربان شے صاحب جاه او صاحب
منصب (ئے) کړل۔

وقته که بابر بادشاہ از دار فانی نقل نمود و نصیر الدین
محمد همایون بادشاہ شد در دور وے لیز اینچنین معزز و موقر بود
بلکه زیاده ازان معظم و محترم کشت و در دارالسلطنت لاهور در
محله قوم فرمولیان قصر هائے رفیع و منازل اعلی میداشتند و بعد

از بے ہسran و نبیره مکان و در عصر محمد اکبر بادشاہ بہ دستور سابق جاگیر دار و منصبدار بودند۔ حتی کہ در وقت محمد جہانگیر بادشاہ نیز یک دو نبیره بے معزز و مؤقر بودند و میر جمال در دور محمد اکبر بادشاہ وفات یافت و بی بی مبارکہ عمر خود را در نہایت دولت و عزت بہ سر بردہ حتی کہ پیر و فرقت شدہ و در وقت محمد اکبر بادشاہ او نیز فوت شد اللہم اغفر لی و لہا و لجميع المؤمنین والمؤمنات برحمتک یا ارحم الراحمین۔

رجعنا الی القصہ الحاصل وقتے کہ بابر بادشاہ از سوات مراجعت نمودہ بہ کابل رفتند مردم یوسف زی از کویہ مہورہ فرود آمدہ در مخالفت و مہم سلطان اویس مشغول شدند حتی کہ سدام بند و امارات سلطان مذکور می نمودند و ملک و دہات ویرا خراب می ساختند تا کہ سنن مذکور از حد عاجز شدہ رو بفرار آورد و با جمیع متعلقان از سپاہ وغیرہ از حصار منگلور برآمدہ لہ تمامی سوات بدر شول۔

چنانچہ د سوات لہ سیند پورے وتل پہ تاج خیلہ ورغال پس لہ ہفہ پہ غرہ واوبتل درے خلور شیے نے پہ غرونو کنبے وشوے نور نیاک تہ ورسیدل ہورتہ مقام شول او ہفہ مقام د نیاک د غرونو پہ میان کنبے دے۔ ملک واہہ زیم دار چشمہ دار شالی زار دے۔ او اطراف وجوانب نہایت کثیرالربیع وابجہ خنگل لری کردا کرد واہہ کفار و و اوس ہم پرے واہہ کفار میشتہ دی۔ ہورتہ نے نور رفیعہ قلعہ محکمہ واچولہ نوم نے لاہور کینو او کردا کرد ترے د کفارو کلی و و واہہ نے پہ خپل تصرف راول لکہ چہ اول وو ہفہ ہسے بیا صاحب جاہ سلطان شہ۔

و مدت بسیار سلطانی آنجا کرده بعده پعارضه بدنی وفات شد، در آنجا مدفون گشت و فیروز شاه قزان شاه ناسان فرزندان از وے خف ماندند، چنانچه فیروز شاه به حکم کلان سالی قائم مقام پدر شده سلطان گشت. روزی قزان شاه به طریق سیر و شکار بالائے کوه رفته بود اتفاقاً نجساً د یوسف زیو دھارہ پرے ولگید له. جنک سره 'وشه قزان شاه' په غشی و ویشته له آس پریوت و مر او سرے د قزان شاه پرے کړ را واخست خان کجوت ته په د لنهی سیند په غارہ راوړ، چه دے په هغه وقت د غوریہ خیلو په مهم وتلے وو. د لنهی سیند په غارہ پروت وو. چنانچه هغه احوال به هم نور پخپل محل کنبے راشی. او فیروز شاه د هغه ملک سلطان وو. ډیر کاله په سلطنت وکړ چه زور شه نور 'ومر او پس له فیروز شاه سلطانی د فیروز شاه د زوی سلطان ماه شو، او پس له سلطان ماه سلطانی د زین اعلیٰ شوه هکذا درجه په درجه تا بسیار پشت سلطنت در ایشان بود.

الحاصل وقتی که سلطان اویس از منگلور بدر شده جمیع ملک سوات بدون ملک موترای در قبضه یوسفزی در آمد. گویند چه یوسفزیو تمامی ملک د سلطان اویس په شپارس کاله کنبے واخست پخپل تصرف (په) راوړ او په اولسم کال (په) لښکر ملک موترایو ته وکړ. موترایو ته متوجه شو. ملک موترایو ملک وسیع و طویل است و برکناره دریائے سوات طرف جنوبی واقع است و دریائے سوات تا موضع منگلور از طرف قطب و کاشغر می آید و از منگلور تا دریائے پنجکوره روبه قبله میرود. از پنجکوره هر دو دریا باهم تا دریائے آگره و اشغور روبه میچیل میرود، پس له هغه نور د پشاور په سیند کله شی.

القصہ چون مردمِ متراوی از لشکر یوسفزی استماع یافتہ نہایت متوحش شدند و دروہست از اطراف و جوانب باہم آمدہ در قلعہ بانگرام* متحصن شدند و بانگرام نام قلعہ نیست کہ بر سر کوه واقع است۔ و نہایت منبع و رفیع است۔ او گرداگرد لوتے غر دے د دہمن د لگاؤ خانے ورتہ نشتہ، او ملک حسن بہ لہ خیلو عزیزانو سپاہیانو سرہ ہورتہ پہ کنبے اوسیدہ او نور رعایا خلق بہ بیرون گرداگرد پہ کلبو کنبے اوسیدل۔ لکہ چہ لبنکر د یوسفزیو ورغے پہ کاتگلٹی ورتہ دبرہ شہ او پہ درست ملک د موترایو کنبے ہموار، زمکہ خو دغہ دہ، نور ملک ہمگی غرونہ دی۔ نور یوسفزی بہ ہرہ ورخ د قلعے خوا لہ ورتل او دوئی بہ ہم لہ قلعے بھر ورتہ راوتل جنگونہ بہئے سرہ کول۔ یوہ شپہ رحیمداد ابن ملک احمد خدرزے لہ شہ قدر سندرو سر پت پہ شپہ ورغلل د قلعے د پاسہ پاس پہ شرہ وختل۔ سرکوب (نئے) ونبوہ او موترای ہیخوک ور خبر نہ و، لکہ چہ صباح شہ انبوہ لبنکر د یوسفزیو قلعے و تہ روان شہ، موترای ہم پہ طریق معمول لہ قلعے ور ووتل مخے تہ ورغلل جنگ (نئے) سرہ آغاز کہ۔

کونند چہ اول پائی ابن ایسکو بانیزی یوسفزی ور کہہ کولہ پہ حاجی شاہ نام موترایوئے گذار و کہ خکہ چہ رنگی نام ورورے پہ دغہ جنگونو کنبے د موترایو د لاسہ پہ نژدو ایامو کنبے سر وو، او لہ ہنے طرفہ فخر نام موترایوے راغے پہ پائی (نئے) د نیزے گذار و کہ۔ چنانچہ نیزہ نئے د پائی پہ زغرہ کنبے ونبلولہ لہ آس نئے پرے نیست بہ دغہ وقت کنبے پیر علی ابن میرک علی زے

ورپسے راغے ہفہ نیزہ نے ترے پہ تورہ ووہلہ دوہ تو کمرے
 (ئے) کرلہ۔ چنانچہ نیمہ د ہفہ مو تراوی پہ لاس کنبے پاتے شولہ
 او نیمہ د پائی پہ زغرہ کنبے پاتے شولہ۔ علیٰ ہذا القیاس دا رنگ
 جانبین لبتکرے سرہ 'ولکیدلے، لکہ چہ مو تراویو د غرہ پہ سرہ ہم
 خلق ولیدہ متردد 'شو و تبتیدل لارل پہ قلعہ ننہ وتل۔ نور
 یوسفزیو قلعہ محاصرہ کرہ۔ جنگ سرہ لہ پاسہ لہ کوزہ کیدہ۔
 پہ دا میان کنبے رحیمداد ہم لہ خپلو خلقو سرہ لہ غرہ را کوز شہ۔
 بارے * پناہونہ نے زر زر د قلعے پہ خوا کنبے تیار کرل درستہ
 ورخ نے سرہ جنگ و کر، چہ شپہ پخہ شولہ مو تراوی لہ بوہ طرفہ
 د قلعے چہ ہفہ طرف کمروو۔ خائے ورتہ د پناہ د باری نہ وو،
 خالی وو، نور ووتل و تبتیدل او مال متاع [ئے] کل پاتے شہ او
 یو 'ٹو سہی نے ہم محض د تلاوی د ہاھو د پارہ پہ قلعہ کنبے
 پرینبول، چہ تاسے د شپے شور۔ غوغا کوئی چہ یوسفزی 'ونہ
 پوہیری چہ مو تراوی 'و تبتیدل نور سحر تہ تاسے ہم را پسے راخی۔

الغرض مو تراوی پہ شپہ 'و تبتیدل، چہ سحر شہ ہفہ مابقہ
 ہم ورپسے لارل پہ غرونو ننہ وتل چہ صبا شہ یوسفزی خبر شول
 ورغلل پہ قلعہ ور ننہ وتل، قلعہ نے لوٹ کرلہ مال اسوال (ئے)
 بے نہایت بدلاس کنبیوت او ملک د مو تراویو (ئے) ہم درست
 پہ طرف وراغے او مردم مو تراوی دیر کالہ پہ غرونو کنبے
 سرگردان پریشان کمرزیدل۔ آخر آہستہ آہستہ وارہ راغلل پخپلو

* پہ اصل نسخہ کنبے باری لیکدے چہ پہ دے حقلہ ترے
 شہ معنی نہ را اوخی۔ ٹکک بارہ اولیکلے شوہ۔ چہ کمین گاہ
 تہ وئیلے کیری۔

مواضع آباد شول رعیت شول - او یوسفزیو درست سوات سره تقسیم کر، هر څوک سره پخپلو حصو رسدونو قائم شول، خاطر جمع شو و ملک حسن معه متعلقان خود از راه شرم و ناموس جلاوطنی و محنت کشتی اختیار نموده در کوه ماندند، وقتی که ملک حسن قوت شد متعلقان وے نیز به مردم یوسفزی التجا آورده باز آمدند و رعیت گشتند و از آن روزے که فتح قلعه بالگرام شده هیچ منازعے و سهم یوسفزی در تمامی ملک سوات نماند -

گویند که در سال هفتم تمامی سوات در تصرف ایشان در آمد و در آن وقت اکثر از اعیان یوسفزی چه د سوات مهم آغاز (ئے) کرے و و او جنگونه ئے کری و و، لکه ملک قره پدر خان کجو و موسی بن ایسکو بانزے اکوزے و موسی ابن ابابکر کنازے مندر و غیرهم این چنین وفات شده بودند و قبر ملک قره در موضع تھانرہ بسیار مشہور و عیان است اللهم اغفر لی و لوالدھما و لجميع المومنین و المومنات برحمتک یا ارحم الراحمین -

مقام چہارم

در بیان آمدن کگیانی به ملک دواہ و آمدن
محمد بابر بادشاہ از کابل به پشاور و تاخت وے
بر مردم دلزاک سکند کالہ ہانپی

مخفی نماند چہ قوم د کگیانی چہ ورستو پہ کابل پاتے شوے
یو بابر بادشاہ ورسره نہایت مخالفت واخست خوارو زار شو نور
بالکل له کابلہ راو کوچیدل پہ یوسفزیو پسے را کینتہ روان شو مگر
تہہ د موسیزیو چہ له یوسفزیو سرہ نے عداوت لارہ لکہ پخوا چہ
مسطور شوی دی ہغہ ہورتہ پہ خائے پاتے شو او پہ ہغہ وقت
کینے سردار نامی د کگیانو ملک ہما این یعقوب مغل خیل وو
کہ سردار نامی صاحب جاہ مقرب حضور محمد بابر بادشاہ بود او
ورپسے ملک میرے لالہزے او ملک یحییٰ میرزے چہ دوئی
دواہ ہم خرکند نمایان ملکان وو او دوئی دونہ له ملک احمد
ملکزی سرہ تہہ رشتہ داری قرابت ہم لارہ، نور دوئی دواہو پہ
اتفاق سرہ یو خو نامدار ملکان وړاندے ملک احمد تہہ دواہے
لرہ را واستون ورتہ نے وویل چہ ورشی ملک احمد تہہ، دا
شکستگی جلاوطنی ٹمونیر واہ ورتہ ظاعرہ کرئی، او وواٹی چہ
پہ کابل ډیر خسارو خستہ شو بہ تا پسے راغللو، د نیکی د
مہربانٹی در اوس امیدوار بو ہغہ ملکان د وړاندے له کلو سرہ
ملک الملوک ملک احمد تہہ راغلل دا احوال نے خپل ورتہ خرکند
کر۔ ملک احمد ورتہ وویل چہ ہرکامہ راشنی ډیر ښہ و شو چہ
خدائے را پسے راوستلی خاطر جمع لرئی، درستہ دواہے موتاسے تسہ
درکری دہہ دروشی وړباندے ملئی۔ نور ہغہ ملکان د کگیانیو

رخصت 'شو پستنه لال دا خوش خبری (ئے) و خیل تام ته
 ورسوله قوم ئے پرے نہایت خوشحال شد را و کوچیدہ دکرپے
 بہ لارے دوآبے ته راغلل له ملک احمد، له شیخ ملی، له ملک
 قرہ پدر خان کجو سرہ ملاقی شو۔

عاقبت الامر یوسفزی ہرچاسرہ بہ خوش بہ خورمہ له دواہے
 ولیردل اشغرتہ پورے وتل۔ ہرچرے بہ سمد خوارہ 'شو او
 دواہے (ئے) و کگیانیو ته پرینبولہ۔ کگیانیو بہ حسب د رسد تقسیم
 کراہ۔ ہر ٹوک سرہ پرے باندے آباد شول۔ له ہفے ورخے
 دواہے نور د کگیانیو شولہ۔ لکچہ دوہ کالہ تیر 'شو نور نہایت
 صاحب جمعیت 'شو۔

آخرش اتفاقاً یوہ ورخ ملک احمد او شیخ ملی لہ سلو غٹو
 نافدارو مسکانو سرہ ملک حمزہ کگیانیپی لہرہ دواہے ته راغلل
 ملک حمزہ ئے له راتللو پخوا خبر شوے وو۔ ٹاٹے (ئے) ورتہ اول
 جور کپے وو۔ خیمہ ئے ورتہ ودرولی ود۔ فرش فروش (ئے)
 ورتہ بہ کنبے غورولی وُو پاننگ نے ورتہ آچولے وو۔ نہائی
 پشمینہ (ئے) پرے غورولے وہ، تکیہ ئے پرے بنیے وہ او دہ ہم
 ہر گورہ قیمتی بنے جامے اغوستے وے خان (ئے) جور کپے وو
 بہ کبر بہ دماغ سرہ پرے دپاسہ ناست وو۔ سیبا ہفہ وقت ملک
 احمد ورستو باتوشوے وو۔ او نور مسکان د یوسفزیو وراوندے
 بہ خیمہ ورنہ وتل وراغلل ورسرہ ملیا 'شو۔ او دے از راہ کبر
 ورعونت ورتہ پانہ خیدہ۔ بہ صد غرور او ناکام ئے ہریوہ ته لاس
 بہ ناستے ورکاوہ مصافحہ ئے ورشرہ کولہ۔ لیکہ آخر ملک احمد
 ورنہ وتو۔ دا سلوک کبر رعونت د دہ له عزیزانو سرہ (ئے)

ولیدہ۔ چہ لاس نے پہ ناستے یوسفزیو تہ ورکول۔ ملک احمد
 هرکوره پہ غصہ شہ۔ دا خبرہ پرے نہایت بدہ 'ولکیدلہ۔ نور ہم
 ہسے لہ ورہ پستہ را 'وگرزید۔ لہ ملک ہمزه کگیانی سرہ ملیا
 او ملاقی نہ شہ او پہ علانیہ سرہ نے پہ زورہ 'وویل چہ :

'' دا ہفہ ناکسہ بد طیتہ کگیانے دے چہ پہ کابل
 (نے) لہ مونیر سرہ خہ کپی و۔ ما اوس دا ہسے
 وکنرل چہ شاید دے لہ ہغو خپلو بدو ہنیمان شوے
 دے پہ ما پسے راغلے دے خکے ما دوآبہ 'غندے
 ملک دہ تہ ورکپ۔ بارے اوس معلوم شو چہ ہفہ
 بد خصلتی جلی او بغض عداوت پہ دہ کینے لا باقی
 دے خکے خما عزیزانو تہ نے پہ ناستی لاس ورکپ۔
 خیر کہ زہ میرہ یم، د دہ دا غروریدلہ سرہ 'وناسم او
 د کابل د ہغو خپلو بدیو قصاص بہ ترے واخلم۔''

لکہ دا خبرے او غصہ ملک احمد وکپے، ملک ہمزه
 او نورو کگیانیو ہو بہ ہو واؤریدلے۔ بارے ہیچا غیر ونہ کپ۔
 واہہ مشعل اوساکت شول۔

الغرض ملک احمد پہ غصہ پہ تہر لہ ہفہ خایہ 'ووت،
 سور شہ، او عزیزانو تہ نے آواز وکپ چہ رادروسی، د کگیانیو نیت
 راتہ معلوم شہ۔ نور واہہ عم پہ ہفہ وقت را روان 'شو۔ شپہ نے
 اشغفر تہ راؤرلہ۔ صبح خپل کور تہ راغلل او کل یوسفزی چہ
 لہ دے خبرے خبر شول پہ ہرجا باندے دا خبرہ بدہ 'ولکیدلہ۔
 دشمنی نے سرہ د سرہ ورسرہ بیا تازہ شولہ او د کابل ہفہ بدی

واړه وټه بيا ورياده شوله د انتقام په فکر شول و شب و روز در
ابن می اندیشيدند -

و مخنی نماند چه گيگيانی په هغه وقت کښې له کابل ټازه را
غلی وو - کله کپنه اورمې (نې) واړه د کابل د پاسنی میژونو پسونو
درلې - او د ملک همزه رمې بېحد وعدوې - د ناسه د پاره نې دهر
سړی په سر بیل بیل ورې کوتلې وو - چنانچه دوئی سل کسه و و
اوسل پسونه نې ورته حلال کړی و و - او رنگارنگ طعامونه نې
ورته پاڅه کړی و و - لکه چه ملک احمد ترې پسته لار ش
هغه طعامونه هسې ضائع پاتې شول - نورو خلقو و خوړل او
ملک همزه هم پوهه شه چه ملک احمد زورور سرې دے او له
ما نه آزرد، لار ش - اغلب چه خه بهانه به راته و و کد یر نساد
به راته جوړه - د کابل انتقام بدرا خنې و کاږی - پس لازم دا
دی چه پخوا تر واقعې خپل فکر و کړم - نور دا مصلحت (نې)
و کړ چه بادشاه ته کابل لره ورشم - په یو طور سره به نې کوز
را پرېاسم را (به) نې ولم - هرگاه چه بادشاه حما په لاس شی ملک
احمد به لا چار راته روغ شی او حما به محتاج شی صلحه مصالحه
به زاسره او که - شاید چه کوندے به دا سبب له بدو د د
محفوظ پاتې شم -

نور په دا خیال ملک همزه کابل ته لار ش، ملازمت د بابر
بادشاه (نې) حاصل کړ او ندویت خپل (نې) ورته ظاهر کړ -
په طریقه د خیر خواهی د ملک کیرئی نې و پېښور ته را روان کړ -
بلغه طریق په شو ورځو کښې (نې) کورته، دوآبې ته راوست -
و درخانه خود فرود آورد و بنا بر صلاح ملک همزه اولاً تاخت

بر سر مردم، دلزاک سکنہ کالا پانڑی مقرر نموده - ہمدران وقت فرامین متضمن طلبداشت رؤسائے یوسف زی سکنہ سم نوشتہ فرستادند، کہ بہ مجرد ورود فرمان خودہا را بمعہ لشکر در حضور رسانیدہ بیابند۔ اما لازم کہ ہیچکس از مردم دلزاک ازین حال آگاہی نیابند تا از موضع خود ہا فراری نہ شوند -

لکہ چہ ہغہ فرمان د بادشاہ ورغے بہ ہغہ وقت بہ سم پساندے اکوزی او الیاس زی میشتہ وو - چنانچہ سردار نامی د اکوزی بہ ہغہ وقت یو ملک سرابدال بن یحییٰ خواجوزے علاؤ الدین زے وو او بل میر فتح خان بن موسیٰ بائیزے چولیزے وو - او د الیاس زیو ہسے نامدار شرکند ملک شوک نہ وو - نور ملک سرابدال او میر فتح خان بہ یوہ نعرہ سرہ د اکوزیو د الیاس زیو لبکر راہول کر بادشاہ تہ ورغلل - بادشاہ برے دیر خویش شہ - دوی دواڑہ ئے سرفراز کرل - نور بادشاہ ملک ہمزہ تہ ووئیل چہ ”د یوسف زیو لبکر ہم دا دے راؤرسیدہ - اوس ہر شوک چہ سر کبش متعرد خلق کتہے را تہ ئے معلوم کرہ - چہ تاخت ہرے ”وکرہ، تاراج (ئے) کرہ -“ پس لہ ہغہ ملک ہمزہ ملک سرابدال او میر فتح خان تہ اووئیل چہ ”وایٹی شہ صلاح کوٹی - شوک دینمن کتہے - بہ چا دور د کرہ دے -“ دوی دواڑو ورتہ ووئیل چہ ”تہ مشر ئے او بادشاہ ہم ستا بہ مقتضا راغلے دے - تاکرہ دے - ہر چہ ستا صلاح دہ ہغہ ٹمونیر ہم صلاح دہ -“ دہ ورتہ ووئیل چہ ”ہاتہ خو خیل دینمن تر دلزاکو بل شوک نر بکاریری - خصوصاً عمر خیل چہ بہ سمہ لار کنیے د ہندوستان ہراتہ دی - ہر ککہ چہ ٹمونیر سوداگر ہورتہ کبتہ آمد و رفت کوی، دوی تعدی زیادتی ہرے کاندے -

هميشه د دوئی له لاسه داد فریاد ئے وی۔“ نور ملک سراپدال
او میر فتح خان ورته وُوئیل چه دا خبره خو رښتیا ده خُونیر
خانی هم د دوئی له لاسه په خان رسیدلی دی۔ دست اندازی
بد خصاتی خود روی ئے پیشه ده۔

او الحق دوئی هم دغه رنگ وُو چه په هغه وقت کښی
کاله پانړی درسته د دلزاکو وه۔ او د عمر خیلو په هغه مقام چه
هغه ته په دا وقت د معصوم خان کابلی کور وائی۔ دوه لوئے کلی
وُو۔ عین د کاله پانړی په روډ پورے را پورے پراته وُو۔ او
په هغه وقت کښی چه به سوداگر د یوسف زیو د ککیانیو
کښته پورته آمد و رفت کاوۀ هندوستان ته به تلل راتل د نیلاب
په ګودر به را پورے وتل په جانتی په سنیا له به ر اغلل د
سرع وږی په ګودر تر لنډی سینه به را پورے وتل په کاله
پانړی به را غلل۔ پس له هغه به کورونو ته تلل۔ نور به
برے دنزاک داږه کولۀ او به پرے بلو سیدۀ۔ او که دا رنگ ئے
به ګوئے او به دوئی به نه را تنلے نور را هڅی به ئے کولے او
عمر خیانو مخالفت او د ښمنی لرله له یوسف زیو سره۔ او دا سبب
لا سیوا وو چه ملک غیبو عمر خیل په باجوړ کښی د یوسف زیو
له لاسه سړ وو لکه چه د دوئی په احوال کښی سابق تیر
شوی دی۔ نور تاخت په عمر خیلو مقرر شه۔

پس له هغه بادشاه له تمامی لښکره سره د شپې په قصد د
کاله پانړی ووت۔ یلغرئ و کړ د اشغر په سیندور پورے ووت۔
په حصار بلول ورغی چه صبح صادق کیده په دا را پورے کلی
د عمر خیلو ولګیده شور غوغا په کلی ګډه شوله۔ هغه پورے

کلی ہم دا شور واؤریدہ۔ چنانچہ اولاً ملک جہان شاہ چہ ناسی
سردار د عمر خیلو وو، دا غوغا واؤریدلہ اما دے دا ہسے
وہوہیدہ چہ شاید مزرے یا کینہے پہ پورے کلی راگلا شوے
دے ٹکک دا رنگ شور دے۔

پہ دغہ وقت کینے ملک د کالہ پانرئی نہایت نیستان ٹنگل
وو چہ بالکل نل ولاہ وو۔ ملک سرہ وارہ یوہ درکھ وہ۔ مزی
آدم خوارہ پہ کینے دیر وو۔ لارے بہ ئے ہم نیولے سری بہ
نے آخستل او دغہ رنگ کینہی ہم پہ کینے دیر وو۔

نور ملک جہان شاہ زر خپل آس سرخ کر۔ کویند چہ د
ہند آس نوم مکمل بادام، وو نہایت نہ آس وو۔ پرے سور شہ
او یوہ نیزہ ئے لہ تلوارہ ورسرہ پہ لاس واخستہ، نور ووت او کلی
تہ ئے ووٹیلی چہ پہ جلدی را پسے را دروٹی۔ معطلی مہ کوٹی۔
او دے لہ دے حالہ بلکہ د بادشاہ لہ آمدنی و پیشور تہ مطلقاً خبر نہ
وو۔ لکہ چہ لہ خپلہ کلیہ ورووت پر پول (پل) ور پورے شہ۔
فوجونہ ئے ولیدل چہ لور د لورہ پہ کلی ختلی دی قتل اسرات
غارت کاندے او بادشاہ ورتہ پہ عین کلی کینے دننہ ولاہ دے، نور
ئے نارے وکرے چہ عمر خیلو بیدار شئی، نظر پخول ناموس لری
مردی کوٹی نور خائے پہ خائے کور پہ کوز جنگ ونبست۔ اما
جنگ پہ دوہ خایہ کیدہ، یو دلتہ پہ دے کلی کینے او پل د پول
پہ سر د دوارہ کلیو ترمیان د ملک جہان شاہ د کلی سرہ، چہ د کلی
ہپہ ہم را غلہ۔ اما بلہ لار مطلقاً نہ وہ او پول مغولونیولے وو۔

کویند چہ پہ ہند وقت کینے رود د کالا پانرئی دیر تنک وو
تکک چہ اوس فراخ دے، دا ہسے نہ وو چہ عمر خیلو پول پرے

جوړ کړے وو آمد و رفت به نئے پرے کاوے او په هغه وقت
 کښې نسل هم نهايت محکم پیرړه اوږد وو وائی چه اوږه کڼه
 د ورې هم په کښې وے - الحاصل درسته ورځ تر نماز پوره پوره
 جنگ وشه ما را پوره کله چه بادشاه پکښې ولاړ وو کي قتل
 شه اطفال عيال بند شو - مال غارت شه پس له هغه بادشاه پوره
 کلي ته متوجه شه چه پول ته ورغې وئ ليد چه جنگ لاسره
 کيږي نور ئې په خپل لښکر غصه وکړه چه تر اوسه پوره تايي
 لانه يي پوره وتلي - دوئي ورته وويل چه دا خلق ډير تيرزن
 او تورزن دي له خايه نه خو خيږي - امکان پرې د ختاو نشته -
 نور بادشاه پخپله آس وړلغت کړه په هغه پول ور پوره وت -
 او هکذا نور لښکر هم په بادشاه پسې دغه شان ور وخيژولې
 گذارونه ئې سره وکړل دلزاکو هم شيخ صرفه ووند کړنه چه
 درسته ورځ ئې جنگ کړے وو اوکل په غشيو ويشتلي سوري سوري
 وو، اما له خايه ووند خو خيدل بالکل په هغه خائې قتل شو -
 پس له هغه بادشاه هغه کلي ته ورغې ورننووت، غارت ئې کړ، اما
 مال مويشي اطفال و عيال د دوئي لا د ورځې تښتيدلي وو واړه
 د کړه مار په غره ننوتلي وو، سلامت پاتې شول او نور کردو نواح
 دلزاک چه خبر شوو واړه ووتښتيدل - هيچا د عمر خپلو حمايت
 ونه کړ - هر شوک خان خان خاني شو -

په دغه وقت په درسته کاله پانړئ سره له مضافاتو، او هر چرته
 د لنډي سيند په کناره تر اشغره تر شهباز کړے تر کړه مار تر
 شير درے تر پنجتاره او په درسته د غره په لمن تر دربنده او پوره
 په دواړو هزارو تر تور پيلې تر لږي کونډې تر سنگرې تر سو هانه او
 په درست پښاور دلزاک پراته وو نهايت لو - تومن وو -

قضیئہ شاہ بورئی زن دلزاک و شجاعت وے

مخفی نمااند کہ قضیئہ غریبہ درین واقعہ منکر آنکہ چہ شاہ
بورئی نام عمر خیلہ دلزاک بیخہ وہ۔ درستہ عمر خیل قبیلہ ود۔
او د عبدالرحمان عمر خیل لور وہ۔ او دوئی دواہ نامدار عمر خیل
وہ۔ لکہ دا پہ ابتدا کئیے لہ حالہ دصغارت و بلاغت تہ ورسیدہ
پیغلہ شوہ خدائے (ئے) قوم پہ لباس مردانہ کر، د نارینہ و جامے
ئے واغوستلے مدام بہ لہ زلمیو سرہ گرزیدلہ۔ بے محابا مجلسونہ بہ ئے
شپہ ورخ لہ مردانو سرہ کول پہ بنڈ آس بہ سوریدلہ۔ ملا بد ئے
تہلہ، تیر اندازی بہ ئے کولہ۔ موخہ بہ ئے ویشتلہ دہے بہ ئے
وہلے پہ شاہسواری پہ سخت کمائی کئیے عدیم المثالہ وہ۔
ششی ئے لہ ہیخ نہ ودریدہ۔ پہ جرگہ پہ معرکہ پہ جنگ پہ
حاضریدلہ مقدمتہ الجیشہ سپاہ سالارہ د دلزاکو وہ۔ او شوہر ئے
نہ کاوہلہ صحبت د بیخو ئے نفرت تمام کاوہ۔ نسیم د مہرہ ورتہ
چانہ شہ آخستہ چہ لہ دے خبرے نہایت ترسیدلہ گویا دا کبیرہ
ورتنہ مرگ وہ۔ او لہ زنا معصوبہ وہ لہ جماعہ ئے زہ سورر
او مال دولت شان شوکت ئے پیرلارہ۔ وینجے مریونہ اہل بردہ
ئے پیرلیرل۔

یوہ ورخ خو بردہ وبتبیدل دا نور لہ یوے دلے عزیزانو سرہ
ورپسے ووتلہ پہ لارو کئیے ہر چرتہ دوہ دوہ کسہ ورتہ کینستل
داہم لہ یوہ تربہ چہ رسم نام وو پہ یوہ لارکئیے کینستل چہ ہفہ
ہم پیر شہسہ دولت مند ثوان وو۔ نور دوئی دواہو سرہ وویل
چہ شپہ لویہ دہ راشی پہ وار سرہ خو کئی کوو۔ نور اول رسم
اودہ شہ۔ دے خو کئی کولہ بیدارہ وہ بیارسم پانچیدہ دا اودہ شولہ۔

پہ ہفہ وقت پہہ رستم شورت غلبہ شدہ - شیطان پہہ خاطر د
 خطرہ وروستہ چہ پہہ شاہ بوڑی لاس ولگوم مسخ نے وچچم
 پہہ خان نے بدنامہ کریم - شاید کوندے پہہ دا خبرہ حمال لاس
 تہ راشی - اما لہ دے خبرے عم ویریدہ چہ کہہ را باندے
 بیدارہ شی - یہہ مسے کہہ - نور د دے وسلہ تورہ نے بالکل
 واخستہ لرے نے یوورلہ ہتہ نے کہلہ او خپل آس نے تر لاس
 ونیوہ خان نے تیار کر نور راغے د شاہ بوڑی پہہ مسخ نے
 خولہ ولگوئلہ - و - چچلہ - مسے شان نے ہرے زور کہہ چہ
 دغابونو ہرہاورنہ نے پہہ مخ وشول وینے ترے ووتلے - نور دا
 لہ خوبہ راولویدلہ - بیدارہ شولہ زر (نے) تورے تہ لاس کہہ اما
 تورہ بہ لاس ور نہ غللہ - او دے ترے دا میان زر پہہ آس ہورشدہ
 کوتبتیدہ - د دے لہ ویرے خپل کلی تہ ہم لای نہ شدہ - او
 دا پہہ ہفہ خائے سوختہ شرمندہ ہاتے شولہ - شبہ نے تیرہ کہلہ
 چہ صباح شدہ خجلہ منفعاہ کورتہ لارلہ کور او کلے بلکہہ کل
 دلزاک پہہ دا خبرہ خبر شو او دا لہ ہیرہ شرمہ نور لہ کورہ
 ہرگز نہ وتلہ - شب وروز دھند د مرگ پہہ فکر وہ پس لہ
 چند گاہ دا خبرہ پہہ خاطر ورغللہ چہ کہہ دے مسہ کریم دا
 عیب خوبہ لہ مالال نہ شی دا شرم اوس بہہ سا ہورے شدہ -
 او کہہ د دہ لہ ضہہ بل خانوادہ وکریم ہم د دہ پیغور بہہ
 عالم ماتہ راکوی - لہ دے خبرے پہہ ہیخ شان خلاصہ نشہ -
 پس بہتر دادی چہ دے شختن کریم چہ سکہ ترہورمے دے او
 شائستہ خوان دے - نور مور ہلار نے پہہ دا حال خبر کہہ ہغو
 زر ترزہ اسباب د وادہ د دے تیار کہہ - سندرمے نے وولای
 پوشاک زنانہ نے ورتہ ور واغستاوہ - سرے پہہ کوشیو و و و -
 رستم لرمے وادہ کہلہ - پس لہ ہفہ دا نور پہہ حجابہ شولہ -

د کور دننه کپينا ستله - اما جميع آلات حربې ترولسې تر آسه
تر چکمي هرچه ددې وُو هغه واړه ور څخه وُو لرې (ئې) نه
کړه په وقت د جنگ ئې له خپله څښتن سره ملاتړله سوريډله -
اما مخ بډئې پوښيده وو -

او په هغه ورځ چه بادشاه د دوئي په کلي وخوت رستم د
دې څښتن نهايت ازاری وو لکه چه کلي سات شُد دا راغله ورستم
ته ئې ووئيل چه لښکر د مغولو په کلي وخت کشتن زدن کيږي
پاڅه وړاندې شه درومه - زه په تاپسې درومم که څوک راهسې
راغلل جنگ به ور سره کوم - خاطر جمع لره - دئ ورته ووئيل
چه ځما قابود حرکت نشه او ته درومه - دې ورته ووئيل چه
ته نه ځي زه به چرته درومم نور کټ د دئ (ئې) واحست په څپر
کښې (ئې) دننه واچاوه او تورمئ وټرله لينده (ئې) په لاس واخستله
د څپر په وره کښې کپينا ستله او درسته ئې دغشيو د وړاندې
واچوله لکه چه لښکر ئې خلق په دروازه ورننوتل - دې
گذارونه پرې د غشيو وکړل - هيڅ غشې (ئې) خطا لار نه
شده - هر سرې چه به ئې وويشت - له زغرې له خوله به آزاد
وووت وئې وژله، نور مغلو سره آواز وکړ چه په داخير کښې
هسې څه عظيمه بلا ده چه عالم ئې ست کړ، زاتول شي پس له
هغه لور د لوره عالم پرې راغې څپرئ محاصره کړ ځائ په ځائ
په لاسونو سره وشو کاوه سورې سورې (ئې) کړ او داي په
غشو له هر طرفه ويشتله سوري سوري (ئې) کړه پريوتله پس له
هغه خلق ورننوت وئې ليدله چه ښځه ده نورو خلق واړه متعجب شه -

له دې حاله ئې په دغه وقت کښې بادشاه خبر کړ - بادشاه -

زرسرے وراستاوہ چہ کورشی دغہ پیچہ مہ ژوندی ژویدی ئے تر ما
 پورے راولی - بارے لکہ چہ ہفہ سرے ورغے دا بیا سرہ وہ -
 دم ئے ختلے وو او خبتن (ئے) ہم وژلے شوے وو - بادشاہ چہ
 لہ مرکہ د شاہ بوہی خبر شہ - ډیر افسوس ارمان (ئے) وکړ
 او ملامت (ئے) وکړ چہ دارنگ پیچہ عالم نئ وژنی - ژوندی بہ
 مو راتہ راوستلی وہ - دوئی ورته ووئیل چہ دے دارنگ غشی
 ویشتل چہ تر زغرے نہ اړ کیدل سوار ہسے پوہیدلو چہ
 کوندے دا سرے دے - حکم وژلہ شولہ - بادشاہ او واور اہل
 لښکر د دے تعریف وکړ او آفرین (ئے) پرے وواہ - او پس لہ
 ہفہ ہم ہرکہ چہ بہ بہ حضور د بادشاہ کشے د عمر خیلو د
 تاخت مذکور راغے بادشاہ بہ د عمر خیلو د شجاعت خصوصاً
 شاہ بوہی تعریف کاوہ آفرین د دوئی خصوصاً د دے بہ مردانگی
 شہ اللہم اغفرلہا والجمع المسلمین والمسلمات -

القصہ تر نماز دیکرہ پورے جنگ وشہ تر نماز دیکرہ دواہ
 کلید قتل شو - پس لہ ہفہ بادشاہ بہ ماتے ہسے مخ بہ شاہباز
 کپہ او کپہ مار روان شہ لکہ دے درے کروہہ لار شہ نور
 بہ مخ کنیے شپہ راغلہ نور ہورتہ دیرہ شہ - او بہ ہفہ مکان
 چہ دے دیرہ شہ اوس پرے د لنگر کوٹ قلعہ دہ -

او بہ دغہ وقت کنیے ملک سرابدال بیا ډیر مخ پیدا
 کړے وو - بادشاہ پرے ډیر مین وو او دے بہ دغہ وقت
 کښ لا زلمے وو بہ عقل بہ تدبیر ډیر ښاغلے وو نور دے لہ
 خیالہ لښکرہ سرہ بلکہ لہ تمامہ اہل افغانو سرہ بیرتہ د بادشاہ لہ
 لښکرہ علحدہ ډیرہ وو لکہ چہ ہفہ شپہ تیرہ شوہ صبح شہ -

په څه سبب سره د اکوزيو د الياس زيو سوه لاس ولگيدل -
 جانين خلق سره هپه شه و زغاست شور شه لکه د بادشاه لښکر
 دا شور واوړيده او د عالمونو کمربندی (نې) وليدله په دوئی
 کښې هم شور شه - بادشاه لکه دا غوغا واوړيده او دا حال د
 دوئی (نې) هم وليده هيت زده شه وې کښل چه اغلب چه
 پوښتنو فریب راو کړ دخپلو الومونو تر میان ې راوستلم ډوب به
 مې که نور زر په آس سور شه - اوله خپله لښکره په قصد د فرار ووت
 هورته باهر ودریده -

لکه چه دا د بادشاه اضطراب ملک سر ابدال وليده پوه شه
 چه بادشاه له مونږه ناوېس او بې اعتباره شه - نور په دؤ ورغې
 د بادشاه سلام نې ټکې - ورته نې ووييل چه بادشاه ته خطر
 مې کوه - خمونږ بادشاه نې مونږ دې غلامان يو - ته بې غمه
 په خپل مکان قرار ولاړ اوسه مونږ پوښتانه يو څه معامله مو
 تر میان ده - او زمونږ د پښتنو دا رنگې معاملې جنگونه هر کله
 کيږي - دا دستور زمونږ قدیمی دې - ته ولاړ اوسه مونږ دا
 ملک به ورشو سره به نې پرتې کېږو - صلحه معالجه به نې
 تر میان وکړو -

پس له هغه د بادشاه خاطر څخو په قرار شه - خطر نې د
 زړه ووتله ودریده او ملک سر ابدال آس په پټويه کې - هغه
 میان ته ورغې - اما هغو جانين سره ډالونه په منگلو نيولی وو،
 غشي نې سره ویشتل - ملک سر ابدال برهنه بربنډ ورغلې وو څه نې
 آغوستی نه وو - نور دؤ غږ وکړ لاس (نې) پورته کې چه مې
 ولې د بادشاه حکم نه دې - په دغه وقت کښې ناگهانه يو

غشے د اجل د الیاس زیو له طرفه راغی په ملک سر ابدال و لگیده
 پریوت - نور دواړه طرفه هیبت زده شو - حیران پشیمان سره
 ودریدل - لکه د دے حاله بادشاه هم خبر شه - ډیر ډیر زهر
 په خائے ولاړه پاتې شه - هر دم د دے خبر کبیری کوله او
 ملک سر ابدال بے خوده له خاڼه نا خبره به هغه خائے پروت وو
 لکه یو ساعت تیر شه سترگے (نې) و غړلے عالم (نې) و پیژاند
 نور د پوښتنه و کپله چه دا خلق شه شه - چا ورته وویل
 چنه دادی دواړه طرفه پریشان حیران شرمند و لار دی او بادشاه
 هم متحیر متفکر ولاړ دے - دے وویل چه ما دیرمه ته یوسئ -
 او دا دواړه طرفه راوولئ نور د دے دیرمه ته یووړ او مشران
 د اکوزی واره ورغل حاضر شول آخرش دے اکوزیو ته وویل
 چه " اے عزیزانو د الیاس زیو شه په ما بد پیرزو نه وؤ
 بارے په تقدیر کښه زما په باب دا رنگ کښلی وؤ اوس تاسه
 زما نصیحت وصیت واؤری چه زما په حیات تاسه دواړه طرفه سره
 تر غاړه وځی او دا بدی له زړه وباسئ، ما ورته وبخښئ، بد
 سره مه خوښوئ - او که مو بیا صبر و نه شه نور یو څو کسه
 مشران د یوسف د مندنې سره کښنوئ - هر چه هغوئ زما
 نیک صلاح کړ هغه تاسه له الیاس زیو واخلي او نور سره بد
 مه کوئ " -

نور اکوزیو ورته وویل هر چه ستا امر دے مونږ هغه
 کوو - نور سره دواړه فریقه پاڅیدل تر غاړه وتل، پس له هغه
 نور دے مخ د الیاس زیو ته کړ ورته دے وویل چه ورونړو
 تاسه اوس رخصت یئ - ډیرو ته وړ دروسئ - نور الیاس زیو
 پاڅیدل دیرمه ته لاړل او په ملک سر ابدال نور وقت تنک راغی

سہ لے وختلہ ویر - او بادشاہ تر ہفہ وختہ 'ہورتہ ولا' وو
 چہ د ملک سر ابدال سہ وختلہ - نور دے خائف متوحش شہ لہ
 'کلی خلق ناویسہ شہ - پہ ہفہ دم لہ ہفہ خائے وکوچیدہ مخ
 پہ اشغیر متوجہ شہ - پہ اشغیر پورے ووت دواے تہ راغے -
 ملک ہمزہ کرہ کوز شہ - او ہفہ غرضونہ مطلبونہ د بادشاہ
 چہ خہ (لے) پہ زرہ 'وو' - ہفہ ہمہ وارہ ملتوی پاتے شو - ملک
 ہمزہ آنچہ شرائط خدمت و لوازم ضیافت شاہانہ بود ہمہ را کما
 ینبغی بہ جا آوردہ بہ تقدیم رسانیدہ بہ تفضلات خدیوانہ سرفراز
 گشت بعد ازان بادشاہ روانہ کابل شدہ زینت آفرائے آن بلدہ
 گشت -

مقام پنجم در بیان جنگ مردم گگیانی و مردم دلزاک

مخفی نماند چه بہ ہفہ وقت چہ د ملک سر ابدال ساد وختلہ الیاس زی وارہ ناویسہ شو کورونو تہ لارل ۔ او بادشاہ ہم ناویسہ شد، و کوچیدہ ۔ دوآئے تہ لار او اکوزیو د ملک سر ابدال جنازہ واخیستلہ کور تہ سنگاؤ تہ لارل ۔ دلزاک چہ د بادشاہ لہ مخی فراری شوی وُو، وارہ راغلل پخیلو کلیو آباد شو ۔ اما د دے را پورے کلی مزہ خہ ہاتے نہ وہ ۔ چہ د کار خلق وارہ سر و وزن و بچہ اسیر شوی وُو ۔ مال مویشی غارت شوی وُو او (د) ہفہ پورے کلی خلق اگرچہ چیدہ عالم سر وو اما بعضی خلق او مال مویشی عیال اطفال وارہ تنبیدی ہاتے شوی وُو، وارہ راغلل بہ خائے شول ۔ پس لہ ہفہ نور عمر خیل سرہ جرکہ شو مشران خلق سوات تہ ملک احمد لہ مستغاثی لارل ۔ ورتہ ئے ووئیل چہ ”ملک ہمزہ گگیانی بادشاہ لہ کابلہ راوست بے خبرہ ئے پنہ مونیر وخیڑاوہ ۔ موئیل ئے پورے قتل کپلو ۔ او تاخت تاراج (ئے) کپلو ۔“

ملک احمد چہ لہ دے حالہ خبر شد او د ملک سر ابدال لہ مرکہ ئے واؤریدہ، دیر زہیر شد ۔ او نہایت بہ غصہ شد ۔ ورتہ ئے ووئیل چہ ”دا بد ملک ہمزہ لہ تاسے سرہ نہ دی کپی لہ ما سرہ ئے کپی دی ۔ او زہ ہم پورے پوہیرم چہ دا بادشاہ دہ لہ کابلہ راوست او بہ تاسو ئے وخیڑاوہ ۔ مقصود (ئے) ہکشیے زہ وُم ۔ دا ئے سا تہ خیل زور بنایہ خیر و شو، ہفہ چہ و شو۔ آئندہ خاطر جمع لری دروئی اوس خپلہ آبادی کوئی او زہ ہم بہ دا نحو وقتہ کنبے بنیر لہ درغلم ۔ تاسے ہم راشی ہورتنہ

بہ سرہ جرگہ معرکہ شو صلاح بہ وکرو۔ خاطر جمع لری۔

نور عمر خیل را رخصت شول، راغلل خیلو کورونو لره۔
 پس تر هغه خو ورخے پسے ملک احمد او شیخ ملی اوغیرہ ملکان
 د یوسف د مندنې سمے ته را کوز شو، راغلل اکوزیو لره۔
 ملک محمود ابن یحییٰ علاؤالدین زی ته ئے د ملک سر ابدال
 فاتحه وکړله۔ ورته ئے ووئیل چه اے مالکوانیو کاؤچرانو*
 تاسے شوک او د بادشاه دربار شوک۔ تاسے شوک وئی چه بے
 حُما له پوښتنے بے حُما له صلاحه بادشاه لره ور تللی۔ او د
 ملک همزه ککیانی غوندے سړی، چه له قدیمه خمونږ غلام دے،
 د دہ په خولہ وغولیدلی۔ لښکرے موورسره وکړے عمر خیل
 مویرے ووهل۔ او د ملک سرابدال غرنده عزیز سو په کښے
 بانله۔ پس له هغه نور راغے بنیر لره۔ هورته واره سره جمع شو۔
 او عمر خیل هم ورغلل، جرگه ئے سره وکړله او قسم وعده
 ئے سره وکړله چه هر چه ستاسے غلام هغه حُما هم غلام او ما
 د خښی والی ننگ پریشو ور دروستی لښکر پرے وکانړی خیل
 انتقام ترے واخلي پس له هغه عمر خیل راغلل کورونو لره د
 لښکر په فکر شو۔

چنانچه بعضے مشران ملکان د عمر خیلو لال د اباسیند
 پورے د هغو ملکونو لښکر (ئے) راوست۔ چنانچه هغه ملکونه
 د دوئی سابق لیکلی شوی دی۔ او بعضے لال د اباسیند راپورے

*مالکوانی کاؤچران د مالکو تاجران او گوجر تاجر یعنی
 د شاہی دربار او سیاست نه نا خبره۔

له پيهوره راپه دا خوا تر شیردرے تر پنجتاره د لنډی سیند تر غارے دا لښکرے (نئے) راوستلے واره سره جمع شولے - پس له هغه په هیئت اجتماعی سره چه حد وعد د لښکر نه وو، دواږې ته وځوځیدل - د سرغ وړی په ککودر له لنډی سیند پورے وقل و پشاور ته ورغلل او په پشاور هم واره دلزاک پراته وو واره راتول شو -

کوبند په هغه وقت چه لښکر د دلزاکو دواږې ته روان شته - ملک همزه خطونه میر فتح خان بن موسیٰ بانیزی څولیزی ته او دادی بن پوپل بن فخرالدین یوسف خیل ته واستول چه زه ستاسه ورور یم ننگ دخښی والی راسره و کانږی - په لښکر راورسیږئ - آخر دوئی دواړه لکه چه په هغه وقت کوز په سمه پراته وو ننگ د خښی والی (نئے) ورسره و کړ - په صلاحه بې پیښته د ملک احمد، له څه قدر سوړو د عزیزانو سره چه هریو ناسی سوړ وو، روان شو - په اشغور ورغلل دواږې ته ور ورسیدل - د کگیانو بڅو پرے سندرے وویلے - شکرے ئے پرے ولوستلے - دادی میر فتح خان ته وویل چه دا د څه شکرے را باند لونی - فتح خان ورته وویل چه الهداده! دا څما او متا د سر وینسے دی چه ئے را باندے لونی - او ملک همزه و میر فتح خان ته مبارکی وړکړه - ورته ئے وویل چه "هله یواځے د یوسفزی میر وے - اوس د درست خښی میر شولے - مونږه خپله میری هم و تاته درکړله - میری دربانده مبارکه شه" -

او میر فتح خان نامی سرے سرے وو - سخاوت او شجاعت او په دولت (نئے) نظیر نه لاره - آباڼی اجدادی عالیجاه وو مدام

به ئے ولایتی غالبی غوریدلی وے رنگارنگ طعمونه به ئے پخیدل
 او هزارها میلانته به ئے کیدل د درست یوسف خان وو - سلامونه
 به ورتنه کول شو - او پس له فتح خانه هم دغه رنگ خانی سرداری
 د ده به خلیخانه کښې مسلمه وه، سلام ورتنه کیده شه - چنانچه
 پس له ده بازخان خان شه او پس له باراخانه ظریف خان خان شه
 او پس له ظریف خان محمد خان خان شه علی هذاقیاس درجه به
 درجه درست یوسفزے د دوی متقاد وو - اود دادی نوم در اصل
 الله داد وو اباعن جداً اشجع قوم و صاحب جاه بوده چنانچه جمیع
 خاندان پوپل در تمامی قوم خینی به بهادری معروف بود -
 گویند که چون میر فتح خان او دادی باجمع سوار براه افغبر
 متوجه دوابه شده چون به وادی حصاره کنده که معروف و مشهور
 است در رسیدند ازان طرف سرکین د لال مندر صدوزی زوئے
 چه هرکوره بجاسته زلمے وو او د میر فتح خان او د دادی
 اخلاص مند وو مخز لره وراغے او هغه واده کرے وو دولتی
 ئے راوړ له جنج ورسره وو نور دوی دواړو ورتنه وویل چه
 مونږ به حمایت د کگیانو په ننګ د خینی دواږے ته روان یو
 ته هه شه کوے مونږ سره به ئے که کورته به ئے ؟ سرکین
 ورتنه وویل چه له تاسه سره به ئم دولتی جنج به سزه کورته
 واستوم که حیات موباقی دے بیا به راشو - او که نه وی خیر -
 نور سرکین دولتی کورته واستوله او دے له هغه ځایه د دیو سره
 وجاړوت و دواږے ته بیرته لاړ شه -

او کگیانی په دغه وقت کښې بیا تبتیدلی وو - مال مواشی
 کله ئے یولے د کنځل خیلو بغول خیلو په طرف په غره کښې
 ښکر شوی وو - او د ښکر خاکی واړه په نیمه وژنی پروت وو او نیمه

ورٹی پہ دوا بہ کئیے دیر ٹھہر کند۔ او مشہور ٹھائے دے او ملک
 ہمزہ ہورتہ یوہ لویہ خیمہ او شامیانہ اودرولے وہ۔ شان شوکتے
 د آسرا وو۔ او نورو ملکانو ہم ہر چا سرہ پہ قدر خیل سرہ خیمے
 اودرولے وے چہ کگیانی پہ ہفہ وقت لا تازہ لہ کابلہ راغلی وُو
 خوئی خصلت اسباب (ئے) لا د کوچیانو وو او پہ دغہ وقت کئیے
 محمد زی لا پہ کامہ پہ ننگر ہار میشتہ وُو۔ او ملک ہمزہ لہ
 دیژ شہ مدد معاونت غوثیے وو۔ د محمد زو لنگر ہم ور لہ
 راغلی وو۔

الغرض د کگیانیو لنگر ہم عظیم جمع شوے وو۔ اکثر
 پہ کئیے سوارہ وُو کم پکئیے پیادہ وُو۔ زر سوارہ خوئیوائے
 د کگیانیو وو۔ چہ ہمہ عراق سوارہ وُو۔ سزقرباہہ پت وُو۔ نور
 د دلزاکو لنگر پہ جمیعت تمام سرہ لہ پنبورہ وروخوزیدہ۔
 پہ کل بیلہ ورغے۔ د پنبورتر سیندہ ورہوریوت ہورتہ ئے نور
 صفونہ وتزل بے تحاشے نیمہ ورٹی تہ ورغے۔ لکہ کگیانیو تہ د
 دوئی لنگر نمایان شہ د کگیانیو لنگر ہم ورتہ راووت۔ پہ
 دغہ ٹھائے کئیے سرہ مقابلہ شو۔ جنگ دغشیوئے سرہ آغاز کر۔
 لکہ دلزاک وارہ پہ غشیو سرنی وُو۔ د کگیانیو لنگر ئے اکثر
 ککایل کر۔ نور میر فتح خان او دادی او سرکین او ملک ہمزہ
 ہرے ورکلمے کرے ور ننوتل پہ دغہ طریق نور لنگر ہم پہ
 یو وار ہرے راغے جنگ ئے سرہ بنہ وکپہ د نیزو د تورو د
 کذارونو ہیچ صرفہ ئے ونہ کرلہ۔ لکہ حق د مردئی و دلاورئی
 وو ہفہ ہے شان توره ئے وکرلہ آفرین پہ وارو باندے۔ اما
 دلزاک بیحد وعد وُو۔ د سورو د پیادہ وُو حساب ئے نہ وو۔
 صفونہ لنگر ولاہ وو۔ دوئی پہ کئیے ونبتل ہریوتل وارہ

وُسرل - او دلزاک ہم پہ کنبے ڊیر وُسرل - اما لکھ دلزاک
ڊیر وو ہیچ کنبے پرے وُنه شہ - او هغه زر سوارہ د کگیانو
چہ واہہ عراقی سوارہ پت او پنجیان* وُو او پہ هغه کنبے تیرسو**
سوارہ مسکہ خیل وُو - هغه ہم واہہ پریوئل وُسرل، او مکہ
خیلی پہ هغه وقت ڊیر دولتمند حرکتد تورزن خلق وُو - تر نورو
کگیانیو دوئی واہہ بناغلی ممتاز وُو - پارے پہ هغه جنگ کنبے
چہ واہہ قتل شو - او کونہے یتیمان خلق نے پاتے شہ نور
ڊیر کمزوری او لہ خلق شہ -

کونہ چہ پہ دغہ جنگ کنبے کگیانیو محمدزیو او یوسفزیو
هیچا صرفہ وُنه کپلہ - خصوصاً دادی ملیزی چہ لکھ حق د
بہادری وو هغه هسے وکپ - اما لکھ د کگیانیو بخت برگشته وو،
چہ نہایت متکبر مغرور شوی وُو، فتحہ نے نصیب نہ شولہ واہہ
خلق پرے طوفان شہ - او کہ یونیم سرے چرتہ تبتیدلے وو پہ
هغو پسے ہم دلزاکو تعاقب وکپ او وُے وُزلل او پہ سکر نے د
کگیانیو د ملک احمد لہ ملاحظے ہیچ غرض وُنه کپ، چہ پہ
ملک احمد او پہ وارو یوسفزیو بہ بدہ وُلکیری چہ کگیانی او
یوسفزی سرہ ورونہ دی - چرے نہ چہ بیا دا هسے مونیر تہ وانی
چہ اگرچہ کہ حما نہ کگیانیو نہ زہہ بد وو اما ستاسے شہ رخ
وو چہ د دوئی پہ ناموس لاس مو ولکاؤ - نور لہ هغه حایہ

* پہ اصل مسودہ کنبے ہم داسے لیک دے خو صحیح لغت
”پنهان“ کیدے شی -

** درے سوہ -

و گرزیدل - نخیل مری ژوبیل نے واخستلی راغلل د اشغری د سیند
 پہ غیاره دیرہ شول شپہ نے هورته تیرہ کپلہ - صبا روان شو
 پنیور لره راغلل هر چه د پنیور لبکر وو هغه هور ته پاتے شه -
 او هر چه د کوز ملک وو، هغه بالکل را روان شه راغی، د
 مرغ وری پہ کدر تر لنهی سینلچراپورے ووت کاله پانپری
 ته راغی - هر چه د کالا پانپری د سمے لبکر وو هغه لار د هند
 پہ کدر پورے شه خپلو کلیوته لار شه - نور دلزاک په دے
 فتحه سره هر کوره ډیر مغرور شه -

او دیگر مخفی نماند هغه وقت چه میر فتح خان او دادی
 د کگیانیو په حمایت بے اطلاع د ملک احمد لارل، ملک احمد
 خبر شه دا خبره پرے نهایت بده ولسکیده - په غصه شه -
 نورے زر په تلوار میر احمد صدوزے ورپسے واستاوه چه زر ورشه
 دوی پستنه راوله - او دا ورته ووايه چه د کگیانیو د کابل بدی
 موهرے شوی او د ملک همزه د دوا بے چارے موله زړه ووتلے،
 تاسے شوک یاستی او شه غرض مو دے چه د کگیانیو په حمایت
 تللی یاستی - دلزاک شما په اجازت ور غلی دی خانونه عبث به
 وژنی پستنه را: رومی -

کویند لکه میر احمد چه ور ورسیده هغه ساعت د کگیانیو
 او د دلزاکو جنگ تیار وو، صفونه جانبین سره آراسته وو - د
 جنگ ورځ وه د میر احمد رسیده و میر فتح خان او دادی ته وونه
 شه - نور هسے کناره ودریږتله لکه جنگ سره شروع شه په میر احمد
 ننگ دڅینی والی غلبه شه بے اختیاره نے تر هر چا اول په دلزاکو
 کپله کذارونه نے وکړل - په کښتے پریوت وې، او په دغه

وقت کہتے چہ میر احمد ورکھولہ۔ د دادی ہرے نظر وو، وئے
 ویل چہ دا شوک وو۔ چا ورتہ وویل چہ میر احمد صدوزے
 وو۔ چہ مانک احمد پہ تاپسے راستولے وو۔ تاسے (ئے) پستنه
 طلب کری وئی۔ ہارے لکھ چہ پہ داہسے حال وزسیدہ تاسے
 (ئے) بیا نہ موندلی ننگ د خبی والی ہرے غالب شہ ور کدہ
 نئے کپلہ، پہ کہتے پریوت وومر۔ دادی ورتہ وویل چہ صد
 رحمت ہرے باندے ننگیالے دے تہ وائی۔ نور دادی ہم ورکدہ
 کپلہ پہ کہتے پریوت وومر او کژدنه ئے کپے وہ، ہسے ترے
 ہاتے شولہ۔

گویند چہ تر دے جنگ پخوا یوہ ورخ دادے لہ خپلہ
 خسره (سخر) سرہ پہ لارے چرتہ تہ، ورتہ ئے وویل چہ دادیہ!
 پہ جنگ کہتے ہوش پہ کردے، سربازی بے محلہ پہ کار نہ دہ۔
 ہرہ چار پہ قابو نہ دہ۔ مبادا چرے نہ وی چہ حما اور کتہہ
 کرے، اودہ ورتہ لہ شرمہ ہیچ غلیر نہ کوہ اوپہ لارے سرہ
 تلل ناکاہ لہ۔ لارے بیرتہ ارے بو سرے وچہ دوئی ئے ہیچ
 نہ پیژندہ او سندرے ئے لہ حانہ سرہ ویلے۔ اتفاقاً (ئے) دا سندرہ
 ہم پہ کہتے وویلہ۔

کہ د نورو نیزے لنتے — د دادی نیزہ دہ لویہ

کہ ہرخو سوارہ بیرشی — د دادی ورتلہ خوبویہ

نور دادی و خپل خسر (سخر) تہ وویل چہ ”دا سندرہ د
 واوریدلہ ا وایہ چہ اوس زہ نام ناموس خپل چرتہ پت کرم۔ چہ
 نوم مے پہ جہان شرکند شہ“۔ ہغہ ورتہ وویل چہ دغہ ہسے دہ

توکل پہ خدائے کرہ۔ خپل ناموس تہ کورہ، ہرچہ تقدیر دے
ہفہ بہ کیوری۔

الغرض چون ملک احمد و سایر یوسفزی از قتل کگیانی
و محمدزی و یوسفزی خبر شدہ بسیار محزون و غمگین گردیدند و
عرق غیرت و رحمت ایشان در حرکت آمد و ننگ خبی توب
داسگیر شد۔ او ہرچا سرہ پہ ملک احمد ملاست کاوہ چہ تہ د
درست خبی بلکہ د درست سرین سردار نے د کگیانیو شرم ستاو
اوتا د یوہ ہمزہ پہ سبب دا ہومرہ خپل قام آوارہ کر، دا تالہرہ
مناسب نہ وہ۔ او د میر فتح خان او د دادی او د میر احمد
او د سرکین عزیزانو ہم شب و روز ملک احمد تہ استفائہ
کولہ، داد فریاد بہ نے کاوہ، ویل نے چہ مونیر بہ دا خپل ورونہ
عزیزان دلزا کو نہ پرے نیرو۔ کہ تہ نے گتے فیہوالمراد۔ او
کہ نہ وی مونیر بہ پخپلہ ہونبرہ غت غت دلزا ک ووزنو چہ
خود بہ فتنہ شی۔ ملک احمد ورتہ وویل چہ تاسو وار وکانرشی
حما دا ورونہ عزیزان خپل ہیر نہ دی، اسا داو کورم ورتہ
بہانہ غوارم او د کگیانیو د سا بقیہ خلق مشران ہم راغلل،
ملک احمد تہ نے فریاد وکر۔ عجز خواری خپلہ (نے) ورتہ
ظاہرہ کرلہ، ملک احمد دلاہ استمالت د دوئی ہم ہیر وکر۔
ورتہ نے ووئیل چہ تاسے اوس دروئی خاطر جمع لرئی کہ
خدائے کاندے د درست خبی انتقام بہ ترے وکاوم۔ نور کگیانی
ترے رخصت شو، لاپل، او ملک احمد شب و روز د دلزا کو
پہ فکر وو، بہانہ طلب شہ، او دلزا ک ہم ہر کورہ پہ دا فتحہ
سرہ مغرور بدست شول لافے شافے (نے) را واخستلے، دست
اندازی، بدخوئی (نے) لہ یوسفزو سرہ برسیرہ کرلہ او پہ

هغه وقت یوسفزی واپه په بگیارځی پراته وو، خاڅه پر خاڅه
د دوئی کلی پراته وو۔ هر چرے پرے دوئی میشته وو۔
اتفاقاً یوه ورځ د یوسفزیو ښځو د بگیارځی په رود جاي وینځله
نوری نې غوړولی وو، او بریده ناسته وے۔ ناگاهه یوه ډله
دلزاک د کاله پانځی چه بگیارځی لره تالی وو په هغه لارے په
دوئی باندے راغل۔ یوه خرامزاده له هغه ډلے ورپیل شے، ورغے
یو پرونے (نې) له هغه خایه راواخت راځی وړ، هغو ښځو ورته
نعرے کړے چه کم بخته دلزاکه دا پرونے ځمونیر مه وړه۔
اوکنه که ملک احمد حیات وی دا پرونے به په ډیرو وینو بدل
شی۔ هغه بدبخت دلزاک دوئی ته ښکتنخل وکړل چه ستا مور له
ملک احمد سره فلان دمان کړم۔ احمد به ځما څه وکله ا۔

آخرش هغه دلزاک هغه پرونے یووړ لاپشه۔ دا خبره
هر چرته خوره شوه۔ ملک احمد خبر شے۔ په ملک احمد دا
مخته ولگیدله، ونه ویل چه ”که د درست خبی قصاص مے له
دلزاکو ونه کیښ زه به له سلطان شاه نه یم“۔ پس له هغه نې
اولس راټول کړ جرکه معرکه نې سره وکړله د لښکر په فکر
شے۔ او د دلزاکو په استیصال په یمخ کنځی پسے شے۔

کوبند چه په هغه وقت موسیزی کښکیانی له ویرے د
یوسفزیو له هغه سبب چه ملک حسن بن چنگا او ملک شبلی
ابن توری موسیزی یوسفزی د میرزا الغریک په وقت په کابل
وژلی وو۔ دوئی یوازے هورته په کابل پاتے شوی وو۔ او دا
نور کښکیانی کوز دواپه ته راغلی وو۔ او څه قدر اتمان خیل
هم ورسره په کابل کښی پاتے شوی وو۔ او تر کلانی په لغمان

کښې او محمدزی په ننگرهار کښې پاتې وو۔ او محمد زیو په هغه
 وقت کښې ملک او ولایت لاندې لارۍ۔ نور ملک احمد دا خبره
 صلاح کړله وئې ویل چه که موسیزيو هر چند بد له مونږ سره
 کړې دی اما صلاح داده چه مونږ هغه د دوئی تقصیر عفو کړو۔
 صلاح صلاح ورسره وکړو را وئې بولو۔ چه دا د خښې هم
 خدا ئې تر سره کله او اتمان خیل ما بقیه او ترکلانی او محمد زی هم
 درواستاو دی، چه دا مهم لوستۍ سخت عظیم بین شوی دے۔
 نور د شیخ ملی له یو څو کسو مشرانو یوسفزیو سزه تجویز کړل
 کابل ته بئې روان کړل، ورته ئې وویل چه اول له دے طرفه
 په دواښه ورشه، کښیانو ته ووايه چه ملک احمد او هغه واپو
 یوسفزیو د موسیزيو تقصیر عفو کړے دے۔ اوس تاسې یو څو
 مشران راسره کابل ته دروئې چه دوئی له کابل واولو، او اتمان
 خیل او ترکلانی او محمد زی هم واپه واولو، چه دا مهم خمونږ
 هر چا سره شریک دے۔

نور شیخ ملی وغیره دواښې ته روان شو۔ ورغلل کښیانو
 ته ئې دا احوال ووايه۔ کښیانی هر کوره خوشحال شو۔ نور
 یو څو کسه مشران د کښیانو هم ورسره روان شول۔ ننگرهار لره
 وراغلل۔ دا پیغام د ملک احمد (ئې) محمد زیو ته ورساوه۔ چه
 لښکر راسره وکانږې محمدزیو لښکر قبول کړ۔ پس له هغه لغمان
 ته لاړل۔ دا پیغام د ملک احمد (ئې) په ملک سرخانی بن
 شمو مالارزی او په ملک بلو خان برم شاهزی ترکلانی رسانید
 تقاضائې لښکر از ایشان کردند، بعد از ان به کابل رسیده موسیزيو
 کښیانو ته ورغلل او دا پیغام د ملک احمد (ئې) ورساوه۔
 ورته ئې وویل چه "هغه واپه بدئي موستایې عفو کړے دی

او واہ خونونہ مو خپل درتہ بخیلی دی ۔ اوس تاسے را درومٹی
پہ خاطر جمع سرہ چہ د خہی ننگ سرہ ترسره کړو“ ۔

لسکہ چہ موسیزو دا پیغام واوریدو نہایت ډیر خوشحال شو
چہ ملک احمد مو کناہ عفوہ کړ، او بیا شیخ ملی غوندے میرۍ لے
راستولے دے نور واہ بہ اتفاق سرہ خانہ دار راو کسوچیدل ۔ او
اتمان خیل (لے) ہم ورسره راوران کړل، راغلل لغمان لره
اما ترکلانیو ورسره لښکر وټه کړ ھڅوک ورسره رانسہ غلل
نور دوٹی راغلل ننگرھار لره محمد زیو ورسره اخلاص وکړ۔ بہ
زور ورسره روان شول راغلل پہ بگیارځی دیرہ شول ۔

کونند چہ بہ هغه وقت کښے د محمد زیو ملک مستقل
علحدہ چرتہ نه وو۔ تبعاً طغیلا بہ له نور چا سرہ اوسیدل ۔ چنانچہ
پہ کابل کښے له کگیانیو سرہ وو۔ لکه کگیانی چہ له کابلہ دواځے
ته روان شول تر ننگرھارہ دوٹی هم ورسره وو۔ پس له هغه په
ننگرھار کښے هورته ترے دوٹی پاتے شو۔

غرض چہ کاتلنگ له هغه حایہ دوه درے کسروه وو ۔
شیخ ملی لارښه، له ملک احمد سرے هورته ولیدل ۔ ورتہ لے
ووتل ۔ چہ لښکرے ډیر درتہ راوست ۔ ورسره په بگیارځی دیرہ دے،
د مهمانی فکر صباح ته بویه ۔ نور ملک احمد حکم وکړ او هر
طرف خپلو کلیو ته (لے) سړی واستول چہ صباح ته هر څوک
سره د مهمانی تیاری وکانړی ۔

آخرش هرچا کلی په کلی تیاری د مهمانی وکړله ۔ هر څه

ئے سرہ سراغجام کړل۔ د دوئی د آمدنې په انتظار شول۔ و مخني
نماند چه په هغه وقت چه شيخ ملي د لښکر د پاره کابل ته لاړ
شده ملک احمد دلته هم د لښکر د گردآورې په فکر شده۔
تمام يوسفزي د سوات د باجوړ د سمې د اشغر سره له شرکاؤ
همسايه و۔ چنانچه اتانخيل او گډون او کښار او راهـوانړي او
رنړي او کاسي او سواتي او شلماني وغيره واپه ئے راټول کړل۔
د کاتلنگ خواؤشا پخپلو کليو کښې (ئے) ديره کړل۔ د شيخ ملي
په انتظار شده او دا هونږه عالم سره جمع شده۔ چه حساب ئے په
خدائے زده۔ او دلزاک د کالاهانړي هم چه په دا خبر
شو چه شيخ ملي کابل ته د لښکر د پاره لاړ شده او دلے هم
ملک احمد گردآوري د لښکر کاندے، دوئی هم نور خپل
سړي و پښور ته او پورے هزارے ته او مانگړو ته او اکوړي
او تورييلے ته او راپورے تر سيند تر پيهوره تر شيردرے تر
پنجتاره د لنډي سيند تر غاړے پورے واستول۔ هومره لښکر
ئے راوستل چه حد وعد ئے نه وو۔ او واپه ئے د شهباز کړے
تر ورسک د لاندے د مقام د رود په غاړه اوږده سراسر ديره کړل۔

او پو شيله نماند، چه د دلزاکو ملکونه خولا ډير و و۔
اما لکه چه دوئی هر کوره شريړ، مفسد، بد معامله خلق وو،
همسايه په کښې د يوه طغ خلق هيچرته نه و و۔ شريکان واپه
مختره، کمين توک و و۔ هم هغه واپه يو يو کور و و۔ امان دمان
مطربان په کښې ډير و و او نهايت عزيز و و۔

الحاصل د دلزاکو لښکر نسبت د يوسفزيو و لښکر ته نهايت
ډير وو۔ بنا برآن از راه نخوت و غرور يوسفزيو ته ئے ښکتنخل

کول، لافے شافے ٺٺے وھلے، او پڦورونہ بہ ٺٺے ورتہ کول چہ
یوسفزی خوارو زار، نٺلی لہ کابلہ راغلل مونیر ٺٺاتل ملڪ مو
ورته ورکړ، اوس ٺٺے لہ مونیر سرہ درشتی او مقابلہ واخستله۔
جنگونو ته راتہ تیار ٺٺو۔ میندے بہ د وارو*۔ لکه کگیانی
مونست و نابود کړل۔ دغه هسے بہ دوئی هم نیست نابود کړو
او زن و بچہ بہ ٺٺے اسیر کړو۔

لکه دلزاکو واوریدل چہ شیخ ملی راغے لٺکرے ٺٺے لہ
کابنہ راوستے، بہ بگیارہی پراتہ دی۔ نور اندیشمند ٺٺو۔ سرہ ٺٺے
وویل چہ صباح کہ دا لٺکر او د ملک احمد لٺکر سرہ یو ٺٺے
شی، زور قوت بہ ٺٺے سرہ یوشی۔ وھل بہ ٺٺے مشکل شی۔ خو
صلاح دا دہ چہ صباح وقتی مونیر د ملک احمد بہ لٺکر ٺٺو،
ٺٺے وھو۔

دا خبر چہ کگیانیو ته ورشی، خود بہ کگیانی ٺٺنتی۔
چہ کگیانیو ضرب زسونیر** لیدلے دے۔ نور چہ صباح ٺٺو، ہنہ
د بگیارہی لٺکر لا یہ ٺٺے پروت وو۔ او د کاتلنگ لٺکر لا ہیچ
خبر نہ وو۔ او ملک احمد، او خواؤ شا کلی د ہنہ ٺٺے واہ
د بگیارہی د لٺکر د مہمانی بہ کاروبار مشغول وو۔ بہ دغه وقت
کتبے دلزاک لہ شہباز کړے ور روان ٺٺو ہپہ شوہ۔

کوبند چہ دلزاکو رسی د میزرو ہم ورسرہ تر ملاتړلے
وړے وے، چہ د یوسفزیو بند بہ پړے تړو، راولو بہ ٺٺے، اولہ
یوسفزیو بہ ٺٺے مطلقاً خطرہ نہ کیدلہ۔

* دلته کنځل وو۔ ** اصل: کښے ٺٺنر دے۔

ملک احمد خبر شد چہ د دلزا کو لبکر راغے۔ نور خلق د
کاتلنگ و غوندیو تہ وُخوت۔ د دلزا کو د لبکر دورے نے لہ
ورایہ ولیدے۔ لکہ دھے پہ شان پہ دُو وُزغابتل۔ نور
ملک احمد او شیخ ملی ہم زر خیل لبکر درو بست تیار کر
صفونہ نے وُتہل پیادہ نے د ورائدے کپل، او سوارہ نے ورپسے
کپل۔ اما پہ ہسے عنوان سرہ چہ د سورو نیزے د پیادہ وُ پہ
شا لکیدے۔ او اتمانخیلو کروی جوہے کپے وے، لکہ بارہی*
ہسے پہ مخکینے نیولے وے۔ او د پیادہ وُ پہ مخ کینے تلے۔ پہ
دا شان سرہ آہستہ آہستہ قدم پہ قدم روان شول، عین د کدر پہ
کدر سرہ دواہ لبکرہ مقابلہ شو۔ جنگ د غشیو (نے) سرہ
پورے را پورے آغاز کر۔ اما لکہ د دلزا کو د سرخیرے**
خلق ور ورسیدل، او انبوہ لبکر لا د ورسو وو۔ او یوسفزی
واہ پہ جمع ور رسیدلی وُ۔ نورے سرہ وُویل چہ وقت دادے
سبقت پہ کار دے۔ او کہ نہ وی د دلزا کو لبکر درنگ پہ
درنگ زیباتیری۔ پستہ بہ جنگ بیا ورسرہ مشکل شی۔ نور
یو دوہ سوہ سوارہ پہ بل کدر ورپورے وتل چہ سرغنہ د حقو
دا درے سوارہ وُ۔ یو سلیم ابن معدود ابن بوہل۔ دوئم سید،
دریم جوکل ابنان دمخک ابن بوہل چہ دا درے سوارہ اشجع
زمانہ، رسم وقت وُ۔ نور پہ یکبارگی دوئی وارو پہ دلزا کو
را وُخیڑولے۔ د دلزا کو د سرخیرے وُکرزیدلہ، ماتے (نے)
کپے، او لہ دے طرفہ انبوہ نور لبکر ہم ور پورے وت۔

* ڈال، سپر۔

** سرخیرے، سرپرہ، ہراول۔ مقدمہ الجیش۔

او په دغه میان کښې د کنگانیو لښکر هم د سهیل له طرفه را ورسیدل - نور لور د لوره په دلزاکو وخیژولې - د سر علم نه د دلزاکو مات کړ - لکه دا ماته په انبوهه لښکر د دلزاکو ورغلله، انبوهه لښکر نه هم له یخه مات شوه - هیچا ناسردو ایسته ونه کړله - هر څوک سره خان خانی شول - ووتبتیدل، اکثر خلق توپنی له او توریالې ته لاړشه، او واړه کلی نه له کاله پانځی، تر لنډی سینده تر بیهوره، تر پنج تازه، تر شیردره، تر شهباز کړې، تر کړه ماره عم په هغه ورځ ووتبتیدل، د آب سیند غاړې ته منازو ته لاړل - هیڅ سره یو د بل له حاله خبر نه وو -

کویا چه هغه ورځ په دلزاکو د قیامت راغله وه - او د درست خښی سواره تر مناره ورپسې و - د قتل، د غارت د آسرت تقصیر هیچا ونه کړ - له مناره تره پسته را وگرزیدل اکثر هم په هغه ورځ، او څوک صباح ته کاتلنگ ته پسته را غلل، او هر چه پیاده خلق د خښی و و هغو دره خلور کرو ه تعاقب په ماته پسې وکړ - نور مانده شو - پسته را وگرزیدل - او د دلزاکو په کلیو را سر شو، لکه دلزاک تازه متمول خلق و و - او هیچا هه یستلی نه و و - په الجو په غارت په آسرات هر چا خوا یخه کړه - هر څوک سره ماره شو -

بارې ملک احمد او شیخ ملی لا په ابتدا کښې حکم کړې وو، چه برده د دلزاکو هر چا چه وینول د هغو د وی - اما د اخیلو د احرار و بند مه کوئی - او په آل په عیال نه غرض مه لرئ - چه بیا پوښتانه دی - نور د ده له ویرې، اکثر و خلقو لا په لارې بند آزاد کړ، او بعضی خلقو تر کوره را وست -

اما لکه ملک احمد پرے خبر شہ ہغہ نے ہم ترے خلاص کړل
 آزاد (ئے) کړه۔ او بعضے خلکو چہ بنائسته بنجے (ئے) په لاس
 کښیوتلے وے، وے غړولے، پته ئے کړلے، د نکاح (ئے) کړے۔
 غورته (ئے) کړلے۔

چنانچه ازان جمله یوه د ملک عبدال ابن علی خان اکوزی
 خواجوزی شموزی والدہ وه چه نه پاته جمیله عقیقه بنجہ وه چه
 علی خان په بند راوستلے وه، په نکاح کړے (ئے) وه۔ خلور
 زهمن د ده له صلبه ترے متولد شوی وو۔ یو موسی دویم
 عیسی دریم هندال، خلورم کامران وغیر ذالک۔ هم دارنگ
 ډیر وو۔

گوند کد خان کجوا ابن منک قره چه په دغه جنگ
 کښے لا تازه حملے وو، په دلزاکو پسے ئے تر پرته منارے تعاقب
 وکړ۔ هلته بائیخان نام دلزاک وو، چه د کاله هانړی بلکه د
 درست دلزاک سردار وو۔ له خان کجوا سره په یوه برابر بیش
 شہ، او اعل عیال (ئے) د وړاندے وو او د دغه بائیخان یوه
 پیغله بنائسته لور وه چه پخوا تر دے وقت خان کجوا ترے
 غوښتلے وه۔ نه ئے ورکوله۔ په دغه وقت کښے چه بائیخان،
 خان کجوا ولید۔ ورته ئے نعرے کړے۔ "اے خان کجوا
 مونږ له خپلے بدخوینی خوار جلا وطن شو، ورسپلو، ورک شو۔
 اوس د خدا ئے د پاره کړه، دا خپل لښکر راځنې وچارپاسه،
 منعه ئے کړه۔ او که نه وی دا قام مے چه لږ څه پاتے شوے
 دے، دا هم په اباسیند کښے ډویری، غرقیری۔ او هغه خدا لور
 چه اول تا راځنې غوښتلے او مانه درکوله هغه هم اوس

دا ده را سره ده۔ ما و قاته درکړله۔ بارے خو چه له ده
مهلكې خلاص شم۔ او يو مكان ته ورشم، نور به ئې درته واده
كړم۔

خان كجو چه دا نعره د ده واوړيدله، داسوزي ئې پرې
وشوله۔ خپل لښكر ته۔ "غیر وکړ چه اے قامه! بس کاپړئ،
پرېردئ، را وچارووزئ۔ هر چه وشو هغه وشو، نور پرې
غرض مه کوئ، چه بيا پوښتانه دي۔ خان كجو لكه په هغه
وقت بيا ناسدار خپل كند سردار وو په ويل ئې هر څوك سره
و درېده، منع شول۔ نور له هغه ځايه درست لښكر را وچاروت
په بيرته راغې او دلزاكو د منارې* د پېهور په كذر پورېوتل،
خپلو ملكونو ته لارل، او د پېښور دلزاك له هزارې بيا په بيرته
را وگرزېدل، په بله لار كورته را غلل۔

كويڼد چه په دې جنگ كښې اكثر پورې قوم دلزاك وېر۔
چه د سر څيرې اول خټې دوئې را رسېدلې و، جنگ هم اول په
دوئې راغې۔ اكثر دوئې قتل شو۔ او په دې جنگ كښې ډيره
بهادري هغو دوو سوو سورو كړې وه، چه اول تر هر چا پورې
وتلې وو۔ خصوصاً سليم خان* ابن مندو خان ابن پوپل او سيد او
جوکا ابنان دلخك ابن پوپل چه دوئې درې واړو سورو غوندې
پس له دادې ابن پوپل په درست پوښتانه كښې نه دي تير شوي۔

* د زروئې زور نوم مناره وو، هلته هم كدر وو۔

** دا نومونه په صفه ۱۳۷ باندې، سليم ابن سعدود ابن
پوپل او جوكل ابنان ددخك ليكلي دي۔

چه هر يو رستم وقت وو۔ او پس له دوئی مير او پير علی د
ميرک ملیزی ایسوریزی زهنو هم په دے جنگ کښې ښه توره
کړې وه۔ آفرین پرې باندے، او پس له هغه تر اوسه پورے
په هر دور کښې د پوپل په اولاد کښې هم درے خُلوړ
سواره صف شکن پیدا کيږي۔ اما په دے وقت کښې اوس دسے
خرکند سرے په دوئی کښې څوک نشته، مگر باما د چوکا مذکور
زوئے د پوپل نمسے چه د واپو ملیزیو سردار وو۔ او درست
صورت ئے له جراحتونو ختلے وو۔

پروس کال چه سنه الف و اثنان و ثلثون (۱۰۳۲ هـ) وو، په
ناحقه، په غلا د شچې د ملیزیو له لاسه ومړ۔ او دا دود دستور
د یوسفزیو بلکھ د درست خټې دے، چه د جنگ په ورځے
د نیک قالی او د شکون د پاره د پوپل د کور سرے به ئے
ورانده کاو، او الله تعالی به فتح نصرت هم دوئی لره ورکاو۔

او خان کجو ابن ملک قره ابن پیرکے صدوزے مندر، که
در حال طفولیت به هغه خصائل حمیده و شمائل مرضیه موصوف
بود، از بسے قابلیت و لیاقت علامتجاهارت در جبین او مبین بود۔
هر کسی ممتز صد آن بود که هر آئینه به اوج بلندی خواهد
رسید، و یو مندر حدارت خواهد نشست، و والد بزرگوار وے
ملک قره ابن پیرکے هم عالیجاه والد تبار صدوزے مندر وو
چه سردار پس له ملک احمد او له شیخ ملی دے وو۔ او په
ځوانانو عزیزانو هم پر دوئی غالب وو۔ او په دولت، په ثروت
کښې تر واپو مندر و زیات وو۔ او والده ئے عاقله مدبره صاحبه
عقیقه بی بی موندۀ نامیده۔ چه دے غوندے ښه بله په افغانستان

کئی نڈہ تیرہ شوے۔ او دوئی سرہ سکھ پینجھ ورونہ وُو۔
 اول سزید، دویم میرداد، دریم خان کچو، خاورم بومے، پنجم جانے۔
 اما جانے لا پھ زلمی توب کئی د سوات پھ جنگونو کئی مہ
 وو، او دا نور خلور واہہ ژوندی وُو، چہ ہر یو د ریاست قابل
 وو او ہر یو دیر نامدار خرگند سپے وو۔ او خان کچو پھ دغہ
 جنگ کئی لا کچہ زلمی وو۔ د صورت، د سیرت، د شجاعت، د
 فراست نظیر نڈہ لارہ۔ او ملک احمد او شیخ ملی او غیرہ
 اعیان د خبی د دہ پھ ہفہ وقت کئی حرمت، عزت دیر کاوہ۔
 پھ ہر کار پھ ہر مصیحت بہ نڈہ ہونیدہ، لہ صلاحہ د دہ بیرون
 نڈہ وُو۔ اما مع خدا دہ ہم بے مرضی د ملک احمد او د شیخ ملی
 کار نڈہ کاوہ۔ پھ ہر کار کئی د دوئی تابع وو۔ او ہر چنہ چہ
 ملک احمد او شیخ ملی بہ ہرقتہ ویل چہ مردار د تماشہ یوسفزیو
 بالاستقلال علی الانفراد تہ شدہ سوائہ بہ دُسمد معاون اوسو، دہ
 قبولہ نڈہ کپلہ۔

او پس لہ جنگ د دلزا کو چہ دہ پیرہ تورہ وکپلہ۔ دے
 نہایت مشہور شد۔ و بعد ازان با جمیع مردم یوسف زی بہ خانہ
 ملک بائیخان دلزا کہ ہزارہ رفتہ دختر وے را بہ اعزاز تمام
 در نکاح کردہ بہ خانہ خود آورد۔ ابراہیم خان نام خلف وے،
 کہ قائم مقام وے شدہ از بطن او متولد شدہ بود، محبوب ترین
 زوجات اولین منکوحات وے او بود۔

مقام ششم

در بیان قسمت کردن شیخ ملی ممالک ساخوزہ
و بلاد مفتوحہ در میان اقوام خنہی و وفات شیخ
ملی و ملک احمد و آغاز سرداری خان کچو و
برپا شدن فتنہ غوریہ خیل ہمراہ ایشان۔

گویند ہر گاہ چہ دلزا کو جنگ بائلہ، و تبتیدل، لہ آب سیندہ
پورے و تل، را پورے ملک لہ آب سیندہ ترے واہہ خالی شہ۔
کل خنہی پہ کاتلنگ سرہ جمع شہ۔ اول ملک احمد د کابل لہنکر
لرہ مہمانی مکلفہ ورکرہ۔ پس لہ ہفہ لے تقسیم د ملکونو آغاز
کر۔ بخیرے حصے لے جوڑولے۔ پہ دا میان کنبے د چد زیو
سردارانو غیر وکر۔ وولیل چہ ”خانہ ا مور خو چکہ کاسہ
د اوکرے غواڑو۔ مونیر تہ خو ہسے ملک را کرہ چہ پہ اوکرہ
ماہہ ”شو“۔ او مراد لہ دے نہ اشغری وو۔ نور ملک احمد ورتہ
وویل چہ معلومہ شوہ چہ اشغری غواڑی۔ ور درومٹی اشغری
درکر۔ پہ تاسو د مبارک وی۔ بارے پہ تاسو ہم لازم دی۔
چہ خان د خنہی خاورم زولے وکنری۔ پہ ہرہ بنہ بدہ د خنہی
حاضر لے، نور دوئی ہائیدہ، سلامونہ لے ورتہ وکرل ورتہ لے
وویل چہ ”خانہ! پہ موجب د دے چہ الانسان عید الحسنان
دے مور، ستا غلامان یو۔ ہر چہ ستا حکم دے، مور بہ ہم
ہفہ اکو، ستا لہ اطاعتہ بہ ہیچرے بیرون نہ ”وزو“۔

پس لہ ہفہ ککیالو غیر وکر، چہ ”خانہ ا مور جوڑ بہ
دوآبہ ہرانہ یو خمونیر خود ہم ہفہ ملک دے۔ بارے موسیزی

ورستو راغلی دی، فراخور حال د دوی هم تھ ملک راند عنایت شی۔ ملک احمد د دوی التماس ہم قبول کر۔ دواہ او نصف باجور لہ دانشکولہ تر عنبرہ لاشورے، تر ناو کئی تر چار سنگہ چہ اول د خلیاو بخبرہ وہ، داتے ہم ورلرہ ورکرہ دوی ہم پٹھان سلماونہ وکرل دیر خوشحال شیو۔

پس لہ ہفہ نور پند زیو ککیانیو دواور سرہ ورتہ ووئیل چہ ”خانہ داملکونہ واہ تا پخپلہ کتلی و، حمونر ہیچ استحقاق بہ کنبے ثابت نہ وو۔ بارے چہ تا پخپلہ کرم بخشی سہربانی وکرلہ ملکونہ د را کرل۔ مور د واہ غلامان شو۔ اوس دا نور ما بقیہ ملکونہ واہ، چنانچہ نصف باجور لہ باقرے تر جندولہ، تر بجکورے، او درست سوات بونیر چملہ تر تینولہ او درستہ سمہ تر نوشہرہ تر سرخ ورے، د لنہی سیند تر غارے پورے او درستہ د اباسیند غارہ دا د ستاوی۔ اما اتان خیل او کدون او کبنار او روانیری لوکاسی۔ اوغیرہ اقوام متعددہ د ستا سرہ وی تہ ورتہ ملکونہ ورکرہ۔“

ملک احمد فراخور ہر کدام از اقوام مذکورین ہم ہریو لہ ملکونہ ورکرل۔ واہ وے رضامند کرل۔ ہر شوک سرہ پخپلہ خپلہ بخبرہ خوشحال شو۔ نور ہر چارہ فاتحہ وکرہ۔ ہر شوک سرہ رخصت شو۔

ککیانی لال پہ دواہ او پہ ہفہ نصف باجور آباد شول، او محمدزی لال نگرہار تہ ہم تلوار خانہ وار راو کوچیدل، راغلل بہ اشہر آباد شول۔ او یوسفزی د اشہر، لہ اشہرہ را پٹھانہ

پہ سمہ پہ نورو خپاو ملکونو متوطن شول او تر کلانے اکرچہ
 د خنبی دریم زوئے وو بارے چہ پہ لبیکر رانفے د دلزا کو پہ جنگ
 حاضر نہ شہ، حصہ د ملک (ئے) دوئی لره ورنہ کربلہ - پس
 لہ دیرو کالونو چہ جنگ د شیخ تپور ہم 'وشہ، دوئی لہ لغمانہ
 راغلل، پہ باجور میشت شو - چہ ذکر د دوئی بہ خود پخپل
 محل کنیے راشی -

گویند کہ من بعد آن روز کار ریاست ملک احمد در تصاعد
 شدہ روز بہ روز در ترقی کشت - و تماشای خنبی بلکہ تماشای افغان
 مطیع و منقاد او کشتند و آوازہ ملک گیری و غلبہ ممالک ستانی
 وے در اکناف عالم منتشر شد - و بعد از آن در اندک سالها شیخ ملی
 بہ عارضہ بشری از عالم فانی بہ دار باقی خرامیدہ و در موضع
 غوربندی د سوات دلوے لارے پہ غار، چہ و دستار تہ دروسی
 پہ سمہ ہموارہ مز کہ مدفون شد - غفر اللہ تعالیٰ لہ و لجمع المومنین
 والمومنات - او کردا کرد د قبر (ئے) د چناروئے ولارے دی -
 اوس ترے چاہیرہ لڑے کاسے ہم میشت دے - قبر د دہ ہورتہ
 نمایان دے -

گویند چہ شیخ ملی نہایت متدین، متقی، قائم اللیل، صائم
 الدھر سرے وو - ہرچرتہ چہ بہ تہ، خدمتگار بہ کوزہ د او داسٹہ
 ورسرہ کرزولہ - او دے ماتحت د ملک احمد، مقتدا د درست
 یوسف مندر وو - دے د ہرے چارے د ہر مہم غمخور
 وو - ہنگی کلی، ملکونہ تپہ تپہ کور پہ کور، د دہ پہ
 دفتر خلی وو - او دہ ویشلی وو - او تراوسہ پورے ہم د دہ
 ہفہ تقسیم پہ یوسف مندر کنیے جاری دے، حکمہ د یوسفزیو چہ

چرے پہ مزکہ سرہ مباحثہ شی، سرہ 'ووانی چہ' 'دا قالہ شیخ ملی
راورے دے'۔ یعنی شیخ ملی در کمرے دے، چہ دعوہ نے کوے
غرض دا چہ د دہ ور کمرے تراوسہ منظور دی۔

او عمدة للاحقین برهان السالکین اخند درو پزہ قدس سرہ
پہ تذکرة الابرار والاشرار کہنے ہم راوری دی "کہ شیخ ملی
در مرض موت خود گفته بود۔ کہ من در عمر خود انصرام
مرام اہل حوائج گاہے بہ طمع دنیاوی نہ کردہ ام، بلکہ خالصاً
لہ کردہ ام، پس اگر در این سخن راست گو باشم تقسیمات
ملکما و تعینات حدودہا کہ فیما بین یوسفزی کردہ ام تا روز
قیامت باقی بادا و اگر دروغ گو باشم از میان ایشان مرتفع باد
التمہی کلامہ۔

لہذا تا ہذا یوم تقسیم او ثابت و برقرار است و اولاد وے
در اینوقت بعضے در یوسفزی و بعضے در ہندوستان است۔ و بعد
از وفات شیخ ملی پس از یکسال ملک احمد نیز حیات مستعار خود
را بہ مالک حقیقی سپردہ از دار بے مدار بہ عالم پائیدار نقل نمود۔
و در سوات در موضع مذکور متصل شاہ راہ، در جلے کہ قدرے
پستہ و بلندی دارد مدفون گشت غفر اللہ لہ والجمع المسلمین
والمسلمات۔

پہ درست یوسفزی کہنے بلکہ پہ تمام خنبی کہنے کلی پہ
کلی، کور پہ کور پہ ہر چا باندے ددہ ماتم وو۔ او د دہ
پہ شان عالیشان ممالک ستان پہ درست بہتون کہنے بل پیدا نہ
شہ۔ او کہ شہ بیا خان کچو شہ۔ او د ملک احمد پیر زہمن وو۔

اما څرگند په کښې دا دوه وؤ - يو الهداک او ذوب اسماعيل -
او دا دواړه زهمن د ملک احمد په حيات بجا زلمی وؤ - نور
د دوئی دواړو په سردارۍ سره مخالفت واقع شؤ، کښې حسد
سره واخستؤ او نور د ترونو تر ورونو سره پرې وهل، هميشه
سره ئې جنگونه کول - چنانچه د کار سرې په کښې پاتې نه
شؤ - واره وړل نور اولس سره جرگه شؤ - وئې ويل چه
دوئی واره ناقابل شو په کور کښې (ئې) سره ووژل - دکارسرې
په کښې پاتې نه شؤ - اوس بويه چه هسې څوک قابل سرې
وی چه لائق د رياست وی، چه دا رياست ورته وسپارو - په
دا کښې هرجا سره فکر وکړ - بېله خان کجو بل څوک ورته
لائق او قبل سرې د دے کار ښکاره نه شؤ - زيرا که از عهد
خوردگي آثار بزرگي درناويته او هویدا بود - او په تمام قبائلو
د مندر کښې په قوت په شوکت غالب وو، او په ورونو عزيزانو
هم ډیر وو - بيا واره دولتمند، شجاعت شعار وؤ - نور واره
الوس په اتفاق سره، مسند درياست و دؤ ته مفوض کړ - اوس لقب
(ئې) په خان کړ - خاصو عامو هرچا ورته خان وايؤ - لکه دے لائق
او قابل وو، کار ئې ورځ په ورځ په ترقي کښې شؤ - تا به
حدے چه اوج ارادت ته ورسيد - تمامی اهل افغانستان (ئې)
طبع و منقاد وگړزیدل - چه ذکر به ئې پخپل محل کښې راشي -

او له هغه تاريخه سرداری د ملک تاج الدين له کوره
ووتله آبانی اجدادی دفتر (ئې) بایله، او بعضې خلق اوس هم د
دؤ په خيالخانه کښې نامی شته دے - چنانچه بکې از انجمله سودا
نام چه د ملک زیور ملک دے او ډیر سوتر معمر دے نن
ورځ چه سن هجري زردری د برش (۱۰۳۳هـ) مطابق ۱۹۲۳ء

دئے حیات دے۔ و اولاد د شاہ منصور ابن العم ملک احمد نیز
در این وقت چند کس در هندوستان در خدمت نورالدین محمد جهانگیر
بادشاہ هستند۔

القصہ چون خان کجو بر مسند ریاست و امارت متمکن شد
در محافظت ملک ماخوذه و حراست بلاد مفتوحہ و انتظام اسور
ملکی و بندوبست آلوسی از ملک احمد فایق تر کشت و جمیع
شکنہ دیار افغانستان و دھکن و گوجر، و ہندی و نیلابی و سواتی
و گبری و تینولی و کفرہ کوهی، مطیع و منقاد او شدند و آباد
ملک وو، نور خلق و کثرت لشکر از وقت ملک احمد زیادہ
کشت۔ چنانچہ ہا چا سرہ بنہ بنہ اسبابونہ بنہ بنہ ملیحونہ* بنہ بنہ
آسونہ لکہ لایق د سرکار د اسیرانو د سرکارونو وی، ہم کورسول
او دا خبرہ خو پہ تماشای عالم کینے۔ خرگندہ وہ چہ د خان کجو
پہ وقت یو لک نیزے د یوسفزیو وے۔ یعنی یو لک سوارہ
پیادہ نیزہ باز و و۔ او چہ گردآوری بہ نے د لشکر لہ نورو الوسونو
ہم کولہ، تر دا بہ ہم زیات شہ۔

گویند کہ خان کجو در بعضی مہمات لشکر از یوسفزی
و گکیانی و محمدزی و ترکلانی و از توابع خود، چنچہ از اتمانخیل
و کدوں و کینار و گبریائی و مہیار و ماندوری و وردک،
و روانپری و کانسی، و سرکانپری و ابدال و ترین و مشوانپری و
بینی و کاکر و دشیارزی و لونی و تورانی و روغانی و خٹک و
اقوام دھکن از سواتی و متراوی و آوان و گوجر وغیرہ جمع

نموده یک لک و چهل هزار کم و بیش بر آمد - غیر ازین که مردم دلزاک هزاره و مانگراؤ و تسریله و حسن ابدال و غیره نیامده بود - باوجود یککه وقتی که ایشان را می طلبید نیز حاضر می شدند -

جنگ شیخ تپور

از جمله آن جنگهای ناسی که خان کجو کرده است یکی جنگ شیخ تپور است که باغوریه خیل کرده است - و آن جنگ بسیار مشهور است و شیخ تپور ناسی مقام میست در قصبه شهر پشاور که آن مقام در آنجا بس معروف است -

گویند که در عصر خان کجو مردم داؤدزنی قوم غوریه خیل به یکی حادثه از حادثات از مردم مهند و خلیل از موضع ترنگ و قلات و قروقره باغ که وطن اصل غوریه خیل است جدا شده آمده، در ولایت یوسفزی استقرار گرفتند - و به خان کجو و غیره اعیان یوسفزی عجز و پریشانی خود ظاهر نموده، استدعائے ملک معاش خود کردند - خان کجو و غیره التماس ایشان به سمع قبول اصفا نموده، مواضع چند که قابل الرزاعت و کثیر الربیع بو، در نواحی کاله پانرئی و بگیارئی به ایشان مرحمت داشته ایشان در آنجا سکونت پزیر شدند - تاوقتیکه مردم مهند و خلیل نیز به یکی واقعه از اوطان مذکور خود بیجا و جدا شده آمده به پشاور رسیدند - و ملک پشاور را به استعانت و استمداد میرزا کامران ولد ظهیرالدین بابر بادشاه از دلزاک قارغ نمود ایشان نیز به

علاقہ قرابت موقت از کالہ ہانپری و بگیاپری برخاستہ آمدہ در پشاور
ہمراہ ایشان سکونت ورزیدند ۔

و منشاء آن جنگ چنین بود کہ چون مردم مہمند
خلیل از وطن اصلی مذکورہ خود بہ پشاور آمدند در آنوقت
در پشاور و مضافات آن جمیع اہل دلزاک بہ نہایت غلبہ
و توانا بود۔ ایشان را جائے معاش نہ دادہ، ہمیشہ سزاہم
احوال ایشان می شدند۔ آخرش مردم مہمند و خلیل کہ ایشان را
غویہ خیل می گویند ناچار شدہ روانہ کابل گشتند و استغاثہ از
دست دلزاک بہ میرزا کامران بردند۔ میرزا کامران انتہاس ایشان
را قبول داشتہ با افواج قاہرہ ہمراہ ایشان روانہ شدہ بہ سر مردم
دلزاک تاخت آوردند۔ چنانچہ بعد از جنگ، بسیار اکثر دلزاک
بہ قتل رسیدہ و باقی فراری شدہ و براہ کویہ جاتی و قریزی از
دریائے اباسیند عبور شدہ با دلزاک ~~مہمندر~~ و مانگیراؤ متوطن
شدند۔ از آن وقت تا الیوم غوریہ خیل بہ جائے دلزاک در پشاور
آباد شدند۔ و چونکہ شہر پشاور بہ سر راہ شاہ است۔ او تمامی
کاروانونہ برے باندے کبیٹہ پورٹہ آمدورفت کول۔ او
محصولونہ بدرقائی بہ ئے اخستلے او ملک ہم بنہ آبی وو۔
فصلونہ زراعتونہ ئے نہ کیدل او سوداگری ہم کولے۔ نور
زر بہ خو مودہ کبیٹہ دولت مند شول۔ او بہ سریو ہم دیر شو
نہایت غلبہ شوکت (ئے) پیدا کر۔ خصوصاً خلیل، چہ بہ نہایت
اوج موج شو، او بہ دغہ وقت مہمند اکثر بہ ننگر ہار۔ ہراتہ
وو۔ او خلیل وارہ کوز بہ پشاور میشتہ وو۔ او سراسر ہمہ
ملک پشاور علی وجہ الاستقلال و الانفرادیہ دخیلو وو۔ لہ پشاورہ
تر دے، تر کرپے، تر آخورہ، تر جانقرہ، تر نیلابہ، تر نویہرہ،

تر شیخ تپوره، تر دوآبے، دا ملک واره د خلیاو وو، بلکه د درست غوریہ خیل په دغه وقت کښې ملک، بازید خان-ابن محمود خلیل اسحاق زې محمد زې عیسیٰ زې مالیه-زې وو۔ چه ډیر عالیشان وو، او په نصیرالدین محمد همایون بادشاه (نې) ډیر مخ وو۔ تمامی (نې) مطیع فرمان بردار وو۔ خلیل هم واره صاحب جمعیت شے۔ نې نې جاسے (نې) اغوستے، رنگ رنگ طعاسونه ورته پخیدل، تبیلے تبیلے آسونه ورته ولاړ وو، ساز لباس، طور اطرارونه د هر یوه جور د خانانو د امیرانو شے۔ په درست بوښتانه کښې د دوئی غونډے عیاش ملک* بل شوک نه وو۔ بذل، سخا، ایثار، عطف، آدمیت، مروت په کښې ډیر وو۔ هر یو رستم صفت، یوسف صورت وو۔ چه شوکاله په دا شان تیر شول، زور قوت نې په کمال شے۔ عداوت، قدیمی (نې) دامشگیر شے۔ د یوسفزیو دښمنی چه خلیل (نې) په اوایل د هندو راج په دره په جور کښې وژلی وو، ورپه یادشے۔ نور بدخوئی (نې) له یوسفزیو سره آغازه کړله۔ بدی دست اندازی (نې) پشه کړله۔ په کاروانونو په مالونو بلسیدل، دهارے به (نې) پرے کولے د هندو راج بدی به نې ورته یادولے، خصوصاً چه ژمے به شے، سواره به د شپې ووتل په پایانونو د مستونو به پورے شول د ملکنه خوالره به ورغلل، هورته په کندو په خارخوړیو کښې به پټ شول لکه چه صباح به شے د بهرام ډیرې د کودینکے، د وړې، د کړې، د پشاو، او د نور خواو شاد دغه کدرد نو مال مواشی به ورغنه را به نې وستنه، او پیاده به نې هم دغه رنگ ورتل د ملکنه د سلطان شهي د کجکله او د دغه کدرد

* د ملک په حائے ملکان پکار دی۔

نواح پہ غرہ کنیے پہ پتہ شو، درستہ ورخ بہ نے تیرہ کپلہ
 بیگناہ تہ بہ نے ہر شوک چہ د لہر کو د وینو مری ورستو
 پیاموندل اسیر بہ نے کپل، پسیور لہ بہ نے راوستل۔ او دا رنگ
 دھارے بہ۔ 'پہ کالہ ہانپٹی پہ بگیاہٹی ہم شب و روز کولے
 شپہ ورخ (نے) پرے یوہ کپرے وہ۔ او دا رنگ پورتنہ لارے
 د کپرے د خیبر (نے) ہم نیولے چہ د یوسفزیو کاروانونہ بہ
 کیشہ پورتنہ پہ ہفہ لارے تلل، تاراجول نے۔

قضاء یوہ ورخ د یوسفزیو کاروان پورتنہ کابل تہ روان وو۔
 چہ پہ کپرے د خیبر ورغے، د خلیلو دھارہ پرے ولکیدلہ۔ ہفہ
 کاروان نے 'وواہمہ غارت (نے) کپر او یو دوہ بنائستہ ہلکان
 (نے) د میر رستم سکہ مشران ورونہ، د عمر ابن سیدو ابن
 تانہری یوسفزی اکسوزی ابازی زہمن وو، چہ نے پیژاندل،
 قصد او عمدائے ووژل، او د تانہرے کسور پہ یوسفزی کنیے
 دیر لوئے شرکند کور دے او عمر، ہم پہ دغہ وقت نامی
 ملک وو، او میر رستم ہم ورستو بیا د ابازیو نامدار ملک وو
 او پہ دے وقت کنیے ہم د ابازیو سلکان د سیر رستم دواہ
 زہمن دی یو کمال خان، بل جلال خان، او دا د اشغری ابازی
 لہ قدیمہ د اشغری پہ سر کنیے میشتہ دی۔ لکھ چہ اوس دی،
 دغے اول وو، د تانہرے پہ وقت دواہو ابازیولہ میانہ دغہ مینہ
 د دوئی وہ۔

القصہ اہل کاروان ہفہ دواہ ہلکان را واخستہ اشغری تہ نے
 ہلار کسرہ راژل ہلار پرے دیر جزعہ فزعہ وکپلہ۔ نور نے
 دفن کپل، پس لہ ہفہ نے ہفہ خون آلودہ جائے د زہمنو واخستے

خان کججو لره نئے منارے ته يورے او خان کججو په دغه وقت
 کښې په لوړه مناره ميشته وو۔ چه بيزاد خپل پس له استيصاله
 د دلزاکو واره په دغه ځاي ميشته وو۔ نور عمر هغه د زهمنو
 خون آلوده جامې ورته د وړاندې واچولې ژړائې ورته ډيره
 وکړله، ظلم تعدی د خپلو (نې) ورته بيان کړله۔ خان کججو
 پرې هر کوره ډير زهير شـ۔ قهر غصه پر لره ډيره ورغله اما
 از راه مصلحت (نې) برداشت وکړ۔ و عمر ته نې نصيحت آغاز کړ
 چه عمره ! هر چه کوے په ځاي کوے، ظلم درباندي ډير شوے
 دے۔ کرم نه نې۔ ستا خو لرمون وو۔ اماماته هم تر زامنو کم
 نه وو۔ دا درد د دوئي چه اوس وماته ورسيدۍ دا رنگ به بل
 هيچاته نه وي رسيدلے۔ بارے صبر بنه څيز دے۔ کوره د خدا
 کاروبو ته۔ ولې چه خپل ډير قوتسناک اولس دے کښه نور
 لښکر پرې وکړم او انتقام ترے خپل وانخلم نهايت مېکي به
 مو وشي۔ ولې چه گگيانے محمد زے له خپلو سره په پوله پروت
 دے والله اعلم چه لښکر راسره په راستي وکا که ونه کا ! پس
 علاج (نې) دا دے چه اوس ورته غم وخورو۔ خليل خود شريف
 فتنه انگيز خلق دے، نن صبا به په گگيانو يا محمد زيو
 وبلوسی۔ نور به نې پخپله هغه دښمن شي۔ ماته به التجا وکا، خدا
 داؤ به پرے سرشي۔ بهانه به مے ورته جوړه د درست څښي لښکر
 به پرے وکړم۔ انتقام به خپل خاطر خواه ترے وکړم۔ په
 دا شان د عمر دلاسه، استمالت (نې) وکړ۔ کورته نې راواستاوۍ
 او خليل له خپلو بدو هرگز نه اورېدل، شپه او ورځ نې په
 يوسفزيو يوه کړے وه، مدام به دغه رنگ خان کججو لره د دوئي
 له لاسه فريادونه را تلل او د ده په ورته ورځ په ورځ قهر غصه
 زياتي کيدله۔ او دا قهر و غصه (نې) هم ورته وه چه په هغه وقت

چہ دوئی میرزا کامران لہ کابلہ راوستلے وو۔ د یوسفزی تاخت (ئے)
 ہم پہ خاطر وو۔ چنانچہ ہفتہ وقت د ژمی وو۔ دوئی پینور د
 اشغر د سیند پایابونہ ہم ورتہ کتیل تالاش ئے ډیر کاوہ، او
 یوسفزی ہم پہ دا حال خبر شول۔ خوف ویرہ ئے ترے ډیرہ وشولہ
 اما خواست الہی بل رنگ وو، چہ شہ واقعہ وشولہ، میرزا
 کامران لہ پینورہ زر پہ بیرتہ وکړزیدہ۔ پستہ کابل تہ لار شہ۔
 ہفتہ مطلب د دوئی ونہ شہ۔

پس لہ ہفتہ پہ لیر مدت، ملک محمد خان بن سلطان کگیانے
 چہ نہایت متشرع، متدین، مدارالمہام مرجع خاص و عام وو، پہ
 شہ سبب سرہ پینور تہ لار وو۔ قضاء د ملک بازید بن محمود
 خلیل مسجد تہ ورغے، پہ نمازخہ ودریدہ۔ پہ امام پسے ئے نیت
 وتاږہ، پہ ہفتہ وقت کنبے ہارکے نام زکریازے او ولی نام
 زکریازے دواړہ ورغلل پہ عین صلوٰۃ پہ حین قیام کنبے (ئے)
 بے وجہ ډورستو پہ چارہ و واہشہ شہید ئے کړ۔ زہمن ئے
 ورستو خبر شو، لہ دواړے ورپسے ورغلل لہ ہغو خون آلودہ جامو
 سرہ ئے راواخستہ دواړے تہ ئے راوړ دفن ئے کړ۔ دا چارہ پہ
 درست کگیانی ډیرہ سختہ شولہ۔ کورپہ کور ہر جا کسہ ماتم
 شہ۔

کویند چہ پہ ہفتہ وقت کنبے د تمامی کگیانسیو سردار
 بالانفراد ملک شیخو بن خواجی وو او تمام کگیانے ددہ مطیع
 او متقاد وو۔ او پہ نصیرالدین محمد ہمایون بادشاہ ئے ہم ډیر
 مخ وو۔ پس لہ ہفتہ ملک شیخو د ملک محمد خان شہید زوئے
 دہلار لہ ہفتہ خون آلودہ وروجامو سرہ خسان الخوانین خان

کجو ته را روان کړ۔ او ملک خواجو لاله زې او ملک آدم لاله زې دواړه هم نامي معتبر روشناس سلکان و، ور سره نه واستول۔ چنانچه اول د دوی درې واړه په اشغر ورغلل، ملک خضر خان او ملک بیگی محمدزی ته د استغاثه وکړله۔ دا حال د ورته و وایه۔ د دوی دواړو ورته و وویل چه تاسو اول خان کجو لره ورثی۔ چه د دے درست خبی خان دے او د قام ننگیالے دے۔ دا مهم به سو د دے په اقبال سره تر سره شی۔

نور له هغه ځایه درې واړه سره روان شو۔ خان کجو لره ورغلل۔ هغه د ملک محمد خان خون آلوده جامے (نې) ورته د وړاندے واچولې، او د خلیو ظلم تعدی د بیانہ کړله۔ خان کجو هر کوره غمگین شے دے ژړل، او د ملک محمد خان په مرگ (نې) انسوس وکړ۔ نور دے ورته و وویل چه د خلیو مهم به ما باندے اوس واجب شے۔ زه به دے کوم۔ بارے تاسے دا جامے هم دا هسے درسه واخانې،* ملک سرابدهال او ملک بارا خان اکوزی لره دے یوسې۔ داد فریاد ورته و کانې چی دے هم به دے فکر شي۔

نور ملک خواجو وغیره درې واړه روان شول ملک بارا خان او ملک سرابدهال لره ورغلل، هغه جامے دے ورته د وړاندے واچولې، ژړا فریاد د خلیو له لاسه دے ډیره ورته وکړه۔ د دوی دواړه هم ډیر پرې متاسف متالم شو۔ ورته دے و وویل چه تاسے اوس وردروشی بیغمه شی، دا مهم ځمونی دے مونږ به دے کوو۔ بارے تاسے هم په تمبیه** د لښکر اوسې، مونږ که

خدائے کاه زر ورغللو۔

بخنی نمائند که ملک خضر خان محمدزے اشتغری سردار اعظم و ارباب معظم تماشای محمدزے بود۔ او نهایت عالیشان صاحب شوکت وو، او دهر عاقل مدبر وو، تماشای محمدزے (نئے) فرمان بردار وو۔ او محمد سعید خان پسر وے نیزمانند وے سردار کثیر الاقتدار بود۔ و بعد از محمد سعید خان در هر دور کرسی به کرسی در اولاد وے سردار تماشای شد، و متصرف تمام محمدزی می بود و ملک بگی بن بهرا نیز ساتحت از ملک خضر خان صاحب حکم و خداوند قوت و حشمت بود۔ ملک سرابدل ابن موسی ابن نیک پاهے،* یوسفزے اکوزے خواجوزے برادر زاده شیخ سنیا نیز مقابل خان کچو بود، اما خان کچو سردار مندر بود۔ و ملک سرابدل سردار یوسفزے بود۔

اما لکه له قدیمه سرداری خانی د یوسف د مندر بامکه د درست خبئی د مندر وه، خان کچو خان خانان وو، اما تحت له خان کچو د ملک سرابدل سیال په درست سره بن کسپه نه وو۔ او اولاد ملک سرابدل مطابق نه وو، مگر له آم** ولدے (نئے)

* نیک بی -

** آم ولد۔ د ققے په اصلاح کسپه هغه وینزے ته وائی چه د خپل مالک نه۔ زازواد شوے وی، دا وینزه بیا مالک نشی خرهولے، او د مالک د مړیدونه پس آزاده شی، چا وارث ته په میراث کسپه نه رسی۔

یوزوے متولد شوے وو بختی نام، چہ نہایت محسن وو، او اولاد د
 هفتہ تر اوسہ پورے شتہ دے، او شیخ سنیا مذکور چہ عم د
 ملک سرابدال وو، لہ اعظام اولیاء او لہ کبائرو مشائخ د
 یوسفزی وو -

او ملک بارا خان ابن موسیٰ ہوپل اکوزے بائیزے برادر
 میر فتح خان کہ ذکر وے بالا مسطور شدہ است، نیز عالیجہ
 سردار وو - پہ قام قبیلہ دیر ممتاز وو - پہ 'تورہ سرے وو،
 تاحدے چہ پہ وقت د جنگ بہ ہمیشہ د دہ دوه طرفہ د آس
 واکے د ملک احمد پہ حکم نولے شوے - چہ نہایت سربزور
 (سرزورہ) ذوالحال وو - محل ناعمل (ئے) نڈ کوت، کہ زر کسہ
 دبین وو، ددہ خو ترلیدو پورے بازی وہ، نور پیکتنہا بہ ہم
 پرے ورتہ، اوستو کہ نے پر کالہ پانڑی وہ - او غلہ دیر خخہ ئے
 لوے بازار وو، د سرغ ورنی کذر د لنہی سیند ہم د دہ وو،
 محصول (ئے) دہ لره راتہ او دے چہ پیر معمر شہ پہ کالہ پانڑی
 وفات شہ قبر ئے هورته دے - اولاد ئے پہ یوسفزیو کنبے تر
 اوسہ شتہ دے، واره صاحب وقار دی - او یو زوئے ئے سلیمان
 نام تر اوسہ پورے (۵۱۰۳۲) شتہ دے -

بالقصہ خان کجو بعد از ترخیص ملک خواجے وغیرہ آدمان
 خود بہ ملکان یوسف و مندیر فرستادہ بہ مکان مشخص و معین
 طلبیدند، چنانچہ بہ مجرد رسیدند آدمان خان کجو و ملک بارا
 خان و ملک سرابدال اکوزے خواجوزے و خدائیداد بن یارے
 ابن میر احمد صدوزے کہ ویرا بادشاہ می گفتند، ملک بین ابن
 خدائیداد صدوزے کہ ماتحت از خان کجو صاحب جرگہ بود

وغیر ہم ہکذا از اعیان بسیار بہ موضع معہودہ نزد خان کجہو
آمدہ حاضر شدند۔

جرگہ معرکہ نے سرہ و کپلہ۔ وئے وئیل چہ غورہہ خیل
نہایت زورہور اولس دے، باوجودے چہ لہ مونیرہ لرے ہراتہ
دی۔ مہم دیر سخت دے می باید چہ د یوسفزیو، د محمد زیو، د
ترکلانیو، د کگیانیو، د خلورو وارو ہلارو لبکرے ورلرہ جمع
کپرو۔ پس لہ ہفہ ورتہ ورائدے شو۔ اما لازم دادی چہ اول
مونیر تہیہ د لبکر وکپرو، لار شو، بہ اشغر دیرہ شو۔ پس لہ
ہفہ بہ د خینی لبکرے پچیلہ راتولیری، راپسے بہ را درومی۔
بارے لازم دی چہ ہر شوک د ناموس کور لہ ٹانہ سرہ بیائی۔
چہ حیلہ بہ جنگ کئیے ہورتہ بہا شوک وئے کاندے۔ او ہر
چہ د ملاتر سری دی۔ خواہ اصیل، خواہ غلام، خواہ ساوو، خواہ
شریک، ہفہ د وارہ بہ لبکر درومی او ہر شوک چہ ہاتے
شو، او ٹان نے لہ دے لبکرہ وغراوہ د ہفہ خولہ تالا۔ او
ہر مشر د فراخور د حال د خیلو وابستہ متعلقانو د لبکر خرخ لہ
ٹانہ سرہ واخلی۔

نور بہ دا باندے ہرچا سرہ فاتحہ وکپلہ۔ ہر شوک متفرق
شول، کورونو تہ لارل، او خان کجہو او ملک سرابندال، او ملک
بارا خان، او ملک خدائیداد، او بادشاہ وغیرہ بہ نیک وقت
دیرے لہ کورہ و بستلے، کوچ نے وکپ لارل۔ بہ کالہ ہانری
دیرہ شول۔ خیمے شامیائے (ئے) ودرولے ہر شوک چہ خبریدل وزہسے
راتل، بہ کالہ ہانری ورسرہ دیرہ کیدل، تنوان خیمے (ئے)
و درولے۔ بہ لیرو شو وورھو کئیے ہونیرہ لبکر جمع شو، لکہ

چہ د بوء بادشاہ وی۔ او خان کجو له دغه حایہ نور خطونہ
محمدزیو، کگیانیو، ترکلانیو، اتماغیلو، گدئو، سواتیو وغیرہ و ته
واستول۔ چہ زر په تلوار هر شوک له لښکره سره خپل خان
اشنغر ته رارسوی۔۔

کوبند هغه وقت چه جرگه کیدله ملک جوکے او
کریمداد الیاس زے، سالار زے، چہ دواړه ناسی سرداران و و،
هم حاضر وو۔ نور دوئی دواړو په هغه وقت خان کجو او ملک
سرابدال ته عرض وکړ چہ تاسے خو حمونیر د الیاس زیو په
حال خبر یی چہ اوس په دا ژمی قزان شاه ان سلطان اویس له
لښکره سره را باندے ختلی و و۔ درے خلور کلیه حمونیر (ئے) و و هل
او نور کلی مونیر او ملیزیو ترے به خوار یی په توره خلاص کره
قزان شاه و مونیر ته راخیلمه دے، جوړ په حمز راته ناست
دے۔ که مونیر په لښکر و زو، حمونیر کلی به بیا و و هی۔
پس امید چہ مونیر له لښکره معاف شو۔

خان کجو او ملک سرابدال ورته و وئیل، چہ ښه خبره
ده، ستاسے خدمت دادے چہ له قزان شاه شخه خان وساتی۔ که
نه خیره راغللو یو مهم حمونیر دا هم دے۔ بارے کرم علی ابن
فتح خان الیاس زے سالار زے له شخه قدرے خلغو سره راسره
کړی، چہ غوریه خیل زړه ور نه شی۔ هسے و نه پوهیږی چہ
الیاسزی ورسره نشته۔ نور کرم علی جوړ هورته حاضر وو، له
شخه قدرے خلغو سره ئے ورسره کړ۔ نور دوئی رخصت شو۔
کورته لاپل۔

کوبند چہ کرم علی په توره د سید جوکا پوهل خیل

مقابل وو، او نہایت عالیجہ صاحب دولت وو۔ و مخفی نماند چہ
 قزان شاہ ابن سلطان اویس ابن سلطان پکھل ابن سلطان جہانگیر
 کشر زوئے وو، چہ لہ لاسہ د یوسفزیو لہ سواتہ تبتیدلے وو۔
 د سوات تر سیند پورے قطب طرف تہ بہہ غرونو کنیے
 اوسیدہ۔ او د سیند بہہ غارہ ورتہ تر درویش خیلے، تر بازخیلے،
 تر چنداخورے، تر سوی کلی، د الیاس زیو کلی میشتہ وو۔
 دا واہ و قزان شاہ تہ متصل ہراتہ وو۔ ہمیشہ بہ دہ، مار دار
 ہرے کاوہ۔ لکھ خان کججو بہہ مہم د غوریہ خیلو ووت۔
 قزان شاہ داو یاموند، زر کاشغر (چترال) تہ لاپ شہ چہ کاشغر
 ورتہ نیزدے وو، د کاشغر (نئے) یو زورہور لیکر راوست، او
 کاشغری واہہ مسلمانان سنی مذہب خلق وو، ترکی گوئی وو، او
 اہل رعایا نے واہہ کفار وو۔ نور بہہ الیاس زیو راوختل او بہہ
 دیولی، د ملک جوئی سالارزی بہہ کلی راغلل، ہفہ نے وواہہ۔
 نور چنداخورے پسے تلل غغہ کلی (نئے) بہہ مخ کنیے واہہ
 ووہل۔ مرگ، بند، امارت (نئے) وکپ۔ پس لہ ہفہ د الیاس زیو
 ہیے ورہسے۔ نور د لوہہ راغللے او یو کلے د ملیزیو د سیدل ابن
 دلخک ہوہل خیل چہ بہہ پنج کرام (پچی کرام) متصل الیاس زیو
 تہ پرہوت وو، ہفہ ور ورئیدہ۔ او سیدل بہہ حان ہم ورسہ
 وو، نور نے د قزان شاہ لیکر سات کپ، بہہ مخ کنیے نے واخست
 او دوئی ورہسے وو، تر ہفہ پورے چہ ترکہ غانی (نئے) وراوہ۔
 ہفہ خواحد د ہفسو وو، او اولجے چہ د الیاس زیو د کلیو
 دوئی کپے وے، ہفہ نے ترے واہہ خلاصے کپے۔ او دیر نے
 ووژل۔

پس لہ ہفہ یوہ ساشت پس نور پسرکی رخ شہ موسم د

بسندور (بست) راغیے او بسندور د کفارو یوہ ورخ دہ، لکھ
 ٲمونی د آخیر۔ هر کله چه پسرلی راشی، کٲلونه شکفته شی، دوئی
 هر ٲوک سره نر پنٲی اسباب د عیش جوړ کاندی، لاسونه سره کٲ-
 پی پی جامی واغوندي۔ شراب خوری شروع کاه صحرأ ته ووزی،
 سیر کاندی۔

نور ملک جوکی جاسوسان په قزان شاه بسے کړل چه تاسے
 ورشی تحقیق وکانړی، ورخ مکان د قزان شاه د بسندور معلومنه
 کانړی چه په بسندور به دے په کومه ورخ کوم مکان ته
 درومی؟ هغه جاسوسان لال تفحص (نۍ) وکړ، هغه ورخ، هغه
 مکان، د هغه (نۍ) معلوم کړ، راغلل ملک جوکی زر د الیاس زیو
 غٲه دهاره تیاره کړله په هغه شپه ووت درسته شپه نۍ شبگیری
 وکړ، په سحر ورغے کړدا کړد دهغه مکان په بخارخوړیو، په
 کندو کښی پټ شه۔

لکه چه صباح شه، قزان شاه په خاطر جمع ٲے اندیشے له
 خٲلو خواصو مطربانو سره په هغه مقام ورغے، لا کوز شوے نه
 وو، چه لور د لوره الیاس زی پرے راپٲاحیدل په غشیو (نۍ)
 وویشت مړ نۍ کړ۔ او مړ نۍ د ده پرېکړ، راواخست کووته
 نۍ راوړ۔ چه صباح شه د قزان شاه سر نۍ واخست له لشکره سره
 په خان کجو بسے را روان شه۔ د لٲوی سیند په غاړه چه لا
 جنگ شوے نه وو، خان کجو ته را ورسیده۔ او هغه د قزان شاه
 سر نۍ ورته د وړاندے کیښو۔ خان کجو پرے ٲیر خوشحال شه۔
 آفرین (نۍ) پر دوئی وواٲد، او شاد ٲلنے نقارے (نۍ) ووهلے او دغه
 سر نۍ په نیک فالی ونيوه۔ و نۍ وٲیل چه د غوری نٲحه به خدائے

راکا۔ مرغ سے بنے شہ، چہ د قزان شاه سر پہ داہسے وقت را ورسیده
او هر چا سره یو د بله د قزان شاه په سرک مبارکبادی ورکولے۔
وئیل (ئے) چہ اوس موله ورستو خاطر جمع شه، رجعتنا الى القصة۔

کونیند چہ خان کجوا له کاله پانړی په نهایت زودنی سره
را کوجیده راغی، د لنډی سیند په غاړه د شیخ تپور په برابری
دیره شه۔ او په هغه بلندی (ئے) خیمه ودروله، او نور لښکر
ترے گرداگرد او د سیند په غاړه اوږده سراسر دیره شه۔
لکه موسم د گرمی وو غم مسور وو۔ او کله ورسره وے۔
هر چا چہ خیمے لرلے هغو خیمے ودرولے، او هر چا چہ خیمے
نه لرلے هغو جونگرے جوړے کړے۔ پس له هغه ملک خضر
خان بارکزی او زوے ئے محمد سعید خان او ملک بیگی بن
بهرام بابرکشاه ئے او میر پاینده او غیره اعیان د محمد زیو
بالشکرے بے حد آمده، بالشکر خان کجوا شابل حال گردیدن۔

بعد ازان ملک شیخو ابن خواجو خوبے زے کگیانے او
ملک خواجے لاله زے او ملک آدم لاله زے او خواجہ کل
ابن بابکر تبوزے بسوزے او میرا بدال ابن بهزاد الهداء خیل، بهزاد
او غیره ملکان د کگیانو با جمعیت وافرہ چہ اکثر سواره وو، واره
راغلل په خان کجوا پورے پریوتل۔ پس له هغه ملک مته خان
بن شمو سالار زے تر کلانرے باجوړے او ملک احمد بن کیمل
ابن بختی علاؤالدین زے یوسفزے او ملک عیسیٰ ابن میرداد
موسیزے کگیانے چہ دا واره په هغه وقت په باجوړ مخلوط سره
په یوه ځله راغلل، دیره شول۔

الغرض نوبت به نوبت د تمامی تخبی لښکرے راغی۔

مقابل د شیخ تپور دیره شولې هوښه لښکر سره جمع شوه، که
 مثل آن افواج دریا امواج در تمامی افغانستان هیچ کسې دینه
 و شینده نېاشد. و مخنی نماند، و قته که خان الخوانین خان کجیو
 در کمر د آوری لشکر خشی شو، ملک بازید بن محمود خلیل
 اسحاق زے عیسی زے مالیزے که ارباب اعظم و سردار معظم
 خلیل و مقرب نصیر الدین همایون بادشاه بود، به جهت ملازمت
 همایون بادشاه به کابل رفته، در حضور پر نور او بود. و ملک
 نیے ابن میرداد اسحاق زے مالیزے که ابن العم و نایب او
 بود، ملک بهلول عیسی زے صدوزے که ایشان هر دو ملکان
 نامی خلیل بودند، در گرد آوری لښکر غوریه خیل شوه، آذمان
 خود را جابه جا فرستادند.

چونکه اکثر در آن وقت در ننگرهار بود و بعضی در پشور -
 چنانچه قبيله سلیمان شاه ابن زنگی مہمند اودے زے، که اشجع
 وقت بود، در پشور بود. جایجا آذمان را فرستاده تمامی لشکر مہمند
 و خلیل و واؤدزے که هر یکے عراق سوار بود، خصوصاً خلیل
 که همه مسلح وزره پوش بودند، "و دم انا * ولاغیری" می زدند،
 جمع نمودند و به جمعیت تمام و حشمت مالا کلام کوچ نموده،
 د خرم هغه خوا، د بپ به غاړه به شیخ تپور پریوتل -

لکه غوریه خیل، خصوصاً خلیل چه په هغه وقت واړه امل
 د ټول وو، فرش فروش او خیمے شامیانے د هر چا لوئے وے،
 لوئے درولے - جوړ د بادشاه لښکر ښکارېده، او هغه ځای چه د

* اَیَا وَ لَا غَیْرِی - (کهیم خوزه یم)

خان کجوا لڻڪر او د خلیلو، پورے را پورے پروت وو، هغه
 ٺاڻے هروته معروف دے ۔

گویند به دغه وقت کینے چه لڻڪرے د خلیلو به نهایت
 زور سره را غلے، به شیخ تپور پریوتلے، او زور قوت ئے هر چا
 ته معلوم شه۔ چه لڻڪر د خلیلو اکثر سورانی وو بیا واره
 عراقی سوار، سترتر به مستور الحديد*، زغره پوش وو۔ نور د
 خبی لڻڪر اندینمن شه، چه که و رپورے شو او خلا نخواستہ
 شکست سوو شی، واره به به سیند کینے دوب شو، نور بے له
 خان کجوا او بے له کگیانو چه کگیانی د دوئی جانی دینمن وو،
 درست لڻڪر به دا راضی شه، عذر طلب شه، چه که خلیل یو
 دوه کسه مشران سفید ریشان سری او یو دوه د ملک بازید
 د کور سپین سری بڻھے او د قطب عالم شیخ میر داد ستیزی نمسی
 به ننوائے خان کجوا ته را واستوی ڊیر به بڻه وی، چه دغه غدر
 حمونیر ڊیر دے ۔

دا خبره هر چا سره ملک خضر خان محمدزی ته ووثیله
 چه ته له خپله له طرفه دا خبره خان کجوا ته وارووه، که د
 ده پرے رضا وی د دے خبرے تلاش به وکړو۔ به دا میان
 کینے قبل د ملک خضر خان تر وئلو دا خبره خان کجوا ته
 چا ووثله۔ خان کجوا ڊیر به غصه شه پاشیده لار شه، د ملک
 سرا بدال ډیرے لره، ملک سرا بدال ته ئے پوشیده وویل که
 ”اے خواهر زاده! این چه مشورت است که شما یان پوشیده از

*به اوسپنه کینے پت ۔

من می کنید که جرگه غور به خیل را می طلبید۔ اگر مردم غوریہ خیل به روئداری د نواتی در اینجا بیا بند عین در دیره تو خوا هم کشت۔

سرابدال عرض کرد که "مایان را چه زهره، که بدون مرضی شما کار خواهم کرد۔ آنچه رضائے شما است همان به عمل خواهد آمد۔" بعد ازان خان کجو از د دیره ملک سرابدال برخواستہ به دیره خود رفت چون چند روزی به گذشت خان کجو تمامی رؤسائے خبی را طلبیدہ استفسار عبور نمودن دریا نمود۔ ملک خضر خان به حسب مقتضائے اهل خبی هغه خبره و خان کجو ته وویلہ۔ خان کجو پتہ شدہ چہ دا خبره به صلاح د اهل جرگے وائی۔ نور نے جرگے ته مخ کر۔ ورتہ نے وویل چہ "پہ دا خبره ستاے د وارو رضا ده؟" اهل جرگے ورتہ وویل چہ "خانہ! تر تا زیات مونیر نہ پوهیرو۔ هر چه ستا رضا ده هغه حموئیر هم رضا ده۔" به دغه جرگے کنیے ادو او جونا نامان مطربان هم ناست و۔ خان کجو ورتہ وویل چہ دمانو! تاسے هم حہ ووائی۔ هغو مطربانو ته مرضی د خان کجو معلومه شوه۔ زر سرودنے آغاز کر، او به زوره نے دا غریبے وویلہ :

خان کجو د قره زوبہ * خیمہ د کرہ ولایہ دیره لویہ
اوس به هرشان شیخ تپور ته ستا تلمہ بویہ
او کہہ نے وی دا خیمه به د پیسفورشی تر لیر غویہ
او بلہ دا غریبے (نے) وویلہ :

باراخان د موسیٰ زویہ * کل خنبی د سرہ کرد کپلوردلورہ
کہ موداوار غورے پریو * دے بہشی ہر گورہ غرہلہ خپلہ زورہ

ہر کلہ چہ ہغو مطربانو دا غریبے وویلہ، د ہر چا پہ
زہہ موثرہ شہوہ۔ ذوق و شوق د جنگ د ہر چا پیداشہ۔
نور خان کجہو ورتہ وویل چہ "اے جرگے! زہہ نور چہ درتہ
ووایم ہر چہ حال دے ہنہ دا دے، چہ دے مطربانو درتہ
او وے۔ رضا ستاے، بارے کہ دا گذار تاسے د غوری خہ وئہ
کپل، خود بہ وویٹی چہ غورے بیا لہ تاسے سرہ خہ چارے
وکاندے، او خہ رنگ مغرورشی، چہ پہ غرونو کنبی بہ موہم
بیا پرے نہ ہدی۔"

پس لہ ہنہ ہر چا سرہ د خان کجہو مصاحت خوش کپہ
وئے وویل چہ دا گذار د خنبی لیکرے پہ زورے خدائے جمع
کپری دی۔ واللہ اعلم، چہ دا ہسے بیا چرے جمع شی کہ نشی،
خوفا خہ پہ دا چہ ور پورے وزو۔ جنگ ورسرہ وکرو۔ ہر چہ
خدائے کا، ہنہ بہ کیری۔

کویند چہ پہ دغہ مہم کنبی ہر ٹوک چہ دخنبی خانوادہ
وو، واہہ راغلی وو۔ او پہ دغہ جرگہ کنبی حاضر وو، نور
خان کجہو ورتہ مسخ کپہ، وئے وویل چہ "اے خمونیر پیرانو
صاحبانو! دا ورخ پہ مولیر دیرہ مسختہ راغلی دہ۔ او تاسے خمونیر
ستانہ دار بی، او مولیر مو خدمتوہ کوو۔ خمونیر دربان دے حق
دے۔ کہ چاتہ لہ کشفہ لہ الہامہ لہ دے حالہ خہ معلوم وی،
مونیر خبر کانپٹی۔" کویند چہ شیخ جلو ابن عثمان مایزے

خواجوزے کہ بہ کشف و کرامات در میان یوسفزی مشہور بود،
ازان میان سر بر آورد و گفت، چہ اے خاتہ! ہر شوک سرہ واژری!
چہ زہ جلو د ہفہ شیخ عثمان زونے یم چہ پلار مے بہ کابل کنبے
د میرزا آلبخ بیگ بہ وقت و ملک سلیمان شاہ تہ د یوسفزیو
د مرگ اشارت کمرے وو، او ہفہ بیسا بہ و قوع را غل -
اوس زہ ہم درتہ وایم، چہ بہ دولسم د دے میاشتے، چہ
جمادی الاول دہ، تاسے بہ ور پورے شی، او دوئی تہ بہ نموداری
وکانپڑی، او بہ دیارلسم د دے میاشتے بہ موجنگ عظیم سرہ
'وشی، فتح بہ خدائے درتہ در کاندے۔ چہ رسول مقبول
(صلی اللہ علیہ وسلم) حمونیر 'مدد و معاون دے۔ او پس لہ ہفہ بہ
جذبہ را غلے، درے گزارہ نے 'وویل، چہ "غورے مات شد۔"
"غورے مات شد!" او بیائے 'وویل چہ "پہ دے عصا" چہ
مے بہ لاس کنبے دہ، د غوری بند مے لہ خبی خلاصی کر،
آزاد مے کر۔"

بہ دے ویلو د شیخ جلو د جملہ خبی استقلال حاصل شد،
فتح و نصرت (نے) خپل شامل حال وکانپڑے، او بہ دغہ وقت
کنبے د قزان شاہ سر ہم را ورسیدہ۔ لکہ ما قبل مرقوم شوی
دی۔ خوبی بہ خوشے دیرہ 'وشولہ۔ 'یم (نے) خپل بنہ وکانپڑے۔

القصہ بہ دا میان کنبے غوریہ خیل خبر 'شو چہ اکثر
لبنکر د خبی بہ دا راضی دے، چہ کہ غوریہ خیل جرکہ بہ
نوائے مونیر تہ راشی، حمونیر عذر وشی۔ نور دا لبنکر بہ سرہ خور
کرو، او دوئی نہایت بدست مغرور وو، بہ صلحہ صلاحہ نے
رضا نہ وہ۔ فتنہ انگیزی نے واخستہ۔ 'مہ قدر خلق (نے)

را پورے دو آجے تہ را واستاؤہ، د ککیانو خالی کلی (ئے) رسول،
 او پہ دغہ وقت کبھی د دو آجے خلق اشغفر تہ را پورے وتلیے وُو
 کلی خالی وُو ۔

مقام ہفتم

در بیان عبور شدن یوسفی از دریائے لنہی
و جنگ کردن ایشان با غوریہ خیل و غیران

گویند ہر گاہ چہ غوریہ خیلو د کگیانیو کلی 'وسول،
خان کجواو غیرہ اعیان د لنبکر ہر شوک پہ دا خبر شو، وارو
لرہ غصہ ور غلہ قصد د پورے وٹاو (ئے) وکپ، کشتی،
شنازوہ نے دیر بہم 'وسول۔ چنانچہ سر آدم (ئے) شناز پیدا کپ،
پس لہ ہفہ خان کجوا ملا احمد ابن خدایداد متیزے الوزے، چہ
لہ قدیمہ لہ خلیلو را غلے وو بہ خواجوزی ملیزی کہنے اوسیدہ
بہ شیخ خیلہ کہنے (ئے) کور وو، د کلیش خیلو امام وو او دیر
بنہ دانا سرے وو، ہفہ نے غوریہ خیلو لرہ واستاوہ چہ ملک نبی
او ملک بھلول تہ 'وواہ، چہ "کہ د صف جنگ د میدان اختیار
لرئی، گذر راتہ پریزدئی، چہ زہ در پورے شم۔ پہ رنپا ورج
میدان تہ در شم۔ او کہ نہ وی، زہ لہ گذرہ بیرتہ شم، تہ
راپورے شہ۔ چہ ہر خدائے کا ہفہ بہ کیری۔"

لکہ ملا احمد ور پورے شہ، او دا پیغام (ئے) ملک نبی
او ملک بھلول تہ 'ورساوہ۔ دوی دواہہ برے خویش شو، ورتہ نے
'وویل چہ "بنہ خبرہ دہ۔ 'حمونیر ہم پہ دا رضا دہ، گذر بہ
درتہ پریزدو، بہ خاطر جمع را پورے شی۔" نور ملا احمد لہ
دوی را رخصت شہ راغے دا جواب (ئے) خان کجوا تہ وکپ،
خان کجوا یوسف زی مندپ راتہول کپل، ورتہ نے 'وویل چہ
تایسے یوسف مندپ سرہ ہسک واچوئی، د ہر چا ہسک قرعہ چہ

اول وخیڑی، هغه د وړاند پورے ټوږی - چه هسک ئے سره
واچاوه هسک اول د مندر وُخوت - مندر په دا باندے ډیر
زهیر شول - ټوږے وېل که اول ور پورے شو، او غوریه خیل
بد عهدی و کا، را باندے راشی، سونږ به واړه قتل کا، او خان کجو
په دا خبره زهیر شه - اندیشند متفکر ناست وو نور په دا میان
کښے چاوبوښتیده، چه خنده! وټے دا هسے ملال ناست ئے؟ ده
ورته وویل چه "له قدیمه ځمونږ د یوسف د مندر دا دستور وو چه
په هر جنگ په هر مهم به د نیک فالی د پاره مقدمه الجیش د
پوځل کور وو - او بن وړخ خلاف عادت ولید شه - خیر د وی"
نور سلیم خان ابن معدود ابن پوځل او سید او جوکا ابنان دلخک
ابن پوځل درے واړه پاشیده، وټے وېل چه به خبره ده خانه ا
چه ستا مرضی ده، اول به سونږ ور پورے ټوږو - نور دوئی درے
واړه روان شو - خان کجو حکم وکړ، چه "اول کشتی دوئی
لږه ورکاږی - چه اول دوئی په کشتی کښے پورے شی، نور
ورپسے ما بقیه لښکر بیا په یو گذار په کشتو، په شنازونو
پورے ووزی - چه مبادا غورید خیل چرے پرے راشی ټگی
وکاندے" - نور سلیم خان اوسید او جوکا با جمیع قوم ملیزی
خود په کشتیو کښے کښیناستل ور پورے وتل - پس له هغه
ورپسے تماسی لښکر په یو گذار څوک په شنازونو څوک په
کشتیو ور پورے وتل - د ډب په غاړه ډبره شو - او هر چا سره
پخپله برابرې دم در حال خندق او خار بندی وکړله - شپه ئے
په هغے ځائے تیره کړله -

چه سبا شه خان کجو حکم وکړ - چه هر قدر مطربان چه
په دے لښکر کښے شته دے، هر چا څخه چه وی، هر څوک سره

د ورته ښه آس، او وسله ورکانده، واړه د لارشی و غوریه خپه
ته د نموداری وکانده۔ او غرض له دے له د خان کجو
قوت نمائی وه۔ نور هر چا سره خپلو مطربانو لږه آسونه وسله
ورکړلې ښه ئې جوړ کړل وائے ستول۔

کونند چه واړه اووه سوه دمان د لښکر سره جمع شوی وؤ
او سرداران د دمانو په دے وقت د یوسفزیو بلکه د درست
خښی شتیکی او آدو وو۔ او دوئی دواړه د سدوزیو دمان وؤ، نور
دوئی دواړه له دے آوده سوو دمانو سره له لښکره ووتل لاړل۔
هورته په خزم باندے د علی ترکی معدود زی خلیل یو کله وو
خلق ترے تبتیدلی وؤ۔ هغه کله ئې وؤ۔ او یو غوئے کوته
مانده چه د چا پاتے شوے وو، هغه ئې هم ژوبل کړ۔ نور ترے
راغلل۔ لکه چه لوگے له کلی وخوت لښه هسکے شوے خلیل
خبر شو۔ ورپسے راوتل۔ اما دوئی ترے بیا راغلی وؤ۔

په دغه میان کښه فتوگے نام مطرب که از مدت یکسال
از خلیل برآمده در یوسفزی نزد احمد ولد کیمیل بن بختی اکوزی
خواجوزی علاقہ بدین زی مے بود، په یوه بهانه سره له دے دمانو
ورستو ش۔ آس (ئ) وروزلواوه، د خلیلو به هغو سورو ورننوت
سلام ئې وکړ۔ ورته ئې وویل، چه زه ستاسے نمک پرورده دم
وم به دے هسے وقت در لږه راغلم۔ او آس وسله مے هم د
یوسفزیو دلاسه دلږه راوړله۔ هغو دارسدارئ وکړ پوښتنه ئې
ترے وکړله چه دا سواره د کوم حائے وؤ۔ هغه ورته وویل
چه دا سواره واړه مطربان وؤ چه د خان کجو په حکم راوتلی وؤ
نموداری ئې کوله بعضے خلیلو سره وویل چه هرگاه دا هونږه

فوخ د دمانو دے ہفہ لښکر به ئے کسوره څووی - او بهغے
خلیلو وویل چه دا خان کجو مونږ ته هسه ميا هه کرے وه -
زور ئے راته خپل بڼاڼه - خیر خود به ښکاره شی - څمونږ د ده سره
صبح په میدان جنگ دے -

نور هغه مطربان راغلل خان کجو ته ئے سلامونه و کړل
دا حال ئے ورته وواڼه - خان کجو ترے ډیر خوبش شه - سرفراز
(ئے) کړل، و ئے وئیل چه فال موښه شه - دمانو موهم د دوڅی
کلے وسه - دا فتح به خدا ئے مونږ ته را کا، په صبح چه جنگ وشه
هغه فتو کړے مطرب په کښے ومړ -

کونډ چه هغه کلے د غوریو خپلو چه مطربانو و سته،
غوریو خپل ډیر په غصه شو هم په هغه شپه صلاح ئے وکړله
چه صبح به ووزو - په میدان مو ورسره جنگ دے، نور په هغه
وقت جاسوس د خان کجو راغے، ورته ئے وویل چه صبح غوریو خپل
درباندے راځی، خپل ځان ورته تیار کړه - خان کجو په هغه
وقت ډیره په ډیره سړی و وکړ زول، منادی ئے وکړله، چه "هر
څوک سره ځانونه تیار کانډی مسلح ناست اوسی" -

چه هغه شپه تیره شوه صبح شپه هغه وزخ د دیار لسم د
جمادی الاول وه، غوریو خپل وقتی صبح له خپلو ډیرو راووتل،
را روان شول - دوڅی هم ورته جوړ تیار ناست وو، لښکر ئے خپل
راویوست، صفونه ئے سره جوړه کړل، په دغه وقت کښے خان کجو
او ملک سر ابدال، او ملک خضر خان و ملک بیگمی محمد زی
ته وویل چه "اے محمد زیه ځما ننکيا لیه محمد زیه وروره ورځ

د وروړنی د نیکۍ دا ده - او حُما - له تاسې او بې له یوسفزېو
 په بل فریق اعتماد نشته، چه ترکلانې، اکرچه بهادر خلق دے،
 اما لیر خلق دے، خو دوه سوه سواره راغلي دي - او کښيانی اکرچه
 وروړنه دي، او ډیر خلق دے، او د ملک محمد خان په مرک تر
 مونږه درد منددي، اما اعتماد مې پرې نشته، چه دوی لافې کاندې
 تیز زبان دي، او اوس حایونه د محنت د ضرور هم دا دوه حایه
 دي - چه را پښې شول یو مقابلې محاربه له غوریو خیلو سره، بل
 محافظت ننگېانی د ورستو له پخواني نه - اوس هر مقام چه ستاسې
 دلخواه دے هغه اختیار کاندې - ملک خضر خان او ملک
 یوگی ورته وویل، چه خانه! مونږ ستا غلامان یو، په تېښتي*
 ځکه چه په یوه کاسه وگره د پیرودی یو، او دغه یوه کاسه
 وگره کنایت له ملک د (شغر وو - اوس هر یو مشکل خدمت
 چه وی مونږه ورته تیار یو - خان کجو ورته وویل "آفرین بادا
 حُما هم دا رنگ طمع له تاسې کیدله - زه چه په تاسې نازیدم
 د دے ورځې د پاره، اوس می باید چه تاسې تمام محمد زې مخ په
 سهیل لارښی د هغو کندو خارخوړو په مخ صف بسته ودریرئ،
 او حُمونږ پُشت ساتلې لږئ - که څوک حُمونږ په شا راځي
 د هغو دفعیه تاسې کوئ - او که نه وی، قائم په حُماڼې ولاړ
 اوسئ، که خدائې مونږ ته فتحه راکړله - دښمن موله ځې مات شه،
 نور رادروئ، تعاقب ورپسې کوئ - د زدن کشتن صرفه پرې مه
 کوئ - او خداغواسته که شکست مو وُشه، هم فی الفور را رښی
 چه حُمونږ د خلقو استقلال دربانډئ وُشي، ودریرئ -

* همه واره، په جمع، ټول -

نور محمد زیو خپل لښکر جدا یو صف کړ، او په اخلاص سره هغه ځای ته ور روان شو ورغلل - صف بسته مخا مخ د هغو کښو ودریدل - پس له هغه د خان کجو خاطر جمع شوه - د خپل لښکر په اهتمام شوه - کښو چا خان کجو درست لښکر د خپلې اووه صفه کړل شپږ صفه ئې د پیاده وکړل او یو صف ئې د سوړو کړ - او په دا هیئت سره (ئې) ودرول چا اول صف د دال غاړو پیاده وکړ، چا وارو تورې په لاس کښې وکښلې نیولې وې او پنځه صفه ئې ورپسې د تیر اندازو کړل، او اووم صف (ئې) ورپسې د سوړو کړ - اما دا صفوت سبعة ئې واړه په هسې شان سره ودرول چا هېڅ کشادګی او تفاوت (ئې) ترمیان نه وو - او سواره ئې هم هسې ورپسې متصل ودرول چا د سوارو نږدې د پیاده په شا لګیدلې -

کښو چا سواره هونږه له دغه صفه زیاتی شول چا دغه صف (ئې) عشر عشر هم نه وو، آخر واړه ئې فوج فوج، غولونه غولونه کړل، د ورستو ئې ورپسې ودرول او خان کجو چا دا صفونه جوړول، په یوه یرغه آس باندې سوړ وو د وارو صفونو په مخ کښې په کرزیده تعلیم، تلقین، د جنگ به ئې هر چا ته کاوه، ورته به ئې وئیل، چا "ورونږو عزیزانو واروئ!" غوربه خپل مړنې خلق دې په شجاعت سره مشهور دی، او واړه عراق سواره دی، مشهدی، مصری تورې ترملا اری بیا ملک (ئې) هم خپل دې او ځمونږ وطن لرې دې - او ترمیان مو لوئ دریاب دې، او اهل ناموس هم راسره پورې دې - وقت د تورې د سردی دې - که نه وی که مات شو، واړه به قتل او ډوب

شو هیڻوڪ به خلاص نه شو۔ د جهان مسخر، به شو۔ او
ڄاموس به مڙ هم برباد شي۔“

و دیگر نیز فرمود، که ملک یار خان ان موسیٰ اکوزے
بائیزے، خولیزی و سید و جوکا ابنان دلخک ابن پوپل کیہ
دروقت جنگ از غایت شجاعت بے هوش می شوند، و بے پروا هانہ
طور بر سرے دشمن می آیند، در آنوقت لگام اسب ایشان دو طرفہ
محکم به بگیرند کہ بے لحاظ، بے محل، در لشکر دشمن در نیایند
و هلاک نہ شوند کہ بر ما بسیار عزیز اند و سواران شجاعت
شعار در لشکر بسیار اند، حاجت بدیشان نیست و خدا نخواستہ
کہ حمونیر شکست و شدہ حالہ دنی را پریردنی چہ هرڅہ چہ نه
له لاسہ کیری هغد بیا و کاندے۔“

و دیگر فرمود، چہ ”د ککیانیو سوارہ د خپلو سورو پہ
میان کښے کانږی، او پیاده نه د خپلو پیاده و پہ میان کښے
کانږی، چہ دوئی تیز زبانی دی، چرے ڼونه تښتی، ماتے راباندے
کډه نه کاندے۔“

و دیگر فرمود چہ ”پہ مسافت د یوه تیر پرتاب راشی،
د هر صف تیرانداز د غشی ڼولی۔ اما پہ هسے شان سره چہ
غشی د واپو صفونو له سرونو تیریږی، او سوارہ د هم له پیاده و
سره هسے متصل درومی، چہ نیزے ددوئی خپلو پیاد و ته
رسیږی۔ هر کاه چہ بیا پیاده په مقام د شمشیر زڼی راشی، حالہ
د ترے بیا وړاندے کیږی۔ د دشمن له سورو سره د مبارزت
کاندے۔“

کويند چه خان کچو پس له برابرولو د صفونو، اوله واپو
تعليمونو د جنگ، نور له هغه راهواره آس کوز شه، خان ته په
بڼه شان مسلح مغرق جوړ کړ، په يوه بل قوی عراقی آس باندې
سور شه له خپلو صدوزيو سره د واپو صفونو دښال ته راغی، او
ملک سر ابدال او ملک یار خان، او ملک سلیم خان او سید
او جوکا ابنان دلخک پوپل خیل ملیزه او کرم علی الیاس زه،
او ملک بین او ملک خدایدا: صدوزی دا واپه ورسره وو،
هرچاته نه ووئیل، چه وقت د مردئي ده، د جلب غلامه کوئی
او توکل په خدایه کانړی روانیږی، نور واپه صفوف سبعة
صف بسته مخ په مغرب د غوری و لښکر ته وخوځیدل - او د
غوری لښکر هم مخ په مشرق د دوئی و لښکر ته روان شه -

په دغه بیان کښې میر فتحی نام مهمند مریم زه که
سزدار نامی مهمند بود با بانصد سوار مهمند برائے اختفا و کمین
به طرف سهیل جائے که خطرۀ خان کچو می شد روان شدند - و
با لشکر خلیل و داؤد زه و مهمند با بعضی توابع از چمکنی
و زیرانی و شنواری و نیلابی وغیره د خان کچو لښکر ته راروان
شو، هرگاه چه غوریه خیالو د خان کچو لښکر له ورايه ولید -
یو صف ورته ښکاره شه - نورته زر خپل لښکر هم یو لوتنه نرے
صف کړ - د خان کچو تر لښکرته هم طویل ساز کړ - خان
کچو چه د دوئی صف ولید چه د ده تر صف هم طویل وو، ډیر
متوحش شه - خطرۀ ته ترے پیدا شوله - او له قلته او له کثرت
د صفونو خبر نه وو -

لکه چه جانبین سره قریب شول، خان کچو پوه شه چه

بیکر د غوریہ خیلو ہمگی واہہ یوصف دے۔ نہایت دیر خوشحال
 شہ۔ پچلہ فتحہ ئے یقین حاصل شہ، وئے وئیل چہ غوریہ خیلو
 تدبیر د جنگ خطا کر، غلط شو۔ او بے وقوفی ئے و کرلہ
 چہ لپکر ئے واہہ یوصف کرے دے۔ ہر چرتہ چہ پولہ نرے
 وی، اوپہ ہورتہ ساتیری۔ او غوریہ خیلو چہ لہ وراپہ د خان
 کجو دا ورسے غولونہ فوجونہ ولیدل وئے کنٹرل چہ کوندے
 دغہ واہہ د غواؤ د سینو کسورسونہ دی۔ خان کجو مونیر
 تہ بیامی جوہہ کرے دہ۔ مونیر پرے ویرہ وی، چہ سرہ نژدے
 شو ورتہ معلوم شول چہ دا واہہ فوجونہ دی۔ د ہرچا امید لہ
 حانہ قطع شہ وئے ویل، چہ لہ دے ہونیرہ افواجو خلاصے
 حمونیر بہ عقل نہ راخی حتیٰ کہ ملک خواجو ابن بابو داؤدزے
 کہ بسے عالیجاہ بود و تمامی مستورالحدید بود، ہرچہ ئے لہ
 حانہ وکیل ارے (ئے) کرل وئے غورزؤل۔ او وئے وئیل چہ لہ
 دے ہونیرہ لبیکرو خلاصے حمونیر محال دے۔ پس شہ فائدہ
 چہ خان عزابوم او دا ہونیرہ بار کرزوم، خوچہ جنگ سرہ شروع
 شہ رشتیا دغہ بہ کینے ویر۔

شکست خوردن غوریہ خیل از یوسفزی

القصہ ہرگاہ چہ دواہ لبتکرہ سرہ نیزدے ورغلل، د خلیاو
 سورو، یک جلبہ د خبئی بہ لبتکر راہرینوے، چہ پہ یو ئور
 پرتاب راغلل۔ ہلتہ خان کچو حکم وکے چہ ”تیر الدازو
 وُلئی، صرفہ مہ کوئی“۔ نور وارو صفونو پہ یو خلہ ہرے شبہ
 کپلہ، دارنگ تیر بارانونہ ئے ہرے وکپل چہ تابہ ویل چہ د
 پاسہ ہرے تورہ ورخ راغلہ، ملک ہرے تورتم شہ۔ او لہ دیرہ
 کثرتہ د غشیو چہ ہاس پہ ہوا بہ یو بل سرہ لگیدل کپسہار
 شہ۔ ہونبرہ غشی پہ سورو لک شول چہ پہ بعضو شل، پہ
 بعضو خلویبت، پہ بعضو سلسل ہم ’ولگیدل۔ وارہ سرہ ئے
 نسکور کپل، ’وئے حملول۔ اکثر تر صفونو د یوسفزیو را’ونہ
 رسیدل، ہورتہ پریوتل او بعضے پیخودہ پہ سرجونو کینے ہریواتہ
 او بعضے پہ رکابونو کینے نینتی زورند تر صفونو آسونو راوول۔
 ہورتہ پریوتل، ’ووژل شول۔

غرض دا ہسے تیر بارانونہ ہرے د غشیو ’و شول چہ دا
 رنگ تیر بارانونہ پہ غوپو آوریدلی شوی نہ دی۔ او نہ پہ
 ’توارینخو کتابونو کینے لیدلی شوی دی۔

قاضی ابن قصص خواجو مؤرخ می گوید کہ من از حسن
 ابن الیاس اکوزی خواجوزی ملیزی ابابکر خیل بارہا شنیدہ ام
 کہہ می گفت، چہ پہ دغہ جنگ کینے ہر’وک چہ د یوسفزیو
 برہنہ سور وو، خان کچو وارہ پیادہ کپل۔ د یوسفزیو ہلکہ
 د درست خبئی پیادہ تر سورو بہتر دی۔ نور زہ ہم برہنہ سور ’وم

خان کچو زہ ہم پیادہ کرم، لکھ چہ غوریہ خیلو راباندے
 را ولایے کپلے او پہ مقام د تیر پرتاب راغلل، هرچا سرہ غشی
 ویشتل شروع کپل۔ ماہم گذارونہ آغاز کپل تر ہفہ پورے
 چہ دوئی د 'تورو پہ مقام راتلل، لس گزارہ د غشیو ما بیا کپی
 وُو۔ او د یولسم غشی وار مے سازنہ شے۔ 'تورہ مے وُکپلہ۔
 د 'بورے گزارونہ مے وکپل۔ قفس* ہکذا جمع اہل العسکر۔
 او ہر گاہ چہ دواہہ لپکرہ سرہ مقابلہ شو نور د 'تورو د خنجرو
 د تیر زینونو ہسے مار سرہ وشہ چہ د سربو او د آسونو ہشتی
 غونڈی پہ ہفہ میدان کنیے جورے شولے ملیکونہ ہرے دک
 شول۔ آسونہ سری وارہ پہ غشیو غلیل، پہ 'تورو ورژلی برغندہ
 برغندہ سرہ پراتہ وُو۔ اما لکھ اقبال د خان کچومل وو، او لپکر
 ئے ہم لا تعد ولا تحصى** وو، تابہ حدے چہ غوریہ خیل ئے
 عشر عشر ہم نہ کوو، فتحہ د خان کچو وُشولہ۔ غوریہ خیل
 مات شول۔ سوارہ اکثر پہ اول ہلہ کنیے پریوتلی وُو۔ او بعضے
 کہ شوک سالم ہاتے شوی وُو، ہفہ ہم وتبتیدل او پیادہ ئے
 وارہ مخ بہ۔ قبلہ پینور تہ روان شو او د درست خبی لپکرے
 ورہسے وے، خائے پہ خائے ئے لاندے کول وژلل ئے، ملیکونہ
 لارے (ئے) ہرے دے کپلے اما آفرین د دوئی پہ ہمت شدہ
 خصوصاً د خیلو، چہ بہ شکست کنیے ئے ہم ہسے ہیرونہ جنگونہ
 سرہ کول او د 'تورو د غشیو گزارونہ ئے کول، چہ خلق ئے
 سرہ طوقان کپہ۔

* پہ دے قیاس کہ، چہ تول لپکر ہم دغسے او کپہ۔

** - شمارہ او بے حسابہ۔

گوبند چہ بہ دغہ وقت کرم علی ابن فتح خان الیاس زے
 سالار زے کہ نہایت صف شکن و مبارز وقت بود بہہ یو خو
 پیادہ و د خلیلو پسے راغے، چہ ہغہ پیادہ بہہ تیبستہ کنیے وُو،
 نور دے زغرہ ہوش، پتہ سپاہی وو، آس نے ہرے را لغت کر۔
 بہ دغہ میان کنیے یو پیادہ بہہ غشی ہسے شان سرہ دے وُویشٹ
 چہ بہ ہغہ ٹھائے لہ اس پریسوت وُس۔ او آس ورتہ بہہ ٹھائے
 ودریدہ، چار چاپیرہ سوارہ خول ورتہ ولار وُو ناکاہ خواجہ خضر
 ابن چوہر او شاہی ابن سیداحمد السوزے خواجوزے ملیزے چہ
 دوئی دواہ سرہ سکہ تربرونہ وُو، ہرے باندے راغلل، کرم علی
 نے ولید، وُوئے پیژاند چہ سر وو، او آس ورتہ ولار وو او
 چار چاپیرہ ترے سوارہ پنہ وُو۔ نور وُوئے وُوئل چہ ”اے ناسردو!
 کرم علی غوندے ٹھوان نے درنہ مہ کر، او تاسے ورتہ ولار
 بی۔ او دوئی درنہ اسانت سلامت لارل۔“ دوئی ورتہ وُوئل چہ
 دغہ پیادہ ہسے کم خطا او تیرانداز دی چہ غشی نے تر
 ہیخ نہ وودری۔ د چا قابو ہرے نہ کییری نور دوئی دواہو
 سرہ وُوئل چہ دا خو حیف دے، چہ کرم علی نے لہ مونیرہ مہ کر،
 او دوئی رانہ سلامت لارل، صباح بہہ قام تہ ٹرنکہ سترکے غر وُو
 نور دوئی دواہ ورہسے راغلل ور ورسیدل اوپہ یوہ کزار (نے)
 ہرے راوخیژولسے، ولے ہغو پیادہ وُو ہرے کزارونہ د غشیو
 وکرل خواجہ خضر (نے) د ہال بہہ پتری بہہ ہسے شان وُویشٹ
 چہ لہ ہالہ نے غشے وخوت بہہ مت لک شہ او شاہی نے بہہ
 سر، بہہ خول بہہ ہسے شان وُویشٹ چہ خول کپوپ شہ۔ اسا
 دے بچاؤ شہ۔

قاضی ابن قصص خواجو گوید چہ ما بارہا لہ شاہی مذکور

اوریدی دی چه هغه غشی ماته هونبره زور را کترے وو، چه
 سر را باندے وکرزیده مترکے نے تووے شولے۔ اسا به دغه
 میان کنیے نور سواره هم ډیر راہے راؤرسیدل، هغه پیاده ئے هم
 ”ووزلل او د هغه پیاده لینده، چه شاهی ئے برے ویشتلے وو چا
 ”سودم“ لره راؤرله، په جماعتونو په حجرو ککرزولے شوه۔ هسے
 تینگه سخته وه چه هیچا نه شوه را کبله۔ هغه لینده په درست
 یوسفزی کنیے مشهوره وه۔

الغرض آفرین د خلیلو په پیاده و چه په ابتدا کنیے (ئے)
 هم هسے غشی ویشتل، او هسے د ”توزو کزارونه ئے کول لکه
 چه حق د ویشتلو او حق د تیرے وی، او په آخر کنیے هم، په
 حال د شکست کنیے (ئے) هم هسے پیرونه کول، کزارونه د
 غشیو د ”تورو ئے کول چه اکثر سواره د خینی د دوئی د لاسه
 و برل او کایل شو۔ حتیٰ چه خان کجو ئے هم یوه پیاده په
 سر ویشتلے وو۔ بارے خول ئے په سر وو، هونبره ډیر په کنیے لار
 نه شه۔ اسا هسے محکم په کنیے لک وو چه چاله ویرے په دغه
 کش مکش کنیے نه وکین چه خطرہ۔ ئے د مرگ وه۔ او ده
 پخپله وکینلے نه شه۔ نور خان کجو هغه غشی مات کړ، شه۔
 ”وغورزاوه شه ئے په سر کنیے پاتے شه او ده پیرے پروا نه
 لرله، درسته ورځ (ئے) جنگ کاوه۔ هرگاه چه ینگاه ډیرے ته
 ورغے هاله ئے هغه غشی جراحانو وکین۔ ډیر خیراتونه ئے
 برے وکړل۔ او ډیر درد و الم پیرے تیر شه۔ اسا الله تعالیٰ
 ورته خیر کړ۔ او داؤد زیو د جنگ هیڅ کمے ونه کړ، له
 خلیلو سره په هر ځای به هم ولاړ وو۔ پس پاتی ئے هیچر ته
 ترے ونه کړله، اسا مهندو نامردو بے غیرتو هیڅ وکړل

واہ لہ خپلو توابعو ہمایہ و سرہ۔ چنانچہ سرغلانی او زاخیل او چمکنی او ملا گسوری او زیرانی او شینواری امانت سلامت بے جنگہ بے جدلہ و تبتیدل، یہ ہغو کندو ننوتل مراسیمہ لالہ او محمد زیوئے تعاقب و کمر و رہسے لالہ بسیار بے از سواران نامی ایشان کشتہ باز بہ نزد خان کجو مراجعت نمودند۔ خان کجو ایشان را نوازش بسیار کردہ تحسین بلیغ فرمود و بعد ازان بایکدیگر تعاقب غوریہ خیل کردہ تا شہر پشاور بہ رفت و در راہ ہر کسے را کہ می یافتند قتل می نمودند۔ او فوجونہ لور د لورہ تر پشاورہ تر سرندہ تر شیر کمرھے تر چہل گزی تر توپہ تر جمرودہ لالہ، ہرچرتہ چہ د خلیلو، مہمندو، د داؤزیو کلی و و واہ بے تاخت تاراج کمرل د قتل د اسرت د الجو صرفہ ہیچا ونہ کرلہ۔ درست خینی ہرے معمور شہ۔ قاضی این قصص خواجو سی گوید کہ من از ملک تنی ابن عبدالرحمان ابن شیخ احمد گگیانی مغل خیل بارہا شنیدہ ام کہ می گفت کہ من با پدر خود رقتہ بودم و در آن جنگ حاضر بودم۔ دولس بردہ او نحو بارونہ د رخت او دیر مال مویشی یوازے سا راوستلی و و۔ قس عاقل ہذا۔ تمامی د درست خینی لبکر۔

انقرض خان کجو لہ لبکرہ سرہ تر گور گتہلی د پشور پورے پچیلہ ورہسے ورغے ہورتہ بے پہ لورہ پہ بلند خائے شامیانہ لکہ کرلہ۔ استراحت بے ترلاندے و کمر۔ او لبکر درست پہ اطرافو جوانبو خور و د لوتونو د بندونو کمرے ہیچا ونہ کرلکہ چہ نماز پنہن شہ خان کجو نمونخ و کر۔ نور بے لور پہ لور سوارہ و اطرافو تہ واستول لبکر بے را طلب کر۔ و بیل چہ۔ بس کانرٹی۔ ہر چہ و شو ہغو و شو۔ او بس

تربیکاه هرڅوک ځان را رسوئى حاضر شئى۔ او دۀ نور نقاره وکړله،
 په خوشئى په خوشحالتئ په فتحه نصرت را روان شئ۔ هم په هغه
 ورځ نماز دیگر خپلے دیرے ته د ډب غاړے ته راغے دیره شئ۔
 نور په هغه ساعت شیخ جلو ابن شیخ عثمان اکوزے خواجوزے
 ملے زے که ذکر او بالاشده است با چند معتبر خان کجو در
 تمام لشکر دیره به دیره گردیده همه اسیران احرار غوریه خیل
 را خلاص نمودند۔ هم دران وقت از لشکر بدر کردند و شب
 را نه گذاشتند۔ او هر چه اهل برده تور خیل خلق و و هغه
 پاتے شئ۔ هر چا چه نیولی و و هم د هغو شئ۔ او بعضے خلقو اصیلے
 جعے هم بنائسته چه د چا په لاس کبیوتلی وے پتے کړلے،
 بوئے تللے۔ غورته نئے کړلے۔

الغرض هر چه شیخ جلو و بلی و و۔ او په ابتدا کښے دۀ
 خبره کړے وه، هغه واړه هو به هو ظاهر شول۔ نور هغه
 شپه خان کجو هورته په هغه ځائے تیره کړله۔ صباح وقی
 را وکوچیده تر لنډی سینده را پوزے ووت۔ هورته هر څوک
 سره رخصت شول خپلو کورونو ته لاړل۔

کونډ چه په دغه جنگ کښے پښو کسه د خښی سره
 و و، اما زیات په کښے یوسف زی و و۔ او دا څلور په کښے
 نامداران سرداران د یوسفزی و و۔ یو کرم علی الیاس زے،
 دوئم سید ابن دلخک ابن پوپل یوسف زے خواجوزے برادر
 ملک سرابدل، دریم الو ابن مانا بان دولت اکوزے بائیزے
 څولیزے څلورم غازیخان ابن خان مسند ملک زے او دکایلو
 د ژوبلو خوشمار نه وو۔ کم سرے وو چه له زخم خلاص وو۔

گویند چه بعد از جنگ شیخ تپور درجه خان کجیو به نهایت علو رسید. تمامی اقوام آفاغنه مطیع و منقاد او شدند. و کسی را زهره آن نه بود که مخالفت مرضی او کند، و خان کجیو بعد از جنگ شیخ تپور سه چهار سال پس با لشکر تمام آمده قلعه دار بگرام شهر پیشاور را که سکندر نام اوز بک که از طرف نصیرالدین محمد همایون بادشاه از کابل آمده بود محاصره کرد، اما چون قلعه سخت بود بے فتحه معاودت نموده باز آمد. بعد از آن باردیگر از دریائے اباسیند عبور نموده تمامی ملک آن روئے آب را از سنجله و کھپ و غیره تاخت و تاراج نمود مال مواشی و اسرا و غنیمت ایشان به دست آورده مراجعت نمودند. دفعه ثالث نیز تمامی عساکر خنبیه را جمع نموده از دریائے اباسیند عبور کرد ملک چچ هزاره کورلخ هزاره و مانگراو را با جمیع ضمایم و مضائب او گرفته بتوجه ملک درمتور و پکھلی شدند. چون به موضع گوٹ بارو رسیدند سلطان غیاث الدین تیرک که سلطان پکھلی بود استماع یافتہ اشیائے نفیسه را به رسم تحف و هدایا ارسال داشته پیشکشی وے سال به سال قبول نمود مطیع و منقاد او شدند. چون از آنجا بر گزشته آمد عازم ملک ککھر شدند چون سلطان آدم ککھر از آمدن وے مطلع شد تحفه و تحایف را مثل سلطان غیاث الدین فرستاد پیشکشی و اطاعت وے قبول کرد بعد از آنجا مراجعت نموده به خانه خود تشریف آوردند.

ذکر ممالک متصرفه خان کجو

الحاصل درسته سمد، تر اشغره، تر لنوی سینده تر اباسینده
 او درست سوات تر تورواله تر تیراته، تر پنجکوری تر نیاکه،
 که مسملی به لاهور است او درست بونیر او جمله تر تینوله،
 او درست اشغره او درسته دوآبه او درست باجوڑ تر هندو راجه،
 تر اسماره تر ناوه کئی تر کونړه او درست پېښور تر کپے د
 خیبره تر ننگهاره تر تیراه تر کوهاته او درست ختک او پورے
 تر اباسینده تر نیلابه تر سجنده تر کھیپ تر سوهانه تر مارگلے
 تر ککھر و تر پکھائی، دا ملکونه واره د دے مسخر وو۔ اهل
 سکنه ئے بنده او فرمان بردار وو۔ په هر وقت په هر مهم چه به
 ئے بلل قصور دریغ په کنیے د چانه وو۔

کونیند چه یو نیم لک لښکر د دے ملکونو د دے په
 حکم جمع کیده۔ ډیر کالو نه ئے حکمرانی او سرداری علی وجه
 الانفراد بلااضداد وکړله۔ سلطان رفیع الشان بادشاه نشان وو او
 کرامات ظاهره او خوارقات باهره ترے هم ظاهریدل۔ مستجاب
 الدعوات عامل الصالحات وو۔ امتداد باطنی به تر هر چا غوښت۔
 حوائج مشکله او امور دینی و دنیویه به د دے په دعا د هر چا
 حاصلیدل۔

ملاقات خان کجوا با خواجہ خضر علیہ السلام

گویند چہ خان کجوا لا تجلی و قضاء حاجت لہ بہر لہ کلی لہ چرتہ تللی وو۔ ناگاہہ بو سہن ہرے نورانی حقانی نمک میرتہ، خوب صورتہ ہرے ہرے باندے بیض شد۔ دہ نے تعظیم تکویم و کبر، ہفتہ ہرے سرہان شد۔ یو پختہ خودہ خربوزہ نے یہ لاس کینے وہ، ورتہ نے و نیولہ۔ دہ ترے یہ ادب و اخستہ۔ نور ہفتہ خوان لہ ہفتہ جایہ و راندے لار شد، غائب شد، او دہ ہفتہ خربوزہ راورلہ د اوہو یہ غارہ کیناست نیمکئی و خورلہ۔ او نیمکئی۔ یہ حادر کینے و نغبتلہ کینولہ۔ نور یہ طہارت مشغولہ شد اودس نے و کبر دو کالہ نے و کینارلہ۔ ورد وظیفہ نے ولوستلہ نور باحیدہ ہفتہ حادر (نے)۔ او اخستہ ہفتہ خربوزہ نے یہ کینے کتلہ۔ ہفتہ خربوزہ نہ وہ، ہرچند جست و جوئی و کبر، بیانے نہ موندلہ او یہ ہفتہ کرد نواج ہم شوک سرے احمد بن السیاس ور غلی نہ وو۔ نور نہایت متعجب شد آخر دا یقین (نے) و شد چہ شاید ہفتہ خوان خواجہ خضر علیہ السلام وو۔ او دغہ خربوزہ چہ (نے) ماتہ را کرے وہ، دغہ جما شد تقیہ بخرہ وہ بارے لیکہ نیمکئی سے و خورلہ او نیمکئی سے ہرینولہ معلوم شوچہ ازلی نصیبہ جما دغہ ہونیرہ وہ، چہ بے و خورلہ نور یہ ہفتہ سابقہ نیمکئی خربوزہ سے (نے) دیر افسوس کاوہ بارے وقت تیروو فائدہ نے نہ کولیر۔ پس لہ چند گاہہ یو بل فقیر ہرے بین شد چہ صاحب کشف و کرامت وو، د ہنے خربوزے حال نے ورتہ و واید۔ ہفتہ ورتہ و وویل چہ ہفتہ خوان بہتر خضر علیہ السلام وو، او ہفتہ خربوزہ چہ نے در کرے وہ ہفتہ بادشاہی وہ، کہ درستہ د خورلے وے درست بادشاہ شوے بہوے

یعنی صاحب سکے او صاحب خطبہ شوے بہ وے او چہ نیمکئی
 د وخورلہ نیمکئی د پرینولہ نیم بادشاہ بہ شے۔ یعنی سکے
 خطبہ بہ د نہ وی۔ او نور زور، قوت بہ د د بادشاہ وی۔ او
 الحق پسہ نہ ہغہ دے بے سکے بے خطبے بادشاہ شے۔ دیر کالہ
 نے سلطنت امارت وکری چہ زور شے معمر شے صوابی لہ لہ شے۔
 ہورتہ نے استادت وکری۔ بعد از چند گاہ ہورتہ وفات شے۔ د
 غرہ خواتہ چہ ہغہ غرہ تہ خان کچو ترکئی وائی ہلتہ دفن
 کیرے شے۔ قبر نے ہورتہ تحرکند او عیان دے۔ یزار
 وبتبرک بہ غفراللہ لہ وتغمدہ بالرحمتہ والغفران۔ او پس لہ
 وفاتہ د دہ درے خلور کالہ پس ملک بارا خان وفات شے۔ او
 پس لہ باراخانہ درے خلور کالہ پس سرابدال وفات شے۔ قبر د
 ملک سرابدال بہ شیر خانی کئیے دے۔ اول برے د پاسہ کوتہ
 ولاہ وہ اوس ہغہ کوتہ ونر بدلہ پروتلہ۔ اللہم اغفرلہما ولجميع
 المسلمين والمسلمات برحمتک یا ارحم الراحمین

نظم :

شکر شکر چہ مکتوب شے	*	دا کتاب بہ بنہ اسلوب شے
دا کتاب اول طویل وو	*	دیر بہ دہ کئیے قال و قیل وو
طویل مرخو کہ دیر بنہ وی	*	بارے پیا ترے ملال زہ وی
نور بہ حکم سا د خان	*	چہ حافظ دے د قرآن
چہ ہم ہند کئیے لکہ نور دے	*	تمام ہند پرے منور دے
شہاست پور ددہ وطن دے	*	بہلی بیت اوس نے مسکن دے
پہ بنہ خوئی خصلت موصوف دے		بہ وکری کئیے معروف دے
بہ ہو علم کئیے فہیم دے		دیر بہ مشرعہ مستقیم دے

شان شوکت ئے د امیر دے * خوئی خصلت ئے د فقیر دے
 دا کتاب سے منتخب کر * پہ بنہ شان سے مہذب کر
 ہجر من سے ہم حساب کر * زرہ سے خلاص لہ پیچ و تاب کر

۱۱۸۱

ہجری سن زمرل اتینا دی * یو کال بل ہم پرے بالا دے
 غرہ ہم د محرم دہ * دا رنگ یداد د معظم دہ
 نور کہ زیات لہ دے کشینہ * فضولی بہ بنکارہ شینہ
 خو بیتر ئے اوس دعا دہ * چہ د ہر زحمت دوا دہ
 پاک مولیٰ د خان معین شد * د ہر چا پہ دا آمین شد

تمت تمام شد

هذا الكتاب تواریخ حافظ رحمت خانی من تصنیف سیان
 معظم شاه سرکار محمد عظیم الله خان بہادر خلف الصدق عمدة
 الاسراء العظام اسوة الکبراء الفخام خان الخوانین معظمین ساکن
 روح علین دلاورالملک عزت الدولہ دوندی خان بہادر بہرام جنگ
 مغفور و مرحوم -

— کاتب الحروف —

میرزا محمد اسمعیل قندھاری بتاریخ ۲۶ ماہ جولائی ۱۸۶۳ء

نقل د کتاب تاریخ حافظ رحمت خانی د فوتو ستیت کپی نہ
 دوہ نسخے (یو کاربن دوئمہ پنسل) پہ لاسی د سناؤالدین
 کا کا خیل کاپسٹ پشتو اکیڈمی پہ ۱۰ اکتوبر ۱۹۶۷ء بمطابق
 ۵ رجب ۱۳۸۷ء ختم شو۔